Creații

Sfântul Grigorie de Neocezareea (213–270/275) Conform relatării Fericitului Ieronim de Stridon, Grigorie se numea inițial Teodor, iar schimbarea numelui era probabil legată de Botez. Familia sa era faimoasă și bogată, așa că tânărul a primit o educație bună (aparent păgână). Conform propriilor sale amintiri, moartea tatălui său a fost începutul căutării sale religioase.

Mutarea la Cezareea Palestinei i-a oferit ocazia să-l cunoască pe Origen, ale cărui prelegeri la școala catehetică locală, creată cu puțin timp înainte după modelul alexandrin, i-au determinat viața viitoare. El a fost cel care l-a introdus pe Grigore nu numai în cele mai bune exemple ale filosofiei antice, ci și învățăturile Evangheliei. Mulți ani mai târziu, în semn de recunoștință față de profesorul său, avea să scrie memorii în care povestea despre viața școlii catehetice a lui Origen.

Cinci ani mai târziu, s-a întors la Neocezareea, unde a continuat să studieze filosofia și Sfintele Scripturi. Tânjind după singurătate și liniște, a fost totuși hirotonit episcop în jurul anului 245. Potrivit Sfântului Grigore de Nyssa, după un timp numărul ascultătorilor săi a crescut, atrași nu numai de predica în sine, ci și de minunile sfântului.

În timpul persecuției lui Decius (în jurul anului 250), Sfântul Grigore s-a retras din oraș și a fost salvat de urmăritorii săi, iar după ce căutările s-au încheiat, s-a întors și a restabilit viața bisericească în Neocezareea, stabilind sărbători în onoarea celor care au suferit pentru credința lor. De asemenea, a participat la conciliul din 264, care a condamnat erezia lui Pavel de Samosata.

Se știu puține lucruri despre ultimii ani ai vieții sale; istoricii bisericești dedică mai mult spațiu influenței pe care a avut-o asupra vieții ulterioare a creștinilor din Neocezareea și din alte orașe din Asia Mică, care au onorat cu sfințenie memoria Sfântului Grigore.

- Despre posibilitatea și imposibilitatea suferinței pentru Dumnezeu
- Cuvântul despre Întruparea Domnului
- Cuvânt de Crăciun
- Cuvânt pentru Epifanie [1]
- Laudă Preasfintei Fecioare Maria și Fecioarei Maria
- O declarație detaliată de credință
- 12 capitole despre credință

- Traducerea Eclesiastului
- La Buna Vestire a Sfintei Fecioare Maria
- Epistola canonică a Sfântului Grigore al Neocezareei
- Epistola canonică a Sfântului Grigore de Neocezareea [6]
- Epistola către Philagrius despre consubstanțialitate
- Epistola către Teopomp, despre posibilitatea și imposibilitatea suferinței pentru Dumnezeu
- Un scurt cuvânt despre suflet către Tatian
- Simbol al credinței
- Discursul de mulțumire al lui Origen

Despre posibilitatea și imposibilitatea suferinței pentru Dumnezeu

1. Într-o zi, când eram pe punctul de a mă întoarce la locul unde îmi petreceam de obicei timpul, un anumit bărbat pe nume Teopomp m-a întrebat dacă Dumnezeu este impasibil. M-am oprit puțin și, strângându-mi buzele, am răspuns: „Cum putem spune, o, Teopomp, că Dumnezeu este supus suferinței?” Și când a încercat să lege o altă întrebare de răspunsul meu, eu, grăbindu-mi și mai mult pasul, m-am grăbit să ajung la locul unde prietenii obișnuiau să se adune cu prietenii și, de îndată ce m-am așezat lângă cei care erau acolo, le-am întins mâna și m-am pregătit să-i întreb ce spusesem cu o zi înainte. Dar Teopomp a venit și, luând loc lângă mine, a început să vorbească așa: „Cei neînvățați și nefamiliarizați cu știința ar trebui, o, Grigore, să învețe cu sârguință de la cei învățați și de la cei care știu totul. Și, fiindcă m-am hotărât să studiez din nou cu sârguință această chestiune pe care am propus-o, te rog să-mi dai un leac pentru aceste gânduri care se luptă între ele și care, stăruind neîncetat în mine, îmi tulbură mintea. Te rog să mă întărești cu acele dovezi clare pe care le ai pregătite din belșug în această privință”.

2. După ce a trecut un timp în tăcere profundă, am început să vorbesc astfel: „Iubitul nostru Teopomp ne-a arătat o dispoziție mare și excelentă, dorind să reînnoiască acea întrebare de care, după cum cred, fiecare trebuie în mod necesar să se ocupe, [și anume]: «Este posibil ca Dumnezeu să sufere?». La această întrebare am dat un răspuns rapid: «Cum este posibil, o, Teopompe, să nu mărturisim că Dumnezeu este impasibil?». Apoi, când cei prezenți au început să vorbească mult între ei pe acest subiect, l-am întrebat și pe Teopomp în ce sens înțelegea ceea ce spusesem. El a răspuns astfel: «Dacă Dumnezeu este prin natura sa impasibil, rezultă că El nu poate suferi niciodată, chiar dacă ar vrea, deoarece în acest caz natura Sa ar face ceea ce este contrar voinței Sale».

La aceasta am dat acest răspuns: «Nu blasfemia, o, Teopompe, și nu-L supune pe Dumnezeu forței necesității, punând natura Sa în opoziție cu voința Sa. Căci dacă Dumnezeu nu face ceea ce voiește, rezultă că El suferă cea mai mare suferință, deoarece [într-un astfel de caz] trebuie să fie... „s-a spus că voința lui Dumnezeu este supusă naturii. Acest lucru nu ar trebui să fie deloc așa. Presupunem că cei care au primit în ei înșiși spiritul insolenței într-o mare măsură cred acest lucru și că îl supun pe Dumnezeu forței necesității. Dar trebuie, o, Theopomp, să ne imaginăm că natura omnipotentă a lui Dumnezeu nu-L poate împiedica niciodată să facă ceea ce voiește, deoarece trebuie să spunem că Dumnezeu este mai presus de toate și nu este supus nimicului. Îți este oare ascuns, o, preaiubitul meu, că numai Dumnezeu este liber, înălțat mai presus de toate, capabil să facă totul și nu este supus niciunei necesități? Prin urmare, este o nelegiuire să-I luăm libertatea Dumnezeului omnipotent."

3. La aceasta, Teopomp a răspuns: „Să fie așa cum ai spus, și anume, că Dumnezeu este liber. Căci nu îndrăznim să-i luăm lui Dumnezeu libertatea; dar acest răspuns nu rezolvă întrebarea mea, gloriose învățător Grigore. Căci te-am întrebat: Este Dumnezeu impasibil? Ai recunoscut în răspunsul tău că Dumnezeu este impasibil. Apoi, ca răspuns, te-am întrebat din nou: Nu conține oare în sine obstacole în calea îndurării suferinței umane, întrucât natura sa este binecuvântată și incoruptibilă? Așadar, întreb: Nu conține oare Dumnezeu în Sine obstacole în calea îndurării suferinței, deoarece El este întotdeauna același, dacă luăm în considerare impasibilitatea naturii Sale? Prin urmare, aș dori să fiu condus de evlavia ta la o înțelegere clară a acestei chestiuni și să învăț cu zel din dragostea ta, căci mă îndoiesc dacă Dumnezeul impasibil poate suferi ceva ce nu este în conformitate cu natura Sa, deoarece, așa cum am spus, El este impasibil. Mai mult, gândul meu a fost lovit de faptul că unii spun, nu cu totul nejustificat, că, din moment ce natura lui Dumnezeu este opusă voinței Sale, întrebarea „Firea în sine este inutilă. Căci dacă impasibilitatea lui Dumnezeu nu permite suferința umană, atunci de ce nu v-aș răspunde cu îndrăzneală spunând că natura lui Dumnezeu este opusă voinței Sale? Prin urmare, așa cum am spus mai înainte, natura impasibilă a lui Dumnezeu este mai puternică decât voința Sa, chiar dacă aceasta din urmă ar fi Dumnezeu."

4. Mai mult, întrucât mulți dintre cei care au venit se așteptau să răspund la întrebarea care mi-a fost pusă, i-am dat imediat următorul răspuns: „Iubite Teopomp, dreptatea cere să spunem și să înțelegem că omul, a cărui natură constă din suflet și trup, nu poate face nimic care ar fi contrar voinței sale, întrucât organizarea naturii sale și structura corpului său sunt legate de legea Creatorului. Din cauza acestei constrângeri a necesității, care este mai puternică decât omul, voința umană nu poate face liber tot ceea ce aspiră, deoarece atât natura, cât și voința îl trag pe om în direcția sa. Prin urmare, omul este în toate privințele inferior Creatorului său. Căci tot ceea ce este supus nașterii și corupției

[chiar în acest lucru] are un obstacol în a putea face totul. Prin urmare, trebuie să știm că natura lui Dumnezeu este inefabilă și inexplicabilă, nu are nicio asemănare cu nimic, nu este supusă niciunei legi, niciunei necesități, niciunui obicei, inerției, fricii, creșterii, bolii, ci poate face totul printr-o putere care învinge totul și nu este învinsă de nimeni. Dar niciodată, o, Teopomp, nu ar trebui să ne reprezentăm pe Dumnezeu ca și cum El ar fi... erau în contradicție cu propria Sa voință, tocmai pentru că S-a supus suferinței, deși prin fire este impasibil. Căci nu separăm voința Dumnezeirii de acea esență preafericită care este imuabilă, rămânând una și aceeași, într-o singură formă, o singură ființă, într-o singură voință neschimbătoare, care învață de la sine, se poruncește singură și de la sine și în sine și prin sine poate face toate lucrurile. Și într-adevăr, natura Sa impasibilă nu împiedică în niciun fel voința Sa să facă ceea ce vrea, întrucât este întotdeauna aceeași. Căci am spus că El este unul și că El este în mod propriu Dumnezeu, pe care nicio putere nu-L poate împiedica să facă ceea ce vrea El. Mai mult, din moment ce voința unuia nu este de acord cu voința altuia, rezultă că oamenii nu împlinesc întotdeauna ceea ce ar vrea să facă, deoarece natura unei părți este opusă naturii celeilalte, împiedicându-i să facă ceea ce vrea ea. Același. Care singur este nelimitat, bun și glorios, Care prin bunătatea Sa hotărăște toate lucrurile, Căruia îi sunt supuse toate lucrurile care sunt și au fost, Care întrece toate, Care are o minte nestricăcioasă, Care este străin și mai presus de orice rău, așa cum am mai spus, El singur este simplu și necompus, neamestecat cu răul datorită unității esenței Sale, unica voință bună, indivizibilă, niciodată batjocorită, neagitată, neslăbită, neexaminată, niciodată cucerită sau suprimată; El este mai presus de orice suferință; El se determină în tot ceea ce intenționează să facă, întrucât natura Sa nu admite niciun obstacol, deoarece este străin de orice răzvrătire și nimic nu concurează cu El sau nu se răzvrătește împotriva Lui; El este liber și prin voința Sa domnește peste toate, iar prin puterea Sa, care întrece totul, poate face totul. Nu crede, prietene, că Cel care posedă totul, pe care nimeni nu-L poate supune suferinței și căruia nimeni nu-I poate rezista,- Îl poți împiedica să facă ce vrea El.”

5. La aceasta, Theopomp mi-a răspuns: „Și eu, Maestre Grigore, știu bine că Dumnezeu are o voință extrem de puternică, o libertate perfectă și stăpânire asupra tuturor lucrurilor și că nimeni nu ar trebui să conteste ceea ce afirmi. Dar ceea ce mă nedumerește este următorul lucru: și anume, dacă natura Divinității nu conține în sine obstacole în calea suferinței; și dacă o ființă impasibilă nu-și interzice propria voință de a suferi, ceea ce cu siguranță i-ar fi străin și nepotrivit? Acest lucru este atât de evident din dovezile clare pe care le-ai adus mai mult decât suficiente. Și dacă cineva s-ar opune acestor explicații, ar trebui considerat nu numai ignorant, ci și nebun, impiu și extrem de rău. Căci este necesar să-I acordăm lui Dumnezeu stăpânire și putere asupra tuturor lucrurilor; și din moment ce prefer să aleg binele și să resping răul, atunci, din moment ce natura

impasibilă a lui Dumnezeu este întotdeauna aceeași, am decis să investighez și să aflu dacă Dumnezeu a avut vreodată intenția de a îndura suferința umană.”

6. La aceasta am răspuns: „Vrei tu, o, Theopompe, cu adevărat și sincer să te îndepărtezi de opiniile lui Isocrate și să le abandonezi complet, pentru a te îndrepta către opiniile sănătoase ale adevărului, pe care ți le-am expus în demonstrații clare? Ascultă, așadar, ascultă cu atenție, o, Theopompe, și gândește-te cu atenție cu mintea ta, așezându-ți în inimă ceea ce îți voi spune. Suferința ar fi atunci într-adevăr suferință, dacă Dumnezeu ar avea intenția (să facă) ceva nefolositor și nepotrivit Lui. Dar când voința divină a fost mișcată să vindece gândurile rele ale oamenilor, atunci nu putem spune că Dumnezeu suferă pentru că a slujit oamenilor prin umilința și cea mai înaltă favoare a Sa. Prin urmare, din moment ce inima oamenilor s-a îndepărtat de adevărata religie și, asemenea animalelor, a dat mai multă onoare materiei decât lui Dumnezeu și, ca o consecință directă a acestui fapt, a căutat cu nerăbdare plăceri josnice, Dumnezeu a vrut să-i abată pe oameni de la aceasta. Dar în Dumnezeu acele suferințe nu sunt considerate suferințe pe care le-a îndurat din proprie voință pentru binele comun al rasei umane, când natura Sa cea mai binecuvântată și nepăsătoare nu s-a opus deloc” [ei]. Căci în suferința Sa, El arată detașare. Căci dacă cineva suferă, suferă numai atunci când suferința își exercită forța asupra celui care suferă împotriva voinței sale. Dar nu spunem despre cel care, cu detașarea firii sale, devine de bunăvoie părtaș la suferință pentru a o depăși complet, că este supus suferinței, chiar dacă prin propria sa voință participă la suferință. Căci gândiți-vă cum medicii, atunci când doresc să-i vindece pe cei chinuiți de boli cumplite, îndură cu bucurie munca pentru a-i ajuta pe bolnavi, anticipând bucuria speranței vindecării viitoare. Gloria și faima pe care medicul le dobândește prin tratarea suferinței înmoaie dezgustul și înlătură povara muncii. Medicul își uită pentru o vreme demnitatea și își smerește voința, astfel încât, luând chip de rob, devine robul bolnavului și își reduce demnitatea la o aparență de sclavie. Totuși, nu numim această umilință o umilință pentru medic de dragul vindecării care rezultă din ea și nu credem că și-a pierdut demnitatea atunci când îl vedem îndeplinind de bunăvoie îndatoririle unui slujitor. Căci, după ce a îndeplinit ceea ce arta medicală îl cerea să facă, el își reia apoi cu bucurie demnitatea de odinioară: sănătatea pe care și-o dorea îi aduce mai multă bucurie decât onoarea de care se bucura odinioară. Totuși, nu a pierdut nimic în timpul în care, plecându-și capul, a îndeplinit îndatoririle unui slujitor și a arătat milă vindecând trupuri bolnave. Căci știa că trebuie să-și asume pentru o anumită vreme o smerenie pentru a reda sănătatea bolnavilor, drept urmare va primi o slavă mult mai mare decât umilința. Așadar, de ce nu am putea spune despre Cel care este singurul bun și care este mai presus de slava deșartă, străin de umilință, lipsit de patimă în suferință și mai presus de toate,că El, în impasibilitatea Sa, Și-a ridicat sceptrul peste suferințe, întrucât prin suferința Sa le-a făcut să sufere? Căci îndurarea Sa a suferințelor a fost impasibilă, deoarece

prin suferința Sa le-a cauzat suferință, iar în suferința Sa Și-a arătat impasibilitatea. Căci ceea ce fac suferințele celor supuși suferinței, același lucru face și Cel Impatibil Însuși prin suferința Sa suferințelor, prin care, în impasibilitatea Sa, S-a arătat ca suferința suferințelor. Așadar, când afirmăm că suferințele au fost învinse în activitatea lor prin faptul că Cel Impatibil a fost implicat în ele, cum altfel am putea numi aceasta, dacă nu că El a fost suferința suferinței? Căci dacă diamantul, atunci când este lovit cu fierul, nu suferă lovitura, ci rămâne la fel de impermeabil la suferință cum a fost, astfel încât rănile loviturii se întorc asupra celui care lovește, deoarece diamantul este prin natura sa impermeabil la suferință și nu este supus suferinței, de ce nu am spune că Impatibilul a fost o suferință de dragul suferinței? Căci cum nu ar putea fi reprezentat ca suferind suferințe, Cel ce nu suferă rău și nu este îngrozit de frică, chiar dacă intră de bunăvoie în comuniune cu ele? Sau cum nu este impasibil, Cel ce, trecând prin moarte, nu a fost îngrozit de moarte? Venirea lui Dumnezeu la moarte a fost moarte pentru moarte, întrucât nu a fost ținut de ea; în același fel, impasibilitatea lui Dumnezeu a fost suferința suferințelor, atunci când S-a coborât la suferință. Căci dacă lucrurile acestei lumi, atunci când sunt amestecate cu lucruri potrivnice lor, își arată cu adevărat puterea și natura lor impermeabilă la suferință, cu cât mai mult trebuie să înțelegem că suferința lui Dumnezeu a fost suferință de dragul suferinței? Căci așa cum fierul, când lovește diamantul, primește lovitura și este el însuși vătămat de lovitură din cauza durității diamantului, tot așa cum nu putem spune despre Dumnezeu, care este puternic în voința Sa și impasibil în esența Sa, atunci când a luat asupra Sa suferința, că a rămas în impasibilitatea Sa chiar și în momentul în care era torturat cu fier și foc, din moment ce natura Dumnezeirii este cea mai puternică chiar și atunci când este în suferință? Căci aceasta trebuie recunoscută ca o adevărată dovadă a impasibilității și nemuririi divine, că, aflându-se sub influența suferinței, El Însuși a devenit cauza suferinței, întrucât prin această dovadă se dezvăluie care a fost cauza a ceea ce s-a întâmplat. Căci nu am fi știut că Cel Nepăsibili este cu adevărat nepăsibili, dacă nu ar fi intrat în comuniune cu suferințele și nu ar fi rezistat forței suferințelor. Căci sub aparența suferințelor, Cel Nepăsibili a pătruns în suferințe, pentru a arăta prin suferința Sa că suferea de dragul suferințelor. Atacul impasibilității nu putea fi rezistat de suferințe și nu ar trebui să ne mirăm, o, învățatule Teopomp, că impasibilitatea Dumnezeirii a fost o batjocură a suferinței, când vedem că ochii, îndreptați cu atenție spre soare pentru a examina razele, suferă suferință din cauza razelor.Din moment ce i-a făcut să sufere prin suferința Sa? Căci îndurarea Sa a suferinței a fost impasibilă, din moment ce le-a cauzat suferință prin suferința Sa, iar în suferința Sa Și-a arătat impasibilitatea. Căci ceea ce fac suferințele celor supuși suferinței, același lucru îl face Însuși Cel Impatibil prin suferința Sa față de suferințe, drept urmare, în impasibilitatea Sa, El a apărut ca suferința suferințelor. Așadar, când afirmăm că suferințele au fost învinse în activitatea lor pentru că Cel Impatibil a fost implicat în ele, cum altfel am putea numi aceasta, dacă nu că El a fost

suferința suferinței? Căci dacă diamantul, atunci când este lovit cu fierul, nu suferă lovitura, ci rămâne la fel de impermeabil la suferință cum a fost, astfel încât rănile loviturii se întorc asupra celui care lovește, deoarece diamantul este prin natura sa impermeabil la suferință și nu este supus suferinței, de ce nu am spune că Impatibilul a fost o suferință de dragul suferinței? Căci cum nu ar putea fi reprezentat ca suferind suferințe, Cel care nu suferă rău și nu este îngrozit de frică, chiar dacă intră de bunăvoie în comuniune cu ele? Sau cum nu este impasibil Cel ce, trecând prin moarte, nu a fost îngrozit de moarte? Venirea lui Dumnezeu la moarte a fost moarte pentru moarte, întrucât nu a fost ținut de ea; tot așa impasibilitatea lui Dumnezeu a fost suferința suferințelor, când S-a coborât la suferință. Căci dacă lucrurile acestei lumi, atunci când sunt amestecate cu lucruri potrivnice lor, își arată cu adevărat puterea și natura lor impenetrabilă la suferință, cu cât mai mult trebuie să înțelegem că suferința lui Dumnezeu a fost suferință de dragul suferinței? Căci așa cum fierul, când lovește diamantul, primește lovitura și este el însuși vătămat de lovitură din cauza durității diamantului, tot așa cum nu putem spune despre Dumnezeu, care este puternic în voința Sa și impasibil în esența Sa, când a luat asupra Sa suferința, că a rămas în impasibilitatea Sa chiar și în momentul în care era chinuit cu fier și foc, din moment ce natura Dumnezeirii este cea mai puternică chiar și atunci când este în suferință? Căci aceasta trebuie recunoscută ca o adevărată dovadă a impasibilității și nemuririi divine, că, aflându-se sub influența suferinței, El Însuși a devenit cauza suferinței, întrucât prin această dovadă se dezvăluie care a fost cauza a ceea ce s-a întâmplat. Căci nu am fi știut că Cel Nepăsibili este cu adevărat nepăsibili, dacă nu ar fi intrat în comuniune cu suferințele și nu ar fi rezistat forței suferințelor. Căci sub aparența suferințelor, Cel Nepăsibili a pătruns în suferințe, pentru a arăta prin suferința Sa că suferea de dragul suferințelor. Atacul impasibilității nu putea fi rezistat de suferințe și nu ar trebui să ne mirăm, o, învățatule Teopomp, că impasibilitatea Dumnezeirii a fost o batjocură a suferinței, când vedem că ochii, îndreptați cu atenție spre soare pentru a examina razele, suferă suferință din cauza razelor.Din moment ce i-a făcut să sufere prin suferința Sa? Căci îndurarea Sa a suferinței a fost impasibilă, din moment ce le-a cauzat suferință prin suferința Sa, iar în suferința Sa Și-a arătat impasibilitatea. Căci ceea ce fac suferințele celor supuși suferinței, același lucru îl face Însuși Cel Impatibil prin suferința Sa față de suferințe, drept urmare, în impasibilitatea Sa, El a apărut ca suferința suferințelor. Așadar, când afirmăm că suferințele au fost învinse în activitatea lor pentru că Cel Impatibil a fost implicat în ele, cum altfel am putea numi aceasta, dacă nu că El a fost suferința suferinței? Căci dacă diamantul, atunci când este lovit cu fierul, nu suferă lovitura, ci rămâne la fel de impermeabil la suferință cum a fost, astfel încât rănile loviturii se întorc asupra celui care lovește, deoarece diamantul este prin natura sa impermeabil la suferință și nu este supus suferinței, de ce nu am spune că Impatibilul a fost o suferință de dragul suferinței? Căci cum nu ar putea fi reprezentat ca suferind suferințe, Cel care nu suferă rău și nu este îngrozit de

frică, chiar dacă intră de bunăvoie în comuniune cu ele? Sau cum nu este impasibil Cel ce, trecând prin moarte, nu a fost îngrozit de moarte? Venirea lui Dumnezeu la moarte a fost moarte pentru moarte, întrucât nu a fost ținut de ea; tot așa impasibilitatea lui Dumnezeu a fost suferința suferințelor, când S-a coborât la suferință. Căci dacă lucrurile acestei lumi, atunci când sunt amestecate cu lucruri potrivnice lor, își arată cu adevărat puterea și natura lor impenetrabilă la suferință, cu cât mai mult trebuie să înțelegem că suferința lui Dumnezeu a fost suferință de dragul suferinței? Căci așa cum fierul, când lovește diamantul, primește lovitura și este el însuși vătămat de lovitură din cauza durității diamantului, tot așa cum nu putem spune despre Dumnezeu, care este puternic în voința Sa și impasibil în esența Sa, când a luat asupra Sa suferința, că a rămas în impasibilitatea Sa chiar și în momentul în care era chinuit cu fier și foc, din moment ce natura Dumnezeirii este cea mai puternică chiar și atunci când este în suferință? Căci aceasta trebuie recunoscută ca o adevărată dovadă a impasibilității și nemuririi divine, că, aflându-se sub influența suferinței, El Însuși a devenit cauza suferinței, întrucât prin această dovadă se dezvăluie care a fost cauza a ceea ce s-a întâmplat. Căci nu am fi știut că Cel Nepăsibili este cu adevărat nepăsibili, dacă nu ar fi intrat în comuniune cu suferințele și nu ar fi rezistat forței suferințelor. Căci sub aparența suferințelor, Cel Nepăsibili a pătruns în suferințe, pentru a arăta prin suferința Sa că suferea de dragul suferințelor. Atacul impasibilității nu putea fi rezistat de suferințe și nu ar trebui să ne mirăm, o, învățatule Teopomp, că impasibilitatea Dumnezeirii a fost o batjocură a suferinței, când vedem că ochii, îndreptați cu atenție spre soare pentru a examina razele, suferă suferință din cauza razelor.Ceea ce fac suferințele celor supuși suferinței, același lucru face și Cel Nepătimitor prin suferința Sa față de suferințe, prin care, în nepătimirea Sa, El a apărut ca suferința suferințelor. Așadar, când afirmăm că suferințele au fost învinse în activitatea lor pentru că Cel Nepătimitor a fost implicat în ele, cum altfel am putea numi acest lucru, dacă nu că El a fost suferința suferinței? Căci, dacă un diamant, atunci când este lovit cu fierul, nu suferă din cauza loviturii, ci, dimpotrivă, rămâne impermeabil la suferință, așa cum era, astfel încât dauna provocată de lovitură se întoarce la cel care lovește, deoarece diamantul este prin natura sa insensibil la suferință și nu este supus suferinței, de ce nu putem spune că Cel Nepătimitor suferea de dragul suferințelor? Căci cum nu-L putem reprezenta ca suferința suferințelor pe Cel care nu suferă rău și nu se teme de frică, chiar dacă a intrat de bunăvoie în comunicare cu ei? Sau cum nu este El nepătimitor, Care, trecând prin moarte, nu a fost îngrozit de moarte? Venirea lui Dumnezeu la moarte a fost moarte pentru moarte, din moment ce El nu a fost ținut înapoi de ea; și, în același fel, impasibilitatea lui Dumnezeu a fost suferința suferințelor, atunci când El a condescendent la suferințe. Căci, dacă lucrurile acestei lumi, atunci când sunt amestecate cu contrariile lor, își arată cu adevărat puterea și natura lor impenetrabilă la suferințe, cu atât mai mult ar trebui să înțelegem că suferința lui Dumnezeu a fost suferință de dragul suferințelor? Căci, așa cum fierul, lovind

diamantul, primește lovitura și este el însuși rănit de lovitură din cauza durității diamantului, tot așa și despre Dumnezeu, Care este puternic în voința Sa și impasibil în esența Sa, atunci când a luat asupra Sa suferințe, cum nu se poate spune că El a continuat în impasibilitatea Sa chiar și atunci când a fost torturat cu fier și foc, din moment ce natura Dumnezeirii este cea mai puternică chiar și atunci când se află în suferințe? Căci adevărata dovadă a impasibilității și nemuririi divine este aceasta: aflându-se sub influența suferinței, El Însuși a devenit cauza suferinței, deoarece prin această dovadă se dezvăluie care a fost cauza a ceea ce s-a întâmplat. Căci n-am fi știut că Cel Nepătimitor este [cu adevărat] nepătimitor, dacă nu ar fi intrat în comuniune cu suferințele și nu ar fi rezistat forței suferințelor. Căci sub aparența suferințelor, Cel Nepătimitor a pătruns în suferințe, pentru a arăta prin suferința Sa că suferea de dragul suferințelor. Atacul nepătimirii nu putea fi rezistat de suferințe și nu ar trebui să ne mirăm, o, învățatule Teopomp, că nepătimirea Dumnezeirii a devenit o batjocură a suferinței, când vedem că ochii, îndreptați cu atenție spre soare pentru a examina razele, suferă din cauza razelor.Ceea ce fac suferințele celor supuși suferinței, același lucru face și Cel Nepătimitor prin suferința Sa față de suferințe, prin care, în nepătimirea Sa, El a apărut ca suferința suferințelor. Așadar, când afirmăm că suferințele au fost învinse în activitatea lor pentru că Cel Nepătimitor a fost implicat în ele, cum altfel am putea numi acest lucru, dacă nu că El a fost suferința suferinței? Căci, dacă un diamant, atunci când este lovit cu fierul, nu suferă din cauza loviturii, ci, dimpotrivă, rămâne impermeabil la suferință, așa cum era, astfel încât dauna provocată de lovitură se întoarce la cel care lovește, deoarece diamantul este prin natura sa insensibil la suferință și nu este supus suferinței, de ce nu putem spune că Cel Nepătimitor suferea de dragul suferințelor? Căci cum nu-L putem reprezenta ca suferința suferințelor pe Cel care nu suferă rău și nu se teme de frică, chiar dacă a intrat de bunăvoie în comunicare cu ei? Sau cum nu este El nepătimitor, Care, trecând prin moarte, nu a fost îngrozit de moarte? Venirea lui Dumnezeu la moarte a fost moarte pentru moarte, din moment ce El nu a fost ținut înapoi de ea; și, în același fel, impasibilitatea lui Dumnezeu a fost suferința suferințelor, atunci când El a condescendent la suferințe. Căci, dacă lucrurile acestei lumi, atunci când sunt amestecate cu contrariile lor, își arată cu adevărat puterea și natura lor impenetrabilă la suferințe, cu atât mai mult ar trebui să înțelegem că suferința lui Dumnezeu a fost suferință de dragul suferințelor? Căci, așa cum fierul, lovind diamantul, primește lovitura și este el însuși rănit de lovitură din cauza durității diamantului, tot așa și despre Dumnezeu, Care este puternic în voința Sa și impasibil în esența Sa, atunci când a luat asupra Sa suferințe, cum nu se poate spune că El a continuat în impasibilitatea Sa chiar și atunci când a fost torturat cu fier și foc, din moment ce natura Dumnezeirii este cea mai puternică chiar și atunci când se află în suferințe? Căci adevărata dovadă a impasibilității și nemuririi divine este aceasta: aflându-se sub influența suferinței, El Însuși a devenit cauza suferinței, deoarece prin această dovadă se dezvăluie care a fost

cauza a ceea ce s-a întâmplat. Căci n-am fi știut că Cel Nepătimitor este [cu adevărat] nepătimitor, dacă nu ar fi intrat în comuniune cu suferințele și nu ar fi rezistat forței suferințelor. Căci sub aparența suferințelor, Cel Nepătimitor a pătruns în suferințe, pentru a arăta prin suferința Sa că suferea de dragul suferințelor. Atacul nepătimirii nu putea fi rezistat de suferințe și nu ar trebui să ne mirăm, o, învățatule Teopomp, că nepătimirea Dumnezeirii a devenit o batjocură a suferinței, când vedem că ochii, îndreptați cu atenție spre soare pentru a examina razele, suferă din cauza razelor.Că El era suferința suferinței? Căci dacă diamantul, când este lovit cu fierul, nu suferă lovitura, ci, dimpotrivă, rămâne impermeabil la suferință, așa cum a fost, astfel încât rănile loviturii se întorc asupra celui care lovește, deoarece diamantul este prin natura sa insensibil la suferință și nu este supus suferinței, atunci de ce nu putem spune că Nepătimirea suferea de dragul suferinței? Căci cum nu-l putem reprezenta ca suferind pe Cel care nu suferă rău și nu este îngrozit de frică, chiar dacă a intrat de bunăvoie în comunicare cu ele? Sau cum nu este impatimibil Cel care, trecând prin moarte, nu a fost îngrozit de moarte? Venirea lui Dumnezeu la moarte a fost moarte pentru moarte, din moment ce El nu a fost ținut de ea; în același fel, impatibilitatea lui Dumnezeu a fost suferința suferințelor, atunci când S-a coborât la suferință. Căci dacă lucrurile acestei lumi, atunci când sunt amestecate cu lucruri potrivnice lor, își arată cu adevărat puterea și natura lor impermeabilă la suferință, cu cât mai mult trebuie să înțelegem că suferința lui Dumnezeu a fost suferință de dragul suferinței? Căci, așa cum fierul, când lovește diamantul, primește lovitura și este el însuși deteriorat de lovitură din cauza durității diamantului, tot așa cum am putea să nu spunem despre Dumnezeu, care este puternic în voința Sa și impasibil în esența Sa, atunci când a luat asupra Sa suferința, că a rămas în impasibilitatea Sa chiar și în momentul în care era torturat cu fier și foc, din moment ce natura Dumnezeirii este cea mai puternică chiar și atunci când se află în suferință? Căci aceasta trebuie recunoscută ca o adevărată dovadă a impasibilității și nemuririi divine, că, fiind sub influența suferinței, El Însuși a devenit cauza suferinței, deoarece prin această dovadă se dezvăluie care a fost cauza a ceea ce s-a întâmplat. Căci nu am fi știut că Cel Impatibil este cu adevărat impasibil, dacă nu ar fi intrat în comuniune cu suferințele și nu ar fi rezistat forței suferințelor. Căci sub aparența suferințelor, Cel Impatibil a pătruns în suferințe, pentru a arăta prin suferința Sa că suferea de dragul suferințelor. Atacul impasibilității nu putea fi rezistat de suferințe și nu ar trebui să ne mire, o, învățatule Teopomp, că impasibilitatea Divinității era o batjocură a suferinței, când vedem că ochii, îndreptați cu atenție spre soare pentru a examina razele, suferă suferințe din cauza razelor.Că El era suferința suferinței? Căci dacă diamantul, când este lovit cu fierul, nu suferă lovitura, ci, dimpotrivă, rămâne impermeabil la suferință, așa cum a fost, astfel încât rănile loviturii se întorc asupra celui care lovește, deoarece diamantul este prin natura sa insensibil la suferință și nu este supus suferinței, atunci de ce nu putem spune că Nepătimirea suferea de dragul suferinței? Căci cum nu-l putem

reprezenta ca suferind pe Cel care nu suferă rău și nu este îngrozit de frică, chiar dacă a intrat de bunăvoie în comunicare cu ele? Sau cum nu este impatimibil Cel care, trecând prin moarte, nu a fost îngrozit de moarte? Venirea lui Dumnezeu la moarte a fost moarte pentru moarte, din moment ce El nu a fost ținut de ea; în același fel, impatibilitatea lui Dumnezeu a fost suferința suferințelor, atunci când S-a coborât la suferință. Căci dacă lucrurile acestei lumi, atunci când sunt amestecate cu lucruri potrivnice lor, își arată cu adevărat puterea și natura lor impermeabilă la suferință, cu cât mai mult trebuie să înțelegem că suferința lui Dumnezeu a fost suferință de dragul suferinței? Căci, așa cum fierul, când lovește diamantul, primește lovitura și este el însuși deteriorat de lovitură din cauza durității diamantului, tot așa cum am putea să nu spunem despre Dumnezeu, care este puternic în voința Sa și impasibil în esența Sa, atunci când a luat asupra Sa suferința, că a rămas în impasibilitatea Sa chiar și în momentul în care era torturat cu fier și foc, din moment ce natura Dumnezeirii este cea mai puternică chiar și atunci când se află în suferință? Căci aceasta trebuie recunoscută ca o adevărată dovadă a impasibilității și nemuririi divine, că, fiind sub influența suferinței, El Însuși a devenit cauza suferinței, deoarece prin această dovadă se dezvăluie care a fost cauza a ceea ce s-a întâmplat. Căci nu am fi știut că Cel Impatibil este cu adevărat impasibil, dacă nu ar fi intrat în comuniune cu suferințele și nu ar fi rezistat forței suferințelor. Căci sub aparența suferințelor, Cel Impatibil a pătruns în suferințe, pentru a arăta prin suferința Sa că suferea de dragul suferințelor. Atacul impasibilității nu putea fi rezistat de suferințe și nu ar trebui să ne mire, o, învățatule Teopomp, că impasibilitatea Divinității era o batjocură a suferinței, când vedem că ochii, îndreptați cu atenție spre soare pentru a examina razele, suferă suferințe din cauza razelor.căci El nu a fost reținut de aceasta; și în același fel, impasibilitatea lui Dumnezeu a fost suferința suferințelor, atunci când El a binevoit să sufere. Căci dacă lucrurile acestei lumi, atunci când sunt amestecate cu lucruri contrare lor, își arată cu adevărat puterea și natura, care este impermeabilă la suferință, cu cât mai mult trebuie să înțelegem că suferința lui Dumnezeu a fost suferință de dragul suferinței? Căci așa cum fierul, când lovește diamantul, primește lovitura și este el însuși rănit de lovitură, datorită durității diamantului, tot așa și în ceea ce privește Dumnezeu, care este puternic în voința Sa și impasibil în esența Sa, când a luat asupra Sa suferința, cum putem să nu spunem că El a continuat în impasibilitatea Sa chiar și atunci când a fost torturat cu fier și foc, din moment ce natura Dumnezeirii este cea mai puternică chiar și atunci când este în suferință? Căci aceasta trebuie recunoscută ca o adevărată dovadă a impasibilității și nemuririi divine, că, în timp ce se afla sub influența suferinței, El Însuși a fost cauza suferinței, deoarece prin această dovadă se dezvăluie care a fost cauza a ceea ce s-a întâmplat. Căci n-am fi știut că Cel Nepătimitor era [cu adevărat] nepătimitor, dacă nu ar fi intrat în comuniune cu suferințele și nu ar fi rezistat forței suferințelor. Căci sub aparența suferințelor, Cel Nepătimitor a pătruns în suferințe, pentru a arăta prin suferința Sa că suferea de dragul suferințelor.

Suferințele nu au putut rezista atacului nepătimirii și nu ar trebui să ne mirăm, o, învățatule Teopomp, că nepătimirea Dumnezeirii a fost o batjocură a suferinței, când vedem că ochii, îndreptați cu atenție spre soare pentru a examina razele, suferă din cauza razelor.căci El nu a fost reținut de aceasta; și în același fel, impasibilitatea lui Dumnezeu a fost suferința suferințelor, atunci când El a binevoit să sufere. Căci dacă lucrurile acestei lumi, atunci când sunt amestecate cu lucruri contrare lor, își arată cu adevărat puterea și natura, care este impermeabilă la suferință, cu cât mai mult trebuie să înțelegem că suferința lui Dumnezeu a fost suferință de dragul suferinței? Căci așa cum fierul, când lovește diamantul, primește lovitura și este el însuși rănit de lovitură, datorită durității diamantului, tot așa și în ceea ce privește Dumnezeu, care este puternic în voința Sa și impasibil în esența Sa, când a luat asupra Sa suferința, cum putem să nu spunem că El a continuat în impasibilitatea Sa chiar și atunci când a fost torturat cu fier și foc, din moment ce natura Dumnezeirii este cea mai puternică chiar și atunci când este în suferință? Căci aceasta trebuie recunoscută ca o adevărată dovadă a impasibilității și nemuririi divine, că, în timp ce se afla sub influența suferinței, El Însuși a fost cauza suferinței, deoarece prin această dovadă se dezvăluie care a fost cauza a ceea ce s-a întâmplat. Căci n-am fi știut că Cel Nepătimitor era [cu adevărat] nepătimitor, dacă nu ar fi intrat în comuniune cu suferințele și nu ar fi rezistat forței suferințelor. Căci sub aparența suferințelor, Cel Nepătimitor a pătruns în suferințe, pentru a arăta prin suferința Sa că suferea de dragul suferințelor. Suferințele nu au putut rezista atacului nepătimirii și nu ar trebui să ne mirăm, o, învățatule Teopomp, că nepătimirea Dumnezeirii a fost o batjocură a suferinței, când vedem că ochii, îndreptați cu atenție spre soare pentru a examina razele, suferă din cauza razelor.că ochii, încordându-se să privească soarele pentru a-i examina razele, suferă de pe urma razelor.că ochii, încordându-se să privească soarele pentru a-i examina razele, suferă de pe urma razelor.

7. Ceea ce căutăm să arătăm prin aceasta este că Dumnezeul, care este atât de mult deasupra coruptiei și suferinței, a morții și a oricărui fel de pagubă, încât toți trebuie să-L recunoască ca fiind inaccesibil suferinței, a fost cu adevărat disprețuitor al suferinței, întrucât suferința nu a fost capabilă să I se împotrivească, El este cu adevărat lipsit de patimă și, în sensul propriu, a făcut moartea de rușine, deoarece prin Moartea Sa Și-a confirmat nemurirea și prin suferința Sa și-a arătat lipsirea de patimă. Când se dă o coroană atleților care câștigă o competiție și când se dau premii pentru victorie celor care sunt considerați vrednici de triumf, acesta din urmă poate fi dat doar acelor atleți care, fiind încercați în competiție și luptă, au meritat coroana victoriei. În același mod trebuie să vorbim despre lipsire de patimă. Lipsirea de patimă nu este mai presus de suferință, decât dacă și-a arătat anterior puterea. Prin urmare, suferința în Dumnezeu nu este, așa cum ar spune unii, o umilință sau o slăbiciune, deoarece natura exaltată a lui Dumnezeu și-a arătat imuabilitatea

atunci când a fost încercată prin suferință. Căci despre Cel care a fost la porțile morții și care, fiind nemuritor ca Dumnezeu, prin impasibilitatea Sa a biruit moartea, trebuie proclamat că El este Dumnezeu, întrucât nu este supus niciunei puteri, nu este ținut de nicio silă, nu Se închină stricăciunii, nu este tulburat de întristare, nu este îmbrățișat de moarte. El este Dumnezeu, stăpânind peste toate, aceasta este adevărata stăpânire, aceasta este o putere supusă nimănui, deoarece, călcând în picioare moartea, nu a pătimit nimic din cauza morții.

8. Dar cei care vor să blasfemieze această înțelepciune înălțată mai presus de toate și această voință ascunsă de toți în măreția ei; care neagă superioritatea puterii acelui Dumnezeu, prin a cărui moarte impasibilitatea a fost extinsă la toți; care ridiculizează venirea lui Dumnezeu la moarte și nu înțeleg că splendoarea întrecută a venirii Sale trebuie percepută cu ochiul propriei minți și declară venirea de neînțeles și de neconceput a lui Dumnezeu la moarte fără stricăciune ca fiind o fabulă prostească - aceștia, dacă vor, să rămână în falsa lor cunoaștere ca în întuneric, fiind predestinați la moarte și stricăciune. Căci (nu înțelegem) cum poate fi numit un rege sau un prinț ticălos, care a intrat într-o închisoare pentru a pronunța judecata asupra ticăloșilor ținuți acolo, după faptele lor și, în consecință, a suferit un miros urât și o abuz, dacă, într-adevăr, a venit de bunăvoie la oamenii răi care erau închiși în închisoare? Este necesar să gândim astfel despre Dumnezeu. Căci moartea nu-L poate ataca din cauza impasibilității Sale și, din moment ce este nemuritor, poate călca în picioare moartea fără frică; dar prin puterea Divinității El a rămas străin de suferință și a biruit puterile morții, în termeni omenești, El a devenit cu adevărat părtaș morții. Prin urmare, când auzim că Dumnezeu a suferit, trebuie să înțelegem acest lucru cu referire la venirea Sa la moarte, întrucât El nu a luat deloc asupra Sa suferințele morții; ci prin puterea Sa nepătimitoare și nemuritoare El a venit la moarte și pleacă de la moarte, ca Dumnezeu, care poate face toate lucrurile. Venirea la moarte a arătat clar puterea Sa divină și nepătimibilitatea Sa în esență, întrucât El nu a fost ținut înapoi de moarte. Căci cine dintre muritori ar putea vreodată disprețui moartea? Sau cine dintre oameni a scăpat vreodată de puterea stăpânirii morții? Dar dacă acest lucru este imposibil, așa cum este în realitate, atunci este necesar să acordăm puterea asupra morții numai lui Dumnezeu. Așadar, Dumnezeu intră pe porțile morții și nu suferă moartea. Dar cei care sunt condamnați la moarte pentru călcarea poruncii - aceia vor rămâne pentru totdeauna în moarte. Deci, pe ce bază se bazează cei care râd de venirea înțeleaptă a lui Dumnezeu la moarte ca pe ceva nevrednic de Dumnezeu și de o umilință extremă, iar cei care predică acest lucru îi consideră copii și nebuni?

9. Având în vedere impasibilitatea lui Dumnezeu, care prin moarte și umilință a apărut victorios, nu-ți imagina, o, iubitul meu Teopomp, că este imposibil ca Dumnezeu să ajungă la moarte și să sufere ceea ce aparține morții fără înșelăciune. Căci dacă înțelepții antici puteau vorbi despre un anumit animal,

care, deși era slab în puterile sale, a învins totuși puterea focului, întrucât, aruncat în foc, care arde tot ce este prins de el și se mișcă în el, nu suferă niciun rău din partea focului, astfel încât să putem spune că este superior focului care arde totul, deoarece reflectă puterea focului și, în virtutea marii cantități de frig pe care o posedă, răcește căldura flăcării, fără a suferi nimic din cauza acțiunii focului, care dăunează tuturor; Dacă, zic eu, salamandra, un animal muritor, supus corupției din cauza marii cantități de frig pe care o conține, face căldura flăcării ineficientă, cum nu se poate spune că Dumnezeu, care este mai presus de moarte și corupție, a posedat incoruptibilitate prin venirea sa la moarte? Dacă, așadar, un animal supus stricăciunii, fiind aruncat în foc, îndură focul; dacă lucrurile reciproc opuse în puterea inerentă naturii pot rezista distrugerii atunci când sunt unite cu alte lucruri dăunătoare lor, cum ne putem mira că o ființă superioară materiei și în toate privințele impasibilă, prin participarea sa la moarte a arătat impasibilitatea naturii sale și, în același timp, prin moartea sa, a râs de suferință și de moarte? În aceasta constă imuabilitatea și impasibilitatea lui Dumnezeu. Căci ce rău a suferit acea ființă preafericită venind în această lume rea și asumându-și, pentru [mântuirea] sufletelor, asemănarea oamenilor muritori, fără a pierde nimic din puterea sa divină, ci rămânând aceeași cum era? Cum ar putea acea ființă preafericită să nu rămână întotdeauna aceeași, când esența sa nu poate suferi niciun rău, iar voința sa - contradicție și violență? Dar cine nu este niciodată micșorat de cele ce am enumerat? Cum nu poate fi numit nepătimit, mai ales dacă, rămânând întotdeauna același și conducându-se prin propria sa voință, își distribuie cu generozitate darurile? Pentru scurt timp a luat chip de om, întrucât, conform planului său cel mai înțelept, a împlinit ceea ce și-a dorit și prin voința sa atotputernică a împlinit ceea ce intenționa să împlinească, păstrându-și întotdeauna puterea divină, rămânând ceea ce era, fără să sufere nimic în suferință, întrucât natura sa nepătimitoare a rămas aceeași chiar și în suferințe așa cum era. Căci dacă, prin permisiunea celei mai binecuvântate ființe, substanța pe care și-a asumat-o ar fi separată, atunci [prin aceasta] substanța sa nu ar fi diminuată, deoarece natura sa divină a arătat că este neschimbătoare, întrucât loviturile, tăieturile, boala și durerea nu pot niciodată să-L dăuneze pe Dumnezeu. Căci ceea ce este biruit prin suferință și este schimbat prin stricăciune trebuie să se spună că suferă, dar ceea ce este săvârșit prin înțelepciunea divină superioară și prin minunata dispensație a providenței divine nu trebuie considerat ca suferințe ale lui Dumnezeu,pentru că, din cauza impasibilității lui Dumnezeu, nimic nu se găsește în aceasta care să producă suferință. Oricât de mult ar tăia o sabie flăcările focului, nu va produce divizare prin lovitura sa, deși corpul trece prin corp. Dacă, așadar, tăierea anumitor corpuri supuse corupției este de neînțeles, deoarece focul rămâne întotdeauna una și aceeași substanță și nu suferă niciodată divizare, întrucât lovitura de fier este imediat urmată de unire, căci subtilitatea focului nu permite ca diviziunea să rămână în el, chiar și atunci când este tăiat de fier, deoarece fierul este înconjurat din toate părțile de forța [focului] și din orice parte acesta din urmă

este străpuns de fier, flacăra se ține ferm și nu este niciodată divizată; Dacă, în plus, divizarea unui corp tangibil, și anume a focului, este de nepătruns și de neînțeles, cu cât mai mult trebuie spus despre Ființa cea preafericită, lipsită de corupție, superioară corpurilor, ființelor și naturilor care pot suferi, care este mai presus de orice concepție, că chiar și în suferințele Sale El rămâne întotdeauna același, mai ales când natura Sa lipsită de patimă, atunci când este amestecată cu suferințele, nu este în niciun fel afectată de ele. Rămânând neînțeles și neînvins, El (Ființa cea preafericită) a râs de suferințe prin impasibilitatea Sa, astfel încât, supunându-se testului fierului, Își arată apoi puterea în orice fel, rămânând neatins de acesta. Puritatea Dumnezeirii, prestiința, subtilitatea intangibilă nu numai că nu sunt împărțite de corpurile care se apropie de ele pentru a le împărți, întrucât sunt mai înalte și mai excelente decât orice corp; ci afirmăm că, [dimpotrivă], sunt împărțite corpurile care vor să lovească și să divizeze Dumnezeirea, care nu este împărțită, și subtilitatea naturii și puritatea esenței Sale. Ci El (Dumnezeirea) însăși trece prin toate corpurile și produce diviziune în ele, deoarece este ușor pentru Dumnezeu să divizeze toate corpurile.Ea (ființa cea mai binecuvântată) a râs de suferințe prin impasibilitatea sa, astfel încât, supunându-se testului fierului, își arată apoi puterea în orice fel, rămânând neatinsă de acesta. Puritatea Dumnezeirii, prestiința, subtilitatea intangibilă nu numai că nu sunt împărțite de corpurile care se apropie de ele pentru a le împărți, întrucât sunt mai înalte și mai excelente decât orice corpuri; ci susținem că, [dimpotrivă], sunt împărțite corpurile care vor să lovească și să divizeze Dumnezeirea, care nu este împărțită, și subtilitatea naturii, și puritatea esenței sale. Dar ea însăși (Dumnezeirea) trece prin toate corpurile și produce diviziune în ele, deoarece este ușor pentru Dumnezeu să divizeze toate corpurile.Ea (ființa cea mai binecuvântată) a râs de suferințe prin impasibilitatea sa, astfel încât, supunându-se testului fierului, își arată apoi puterea în orice fel, rămânând neatinsă de acesta. Puritatea Dumnezeirii, prestiința, subtilitatea intangibilă nu numai că nu sunt împărțite de corpurile care se apropie de ele pentru a le împărți, întrucât sunt mai înalte și mai excelente decât orice corpuri; ci susținem că, [dimpotrivă], sunt împărțite corpurile care vor să lovească și să divizeze Dumnezeirea, care nu este împărțită, și subtilitatea naturii, și puritatea esenței sale. Dar ea însăși (Dumnezeirea) trece prin toate corpurile și produce diviziune în ele, deoarece este ușor pentru Dumnezeu să divizeze toate corpurile.

10. După ce am ajuns la aceste concluzii, trebuie să tragem concluzia că în suferință s-a revelat impasibilitatea Dumnezeirii și puterea înțelepciunii Sale a fost demonstrată în orice mod, chiar și atunci când S-a supus suferinței. Nu crede, preaiubite Teopomp, că este imposibil ca ființa cea mai binecuvântată să treacă prin toate corpurile care cauzează suferință, când vedem razele clare ale soarelui trecând prin sticla limpede și că, în general, corpurile de naturi diferite nu sunt împiedicate în niciun fel să treacă subtil prin altele. Dar dacă materia unei

ființe nu împiedică materia alteia să treacă prin ea prin subtilitatea sa, cum am putea să nu fim de acord că esența divină, care este cea mai înaltă și excelentă dintre toate, trece nestingherită prin subtilitatea sa prin toate corpurile pe care le întâlnește, astfel încât Dumnezeirea nu suferă în niciun fel de suferință? Căci se știe că natura ființei celei mai binecuvântate și incoruptibile rămâne întotdeauna una și aceeași. În comparația pe care am făcut-o, [luată] din razele soarelui, lumina însăși rămâne aceeași, în niciun fel diminuată, deși distribuie o parte din strălucirea sa celor aflați în nevoie. Cu cât mai mult Dumnezeu, ființa cea mai binecuvântată, înălțată mai presus de toate, bogată în milă în distribuirea binecuvântărilor Sale celor aflați în nevoie, rămâne aceeași și nu este lipsită de nimic, astfel încât nu ar trebui, așa cum spun unii în fabulele lor absurde, să numim condescendența de nepătruns și inexplicabilă a lui Dumnezeu față de oameni suferința Celui Nepătimitor. Cu siguranță nu au considerat mai întâi că Dumnezeul de nepătruns nu poate fi împiedicat nici prin natura Sa, nici prin vreo altă ființă să-Și urmeze voința. Noi afirmăm că numai El [este] [cu adevărat] cel mai înalt, cel liber. Cel care nu suferă opoziție din partea legii firii Sale, Cel care nu poate fi mișcat prin forță să se răzvrătească împotriva [altei Puteri, superioare], Cel care nu reține bogăția în împărăție. Cine nu se teme de măreția Divinității Sale și nu se cutremură la moarte? Dar dacă El se teme de foc, se cutremură de fier, este îngrozit de iad, de abis, nu vrea să fie dat fiarelor sălbatice - atunci putem să-L numim Dumnezeu pe Cel care se îndepărtează astfel de calamitățile care sunt distructive pentru oameni? Dacă Dumnezeul cel prea binecuvântat și incoruptibil a venit în foc, fără să se teamă de foc, din moment ce rămâne mereu același, și a disprețuit focul pentru că focul nu este mereu același - căci cum putem spune despre foc, a cărui putere scade, că este mereu același? - dar despre acest Dumnezeu, care disprețuiește fierul, disprețuiește focul, nu se teme de moarte, cum putem să nu spunem că este nepăsător, atunci când rămâne același în suferințele Sale, luând asupra Sa de bunăvoie suferințe omenești, dar fără să suporte senzațiile dureroase care apar din suferințele omenești. Căci El este Dumnezeu care rămâne mereu același. Dar cel care suferă rău din cauza suferinței, care este afectat de senzații dureroase, care este împiedicat de forța necesității să facă bine, acela nu este Dumnezeu,chiar dacă ar fi numit zeu. Și cel care nu este supus morții, care prin suferința sa și-a arătat nepătimirea, acela poate veni și face ceea ce este potrivit pentru Dumnezeu, ajutorul, să facă și se poate schimba în chipul meu [uman], rămânând în același timp în imuabilitatea sa și fiind totul, fiind în afara tuturor lucrurilor. Acea voință este nepătimă care nu este împiedicată de forța necesității să vină la acei oameni care însetează de Providența Divină. Dar Cel care, contemplând măreția Divinității Sale în frumoasa Sa fericire, a ales tăcerea pentru Sine și care singur rămâne în fericirea firii Sale, disprețuind orice altceva pentru că a ales inactivitatea pe care a ales-o pentru Sine, cum nu ar putea o astfel de ființă perfectă să fie găsită mult inferioară acelor muritori care nu și-au cruțat viața pentru a-și ajuta orașele natale sau prietenii, care prin propria lor

voință au devenit mai presus de chin și, datorită vitejiei lor remarcabile, nu au considerat chinurile care li s-au aplicat ca fiind chinuri? Primul, al cărui nume era Theos, a preferat moartea, ca nu cumva [concetățenii săi] să slujească lacedemonienilor. Și Enaminodus a fost omorât, ca nu cumva atenienii să fie reduși la sclavie; Leucip a fost ucis, ca nu cumva atenienii să plătească pentru asta cu sclavia; Teodor i-a tăiat limba, ca nu cumva să-și trădeze prietenii; Fison a fost răstignit, ca nu cumva să-și piardă încrederea de care se bucura; Anaxarh a fost dezmembrat, ca nu cumva minciunile sale să-l tulbure pe Nicocle; Diogres a fost exilat de atenieni, Socrate a fost omorât, Filoxen a primit ordin să spargă pietre, iar pe Callimah și Cynegeras nu trebuie doar să-i lăudăm, ci și să-i admirăm, căci atunci când trupul său, străpuns de săgeți, era lipsit de viață, ei au fost teroarea dușmanilor lor, dar ajutorul și protectorul concetățenilor lor. Chiron, necruțându-se, și-a dat cu bucurie capul inamicului. Cum să nu-l admirăm pe Amonius, care, nepăsându-i durerea rănii sale, a alergat în orașul său să anunțe victoria asupra inamicului și care, imediat ce a sosit, le-a spus cetățenilor adunați: „Bucurați-vă, am învins”, și imediat și-a dat duhul? Din nou, Eurotas, pe când zăcea bolnav în pat, auzind că războiul care se desfășura atunci se intensifica și că macedonenii stăteau acolo amenințându-și concetățenii, mișcat de dragostea pentru compatrioții săi, a ordonat slujitorilor săi să-l ducă în luptă, unde ar putea muri alături de concetățenii săi. Aristodemus, însă, care fugise de război și se refugiase la Sparta, era considerat de toți disprețuit și respins.Deoarece El a preferat inactivitatea pe care și-o alesese pentru Sine, cum ar putea o astfel de ființă desăvârșită să nu fie mult inferioară acelor muritori care nu și-au cruțat viața pentru a-și ajuta orașele natale sau prietenii, care prin propria lor voință deveniseră mai presus de tortură și care prin vitejia lor eminentă nu considerau torturile aplicate lor drept torturi? Primul, al cărui nume era Theos, a preferat moartea, ca nu cumva [concetățenii săi] să slujească lacedemonienilor. Enaminodus a fost, de asemenea, omorât, ca nu cumva atenienii să fie reduși la sclavie; Leucip a fost ucis, ca nu cumva atulienii să plătească pentru asta cu sclavia; Theodore i-a tăiat limba, ca nu cumva să-și trădeze prietenii; Physon a fost răstignit, ca nu cumva să-și piardă încrederea de care se bucura; Anaxarh a fost dezmembrat, ca nu cumva să-l facă de râs pe Nicocle prin minciunile sale; Diogres a fost alungat de atenieni, Socrate a fost omorât, Filoxen a primit ordin să spargă pietre și nu trebuie doar să-i lăudăm pe Callimah și Cynegeras, ci să-i și admirăm, căci atunci când trupul său, străpuns de săgeți, s-a spus că este fără viață, el a fost o teroare pentru dușmanii săi, dar un ajutor și apărător pentru concetățenii săi. Chiron, necruțându-se, și-a dat cu bucurie capul inamicului. Cum să nu-l admirăm pe Ammonius, care, nepăsându-i durerea rănii sale, a alergat în orașul său să anunțe victoria asupra inamicului și care, de îndată ce a ajuns în oraș, le-a spus cetățenilor adunați: „Bucurați-vă, am învins”, și și-a dat imediat duhul? Din nou, Eurotas, când zăcea bolnav în patul său, auzind că războiul care se desfășura atunci se intensifica și că macedonenii stăteau acolo amenințându-și concetățenii, mișcat de dragostea pentru

compatrioți, le-a ordonat slujitorilor săi să-l ducă în luptă, unde ar putea muri alături de concetățenii săi. Aristodemus, însă, care fugise din război și se refugiase la Sparta, era considerat de toți disprețuit și respins.Deoarece El a preferat inactivitatea pe care și-o alesese pentru Sine, cum ar putea o astfel de ființă desăvârșită să nu fie mult inferioară acelor muritori care nu și-au cruțat viața pentru a-și ajuta orașele natale sau prietenii, care prin propria lor voință deveniseră mai presus de tortură și care prin vitejia lor eminentă nu considerau torturile aplicate lor drept torturi? Primul, al cărui nume era Theos, a preferat moartea, ca nu cumva [concetățenii săi] să slujească lacedemonienilor. Enaminodus a fost, de asemenea, omorât, ca nu cumva atenienii să fie reduși la sclavie; Leucip a fost ucis, ca nu cumva atulienii să plătească pentru asta cu sclavia; Theodore i-a tăiat limba, ca nu cumva să-și trădeze prietenii; Physon a fost răstignit, ca nu cumva să-și piardă încrederea de care se bucura; Anaxarh a fost dezmembrat, ca nu cumva să-l facă de râs pe Nicocle prin minciunile sale; Diogres a fost alungat de atenieni, Socrate a fost omorât, Filoxen a primit ordin să spargă pietre și nu trebuie doar să-i lăudăm pe Callimah și Cynegeras, ci să-i și admirăm, căci atunci când trupul său, străpuns de săgeți, s-a spus că este fără viață, el a fost o teroare pentru dușmanii săi, dar un ajutor și apărător pentru concetățenii săi. Chiron, necruțându-se, și-a dat cu bucurie capul inamicului. Cum să nu-l admirăm pe Ammonius, care, nepăsându-i durerea rănii sale, a alergat în orașul său să anunțe victoria asupra inamicului și care, de îndată ce a ajuns în oraș, le-a spus cetățenilor adunați: „Bucurați-vă, am învins”, și și-a dat imediat duhul? Din nou, Eurotas, când zăcea bolnav în patul său, auzind că războiul care se desfășura atunci se intensifica și că macedonenii stăteau acolo amenințându-și concetățenii, mișcat de dragostea pentru compatrioți, le-a ordonat slujitorilor săi să-l ducă în luptă, unde ar putea muri alături de concetățenii săi. Aristodemus, însă, care fugise din război și se refugiase la Sparta, era considerat de toți disprețuit și respins.să anunțe victoria obținută asupra inamicului și care, abia sosit în oraș, după ce le-a spus cetățenilor adunați: „Bucurați-vă, am învins”, și-a dat imediat duhul? Din nou, Eurotas, când zăcea bolnav în patul său, auzind că războiul care se desfășura atunci se intensifica și că macedonenii își amenințează concetățenii, mișcat de dragostea pentru compatrioții săi, le-a ordonat slujitorilor săi să-l ducă în luptă, unde ar putea muri alături de concetățenii săi. Aristodemus, însă, care se ferise de război și fugise la Sparta, era considerat de toți disprețuit și respins.să anunțe victoria obținută asupra inamicului și care, abia sosit în oraș, după ce le-a spus cetățenilor adunați: „Bucurați-vă, am învins”, și-a dat imediat duhul? Din nou, Eurotas, când zăcea bolnav în patul său, auzind că războiul care se desfășura atunci se intensifica și că macedonenii își amenințează concetățenii, mișcat de dragostea pentru compatrioții săi, le-a ordonat slujitorilor săi să-l ducă în luptă, unde ar putea muri alături de concetățenii săi. Aristodemus, însă, care se ferise de război și fugise la Sparta, era considerat de toți disprețuit și respins.

11. Gândește-te, așadar, dragii mei, ce și cât de mare dispreț au arătat muritorii față de moarte, dând dovadă de înțelepciune și putere pentru patria și prietenii lor. Odinioară, de dragul prietenilor lor, nu și-au cruțat soțiile, au disprețuit viața și, de dragul orașelor lor natale, au preferat să-și piardă viața fără ezitare. Au crescut irezistibil în libertatea lor și în slujba virtuții și nu numai că s-au lăsat bucuroși tăiați în bucăți de tirani, dar nici măcar nu s-au dat înapoi de la a fi ținuți în cuie pe un copac, dobândind libertatea pentru ei înșiși prin moarte.

12. Dumnezeu, care nu are nevoie de glorie și care este mai presus de suferință, El Însuși a venit de bunăvoie la moarte, dar în așa fel încât frica sau tremurul nu L-au cuprins. Dar oare vom spune că, pentru că Dumnezeu trăiește în glorie, El nu a luat asupra Sa ocara care vine din suferință și, astfel, dorind să-L onorăm, vom nega că El oferă ajutor oamenilor? Ce umilință ar putea îndura Dumnezeul nemuritor în suferință, care prin moartea Sa a făcut moartea de rușine? Dumnezeu nu cunoaște suferința rușinii, din cauza căreia I-ar putea fi rușine să sufere, deoarece mândria este întotdeauna străină Lui. Cum ar putea Dumnezeu să îndure rușinea, neputința sau ocara venind la moarte pentru a alunga moartea de la oameni? Căci cel care caută slava deșartă și se teme să o piardă nu va dori niciodată să îndure suferința morții. De ce s-ar teme Dumnezeu că slava ar trebui luată de la el și lipsit de ea pentru totdeauna? Este preferabil pentru Dumnezeu să sufere de fier sau foc decât să sufere de [dorința de] slavă deșartă. Căci Dumnezeu nu ar putea vindeca această din urmă suferință dacă El Însuși o ar avea. Dar dacă Dumnezeu nu însetează de glorie, pentru că El este mai presus de orice suferință, atunci El poate ajunge la moarte, întrucât El este viață. El poate suferi moartea și izbăvi muritorii de moarte, deoarece El Însuși este un Dumnezeu impasibil, chiar și atunci când este în suferință. Căci atunci când cineva a suferit, fiind impasibil, și în același timp a respins-o de la sine, cum nu s-ar grăbi cu bucurie să intre în luptă cu moartea, pentru a desființa moartea? Căci cel care trăiește, dacă se teme să sufere moartea de la moarte, nu trăiește cu adevărat; ci Cel care trăiește, care nu este supus morții, El Însuși o provoacă, pentru a arăta prin moartea Sa că El este viață. Astfel vedem că razele luminii, atunci când sunt amestecate cu întunericul, nu devin părtași la el și nu suferă întunecarea, deși rămân în întuneric. Căci amestecul întunericului nu numai că nu întunecă lumina, ci mai degrabă lumina, prin strălucirea sa, luminează întunericul. Și într-adevăr, așa cum un om slab este învins de unul mai mare, superior și mai puternic, sau așa cum, odată cu retragerea luminii, întunericul rămâne în întunericul său, tot așa Dumnezeu, prin venirea Sa de bunăvoie la moarte, nu Și-a adus asupra Sa nimic vrednic de ocară, când, dimpotrivă, Și-a arătat superioritatea asupra a tot, zdrobind puterea morții și lipsind moartea de stăpânirea asupra a tot ceea ce îi plăcea [anterior]. Dar natura lui Dumnezeu în moarte a rămas nestricăcioasă și prin puterea nepătimirii a zdrobit suferințele, precum lumina care se amestecă cu întunericul. Căci durerile trebuie atunci considerate cu adevărat puternice atunci când, îndurând lupta cu lucrurile

potrivnice, ele însele rămân ceea ce au fost. Dar acest amestec nu trebuie să aibă loc în imaginație sau în gândire, ci în realitate. Așadar, dacă ființe reciproc contrare, care prin puterea lor inerentă pot rămâne nestricăcioase și insensibile la durere, chiar și atunci când sunt amestecate cu alte ființe, cum ar fi de exemplu salamandra, care poate dispreți flacăra, și diamantul, atunci când este lovit cu fierul,— căci toate acestea, așa cum am spus, nu rămân doar în imaginație sau în gând impermeabile la suferință; — acum, dacă salamandra, atunci când este expusă acțiunii focului, rămâne nevătămată, nesuferind nicio pagubă din cauza contactului său cu focul; dacă, spun eu, ființele materiale nu par să sufere nicio schimbare în substanța lor, chiar și atunci când sunt amestecate cu alte ființe care provoacă pagube, ci, dimpotrivă, rămân întregi și nevătămate și nu sunt lipsite de nimic din esența lor; — atunci ce obstacol sau ce dificultate găsim în faptul că esența incoruptibilă a lui Dumnezeu rămâne impasibilă, chiar și atunci când vine în contact cu lucruri care provoacă durere?

13. Nu crede, o, Teopomp, ceea ce unii, după cum se știe, afirmă cu abilitate, și anume că cel mai fericit și nestricăcios este cel care nu se străduiește și nici nu permite altora să acționeze. Căci cel care este astfel suferă de neputință. Căci oricine îndrăznește să-l numească pe cel care nu deschide calea către virtute, nu-i face pe oameni înțelepți, nu-i învață pe alții înțelepciunea, nu înțelege ce este drept, nu se preocupă de mântuirea sufletelor, se abține de la practicarea virtuții - cine, zic eu, va îndrăzni să-l numească pe un astfel de om cel mai binecuvântat și cel mai înalt bine? Cum se poate ca Dumnezeu cel mai binecuvântat și nestricăcios să nu fi vrut să smulgă rădăcina gândurilor rele sau, prin bunătatea Sa intrinsecă, să șteargă, ca să zicem, prin foc, dorințele ucigătoare din suflete? Căci cel mai binecuvântat și nestricăcios este cel care umilește suferința, îi face pe oameni înțelepți, comunică cunoștințele divine și revelează virtutea. Noi spunem că ar fi cea mai mare suferință pentru Dumnezeu să fie indiferent față de oameni, să nu dorească să facă bine și să nu aibă grijă de neamul omenesc. Însă cel care urmărește efectele dăunătoare ale suferinței chiar de la rădăcină, și anume, în gândirea umană, și prin grija sa prevăzătoare îi transformă pe oamenii care au însușirea virtuții din cei corupți în cei buni - cum să nu numim un astfel de om lipsit de patimă, când alungă suferința dintre oameni și provoacă moartea suferinței?

14. Așadar, o, Teopomp, în inima ta, ca într-o instanță de judecată, pronunță-ți decizia, urmând pașii înțelepciunii, fii atent și cu o gândire neînvinsă și o minte sobră judecă dacă ar trebui să spunem că suferința apare într-o ființă extrem de binecuvântată și incoruptibilă atunci când ne arată ajutor, milă și bunăvoința sa, sau atunci când se arată crud, sever, lipsit de milă și de orice fel de milă - Dar îl recunoaștem ca impasibil mai ales pe Dumnezeu, care este autorul faptelor bune și care îi înțelepește pe nebuni. Căci este nedrept să-l numim extrem de binecuvântat și incoruptibil pe cel care nu-i pasă niciodată de om. Căci

cunoaștem un om înțelept și inteligent doar prin lucrările care sunt realizate prin arta sa și nimeni nu este numit artist sau cunoscător înainte de a fi văzut schimbând înfățișarea materiei nesemnificative și fără formă și, prin intermediul artei pe care o posedă, să creeze din ea o operă de artă, atunci când devine accesibilă simțurilor, face manifestă gândul artistului ascuns în ea. Prin urmare, cu cât mai clar ar trebui să concepem și să numim ființa cea mai înaltă cea mai binecuvântată, atunci când ni se dezvăluie natura sa cea mai binecuvântată, care este întotdeauna inerentă lui, și când vedem lucrările acestei ființe cele mai binecuvântate, atunci din ele aflăm și mai multe despre el. Dar cei care au adoptat această părere și idee că ființa cea mai binecuvântată locuiește doar în propriile sale lăcașuri, este cu adevărat închisă în sine, se contemplă pe sine, tratează totul cu același dispreț, preferă pacea în locul grijii pentru toate și găsește satisfacție în sine și care spun că suferința apare în el atunci când își arată grija pentru toate - nu știu ce să spun despre ei? Cum poate fi numită acea ființă cea mai binecuvântată și incoruptibilă, pe care mintea omenească nu este în niciun fel capabilă să o investigheze? Dar dacă este așa, atunci încetați să mai credeți că aceasta este adevărata natură a lui Dumnezeu, din moment ce încă nu-L cunoașteți pe Dumnezeu, când spuneți că din veșnicie El rămâne în mod necesar complet inactiv. Căci cum poate fi cel mai binecuvântat și incoruptibil, care este accesibil investigației voastre? Eu însă, dimpotrivă, susțin că cel mai binecuvântat și mai generos distribuitor de bunuri este cel care este un ajutor și un dătător de putere celor care și-au pierdut speranța. Căci, așa cum nu putem cu cuvintele noastre să cenzurăm josnicia celor răi decât dacă le vedem mai întâi faptele rele - căci nu ne putem imagina cu exactitate finalizarea faptelor cât timp acestea sunt ascunse în gând și dezvăluite - tot așa numim ființa cea mai binecuvântată și nestricăcioasă cea mai binecuvântată doar atunci când săvârșește faptele proprii bunătății sale, [îl numim cel mai binecuvântat] de dragul faptelor bune revelate în mod manifest care izvorăsc din el. Contemplarea celor vizibile dezvăluie cele ascunse. Căci prudența unui om înțelept și prudent, în calitățile sale distinctive, este cunoscută înainte ca faptele virtuții, săvârșite cu bucurie, să o facă evidentă. Dar cum putem informa oamenii despre măreția minții ființei celei mai binecuvântate,până când nu ne-a oferit o singură ocazie să o înțelegem și să putem vorbi despre ea? Căci, dacă cineva nu ne mișcă spiritual prin faptele sale bune sau dacă cineva nu ne atrage la sine prin slava sa, cum am putea să-i atribuim bunătate, în timp ce bunătatea și generozitatea sa sunt complet ascunse?

15. Dar dacă ai o astfel de părere despre Dumnezeu, este treaba ta și nu a lui Dumnezeu, întrucât El este cel mai binecuvântat și generos în darurile Sale. Nu-L poți înțelege, întrucât nu ți-a revelat natura Sa nestricăcioasă, care este mai presus de toate lucrurile, dacă numai El se află în acea plăcere supremă care este a lui Dumnezeu, despre care ai afirmat că, în judecata ta, este exclusiv potrivită lui Dumnezeu, iar Dumnezeu se întoarce constant la ea și se cufundă în

ea, astfel încât El Însuși nu face nimic și nu permite altora să facă nimic. Căci oricine este astfel este slab. Spune-ne, o, înțelepte Teopomp, cărei suferințe sau neputințe S-a supus Dumnezeu cel mai binecuvântat și nestricăcios, aducând oamenilor ajutorul pe care îl pot simți, mai ales celor care prin ignoranță sunt lipsiți de beneficiile ei și prin puterea suferinței sunt atrași în abis, din care ei înșiși nu pot atinge virtutea. Dacă ni se poate îngădui pentru o vreme să vorbim cu îndrăzneală, este imposibil să-L considerăm preafericit și nestricăcios pe Cel ce nu-i cheamă pe oamenii care, într-un fel, au căzut din corabie și s-au scufundat, întrucât nu-l cunosc bunătatea sau nu-i atrage la Sine, când, fiind în oceanul lumii, nu au reușit să dobândească virtutea și au devenit străini de Dumnezeu (cf. Efeseni 4, 18). Căci ce fel de Dumnezeu preafericit este El, bogat în darurile Sale, întrecându-l în generozitatea bunătății Sale, căruia nu-l sunt nici bucurie, nici grijă, nici milă, nici oricare alta dintre acele calități care sunt proprii virtuții și care constituie mijlocul de a-l descoperi lui Dumnezeu cine este generos în ajutorul Său?

16. Așadar, dacă tu, dus de imaginația ta, vrei să inventezi și să-ți imaginezi un Dumnezeu care se iubește pe Sine însuși, locuiește în bogățiile Sale, se bucură de slava Sa și nu vrea să ajute pe nimeni, neglijează și respinge oamenii, îi privează de ajutorul celei mai binecuvântate ființe, atunci ce cruzime este aceasta față de acei oameni care, necunoscând virtutea, pier în masă! Și aceasta este ființa cea mai binecuvântată, generoasă în darurile sale! Dar să lăsăm la o parte ceea ce se poate spune într-o astfel de stare de lucruri și să mergem la înțelepți, ca să învățăm de la ei cunoașterea adevăratei filozofii, întrucât ei i-au chemat și i-au apropiat pe cei care au căzut și au greșit în această lume. Dacă filozofii ar fi tăcut când oamenii piereau în mulțime, atunci tăcutul Critias ar fi pierit din cauza iubirii sale de putere; Alcibiade, în vorbăria sa, ar fi pierit din cauza extravaganței. Perșii și mezii s-au distins prin vitejia lor la Susa, înainte de a se înarma pentru a merge în Macedonia. De ce taci atunci, o, binecuvântate [Dumnezeule], la pieirea tuturor acestor [oameni], când înțelepții nu ar fi vrut să tacă pentru a-i ajuta? Aceasta este natura virtuții, o, Theopomp, acesta este rodul filozofiei, și anume că numai aceia ar trebui considerați fericiți și mărinimoși cărora le pasă nu numai de ei înșiși, ci și de aproapele lor, mai ales de cei care sunt supuși suferințelor sufletești. Chiar și Diogene Cinicul însuși, când un atenian a râs odată de el cu aceste cuvinte: „De ce nu te duci la Sparta când îi lauzi pe lacedemonieni și îi învinovățești pe atenieni?”, se spune că ar fi răspuns astfel: „Medicii obișnuiesc să-i viziteze pe bolnavi, nu pe cei sănătoși”. Așadar, dacă însăși filosofia omenească știe să vindece bolile sufletului și nu permite celor ce se străduiesc după virtute să respingă sau să disprețuiască nici măcar un suflet al vreunui om, ci îi îndeamnă să se grăbească să-i întoarcă cu grijă pe oameni [pe calea cea dreaptă] și să-i mântuiască pe cei ce s-au îndepărtat de virtute, cum putem să nu spunem că acel Dumnezeu, care este învățătorul oricărei filozofii, care este cu adevărat cel mai binecuvântat și

generos, a venit de bunăvoie aici, unde o mulțime de suferințe și-au ales sălașul, la cei ce sunt înrobiți de suferință? Să spunem oare că nu este o suferință a sufletului dacă cineva nu face faptele care se potrivesc virtuții? Însuși Isocrate, când puțin mai devreme le-a scris oamenilor din Abdera, a spus că boala sufletului este iubirea de bani. Și mai departe a adăugat: „Jaminoasă este viața oamenilor, căci iubirea de bani a pătruns peste tot, ca un vânt de iarnă, și nimeni nu i se poate împotrivi.” O, de s-ar aduna toți medicii împotriva acestei boli și ar vindeca nebunia acestei nebunii și mizeria chinului, ca să nu mai vorbim de faptul că nu proclamă această boală ca fericire! Cred că dintre toate bolile sufletului, cea mai gravă nebunie este cea care creează dorințe pofticioase și gânduri goale - dacă este purificată de medici prin vreo forță, sufletul se simte bine. O, dacă ar fi posibil să tăiem rădăcina amară a poftei, astfel încât să nu mai existe nicio urmă din ea, și dacă ai vedea că oamenii,bolnavi în trup și suflet în același timp, sunt purificați și iluminați! Întrucât în această lume nenumărate dezastre s-au abătut asupra neamului uman, atunci [Dumnezeu] poate fi numit prea binecuvântat și generos în darurile Sale [numai] atunci când se dovedește că, cu nepăsarea firii Sale, conform bunătății cuvenite lui Dumnezeu, El își împărtășește darurile cu toți oamenii. Căci însuși Platon a spus: „Invidia este dincolo de limitele ființei divine”.

17. De aceea, o, binecuvântatule, Isus a venit, care este Rege peste toate, să vindece bolile grele ale oamenilor, ca o ființă foarte binecuvântată și generoasă în binecuvântările Sale. Dar El Însuși, rămânând ceea ce era, prin nepătimirea Sa a risipit suferința, așa cum lumina alungă întunericul. Așa a venit, a venit cu grabă, să-i facă [pe oameni] fericiți și plini de binecuvântări, să-i transforme din muritori în nemuritori, să-i recreeze și să-i stabilească în fericire. Lui, Regelui glorios, fie slava în veci de veci. Amin.”

Cuvântul despre Întruparea Domnului

1. Cuvântul întrupat, după ce *a fost văzut pe pământ și a vorbit cu oamenii* (**Bar. 3:35**), a purtat cu adevărat povara noastră și, șezând deasupra noastră, tot ca om, a făcut lucruri minunate, ca egal cu Tatăl. El a rezolvat condamnarea primului părinte, întrucât El a fost al doilea Adam, înnoind trupul stricăcios cu trupul Său nestricăcios, nimicind vrăjmășia, împrumutând un trup de la noi și, arătându-se asemenea nouă, afară de păcat, s-a făcut totul pentru toți.

2. Mai mult, fiindcă El este atât Dumnezeu, cât și om, este egal cu Tatăl în prima Sa generație, dar este Cel întâi născut înaintea tuturor făpturilor în ultima Sa generație: *întâi născut între mai mulți frați* (Romani **8:29**), în toate asemenea Tatălui, în esență, Același este Cel ce face minuni și Cel ce suferă boli: întrucât în unul și același Duh Sfânt El face minuni și poartă neputințele noastre, nu ca noi, de nevoie și de legea firii, ci prin propria Sa voință liberă. Căci noi nu le

suferim pe ale noastre de bunăvoie, ci suntem constrânși de nevoie și de fire. Dar în Hristos Dumnezeu nu este așa; ci El a ales ceea ce I-a fost plăcut, așa cum se cuvenea unui Dumnezeu drept și rațional. Prin urmare, în Mântuitorul trebuie să concepem astfel unitatea și să nu negăm din ce este alcătuit El. Căci Domnul nostru Iisus Hristos este unul, iar Persoana Lui este una, deoarece, deși este considerat a fi compus din doi, totuși El este unul și același, Fiul lui Dumnezeu și Fiul omului, deoarece este de una și aceeași natură cu părinții Săi. Cel ce S-a născut din Tatăl mai înainte de veci, la sfârșitul timpurilor a ieșit din Fecioara Maria; Cel ce era în sânul Tatălui, a locuit nouă luni în pântecele unei femei. Cel ce a adus toate făpturile din nimic, se naște și crește cu trupul. Cel ce dă hrană tuturor ființelor vii, se găsește a fi cel ce suge lapte. Cel ce a hrănit cinci mii de oameni cu cinci pâini suferă foame ca un om. Cel ce din nimic, fără osteneală, a creat rândurile îngerilor, este împovărat de somn și obosit pe cale. Cel ce este puterea și înțelepciunea Tatălui, care cercetează toate inimile, rămâne, după planul divin, în neștiință. Cel ce *privește pământul și-l face să tremure* (Ps. **1:32**) este cuprins de frică ca un om. Cel ce *a creat cerul și pământul* (Ps. 1: **45** :6) și care dăruiește nemurirea, îndură crucea și gustă moartea.

3. Și astfel, ca om, El poartă asupra Sa toate păcatele și, curățindu-le, ca Dumnezeu, ne eliberează de blestemele trimise din ceruri din cauza condamnării primului părinte. Căci numai Dumnezeu poate elibera pe cei învinși și poate face moștenitori ai unei noi vieți - fie ca toți să li se dea voie să intre în ea și să se bucure de ea în vecii vecilor. Amin.

Cuvânt de Crăciun

O taină mare și minunată vedem acum, fraților. Păstorii, cu exclamații de bucurie, se arată ca mesageri fiilor oamenilor, nu pe dealurile câmpului vorbind cu turmele lor, nici jucându-se cu oile lor pe câmp, ci în cetatea lui David, Betleemul, vestind cântece duhovnicești. În cele de sus, îngerii cântă, Arhanghelii vestesc imnuri; Heruvimii și Serafimii cerești cântă laude spre slava lui Dumnezeu: sfânt, sfânt, sfânt... Toți împreună sărbătoresc o sărbătoare veselă, văzându-L pe Dumnezeu pe pământ și pe om înălțat la cer. Cei de jos sunt înălțați la cele de sus prin providența divină, cei de sus, prin dragostea lui Dumnezeu pentru oameni, se închină celor de jos, căci Cel Preaînalt, în smerenia Sa, i-a înălțat pe cei smeriți. În această Zi de mare sărbătoare, Betleemul devine precum cerul, în loc de stele strălucitoare primește îngeri care cântă slavă, iar în loc de soarele vizibil - Soarele nemărginit și nemăsurat al Adevărului, creând tot ce există. Dar cine va îndrăzni să cerceteze o taină atât de mare? Unde voiește Dumnezeu, acolo este învinsă ordinea firii, iar firea nu poate împiedica. Astfel, slăbiciunile oamenilor nu sunt implicate. Dumnezeu a dorit și a coborât cu dispreț, realizând mântuirea oamenilor, căci în voia lui Dumnezeu este viața tuturor oamenilor.

În această zi plină de bucurie, Dumnezeu s-a născut; în această zi a marii veniri, Dumnezeu a devenit ceea ce nu era: fiind Dumnezeu, S-a făcut Om, ca să spunem așa, S-a lepădat de Dumnezeire (deși nu S-a dezbrăcat de natura Sa); devenind Om, a rămas Dumnezeu. Căci, deși a crescut și a prosperat, totuși nu ca și cum prin putere omenească ar fi atins Dumnezeirea și ar fi devenit Dumnezeu din om; ci, fiind Cuvântul, străin de suferință, așa S-a întrupat și s-a arătat, neschimbat, neschimbat, fără să-și fi pierdut Natura pe care o avusese înainte. Un nou Rege s-a născut în Iudeea; dar această naștere nouă și minunată, în care credeau neamurile, iudeii au respins-o. Fariseii nu au înțeles corect Legea și Profeții; ceea ce le era contrar în ei au interpretat pervers. Irod a încercat să afle despre noua, misterioasa naștere, dar nu pentru a-l onora pe Regele născut, ci pentru a-I lua viața.

Cel ce a părăsit Îngerii, Arhanghelii, Tronurile, Stăpânirile, Puterile, duhurile neîncetate și înflăcărate ale tuturor, Singur, mergând pe o cale nouă, iese din pântecele virginal neîntrerupt de sămânță. Creatorul tuturor drumurilor pentru a lumina lumea și, nelăsând Îngerii orfani, Se va arăta și ca Om, izvorând din Dumnezeire.

Și eu, deși nu văd la Născut nici trâmbiță (sau alt instrument muzical), nici sabie, nici podoabe trupești, nici candele, nici candele însoțitoare, văzând corul lui Hristos din cei muți și de viță umilă, sunt mișcat să-L laud. Văd animale mute și coruri de tineri, ca un fel de trâmbiță, sunând melodios, parcă luând locul candelelor și parcă luminându-L pe Domnul. Dar de ce vorbesc despre candele? El este Însăși Speranța și Viața, Însăși Mântuirea, Însăși Bunătatea, arvunirea Împărăției Cerurilor. Purtându-L pe Sine, Îl voi aduce, pentru a urma puterea cuvintelor Îngerilor cerești: slavă lui Dumnezeu în locurile de sus și, împreună cu păstorii din Betleem, să rostesc un cântec de bucurie: și pe pământ pace, bunăvoință față de oameni! Cel ce S-a născut din Tatăl, în Persoana Sa și în ființa Sa nepătimitoare, acum S-a născut pentru noi într-un mod nepătimitor și de neînțeles. Nașterea veșnică, nepătimitoare, este cunoscută numai de Însuși Cel Născut; Nașterea prezentă, supranaturală, este cunoscută numai prin harul Duhului Sfânt; dar atât prima naștere este adevărată, cât și nașterea prezentă, în umilință, este reală și imuabilă. Dumnezeu S-a născut din Dumnezeu, dar este și Om, luând trup din Fecioară. În cele de sus din Singurul Tată - Unul, Unul-Născut Fiul Unic al Singurului Tată; în umilință Singurul din singura Fecioară, singura Fecioară, Unul-Născut Fiul... Dumnezeu nu a experimentat suferința, născându-L pe Dumnezeu după Divinitate; și Fecioara nu a suferit niciun rău, căci într-un mod spiritual L-a născut pe Cel Duhovnicesc. Prima naștere este inexplicabilă și a doua este de nepătruns; prima naștere nu a fost datorată patimii, iar a doua nu a fost implicată în impuritate... Știm că Fecioara a născut acum și credem că L-a născut pe Cel ce S-a născut din Tatăl în veci. Dar ce fel de naștere nu sper să explic: nu am încercat să spun în cuvinte și nici nu îndrăznesc să ating cu

gândul, căci Natura Dumnezeirii nu este supusă observației, nu privește gândirea, nu este înțeleasă de biata minte; trebuie doar să credem în puterea lucrărilor Sale. Legile firii trupești sunt cunoscute: o femeie căsătorită zămislește și naște un fiu conform legii căsătoriei; dar când Fecioara, care nu era căsătorită, naște un Fiu în mod miraculos și după naștere rămâne Fecioară, acesta este un fenomen superior firii trupești. Ceea ce se întâmplă conform legilor firii trupești noi înțelegem, dar înaintea a ceea ce este superior legilor firii rămânem tăcuți, nu de frică, ci pentru că este infailibil; Trebuie să rămânem tăcuți pentru a onora cu tăcere virtutea vrednică de respect și, fără a depăși limitele cuvenite (ale vorbirii), pentru a fi vrednici de darurile cerești.

Ce să spun și ce să proclam? Să mai vorbesc despre Născătoarea din Fecioară? Să mai discut despre noua naștere minunată? Nu putem decât să ne minunăm, contemplând nașterea minunată, căci ordinea firii și legile obișnuite ale lucrurilor sunt învinse. Despre lucrările minunate (ale lui Dumnezeu) este o subestimare a faptului că sunt mai minunate decât lucrările firii, căci natura nu poate produce nimic prin propria sa voință, chiar dacă ar fi liberă să o facă: minunate sunt toate lucrările Domnului, pe care El le voiește. O, taină imaculată și inefabilă! Cel care înainte de facerea lumii a fost Unul Născut, Incomparabilul, Simplul, Netrupalul, S-a întrupat, S-a coborât (în lume), S-a îmbrăcat într-un trup pieritor, pentru a se arăta vizibil tuturor. Căci dacă n-ar fi vizibil, cum ne-ar fi învățat să păstrăm învățătura Sa și ne-ar fi înălțat la cele nevăzute? Astfel, în acest scop, El Însuși S-a făcut vizibil, pentru a înălța vizibilul la cele nevăzute. Căci oamenii, socotind ochii martori mai de încredere decât urechile, cred ceea ce văd și se îndoiesc de ceea ce nu văd. Dumnezeu a voit să se facă văzut în trup, pentru a rezolva și a răsturna îndoielile. A voit să se nască din Fecioară, nu pentru a face din Ea o faptă necuvenită, căci Fecioara nu cunoștea cauza lucrurilor, iar taina nașterii Sale este o faptă neprihănită de virtute, motiv pentru care însăși Fecioara l-a întrebat pe Gabriel: cum se va face aceasta, când nu cunosc bărbat? La care ea a primit răspuns: Duhul Sfânt va veni peste tine și puterea Celui Preaînalt te va umbri (Luca 1:34-35). Dar cum a venit atunci Cuvântul, Care era de la Dumnezeu, din Fecioară? Aceasta este o minune de nepătruns. Precum un argintar, după ce a obținut metalul, face din el un lucru după nevoie, așa a făcut Hristos; Găsind-o pe Fecioară neprihănită în duh și trup, a primit de la Ea un trup duhovnicesc, după sfaturile Sale, și S-a îmbrăcat în el ca într-o haină. În această minunată zi a Nașterii, Cuvântul nu s-a temut și nu s-a rușinat să iasă din pântecele unei fecioare și nici nu S-a considerat nevrednic să primească trup din creația Sa, pentru ca creația, devenind veșmânt al Creatorului, să fie socotită vrednică de slavă și pentru ca mila să fie cunoscută atunci când s-a arătat de unde Dumnezeu a coborât în bunătatea Sa. Așa cum ar fi fost imposibil ca un vas să apară din pământ înainte ca lutul să fi fost în mâinile artistului, tot așa era imposibil să se reînnoiască vasul stricat (al firii omenești) altfel decât făcându-l veșmânt al Creatorului, Care S-a îmbrăcat în el.

Ce voi spune, ce voi rosti? Minuni noi mă izbesc de frică. Cel Îmbătrânit de Zile s-a făcut prunc, ca să-i facă pe oameni copii ai lui Dumnezeu. Cel ce șade în slavă în ceruri, pentru dragostea oamenilor, se odihnește în ieslea fiarelor mute. Cel fără de patimă, cel netrupesc, cel neînțeles, este târât de mâini omenești, ca să calce în picioare cruzimile păcătoșilor și ale oamenilor fără de lege și să le dezlege legăturile; este înfășurat în scutece, este hrănit în genunchii unei femei, ca să prefacă rușinea în cinste și să aducă necinstea în slavă și să dea cunună în loc de spini. El ia asupra Sa trupul meu, ca să pot cuprinde Duhul Lui, El îmi însușește firea după Sine, Se îmbracă în trupul meu și îmi dăruiește Duhul Său, ca eu, dând și primind înapoi, să dobândesc comorile vieții. Ce voi spune și ce voi rosti? Iată, fecioara va rămâne însărcinată și va naște un fiu și-I vor pune numele Emanuel, care înseamnă: Dumnezeu este cu noi (Matei 1:23). Nu se vorbește aici despre viitor, ca să învățăm speranța, ci trebuie să povestim ce s-a întâmplat deja și să ne minunăm de ce s-a împlinit deja. Cuvântul a fost adresat mai întâi evreilor, deoarece printre ei acest lucru s-a împlinit acum, iar printre noi s-a împlinit și a devenit un eveniment real, căci am înțeles (această profeție), am primit-o și am crezut. Evreilor le vorbește profetul: Iată, fecioara va zămisli (Isaia 7, 14), dar creștinilor le este adresat cuvântul despre evenimentul în sine, care s-a împlinit de fapt, plin de comori. În Iudeea Fecioara a născut, dar toate țările lumii l-au primit pe Fiul ei. Acolo este rădăcina viei, aici este via adevărului; evreii au stors strugurii, păgânii au gustat Sângele misterios; au semănat bobul de pâine, aceștia au cules spice prin credință. Evreii au fost răniți de moarte de spini, neamurile s-au umplut de daruri; au șezut sub pomul uscat, aceștia la poalele pomului vieții; au explicat legile legii, neamurile culeg roadele spirituale. Fecioara nu a născut de la sine, ci așa cum a vrut Cel ce urma să se nască. Dumnezeu nu a lucrat după chipul trupului, nu S-a supus legii firii pământești, ci S-a arătat ca Domn al firii trupești, pentru a descoperi lumii o naștere miraculoasă, pentru a-Și descoperi puterea și a arăta că, devenind Om, nu se naște ca om - că Dumnezeu devine Om, întrucât nimic nu este greu pentru voia Lui.

În această zi măreață S-a născut din Fecioară, după ce a biruit ordinea firii. El este mai presus de căsătorie și liber de stricăciune. Este de ajuns ca El, care a fost învățătorul purității, să strălucească glorios, ieșind dintr-un pântece curat și nestricat. Căci El este același care la început l-a creat pe Adam din pământ virgin, și din Adam, fără femeie, i-a născut o soție, pe Eva. Și precum Adam, fără soție, înainte de a avea soție, a născut pe prima femeie în lume, tot așa în această zi Fecioara a născut fără soț pe Cel despre care profetul a spus: Este bărbat, cine Îl cunoaște? Omul Hristos, căci El este văzut clar de oameni, născut din Dumnezeu, deoarece rasa feminină a trebuit să facă același lucru pentru rasa masculină, ceea ce a fost făcut de rasa masculină pentru femei. Și precum femeia a fost luată din Adam, fără nicio pierdere sau diminuare a naturii sale masculine, tot așa din femeie, fără bărbat, a trebuit să iasă un bărbat, după

asemănarea nașterii Evei, pentru ca Adam să nu fie înălțat prin faptul că a născut o femeie fără mijlocirea unei femei. Așadar, Fecioara, fără a conviețui cu un bărbat, L-a născut pe Dumnezeu Cuvântul, care S-a făcut Om, pentru ca în egală măsură, printr-o minune egală, să se acorde cinste egală ambelor sexe - soțului și soției. Și precum femeia a fost luată din Adam fără micșorarea lui, tot așa din Fecioară a fost luat trupul (celui născut din Ea), dar Fecioara nu a suferit micșorarea, iar fecioria ei nu a suferit nimicire. Adam a rămas sănătos și nevătămat când coasta a fost luată din el: tot așa Fecioara a rămas fără prihană când L-a născut din ea însăși pe Dumnezeu Cuvântul. Din acest motiv, din Fecioară a primit Cuvântul trupul Său și îmbrăcămintea Sa (trupească), pentru ca păcatul lui Adam să nu fie considerat nevinovat. Întrucât omul, rănit de păcat, a devenit vas și instrument al răului, Hristos a luat asupra Sa acest receptacul al păcatului în trupul Său, pentru ca, unit cu trupul Creatorului, să fie eliberat de întinăciunile vrăjmașului, iar omul să fie îmbrăcat într-un trup veșnic, care nu poate fi nici distrus, nici ruinat pentru totdeauna. Totuși, Cel Întrupat nu se naște așa cum se naște de obicei un om, ci se naște ca Dumnezeu devenind Om, arătându-și toată puterea (divină), căci dacă S-ar fi născut după legile generale ale firii, Cuvântul ar fi părut că a făcut ceva imperfect. De aceea S-a născut din Fecioară și a strălucit - de aceea, născându-se, a păstrat pântecele fecioarei nevătămat, astfel încât modul nemaiauzit al nașterii să fie pentru noi un semn al marelui mister: este Hristos Dumnezeu? Hristos este Dumnezeu prin fire, dar nu a devenit Om prin fire. Astfel afirmăm și credem cu adevărat, invocând pecetea integrității fecioriei ca mărturie: Creatorul Atotputernic al pântecelui și al fecioriei, a ales o cale nerușinată de naștere și s-a făcut Om, așa cum a vrut.

În această mare zi, acum sărbătorită, Dumnezeu s-a arătat ca Om, ca Păstor al poporului lui Israel, Care a înviat întregul univers cu bunătatea Sa. O, dragi războinici, glorioși luptători pentru om, care ați propovăduit Betleemul ca loc al Bobotează și al nașterii lui Dumnezeu Fiul, care L-ați făcut cunoscut întregii lumi pe Domnul tuturor, culcat într-o iesle, și L-ați arătat ca Dumnezeu stând într-o peșteră strâmtă!

Să sărbătorim acum cu bucurie sărbătoarea anilor. Legile sărbătorilor sunt tot atât de noi de acum înainte, pe cât sunt minunate legile nașterii. În marea zi sărbătorită acum, lanțurile sunt rupte, Satana este făcut de rușine, toți demonii sunt puși pe fugă, moartea atotdistrugătoare este înlocuită de viață, raiul este deschis tâlharului, blestemele sunt transformate în binecuvântări, toate păcatele sunt iertate, răul este alungat, adevărul a venit, discursuri pline de evlavie și dragoste pentru Dumnezeu au vestit întregii lumi, moravuri curate și imaculate au fost sădite, virtutea s-a așezat pe pământ, îngerii au intrat în comuniune cu oamenii și oamenii îndrăznesc să vorbească cu îngerii. De ce și cu ce scop s-au întâmplat toate acestea? Pentru că Dumnezeu a coborât în lume și omenirea a fost înălțată la Cer. A avut loc o anumită confuzie a tuturor lucrurilor: Dumnezeul

Perfect a coborât pe pământ, deși prin Natură Se afla complet în Cer, chiar și în momentul în care se afla în întregime pe pământ. El a fost Dumnezeu și s-a făcut Om, fără a-Și nega Dumnezeirea: nu s-a făcut Dumnezeu, întrucât a fost întotdeauna Așa prin însăși Natura Sa... ci s-a întrupat, pentru a fi vizibil tuturor lucrurilor trupești. Cel pe care locuitorii Cerului nu-L pot vedea a ales o iesle ca locuință a Sa, iar când a venit, totul în jurul Lui a tăcut. Și pentru niciun alt motiv S-a culcat într-o iesle decât pentru ca, dând hrană tuturor, El Însuși să scoată hrana pruncilor din sânii mamei și astfel să binecuvânteze căsătoria.

În această zi măreață, oamenii, părăsind guvernarea lor aspră și strictă, ies să slăvească Cerul, recunoscând prin strălucirea stelei că Domnul a coborât pe pământ pentru a-Și mântui creația. Domnul, șezând pe un nor ușor, intră în Egipt în trup (Isaia 19:1), fugind aparent de Irod, dar în realitate - pentru ca să se împlinească ceea ce a spus Isaia: în ziua aceea, Israel va fi al treilea în Egipt (Isaia 19:24).

Oamenii au intrat în peșteră fără nicio consultare prealabilă, iar aceasta a devenit un templu sfânt pentru ei. Dumnezeu a intrat în Egipt ca să aducă bucurie în locul tristeții străvechi și să reverse lumina mântuirii în locul întunericului. Apa Nilului era coruptă și dăunătoare după ce pruncii muriseră odată de o moarte prematură în ea. A venit în Egipt El, Cel ce odată a transformat apa în sânge și a transformat acele ape în surse de apă mântuitoare a renașterii, curățind păcatele și fărădelegile prin harul Duhului Sfânt. Egiptenii au suferit odată pedeapsa, căci, fiind oameni pierduți, l-au tăgăduit pe Dumnezeu. Isus a intrat acum în Egipt și a semănat în el evlavia pentru Dumnezeu, astfel încât, după ce a distras sufletele egiptenilor de la greșeală, să-i facă prieteni ai lui Dumnezeu. A făcut apele râului vrednice să-Și îmbrace capul ca cu o coroană. Ca să nu ne prelungim prea mult discursul și să încheiem pe scurt cele spuse, să ne întrebăm: cum s-a făcut Cuvântul, care nu este supus suferinței, trup și a devenit vizibil, rămânând neschimbat în Natura Sa Divină? Dar ce voi spune și ce voi rosti? Văd tâmplarul și ieslea. Pruncul și Fecioara Născătoare, părăsiți de toți, asupriți de sărăcie și lipsuri. Vedeți până la ce grad de umilință S-a pogorât măreția lui Dumnezeu! Pentru noi S-a făcut sărac, deși era bogat (2 Corinteni 8:9): Este culcat în scutece jalnice, nu într-un pat moale. O, sărăcie, izvorul oricărei înălțări! O, sărăcie, care descoperi toate comorile! El Se arată săracilor - și îi îmbogățește pe săraci; El se culcă într-o iesle a unui animal - și prin cuvântul Său pune întreaga lume în mișcare. El este acoperit cu scutece - și rupe legăturile păcătoșilor, chemând întreaga lume la existență cu Unicul Său Cuvânt. Ce să mai spun și ce să rostesc? Văd un Prunc, înfășat în scutece și culcat într-o iesle; Maria, Fecioara Mamă, stă împreună cu Iosif, care era numit Soțul Ei. El era numit Soțul Ei, iar Ea - soția Lui, nume potrivite căsătoriei, deși, de fapt, nu erau soți; Ea era logodită cu Iosif, dar Duhul Sfânt a venit peste Ea, după cum spune Evanghelistul despre aceasta: Duhul Sfânt va veni peste Tine și puterea Celui

Preaînalt Te va umbri; de aceea și Cel ce S-a născut sfânt este (Luca 1:35) și din sămânța Cerului. Iosif nu a îndrăznit să contrazică, iar omul drept nu a vrut să defăimeze pe Sfânta Fecioară, nu a vrut să creadă în păcat și să rostească cuvinte de hulă despre Sfânta Fecioară; dar nu a vrut să-L recunoască pe Fiul care avea să Se nască ca fiind al său, căci știa că nu este din El. Și pe când se îndoia și era nedumerit cu privire la cine este Pruncul și se întreba cu sine despre aceasta, a avut o vedenie cerească, i s-a arătat un înger și l-a încurajat cu cuvintele: Nu te teme, Iosife, fiul lui David; Cel ce S-a născut din Maria sfânt este și Fiul lui Dumnezeu se va chema; adică, Duhul Sfânt va veni peste Fecioara cea Neprihănită și puterea Celui Preaînalt o va umbri (Matei 1:20-21; Luca 1:35). Cu adevărat, El Se va naște din Fecioară, păstrându-I neatinsă fecioria. Precum prima fecioară a căzut, sedusă de Satana, tot așa acum Gabriel aduce un mesaj nou Fecioarei Maria, pentru ca Nașterea din Fecioară să corespundă nașterii. Răpită de seducții, Eva a rostit odată cuvintele nimicirii; Maria, primind mesajul, a născut Cuvântul Netrupat și Dătător de Viață. Căci prin cuvintele Evei, Adam a fost izgonit din Rai; Cuvântul, născut din Fecioară, a deschis Crucea,din care tâlharul a intrat în raiul lui Adam. Întrucât nici păgânii, nici evreii, nici marii preoți nu credeau că Fiul se poate naște din Dumnezeu fără suferință și fără soț, acum El se naște într-un trup capabil să îndure suferința, păstrând nevătămat trupul Fecioarei.

Astfel, El Și-a arătat Atotputernicia, născându-se din Fecioară, păstrând neatinsă fecioria Fecioarei, așa cum S-a născut din Dumnezeu fără niciun efort, întristare, rău sau dezbinare, lăsând Ființa Divină neschimbată, născându-se ca Dumnezeu din Dumnezeu. Întrucât oamenii L-au părăsit pe Dumnezeu pentru a se închina idolilor ciopliți ai oamenilor în locul Lui, Dumnezeu Cuvântul a luat chip de om, pentru a alunga rătăcirea și a restaura adevărul, pentru a da uitării închinarea la idoli și pentru a primi El Însuși cinste divină, căci toată slava și cinstea I se cuvine în vecii vecilor. Amin.

Cuvânt pentru Epifanie [1]

Bărbați, iubiți de Hristos și iubitoare comuniune și frățietate! Acordați și acum atenția voastră plină de har discursului meu și, deschizându-vă urechile, ca pe niște uși, primiți cuvântul meu și ascultați predica mea mântuitoare despre botezul lui Iisus Hristos, care a avut loc pe râul Iordan, ca să-L iubiți mai puternic pe Domnul, care S-a pogorât la noi într-o asemenea măsură. Deși triumful teofaniei sau al descoperirii Mântuitorului nostru a trecut deja, harul Lui rămâne întotdeauna. De aceea, să încercăm să săturăm și să încântăm inimile nesățioase cu el (în lucrările mântuirii o astfel de nesățiozitate este vrednică de laudă). Așadar, să mergem cu toții din Galileea în Iudeea și să ieșim împreună cu Hristos, căci binecuvântat este cel ce umblă împreună cu Calea vieții. Să mergem înainte și cu pașii noștri mintali să ajungem la Iordan, ca să vedem cum

Cel Ce n-are nevoie de botez este botezat de Ioan Botezătorul, pentru a ne da harul botezului. Să mergem înainte și să vedem chipul renașterii noastre, care este imprimat în aceste ape.

Apoi a venit Iisus din Galileea la Iordan la Ioan, ca să fie botezat de el (Matei 3:13). Ce blândețe și smerenie a Domnului! Ce bunăvoință! Împăratul ceresc vine la Ioan, înaintemergătorul Său, nu înconjurat de o oștire de îngeri și nu trimite înaintea Lui soli, adică forțe netrupești, ci ca un soldat simplu și obișnuit vine la propriul Său soldat, se apropie de el, ca și cum cineva din mijlocul oamenilor de rând, printre cei prinși de război se află Mântuitorul și Judecătorul lor, bunul Păstor se alătură oii pierdute, care pentru oaia pierdută s-a pogorât din cer și între timp nu a părăsit cerul, grâul ceresc, care a crescut fără sămânță omenească, este amestecat cu neghină. Ioan Botezătorul, văzându-L, a recunoscut că acesta era într-adevăr același pe care Îl mărturisise și Îl cinstise încă în pântecele mamei Sale, pentru Care atât de devreme, călcând limitele firii, sărise în pântecele mamei Sale. Ioan I-a zis: *Cer să fiu botezat de Tine și Tu vii la mine* (Matei 3:14)? Ce faci, Doamne? De ce pervertiți ordinea lucrurilor? De ce cereți slujitorului Tău, asemenea sclavilor, ce se cuvine sclavilor? De ce doriți să primiți ceea ce nu aveți nevoie? De ce mă asupriți pe mine, slujitorul Tău, cu atâta condescendență și smerenie? Cer să fiu botezat de Tine, dar Tu nu ai nevoie să fii botezat de mine. Cel mai mic este binecuvântat de cel mai mare și mai puternic, și nu cel mai mare este binecuvântat și sfințit de cel mai mic. Lampa este aprinsă de soare, și nu soarele de lampă. Lutul este format de olar, și nu olarul de lut. Creatura este înnoită de Creator, și nu Creatorul este guvernat de creatură. Bolnavul este tratat de doctor, și nu doctorul primește instrucțiuni de la bolnav. Săracul ia de la bogat, și nu bogatul de la sărac. În mod similar, sunt explicate în continuare discursul Botezătorului și apelul său către Mântuitor pe un ton de nedumerire și respect înaintea Lui, ca adevărat Dumnezeu-om, Creatorul cerului și al pământului.

„Dar Iisus, răspunzând, a zis lui Ioan: « *Lasă acum, căci așa se cuvine să împlinim toată dreptatea.»”* (Matei 3:15). „Lasă acum, taci, Botezătorule! Și lasă-Mă să lucrez. Învață să vrei ce vreau Eu. Învață să-Mi slujești în ceea ce te oblig să faci și nu te adânci prea mult în încercarea a ceea ce vreau Eu să fac. Lasă acum. Nu predica încă despre divinitatea Mea, nu vesti încă Împărăția Mea cu buzele tale, ca nu cumva tiranul, aflând de aceasta, să-și părăsească intenția pe care a luat-o împotriva Mea. Lasă diavolul să se apropie de Mine așa cum se apropie de un om simplu, să se lupte cu Mine, ca să primească pentru sine rana pe care o merită. Lasă-Mă să-Mi împlinesc intenția și dorința, pentru care am venit pe pământ. Ceea ce se împlinește acum pe Iordan este o taină și un secret. Ceea ce este ascuns aici este că fac aceasta nu pentru nevoia Mea, ci pentru vindecarea răniților. Ceea ce este misterios și ascuns este că în aceste ape, regenerând omenirea, sunt deja indicate pâraiele cerului. Lasă acum.” Când veți

vedea că Eu, ca Dumnezeu, voi acționa în creațiile Mele după voia Mea, atunci glorificați ceea ce s-a împlinit deja. Când veți vedea că Eu curățesc leproșii, atunci predicați despre Mine ca Creator al naturii. Lăsați acum, căci așa se cuvine să împlinim toată dreptatea. Eu sunt legiuitorul și Fiul Legiuitorului și, prin urmare, trebuie mai întâi să împlinesc ceea ce mi s-a poruncit Mie însumi și apoi să arăt pretutindeni experiențe ale puterii Mele. Trebuie mai întâi să împlinesc legea și apoi să împărtășesc harul. Trebuie să pun capăt vechiului legământ și apoi să-l predic pe cel nou, să-l înscriu în inimile oamenilor, să-l pecetluiesc cu sângele Meu și să-l pecetluiesc cu duhul Meu. Trebuie să mă urc pe cruce și să fiu pironit acolo, să sufăr în această natură tot ce poate suferi, să vindec suferințele altora prin suferințele Mele și să vindec cu copacul rana care a fost provocată oamenilor prin intermediul copacului. Botează-Mă, pe Mine, Care cu apă, Duh și foc am să botez credincioșii cu apă, care poate spăla necurățiile păcătoase cu Duhul, care poate face pe cei pământești spirituali cu foc, care poate arde spinii fărădelegii.

Când Botezătorul a auzit aceasta, acordând atenție scopului mântuirii și înțelegând taina, s-a supus poruncii divine (căci era atât pios, cât și ascultător, și întinzându-și mâna dreaptă cu bucurie și tremur, L-a botezat pe Domnul). Când evreii, stând aproape și la distanță, se gândeau și își spuneau: în zadar am crezut că Ioan este mai mare și mai desăvârșit decât Isus? A fost nedrept să presupunem că primul este mai important decât ultimul? Nu mărturisește oare botezul Botezătorului însuși că acesta este mai mult decât acesta? Nu-l botează acesta ca fiind mai excelent decât el? Și nu este acesta botezat de acesta ca fiind inferior! Când oamenii gândeau astfel între ei, neînțelegând taina providenței lui Dumnezeu! Atunci El, care singur este Domn și în esență Tatăl Unul-Născut, care singur L-a cunoscut cu adevărat și perfect pe Cel pe care singur L-a născut fără suferință și indignare, zic eu, Însuși Tatăl, corectând opinia falsă a evreilor, a deschis porțile cerului și a trimis peste capul lui Isus pe Duhul Sfânt în chip de porumbel, ca și cum ar arăta cu degetul spre un nou Noe și Creatorul. al lui Noe și un cârmaci înțelept pentru fire, expus primejdiei naufragiului, și El Însuși a strigat din ceruri, zicând lămurit: *Acesta este Fiul Meu iubit* (Matei 3:17), Acesta este Iisus, și nu Ioan, Cel ce a fost botezat, și nu cel ce a botezat! Cel ce S-a născut din Mine mai înainte de toate vremurile, și nu cel ce S-a născut din Zaharia! Cel ce S-a născut din Maria după trup, și nu cel ce a venit din Elisabeta, peste așteptarea ei! Cel ce, fără să-și încălce fecioria și fără nicio participare omenească, a crescut ca un rod, și nu cel ce, după ce a rezolvat sterilitatea, a crescut ca o mlădiță. Cel ce v-a vorbit, și nu cel ce a fost crescut în pustie. Acesta este Fiul Meu iubit, în care Îmi găsesc plăcerea. Fiul este de aceeași fire, și nu de altă fire, de aceeași fire cu Mine pentru că nu puteți vedea și de aceeași fire cu voi pentru că vedeți, afară de păcat. Acesta este cel ce l-a creat pe om împreună cu Mine. Acesta este Fiul Meu iubit, în care Îmi găsesc plăcerea. Fiul Meu nu este unul, și Fiul Mariei este altul, dar acesta este Fiul Meu

iubit, care este văzut cu ochii și înțeles cu mintea. Acesta este Fiul Meu iubit, în care Îmi găsesc plăcerea, ascultați-l. Dacă

El va spune: *Eu și Tatăl una suntem* (Ioan 10:30), ascultați. Dacă spune: *Cine M-a văzut pe Mine a văzut pe Tatăl* (Ioan 14:9), ascultați-L. Dacă spune: *Cel ce M-a trimis pe Mine este mai mare decât Mine* (Ioan 14:28), supuneți-vă cuvântului Lui. Dacă întreabă: *Cine zic oamenii că sunt Eu, Fiul omului?* Răspundeți-I: *Tu ești Hristosul, Fiul Dumnezeului celui viu* (Matei 16:13, 16).

Când astfel de cuvinte s-au auzit din cer, neamul omenesc s-a luminat și a învățat diferența dintre Creator și creatură, dintre rege și războinic, dintre artist și opera sa și, fiind întăriți în credință, oamenii, prin botezul lui Ioan, au venit la Cel ce a botezat cu Duh și foc, adică la Hristos, adevăratul nostru Dumnezeu, împreună cu Care Tatălui împreună cu Preasfântul și de viață dătătorul Duh fie slava acum și în vecii vecilor. Amin.

Laudă Preasfintei Fecioare Maria și Fecioarei Maria

1. Soarele dreptății, care acum a răsărit, a ascuns ceea ce strălucea odinioară. Nu mai pot suporta lumina, eliberat de întuneric. Lumina a răsărit din nou pentru mine și sunt tulburat de frică. Sunt deopotrivă bucuros și temător de cel care tocmai s-a născut. O nouă sursă a apărut, iar cea dintâi se întoarce. Am văzut un copil născut și cerurile s-au plecat să i se închine. Mama naște și rămâne fecioară; copilul este acoperit, dar arată nașterea și mama; mama nu are soț și fiul nu are tată; Mântuitorul s-a născut și steaua s-a arătat; copilul care leagă toate lucrurile este înfășurat în scutece; El este culcat într-o iesle, înaintea căreia heruvimii slujesc drept tron; El se închină înaintea animalelor, înaintea cărora serafimii nu pot trăi; Lumina apare, se cântă minuni, îngerii sunt trimiși, păstorii îl primesc pe profet, magii îl predică pe Dumnezeu, preoții îl resping pe Dumnezeu, Irod este îmblânzit, moartea este călcată în picioare, Adam este eliberat, iadul este legat, Eva este salvată, șarpele este blestemat, captivii sunt eliberați, iar diavolul este chinuit. Pruncul suge lapte, cine hrănește doica; cel care îl ține pe cel care îl ține este purtat în brațe; Creatorul este recunoscut, iar natura este uimită.

2. De aceea mă minunez cu tremur de taina vestită de Gabriel. Frica mă atrage la Maria, ca minunea să mi se explice (mi se). *Bucură-te, plină de har, Domnul este cu tine* . Bucură-te, templu trupesc al lui Dumnezeu! Bucură-te, plină de har, chivot al spicelor cerești! Bucură-te, plină de har, locaș comun al cerului și al pământului! Bucură-te, plină de har, adevărată mamă și fecioară a adevăratului Fiu! Bucură-te, plină de har, centru nesecat de lumină, pururea activ. Bucură-te, plină de har, receptacul larg al firii celei de neînțeles! Bucură-te, plină de har, mireasă imaculată și mamă a lumii văduve! Bucură-te, plină de har, aliată a

luminii! Bucură-te, o, haroasă, care în pântecele tău ai ucis moartea! Bucură-te, o, haroasă, care ai chemat cu credință lumea rătăcită la adevăr! Bucură-te, o, haroasă, hambarul nears al lumii!

3. Mai departe, tulburată de aceste cuvinte și înspăimântată de înfățișare, Fecioara nu a îndrăznit să fugă și nu a îndrăznit să rămână, văzând Îngerul (*propriu* netrupesc) stând în fața ei, în formă de om, și în prezența fecioarei ținându-se modest. A evitat să-l întrebe sau să-l privească, de ce, de frică, fața Fecioarei era ca o vedenie, când și-a zis: „Ce fel de salut este acesta și cine este cel care îmi aduce acest salut? El strălucește mai măreț decât soarele și vorbește cu fecioara; coboară din cer și salută slujitorul; nu este îmbrăcat în trup, ci vorbește în formă omenească: zboară pe aripi și rostește discursuri. Ce caută el pe pământ? Mi se pare un înger, dar vorbește ca un om; vine din cetele îngerești și îmi îndreaptă un cuvânt; are o față mai strălucitoare decât fulgerul și este îmbrăcat în haine mai albe decât zăpada; văd un tânăr care nu are trup: calcă pământul în picioare și nu lasă urme; nu are limbă și spune: *„Bucură-te!”* ; nu-și mișcă buzele și vestește har. Nu știu ce să fac. Aceasta este o viziune înfricoșătoare, deoarece nu sunt în stare să înțeleg cine este trimis. Cum îl voi recunoaște pe expeditor? Dacă mesagerul trebuie să tremure, cu cât mai mult ar trebui să tremure Cel care l-a trimis pe mesager? Dacă acesta îmi orbește vederea cu strălucirea lui, atunci cu ce trup mă voi acoperi înaintea Soarelui Dreptății? Dacă mi-e frică din cauza unui slujitor, cum Îl pot aduce la iveală pe Domnul? Îngerul i-a zis: „ *Nu te teme, Maria!”* „ (Luca **1:30**). Nu șarpele îți vorbește. *Nu te teme, Marie!* Ți-am vestit taina, dar nu te-am învățat o minciună. *Nu te teme, Marie* . Îți promit că vei fi Maica Domnului, dar nu Dumnezeu. *Nu te teme, Marie!* Îți promit har și nu te voi duce în rătăcire. *Nu te teme, Marie!* Nu ezita ca Eva; din ea vine moartea, din tine vine viața; din ea vine rodul morții, din tine vine viața vieții; din ea vine ispita, din tine vine adevărul; din ea vine îndepărtarea oamenilor de Dumnezeu, din tine vine reuniunea inefabilă a lui Dumnezeu cu omul; din ea vine întunericul și somnul iadului, din tine vine lampa strălucitoare a lumii; din ea vin blestemele, din tine vine binecuvântarea; din ea vine sentința morții, din tine vine redarea vieții trupului; din ea vine îndoiala, din tine vine credința; din ea vine plânsul, din tine vine râul de apă a vieții; din ea vine sudoarea, din tine vine odihna; din ea vine Pământ spinos, din tine vine raiul divin; din ea vin cele trei răni, din tine vine întreita viață; din ea vine uciderea omului, din tine vine Dumnezeu, prietenul omului; din ea vine nimicirea prin potop, din tine vine fântâna care dă naștere veșniciei; din ea vine uciderea, din tine vine înnoirea omului; din ea vine moartea vieții, din tine vine învierea morților; din ea este ura celor douăsprezece seminții, din tine unitatea frățească a celor doisprezece apostoli; din ea este moartea adusă în lume, din tine nimicirea morții; din ea este căderea, din tine învierea. *Nu te teme, Marie, că ai aflat har la Dumnezeu. Iată, vei zămisli în pântecele tău un fiu* **.** (Luca 1, 10):30–31) Vei naște din Tatăl pe Unul care este mai bătrân decât Adam. Vei naște un

Fiu mai înalt decât cerurile; vei naște un Fiu mai înalt decât heruvimii; vei naște un Fiu egal în putere cu Tatăl; vei naște un Fiu egal în slavă cu Duhul Sfânt; vei naște un Fiu *prin care toate lucrurile au fost făcute* (**Ioan 1** :2); vei naște un Fiu pe care cerurile și pământul îl binecuvântează; vei naște un Fiu a cărui formă nu o cunosc; vei naște un Fiu în prezența căruia stau cu tremur.

4. Atunci *s-au împlinit zilele în care ea trebuia să nască și a născut un Fiu* (Luca **2** :6-7), pe care tatăl nu l-a sădit; a născut un Fiu pe care mama nu l-a născut; a născut un știulete de grâu pe care nicio mână nu l-a semănat; L-a născut pe Creatorul făcut om; a născut într-o peșteră și, când S-a născut, S-a arătat în Persia. *După ce S-a născut Iisus în Betleemul Iudeii, în zilele regelui Irod, iată, niște magi din răsărit au venit la Ierusalim și au zis: „Unde este Cel ce s-a născut Împăratul Iudeilor?”* (Matei **2** :1)? Unde este Cel ce a trimis o stea călăuzitoare în locul Lui? Unde este Cel ce ne atrage prin raze minunate la lumina spirituală? Unde este Cel ce cu mâna Lui nemărginită a întemeiat lumea? Unde este Cel ce, deși este peste tot, se ascunde în trup? Unde este Cel ce ne-a eliberat de minciunile celui rău? Unde este Cel ce ne-a călăuzit la harul cunoașterii lui Dumnezeu? Unde este Cel ce S-a arătat în trei îngeri lângă stejar? Unde este Cel ce n-a ars rugul și n-a zdrobit pântecele? Unde este Cel ce este nedespărțit de Tatăl și de negrăit în mamă? Unde este Cel ce a despărțit Marea Roșie și totuși suge lapte și este hrănit pe pământ? Unde este Cel ce a legat balaurul și acum este înfășurat în scutece? Unde este Cel pe care îngerii nu-L văd, dar oamenii Îl văd și-L binecuvântează, Dumnezeul cel preabinecuvântat, căruia i se cuvine slava în veci. Amin.

O declarație detaliată de credință

Cei care afirmă că Fiul este din neexistent și ulterior S-a înălțat la Tatăl dintr-un început secundar (ἀποστελλομένης ἀρχῆς) sunt foarte ostili și străini de mărturisirea apostolică, care afirmă că Fiul este din neexistent și ulterior S-a înălțat la Tatăl dintr-un început secundar (ἀποστελλομένης ἀρχῆς) și care gândesc același lucru despre Duhul Sfânt, afirmând că Fiul este îndumnezeit și Duhul Sfânt este sfințit prin dar și har, care fac numele Fiului comun [lui] cu sclavii și astfel explică „ *întâiul născut al creației* ”, ca și cum și El ar fi în mod similar din ceva neexistent și ca și cum ar fi primul creat, și care nu mărturisesc că Fiul Unul-Născut este singurul cu Tatăl, ci S-a dat doar pe Sine să fie numărat printre muritori și în acest sens este considerat întâiul născut, care descriu nașterea Fiului din Tatăl într-o formă umană, măsurând un anumit interval și nu mărturisesc vârstele fără început ale părintelui și generație, pe care o introduc în cele trei care nu au comunicare între ele și sunt străine de închinare, în timp ce singura închinare adevărată a lui Dumnezeu este cea pe care o avem noi, primind-o de la început din lege și profeți, care a fost stabilită de Domnul și propovăduită de apostoli. Nu mai puțin străini sunt cei care mărturisesc Treimea

nu cu adevărat a trei Persoane, ci inventează în mod nelegiuit în unitate o treime prin compoziție și consideră pe Fiul ca fiind înțelepciune în Dumnezeu, precum înțelepciunea umană în om, prin virtutea căreia omul este înțelept, și explică Cuvântul ca un cuvânt care este pronunțat sau compus în gând, dar nu are nici o ipostază separată, nici o existență continuă.

2. Mărturisirea Bisericii și mântuirea lumii este credința în întruparea Cuvântului, care S-a predat trupului omenesc, pe care L-a primit de la Maria, rămânând același și nesuferind nicio transformare sau schimbare în Dumnezeire, ci unindu-se cu trupul după asemănarea umană, astfel încât trupul s-a unit cu Dumnezeirea, iar Dumnezeirea a luat patima trupului în timpul împlinirii sacramentului. După nimicirea morții, nepătimirea constantă și nemurirea neschimbătoare sălășluiesc în trupul sfânt, întrucât prin puterea Dumnezeirii frumusețea umană originară a fost preluată și dăruită tuturor oamenilor prin asimilarea credinței.

3. Dacă unii de aici denaturează și ei credința sacră, fie asimilând Divinității umanul (progresul și pasiunile și gloria crescândă), fie separând de Divinitate trupul prosper și suferind, ca existând prin propria sa viață, atunci și aceștia sunt în afara mărturisirii bisericești și mântuitoare.

4. Prin urmare, nimeni nu-L poate cunoaște pe Dumnezeu dacă nu-L cunoaște pe Fiul. Căci Fiul este Înțelepciunea, prin care toate lucrurile au fost făcute; și creația vestește înțelepciunea, iar Dumnezeu este cunoscut în înțelepciune. Acum, înțelepciunea lui Dumnezeu nu este așa cum o are omul, ci perfectă, venind de la Dumnezeul perfect și veșnic dăinuind, nu ca gândul omenesc, care trece, și ca cuvântul, care este rostit și nu mai există. Prin urmare, El nu este numai Înțelepciunea, ci și Dumnezeu, nu numai Cuvântul, ci și Fiul. Prin urmare, fie că cineva gândește despre Dumnezeu din creație, fie că învață din scripturile divine, nu poate cunoaște sau auzi despre El fără Înțelepciunea Lui. Și cel care Îl cheamă pe Dumnezeu cu dreptate cheamă prin Fiul, iar cel care vine cu vrednicie vine prin Hristos. Dar este imposibil să vii la Fiul altfel decât prin Duh, căci Duhul este atât viața, cât și sfânta alcătuire a tuturor lucrurilor, iar trimițându-L prin Fiul, Dumnezeu aseamănă creația cu Sine.

5. Așadar, este un singur Tată Dumnezeu, un singur Fiu Cuvânt, un singur Duh Viață, sfințirea tuturor și niciun alt Dumnezeu decât Tatăl, niciun Fiu decât Cuvântul lui Dumnezeu, niciun Duh decât Cel dătător de viață și sfințitor, iar dacă sfinții sunt numiți atât dumnezei, cât și fii și duhuri, atunci ei nu sunt nici umpluți de Duh, nici nu sunt asemănați cu Fiul și cu Dumnezeu.

6. Dacă cineva ar afirma că Fiul este Dumnezeu, ca fiind plin de Dumnezeire și nu ca fiind născut din Dumnezeire, a lepădat Cuvântul, a negat Înțelepciunea, a

pierdut cunoașterea lui Dumnezeu, a căzut în cultul creației, aderă la impietatea grecilor și s-a întors la ea și a devenit un imitator al necredinței evreilor, care, presupunând că Cuvântul lui Dumnezeu era Fiul Omului, nu au crezut că El este Dumnezeu și nu L-au mărturisit ca fiind Fiul lui Dumnezeu. Dar este o nelegiuire să crezi că Cuvântul lui Dumnezeu este omenesc și că lucrările făcute de El rămân, când El Însuși nu rămâne.

7. Dacă cineva spune că Hristos face totul prin porunca Cuvântului, va face Cuvântul lui Dumnezeu ineficient și va transforma ordinea stabilită de Domnul în robie; căci oricine este poruncit este un rob, iar creația nu este capabilă să creeze, deoarece nu poate fi în niciun fel egală cu Creatorul, astfel încât, așa cum a fost creată de El, să poată crea și altceva.

8. Dar mai departe, dacă cineva spune că Duhul Sfânt este și o creatură sfințită, atunci nu mai poate considera totul ca fiind sfințit în Duh, căci cel care sfințește un lucru sfințește toate lucrurile. Astfel, cel care Îi ia puterea de a sfinți renunță la sursa sfințirii, Duhul Sfânt, și astfel își închide posibilitatea de a-L număra alături de Tatăl și Fiul; el respinge și sfântul botez și nu mai poate mărturisi Treimea ca fiind sfântă și vrednică de închinare.

9. Căci fie întreaga Treime trebuie gândită în slava ei naturală și adevărată, fie vom fi siliți să vorbim despre o Unitate, dar nu despre o Treime, fie nu trebuie să-L numărăm nici pe Creatorul creaturilor, nici pe Domnul tuturor creaturilor, nici pe Sfințitorul celor sfințite, așa cum nimic din cele create nu este numărat în Treime. Ci în numele Sfintei Treimi [se săvârșesc] botezul, invocația și slujba; căci dacă sunt trei slăvi, atunci trebuie să fie și trei slujbe pentru cei care se închină cu nelegiuire creaturilor. Dacă natura căreia i se aduce închinare este împărțită, atunci și închinarea trebuie împărțită între ele. Dar cu cea veșnică nu trebuie să ne închinăm la ceea ce este nou, căci tot ce a primit un început este nou, în timp ce Cel ce este înainte de veacuri este străvechi și nemăsurat.

10. Prin urmare, oricine pune un început timpului vieții Fiului și vieții Duhului Sfânt, îi separă prin aceasta pe Fiul și pe Duhul Sfânt de a fi numărați alături de Tatăl. Căci, așa cum mărturisim o singură glorie, tot așa trebuie să mărturisim o singură esență sau Dumnezeire și o singură veșnicie a Treimii.

11. Lucrul principal în mântuirea noastră este întruparea Cuvântului. Credem, așadar, că întruparea Cuvântului s-a săvârșit pentru reînnoirea umanității în așa fel încât Divinitatea a rămas neschimbată; căci nu a existat nicio schimbare, nicio transformare, nicio limitare în spirit în raport cu Puterea (sfântă) a lui Dumnezeu, ci continuând să rămână același, a împlinit lucrarea întrupării pentru mântuirea lumii, iar Cuvântul lui Dumnezeu, trăind pe pământ în mod omenesc, și-a păstrat, de asemenea, prezența divină în toate, umplând totul, cu o fuziune cu totul

specială cu trupul, iar când au avut loc suferințe după trup, Puterea [adică Divinitatea] și-a păstrat detașarea caracteristică.

12. Prin urmare, este nelegiuit cel ce atribuie suferința Puterii, căci Domnul slavei S-a arătat în formă omenească, luând economia omenească pe pământ și prin faptele Sale a împlinit legea pentru oameni, și prin suferințele Sale a nimicit suferința, și prin moarte a abolit moartea, iar prin înviere a strălucit viața. Și noi așteptăm venirea Lui glorioasă din ceruri pentru viața tuturor și judecata, învierea viitoare a morților pentru răsplata tuturor după vrednicia lor.

13. Unii însă urzesc un lucru teribil împotriva Sfintei Treimi, care afirmă că nu există trei Persoane, ca și cum ar introduce o Persoană fără ipostas. De aceea, fugim de Sabellius, care spune că Tatăl și Fiul sunt unul și același; el afirmă că Tatăl este Cel ce vorbește, iar Fiul este Cuvântul, care rămâne în Tatăl și a fost revelat la momentul creației, iar apoi, după împlinirea ei, se întoarce la Dumnezeu. (El spune același lucru despre Duhul Sfânt.)

14. Noi credem însă că cele trei Persoane, având o singură Dumnezeire, sunt precum Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt; căci Dumnezeirea, fiind în mod natural una în Treime, afirmă unitatea firii, întrucât aceasta [adică natura divină] este proprie Tatălui, conform celor scrise: *un singur Dumnezeu Tatăl* (1 Cor **. 8** :6), și este naturală (πατρῶ@ov) Fiului, conform celor spuse: *Cuvântul era Dumnezeu* (**Ioan 5** :1), și este prin fire propriu Duhului să fie Duhul lui Dumnezeu, așa cum spune Pavel: *voi sunteți templul lui Dumnezeu și Duhul lui Dumnezeu locuiește în voi* (1 **Cor. 3:16**).

15. Căci Persoana fiecăruia arată că există independent și ipostatic; dar Dumnezeirea este proprie Tatălui, și ori de câte ori se vorbește despre o Dumnezeire a trei, se arată prin aceasta că ceea ce este propriu Tatălui este propriu Fiului și Duhului; astfel încât, dacă se spune că există o singură Dumnezeire în trei Persoane, atunci Treimea este confirmată, iar unitatea nu este divizată, și se mărturisește unitatea Fiului și a Duhului cu Tatăl prin fire. Dar dacă cineva spune că Persoana este una, așa cum Dumnezeirea este una, atunci este imposibil ca doi într-unul să fie [doar] ca și cum ar fi unul.

16. Căci Pavel Îl proclamă pe Tatăl ca fiind unul în Dumnezeire și Îl numește pe Fiul unul în Domnie: *Este un singur Dumnezeu, Tatăl, de la care sunt toate lucrurile și noi pentru El; și un singur Domn Iisus Hristos, prin care sunt toate lucrurile și noi prin El* (1 Corinteni **8** :6). Așadar, (dacă) este un singur Dumnezeu și un singur Domn, dar o singură Persoană, din moment ce Dumnezeirea este de o singură Domnie, atunci cum se dovedește în credința noastră că este „de la cine” și „prin cine”, așa cum s-a spus mai înainte?

17. Noi însă afirmăm că nu despărțim Domnia de Dumnezeire, nici nu o înstrăinăm pe una de cealaltă, ci o unim în așa fel încât materia și adevărul o cer, și Îl numim pe Fiul Dumnezeu pentru că El este al Tatălui, ca imagine și generație, și Îl numim pe Tatăl Domn, numele unicului Domn, ca început și născător al Său. Același lucru este valabil și pentru Duh, care are o astfel de unitate cu Fiul așa cum o are Fiul cu Tatăl; astfel încât Persoana Tatălui să fie cunoscută sub numele de Dumnezeu, dar Fiul să nu fie separat de acest nume, ca fiind din Dumnezeu; Persoana Fiului să fie cunoscută și sub numele de Domn, dar Dumnezeu, care este Domn, să nu fie separat de acest nume, ca Tată al Domnului. În măsura în care Fiul are stăpânire, El, care prin Sine a creat și domnește peste creat, și aceasta este și mai inerentă Tatălui în cel mai înalt grad, ca Tată al Domnului;

18. Așadar, numim Treimea un singur Dumnezeu, nu în sensul că cunoaștem unul din adunarea a trei (căci tot ce este alcătuit din adunare este imperfect), ci în felul următor: ceea ce este Tatăl în sensul de început și generare, aceasta este și Fiul, chipul și generarea Tatălui. Așa că, dacă cineva spune: cum este Dumnezeu unul, dacă Fiul este Dumnezeu din Dumnezeu, atunci vom spune că [aceasta trebuie înțeleasă] în sensul de început, întrucât Tatăl este cel care începe; iar dacă cineva (din nou) întreabă: cum este Domnul unul, dacă Tatăl este Domn; vom răspunde din nou: [Tatăl este Domn] în măsura în care El este Tatăl Domnului - și nu vom mai întâmpina această dificultate.

19. Și iarăși, dacă cei răi spun: cum pot trei persoane să nu fie trei dumnezei, dacă au o singură Dumnezeire? Noi spunem: pentru că Dumnezeu este începutul și Tatăl Fiului și El este chipul și generația Tatălui și nu fratele Său, iar Duhul este totodată Duhul lui Dumnezeu, după cum este scris: *Duhul este Dumnezeu* (**Ioan 4:24**).

20. Și din vechime era lămurit de la profetul David că *prin cuvântul Domnului au fost întemeiate cerurile și toată puterea lor prin Duhul gurii Lui* (Ps. 3: **2** :6). Și la începutul [cărții] creației este scris așa: „ *Și Duhul lui Dumnezeu se mișca pe fața apelor* ” (**Geneza 1** :2). Dar Pavel în epistola sa către Romani spune: „ *Voi însă nu sunteți în trup, ci în Duh, dacă într-adevăr Duhul lui Dumnezeu locuiește în voi”* (Romani **8** :9).

21. Și iarăși zice: „ *Dacă Duhul Celui ce a înviat pe Isus din morți locuiește în voi, Cel ce a înviat pe Hristos din morți va da viață și trupurilor voastre muritoare, prin Duhul Său, care locuiește în voi”* (Romani **8:11**). Și iarăși: „ *Toți cei ce sunt călăuziți de Duhul lui Dumnezeu sunt fii ai lui Dumnezeu; căci n-ați primit un duh de robie, ca să aveți iarăși frică, ci ați primit un duh de înfiere, prin care strigăm: „Ava!”, „Tată!”* (Romani **8** :14-15). Și iarăși: *„Grăsesc adevărul în Hristos, nu mint; mărturisește cugetul meu în Duhul Sfânt.”* (Romani **9** :1) Și iarăși: *„Dumnezeul*

nădejdii să vă umple de toată bucuria și pacea, prin credință, pentru ca, prin puterea Duhului Sfânt, să vă îmbogățiți în nădejde . ” (Romani 15:13 **)** Și iarăși spune, când le scrie acelorași romani: „ *V-am scris cu mai multă îndrăzneală, în parte ca și cum v-aș aducere aminte, după harul dat mie de Dumnezeu, să fiu slujitor al lui Isus Hristos printre neamuri, ducând mai departe Evanghelia lui Dumnezeu, pentru ca jertfa neamurilor să fie plăcută, sfințită prin Duhul Sfânt. De aceea mă slavesc în Hristos Isus, în lucrurile lui Dumnezeu; căci nu îndrăznesc să vorbesc despre nimic din ceea ce Hristos n-a făcut prin mine, pentru supunerea neamurilor, cu cuvântul și cu fapta, cu puterea semnelor și a minunilor, cu puterea Duhului lui Dumnezeu”* (Romani 1 **:** 5-19). Și iarăși: *„Vă îndemn, fraților, pentru Domnul nostru Isus Hristos și pentru dragostea Duhului ”* (Romani 1: **5** :30).

23. Aceasta este scris în Epistola către Romani; iar în Epistola către Corinteni spune din nou: *Cuvântul și propovăduirea mea n-au fost în cuvinte ademenitoare ale înțelepciunii omenești, ci în dovada Duhului și a puterii, pentru ca credința voastră să nu fie în înțelepciunea oamenilor, ci în puterea lui Dumnezeu* (1 Corinteni **2** :4-5). Și iarăși spune: *După cum este scris: „Lucrurile pe care ochiul n-a văzut, urechea n-a auzit și la inima omului n-au scăpat, acestea sunt lucrurile pe care le-a pregătit Dumnezeu pentru cei ce-L iubesc; ci Dumnezeu ni le-a descoperit prin Duhul Său. Căci Duhul cercetează toate lucrurile, chiar și adâncimile lui Dumnezeu. Căci cine dintre oameni cunoaște lucrurile omului, afară de duhul omului care este în el? Tot așa, nimeni nu cunoaște lucrurile lui Dumnezeu, afară de Duhul lui Dumnezeu* (1 Corinteni **2** :9-11). Și iarăși spune: *Omul firesc nu primește lucrurile Duhului lui Dumnezeu* (1 **Corinteni 2:14**).

24. Vedeți că peste tot în Scriptură Duhul este predicat ca fiind Divin și nicăieri nu este numit creat. Ce pot spune atunci cei răi când Domnul i-a trimis pe ucenici să boteze *în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh* (Matei 2: **8** :19)? Cu siguranță există aici o comuniune și o uniune, conform căreia trebuie să mărturisim nu trei Dumnezeiri, nici trei Stăpâniri, nici trei Sfințenii, ci cu adevărat, atunci când cele trei Persoane rămân ferm, unitatea celor trei; căci astfel credința poate fi exprimată în mod corespunzător atât în cel care trimite, cât și în cel trimis, deoarece Tatăl a trimis pe Fiul și Fiul trimite pe Duh, dar o singură Persoană nu se poate trimite pe Sine Însăși. Căci nimeni nu-L poate numi pe Tatăl întrupat, căci ceea ce constă în mărturisirea credinței nu coincide cu doctrina rea, eretică; ci gândurile noastre trebuie să urmeze dogmele divine și apostolice și nu astfel încât slabele noastre invenții să învingă dogmele credinței divine.

25. Dar dacă spun: cum există trei Persoane și cum există o singură Dumnezeire? Le vom spune că există trei Persoane, deoarece este un singur

Dumnezeu Tatăl, un singur Domnul Fiul și un singur Duh Sfânt; dar o singură Dumnezeire, deoarece Fiul este chipul lui Dumnezeu Tatăl, Care este unul, adică Dumnezeu din Dumnezeu, și noi numim totodată Duhul al lui Dumnezeu, iar aceasta este naturală prin identitatea esenței, și nu prin participarea lui Dumnezeu. Iar esența Treimii este una, ceea ce nu se poate spune cu privire la creaturi.

26. Căci nu există o singură esență a lui Dumnezeu și a creaturilor, deoarece niciuna dintre acestea din urmă nu este Dumnezeu prin esență și niciuna dintre ele nu este Domn prin esență, ci este un singur Dumnezeu Tatăl și un singur Domn Fiul și un singur Duh Sfânt, și afirmăm că Treimea este o singură Dumnezeire, o singură Domnie și o singură sfințenie, deoarece Tatăl este începutul Domnului, dându-L naștere veșnic, iar Domnul este prototipul Duhului - astfel, atât Tatăl este Domn, cât și Fiul este Dumnezeu și se spune despre Dumnezeu că „ *Duhul este Dumnezeu* ”.

27. Mărturisim, așadar, un singur Dumnezeu adevărat, un singur început și un singur Fiu, Dumnezeul adevărat din Dumnezeul adevărat, posedând în mod natural Dumnezeirea Tatălui, adică, de o substanță cu Tatăl, și un singur Duh Sfânt, prin natură și în adevăr sfințind și îndumnezeind toate, având ființa Sa din esența lui Dumnezeu; și îi anatematizăm pe cei care afirmă că fie Fiul, fie Duhul Sfânt sunt o creație; dar mărturisim că toate celelalte sunt create și servile, create de Dumnezeu prin Fiul (și) sfințite în Duhul Sfânt.

28. Mărturisim, de asemenea, că Fiul lui Dumnezeu a devenit fiul omului, nu în nume, ci în adevăr, luând trup din Fecioara Maria, și că El este Fiul perfect al lui Dumnezeu și fiul omului, o singură persoană și o singură închinare a Cuvântului și a trupului pe care El l-a asumat. Și îi anatemizăm pe cei care săvârșesc închinări diferite, una divină și una umană, și se închină omului din Maria ca fiind diferit de Dumnezeu de Dumnezeu. Căci știm că *la început era Cuvântul, și Cuvântul era cu Dumnezeu, și Cuvântul era Dumnezeu* (**Ioan 1** :1); dar când S-a făcut om pentru mântuirea noastră, ne închinăm nu ca unul făcut egal în trup egal, ci ca unul care a luat chip de rob. Mărturisim suferința Domnului în trup, învierea prin puterea Dumnezeirii Sale, înălțarea Sa la cer, venirea Sa glorioasă la judecata celor vii și a celor morți și viața veșnică a sfinților.

30. Și fiindcă unii ne-au împovărat, încercând să ne strice credința în Domnul nostru Iisus Hristos, mărturisindu-L nu ca Dumnezeu întrupat, ci ca om unit cu Dumnezeu, - de aceea facem o mărturisire cu privire la credința exprimată mai înainte, renunțând la disputa nesigură a cuvintelor. Căci Dumnezeu, întrupat în trup omenesc, are o lucrare curată și proprie, fiind o minte nebiruită de patimile sufletului și ale omului și conducând trupul și mișcările trupești în mod divin și fără păcat, și nu numai că nu este oprit de moarte, ci și nimicește moartea.

31. Iar Cel Netrupat care S-a arătat în trup este Dumnezeul adevărat, desăvârșit în adevărata și dumnezeiasca perfecțiune, nu două persoane și nu două naturi; căci nu pretindem că ne închinăm la patru - Dumnezeu, Fiul lui Dumnezeu, omul și Duhul Sfânt. De aceea îi anatemizăm pe cei nelegiuiți, care pun omul în laudă divină; căci spunem că Cuvântul lui Dumnezeu S-a făcut om pentru mântuirea noastră, ca să primim asemănarea cu cea cerească și să fim îndumnezeiți după asemănarea adevăratului Fiu al lui Dumnezeu după fire, dar după trup fiul omului, Domnul nostru Iisus Hristos.

32. Deci credem într-un singur Dumnezeu, adică într-un singur început, Dumnezeul legii și al Evangheliei, drept și bun, și într-un singur Domn Iisus Hristos, Dumnezeul adevărat, adică Chipul adevărat al singurului Dumnezeu adevărat, Creatorul tuturor lucrurilor văzute și nevăzute, Fiul lui Dumnezeu și nașterea unic-născută și Cuvântul veșnic, viu și ipostatic și activ, pururea prezent împreună cu Tatăl, și într-un singur Duh Sfânt, și în venirea cea slăvită a Fiului lui Dumnezeu, care a luat trup din Fecioară, a îndurat suferințe și moarte pentru noi și a înviat a treia zi și S-a înălțat la cer, și în venirea cea slăvită (a Lui) și într-o singură Biserică sfântă, iertarea păcatelor, învierea trupului, viața veșnică.

33. Mărturisim că Fiul și Duhul Sfânt sunt de o singură esență cu Tatăl și că esența Treimii este una, adică o singură Divinitate, prin care Tatăl este natural nenăscut, Fiul este născut din Tatăl prin naștere adevărată, nu prin creație din voință, iar Duhul Sfânt, care sfințește toată creația, este trimis veșnic din esența Tatălui prin Fiul.

34. Mărturisim și pe Cuvântul întrupat și pe Cel care S-a arătat prin nașterea trupească din Fecioară, nu pe Cel care a acționat [doar] în om. Îi considerăm străini pe cei care au părtășie cu cei care resping expresia „consubstanțial” ca fiind străină Scripturilor și cu cei care afirmă că ceva din Treime este creat și separat de singura Dumnezeire naturală, și noi nu avem părtășie cu niciunul dintre aceștia.

35. Este un singur Dumnezeu Tatăl, singura Dumnezeire, și Dumnezeu și Fiul, chipul adevărat al singurei Dumnezeiri prin naștere și prin firea pe care o are de la Tatăl, un singur Domn Fiul și, de asemenea, Duhul, care trimite domnia Fiului peste creația sfințită. Fiul a locuit în lume, primind trup de la Fecioară, pe care L-a umplut cu Duhul Sfânt pentru sfințirea noastră a tuturor; și, predând trupul morții, a nimicit moartea prin înviere în învierea noastră a tuturor și S-a înălțat la cer, înălțând și slăvind oamenii în Sine și va veni a doua oară să ne restabilească viața veșnică (celor care credem și păzesc poruncile Lui).

36. Un Fiu, unul și același înainte de întrupare și după întrupare, omul și Dumnezeu, amândoi sunt una. Și nu o Persoană, Dumnezeu Cuvântul, și alta,

omul Isus, ci unul și același Fiu preexistent a apărut unit cu trupul din Maria, a devenit un om perfect și sfânt și fără păcat și împlinește dispensația pentru reînnoirea umanității și mântuirea întregii lumi.

37. Dumnezeu Tatăl, fiind o Persoană perfectă, are un Cuvânt perfect, cu adevărat născut din El, nu ca un cuvânt rostit și nu un Fiu prin înfiere, așa cum îngerii și oamenii sunt numiți fii ai lui Dumnezeu, ci un Fiu după firea lui Dumnezeu; [El are] și un Duh Sfânt perfect, dat de la Tatăl prin Fiul celor înfiați, viu și dătător de viață, sfânt și sfințitor al părtașilor Săi, nu ca o suflare inhalată de om, fără ipostază, ci viu de la Dumnezeu, prin care Treimea este venerată și glorificată și onorată și venerabilă, când Tatăl este cuprins în Fiul, întrucât Fiul este de la El, iar Fiul este glorificat în Tatăl, întrucât este de la Tatăl, descoperit în Duhul Sfânt pentru cei sfințiți.

38. Și că Sfânta Treime este vrednică de cinste, nedespărțită și inalienabilă, ne învață Pavel, vorbind astfel în a doua sa epistolă către Corinteni: *Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu și părtășia Sfântului Duh să fie cu voi toți* (2 Corinteni 1 **:** 3). Și arată aceasta în această epistolă, zicând: *Acum, Cel ce ne întărește împreună cu voi în Hristos, și Dumnezeu ne-a uns și ne-a pecetluit și ne-a dat arvuna Duhului în inimile noastre* (2 **Corinteni 1** :21-22). Dar scrie și mai clar în aceeași epistolă: *Când citesc pe Moise, le este o văl peste inimă; dar când se întorc la Domnul, vălul este luat. Acum, Domnul este Duhul; și unde este Duhul Domnului, acolo este libertate. Noi toți, însă, cu fața descoperită, privim slava Domnului și suntem schimbați în același chip al Lui, din slavă în slavă, precum prin Duhul Domnului* (2 Corinteni **3** :15-18).

39. Și iarăși Pavel spune: *pentru ca ființa muritoare să fie înghițită de viață; și Dumnezeu, care ne-a creat tocmai pentru aceasta, v-a dat arvuna Duhului* (2 Corinteni **5** :4-5). Și iarăși spune: *arătați-vă ca slujitori ai lui Dumnezeu în multă răbdare, în necazuri, în nevoi, în necazuri* (2 **Corinteni 6** :4) și următoarele; apoi adaugă, zicând: *în bunătate, în Duhul Sfânt, în dragoste sinceră, în cuvântul adevărului, în puterea lui Dumnezeu* (2 Corinteni **6** :6-7). Și aici sfântul a definit Sfânta Treime, numind pe Dumnezeu și Cuvântul și Duhul Sfânt.

40. Și iarăși zice: „ *Nu știți că voi sunteți templul lui Dumnezeu și că Duhul lui Dumnezeu locuiește în voi? Și dacă cineva distruge templul lui Dumnezeu, pe acela îl va distruge Dumnezeu”* (1 Corinteni **3** :16-17). Și iarăși: „ *Dar voi ați fost spălați, dar ați fost sfințiți, dar ați fost socotiți neprihăniți, în Numele Domnului nostru Isus Hristos și prin Duhul Dumnezeului nostru”* (1 **Corinteni 6:19**). Și iarăși: „ *Nu știți voi că trupul vostru este templul Duhului Sfânt, care locuiește în voi și pe care L-ați primit de la Dumnezeu? Căci socotesc că și eu am Duhul lui Dumnezeu”* (1 **Corinteni 7:40**).

41. Și iarăși, vorbind și despre fiii lui Israel, ca fiind botezați în nor și în furtună, spune că *toți au băut aceeași băutură spirituală, căci au băut din Stânca spirituală care îi urma, iar Stânca era Hristos* (1 Corinteni 10 **:** 4). Și iarăși spune: *De aceea vă spun că nimeni, vorbind prin Duhul lui Dumnezeu, nu rostește anatema împotriva lui Isus și nimeni nu poate zice că Isus este Domnul decât prin Duhul Sfânt. Sunt însă împărțiri de daruri, dar este același Duh; sunt și împărțiri de slujbe, dar este același Domn; sunt și împărțiri de lucrări, dar este unul și același Dumnezeu, care lucrează toate în toți; dar arătarea Duhului este dată fiecăruia spre folosul de rând. Căci unuia îi este dat, prin Duhul, cuvântul înțelepciunii; altuia, cuvântul cunoașterii, prin același Duh; altuia, credința, în același Duh; altuia, facerea de minuni; altuia, proorocia; altuia, deosebirea duhurilor; iar altuia, tălmăcirea limbilor. Dar toate acestea le lucrează unul și același Duh, împărțind fiecăruia în parte, după cum voiește. Și, după cum trupul este unul și are multe mădulare, și toate mădularele trupului, fiind multe, sunt un singur trup, tot așa este și Hristos. Căci printr-un singur Duh am fost toți botezați într-un singur trup* (1 Corinteni 1 **:** 2-13). Și iarăși zice: „ *Căci, dacă vine cineva și propovăduiește pe un alt Isus, pe care nu L-am propovăduit noi, sau dacă primiți un alt Duh, pe care nu L-ați primit, sau o altă Evanghelie, pe care nu ați primit-o, pe drept ați îngădui”* (2 Corinteni 1 **:** 1-4). Vedeți că Duhul este despărțit de Dumnezeire și nimeni care gândește cu evlavie nu-L poate considera o creație.

42. Și în Epistola către Evrei scrie din nou astfel: *Cum vom scăpa noi, dacă nesocotim o mântuire atât de mare, care, după ce a primit începutul propovăduirii ei de la Domnul, ne-a fost întărită de cei ce au auzit-o, Dumnezeu întărind-o cu semne, minuni, felurite minuni și daruri ale Duhului Sfânt* (Evrei **2** :3-4). Și din nou în aceeași Epistolă spune: *De aceea, precum zice Duhul Sfânt: „Acum, dacă veți auzi glasul Lui, nu vă împietriți inimile, ca în ziua ispitei, în pustie, unde părinții voștri M-au ispitit, M-au pus la încercare și au văzut faptele Mele patruzeci de ani.” De aceea M-am mâniat pe neamul acesta și am zis: „Va rătăcesc pururea în inima lor și nu cunosc căile Mele; așa cum am jurat în mânia Mea: Nu vor intra în odihna Mea”* (Evrei **3** :7-11). Și aici să-l asculte pe Pavel, care nu separă în niciun fel Duhul Sfânt de Dumnezeirea Tatălui și a Fiului, ci arată clar că rostirea Duhului Sfânt a fost de la Persoana lui Dumnezeu și, prin urmare, a fost rostită ca și cum ar fi de la Dumnezeu, așa cum este arătat în cuvintele citate mai sus. De aceea credem că Sfânta Treime este un singur Dumnezeu și o venerăm conform mărturiei dumnezeiești Scripturi, mai ales că peste tot în dumnezeiasca Scriptură există pentru noi nenumărate învățături, care, în acord, mărturisesc credința apostolică și bisericească.

12 capitole despre credință

Capitolul I

Dacă cineva numește trupul lui Hristos necreat și nu mărturisește că Însuși Dumnezeu Cuvântul necreat a prezentat dovezi ale întrupării și umanității celui creat din umanitate, așa cum este scris, să fie anatema.

Explicație . Căci cum poate fi numit un trup necreat? Căci ceea ce este necreat este lipsit de patimă, invulnerabil, intangibil. Dar Hristos, înviind din morți, le-a arătat ucenicilor Săi atât semnele cuielor, cât și străpungerea suliței, și trupul pentru atingere, deși a intrat la ei cu ușile închise; dar aceasta a fost făcută de El pentru a arăta atât acțiunea Divinității, cât și adevărul trupului. Deși era Dumnezeu, era cunoscut ca om prin fire și, fiind cu adevărat om, se arăta a fi Dumnezeu prin faptele Sale.

Capitolul II

Dacă cineva numește trupul lui Hristos de o ființă cu Dumnezeirea și nu mărturisește că El este în chipul lui Dumnezeu, Dumnezeul cel veșnic, și S-a golit pe Sine și a luat chip de rob, după cum este scris (Filipeni 2:7), să fie anatema.

Explicație . Cum poate fi numit trupul care a apărut în timp consubstanțial cu Divinitatea atemporală? Căci consubstanțial este numit ceea ce este complet identic în natură și în eternitate.

Capitolul III

Dacă cineva spune că Hristos [2] a luat un om desăvârșit ca unul dintre proroci și nu mărturisește că El Însuși, prin întruparea din Fecioară, a devenit om, S-a născut în Betleem, a fost crescut în Nazaret și a arătat progres în vârstă, a fost supus socotelii timpului [pe ani], a fost botezat în Iordan și a fost mărturisit de Tatăl: „Acesta este Fiul Meu iubit”, după cum este scris (Matei 3:17), să fie anatema.

Explicație . Cum se poate afirma că Domnul [3] a primit un om desăvârșit ca unul dintre profeți, când Domnul Însuși S-a făcut om prin întruparea din Fecioară? De aceea este scris că „primul om a fost din pământ, pământesc” (1 Corinteni 15:47); dar când el, creat din pământ, a intrat în pământ, al doilea, devenind om, s-a înălțat la cer. Și se spune: „primul Adam” și „cel de pe urmă Adam” (1 Corinteni 15:45). Și după cum se mărturisește că al doilea din primul după trup - deci Hristos este atât om, cât și Fiu al omului - tot așa se mărturisește că al doilea este Mântuitorul primului, pentru care S-a coborât din cer. Dar când Cuvântul, coborându-se din cer și devenind om, s-a înălțat la cer, atunci, în consecință, se spune: al doilea Adam - din cer.

Capitolul IV

Dacă cineva zice că Hristos S-a născut din Fecioară din sămânță bărbătească, ca toți oamenii, și nu-L mărturisește ca întrupat și făcut om prin Duhul Sfânt și prin Sfânta Fecioară Maria din sămânța lui David, după cum este scris (Luca 1:34-35; Romani 1:3), să fie anatema.

Explicație . Cum poate cineva spune că Hristos s-a născut din Fecioară, din sămânța unui bărbat, când, la vestea bună a sfântului evanghelist și înger către Maria, Fecioara a spus: „Cum se va întâmpla mie aceasta, fiindcă nu cunosc bărbat?” De ce spune el (îngerul): „Duhul Sfânt Se va pogorî peste tine și puterea Celui Preaînalt te va umbri. De aceea, și Sfântul care Se va naște, Fiul Celui Preaînalt se va chema” (Luca 1:34 și următoarele). Iar lui Iosif îi spune: „Nu te teme să iei pe Maria, femeia ta, căci ce s-a zămislit în ea este de la Duhul Sfânt. Ea va naște un Fiu și-I vor pune numele Iisus, pentru că El va mântui poporul Său de păcatele lor” (Matei 1:20 și următoarele).

Capitolul V

Dacă zice cineva: „Este un Fiu al lui Dumnezeu mai înainte de veci și un altul care S-a arătat în vremurile de pe urmă”, și nu mărturisește că Cel ce a fost mai înainte de veci este același cu Cel ce S-a arătat în vremurile de pe urmă, după cum este scris, să fie anatema.

Explicație . Cum se poate spune: un Fiu al lui Dumnezeu care a existat mai înainte de veacuri și un altul care S-a arătat în vremurile din urmă, când Domnul Însuși spune: „mai înainte să fi fost Avraam, sunt Eu” (Ioan 8:58) și „pentru că am ieșit de la Tatăl și am venit și iarăși Mă duc la Tatăl” (Ioan 16:28).

Capitolul VI

Dacă cineva spune: unul a pătimit și altul n-a pătimit și nu mărturisește că Însuși Dumnezeu Cuvântul, cel nepătimit și neschimbător, a pătimit neschimbător în trupul Său, așa cum este scris, să fie anatema.

Explicație . Cum se poate spune: unul a suferit și altul n-a suferit, când Însuși Domnul spune: „Fiul Omului trebuie să pătimească mult, să fie omorât și a treia zi să învie din morți” (Marcu 8:31; Luca 9:22) și: „când veți vedea pe Fiul Omului șezând la dreapta Tatălui” (Matei 16:28;26:64) și: „când va veni Fiul Omului întru slava Tatălui Său” (Marcu 8:38; Luca 9:26)?

Capitolul VII

Dacă cineva Îl numește pe Hristos mântuit și nu-L mărturisește ca Mântuitor al lumii și Lumină a lumii, după cum este scris (Ioan 3:17; 4:42; 8:12), să fie anatema.

Explicație : Cum poate cineva să-L numească pe Hristos mântuit, când Domnul Însuși spune: „Eu sunt viața” (Ioan 11:25) și: „Eu am venit ca oile să aibă viață” (Ioan 10:10) și: „Cine crede în Mine nu va vedea moartea, ci va vedea viața veșnică” (Ioan 8:51).

Capitolul VIII

Dacă zice cineva că Hristos este om desăvârșit separat, iar Dumnezeu este Cuvântul separat, și nu mărturisește pe singurul Domn Iisus Hristos, așa cum este scris, să fie anatema.

Explicație . Cum poate cineva spune că Hristos este separat un om perfect și separat Dumnezeu Cuvântul, când Domnul Însuși spune: „De ce căutați să Mă omorâți, un om care v-am spus adevărul, pe care l-am auzit de la Tatăl?” (Ioan 8:40). Căci El n-a dat un om pentru noi, ci Dumnezeu Cuvântul, care S-a făcut om pentru noi, S-a dat pe Sine însuși pentru noi. De aceea zice: „Dărâmați acest templu și în trei zile îl voi ridica.” El a vorbit despre templul trupului Său. (Ioan 2:19, 21)

Capitolul IX

Dacă cineva spune că Hristos este schimbător sau schimbător și nu-L mărturisește ca fiind neschimbător în duh și stricăcios [4] în trup, să fie anatema.

Explicație : Cum poate cineva spune că Hristos este transmutabil sau schimbător, când Domnul Însuși spune: „Eu sunt și nu Mă schimb” (Malahi 3:6). Și iarăși: „Sufletul Lui n-a fost lăsat în Locuința Morților, nici trupul Lui n-a văzut stricăciunea” (Faptele Apostolilor 2:31; Ps. 16:10)?

Capitolul X

Dacă cineva spune că Hristos a luat o parte din om și nu-L mărturisește după asemănarea noastră în toate, afară de păcat, să fie anatema.

Explicație . Cum poate cineva spune că Hristos a luat o parte din om, când Însuși Domnul spune: „Eu dau viața Mea pentru oi, ca iarăși s-o iau” (Ioan 10:15, 17) și: „Trupul Meu este adevărată hrană și sângele Meu este adevărată băutură” și: „Cine mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu are viață veșnică” (Ioan 6:55-56).

Capitolul XI

Dacă cineva spune că trupul Domnului este fără suflet sau fără minte și nu-L mărturisește ca om desăvârșit în toate, unul și același, să fie anatema.

Explicație . Cum poate cineva spune că trupul lui Hristos este fără suflet și fără minte? Căci tulburarea, întristarea și chinul nu indică nici un trup fără suflet, nici un suflet fără minte, nici o Dumnezeire neschimbată, nici o iluzie, nici neajunsurile slăbiciunii omenești; ci Cuvântul în Sine a dat dovada patimilor noastre, luând asupra Sine Patima, după cum este scris: „El Însuși a luat slăbiciunile noastre și a purtat necazurile noastre” (Isaia 53:4; Matei 8:17). Căci tulburarea, întristarea și chinul sunt boli ale sufletului; iar oboseala, somnul și vătămarea trupului sunt slăbiciuni ale firii pământești.

Capitolul XII

Dacă cineva spune că Hristos S-a arătat lumii într-o nălucire și nu-L mărturisește ca venind în trup, să fie anatema.

Explicație : Cum poate cineva spune că Hristos a apărut lumii ca o fantomă, care s-a născut în Betleem și a fost circumcis în trup, a fost purtat de Simeon și crescut timp de doisprezece ani, a ascultat de părinții săi, a fost botezat în Iordan, a fost pironit pe cruce și a înviat din morți?

De aceea, când se spune: „tulburat în duh” (Ioan 11:33; 13:21), „îndurerat în suflet” (Matei 26:38), „rănit în trup” (Isaia 53:5), El folosește aceste nume în conformitate cu constituția noastră, supusă patimilor, și pentru a arăta că S-a născut în lume ca om și „a umblat printre oameni” (Bar. 3:38), după asemănare, fără păcat. Căci S-a născut în Betleem după trup, într-un mod asemănător lui Dumnezeu, întrucât îngerii cerești L-au recunoscut în El pe Învățătorul lor și au cântat laude lui Dumnezeu în iesle în timp ce era înfășat și au zis: „Slavă lui Dumnezeu întru cei de sus și pe pământ pace față de oameni bunăvoință” (Luca 2:14). El a fost crescut în Nazaret întru teofanie, a stat printre învățători și i-a uimit cu înțelepciunea Sa, care nu corespundea vârstei Sale trupești, așa cum calculează cuvântul Evangheliei (această vârstă) (Luca 2:46 și următoarele). El a fost botezat în Iordan, dar a fost îndemnat să facă aceasta nu pentru ca [El Însuși] să primească sfințirea, ci pentru ca [alții] să primească parte la sfințire (Matei 3:13 și urm.). În deșert El a fost ispitit nu pentru că El Însuși era supus ispitei, ci pentru a se opune ispitelor noastre la provocarea ispititorului, pentru a arăta deșertăciunea ispititorului. De aceea El spune: „Îndrăzniți, Eu am biruit lumea” (Ioan 16:33), din nou invocând nu principiul divin, ci arătând propriul Său trup ca biruitor al suferinței, morții și stricăciunii, astfel încât prin trupul, prin care păcatul a intrat în lume și prin păcat moartea a domnit peste toți oamenii

(Romani 5:12 și urm.), prin același trup, în asemănare, să condamne păcatul în trup (Romani 8:3), să biruiască pe cel mai important păcat - ispititorul, să desființeze moartea, ca ea să nu mai domnească, să distrugă stricăciunea din mormântul trupului, să arate prin Sine începutul învierii, pentru ca atunci începutul dreptății să domnească în lume și să se propovăduiască oamenilor împărăția cerurilor și să se împlinească comuniunea lui Dumnezeu cu oamenii.

Pentru acest har să-L slăvim pe Tatăl, care a dat pe singurul Său Fiu pentru viața lumii (Ioan 3:16 și ss.). Să-L slăvim pe Duhul Sfânt, care lucrează, care ne dă viață, care dăruiește daruri pentru comuniunea cu Dumnezeu și să nu ne ostenim în zadar să transformăm cuvântul Evangheliei în expresii rafinate, semănând în jur dispute nesfârșite și certuri de cuvinte (1 Timotei 1:4; Tit 3:9) și făcând aspru cuvântul clar și simplu al credinței, ci mai degrabă să facem lucrarea credinței, să iubim lumea, să arătăm unanimitate, să păstrăm unitatea, să creștem în noi înșine dragostea prin care Dumnezeu este binevoitor.

Așa cum nu este treaba noastră să înțelegem „timpurile și anii, pe care i-a pus Tatăl în puterea Sa” (Faptele Apostolilor 1:7), ci trebuie să credem că va fi un sfârșit al timpurilor și că va urma arătarea veacului viitor, descoperirea judecății, venirea Fiului lui Dumnezeu, răsplata pentru fapte și moștenirea Împărăției cerurilor, tot așa nu este treaba noastră să știm cum S-a făcut Fiul lui Dumnezeu om, căci mare este taina aceasta, după cum este scris: „Cine poate vesti neamul Lui, căci viața Lui este luată de pe pământ?” (Isaia 53:8). Dar trebuie să credem că Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om „după Scripturi” și că a fost vizibil pe pământ și a vorbit printre oameni după Scripturi, în asemănarea Lui, fără păcat, și că a murit pentru noi și a înviat din morți, așa cum este scris, și că S-a înălțat la cer și a șezut la dreapta Tatălui, de unde va veni să judece viii și morții, așa cum este scris, ca nu cumva, pentru că suntem implicați în ceartă unii cu alții, cineva să hulească însăși doctrina credinței și ca nu cumva să se împlinească în noi ceea ce s-a spus: „Din pricina voastră este hulit Numele Meu” (al lui Dumnezeu) „încontinuu printre neamuri” (Isaia 52:5).

Traducerea Eclesiastului

I. Așa vorbește Solomon, fiul lui David, regele și profetul, cel mai glorios rege dintre toți oamenii și cel mai înțelept profet al întregii biserici a lui Dumnezeu: cât de zadarnice și inutile sunt faptele și aspirațiile oamenilor, [în general] tot ce este omenesc. Căci nimeni nu poate spune că vreun beneficiu este legat de ceea ce oamenii, târându-se pe pământ, atât sufletul, cât și trupul, se grăbesc să împlinească, supunându-se în întregime celor vremelnice, nedorind nici măcar să privească deloc cu ochiul nobil al sufletului deasupra stelelor. Și viața omenească se petrece zi de zi, iar ciclurile anotimpurilor și anilor, cursurile specifice ale soarelui, când uneori vin, apoi pleacă pe nesimțite. Aceasta este ca

trecerea unor râuri furtunoase, cu mare zgomot care se prăbușesc în abisul nemăsurat al mării. Și ceea ce a venit la ființă de la Dumnezeu pentru oameni rămâne același, cum ar fi, de exemplu, lucrurile se nasc din pământ, că intră în pământ, că pământul rămâne același, că soarele, după ce a înconjurat totul, se întoarce din nou la aceeași limită și în același fel vânturile, și că râurile se varsă în mare în atâtea număruri, iar vânturile care vin asupra lui nu o fac să depășească măsura stabilită și nu încalcă ele însele legile. Și așa este ceea ce ne servește pentru această viață. Dar ceea ce este inventat de oameni, atât vorbirea, cât și faptele, nu are măsură. Și există cu siguranță o mare abundență de cuvinte, dar nu este de niciun folos în pălăvrăgeala deșartă. Dar natura umană este nesățioasă atât în a vorbi, cât și în a asculta discursurile altora și, în plus, se străduiește să vadă cu ochii ei nechibzuiți tot ce îi iese în cale. Ce se poate întâmpla ulterior care nu a fost deja făcut sau realizat de oameni? Ce este nou care nu a fost niciodată cunoscut prin experiență, care ar fi vrednic de a fi amintit? Dar cred că nu există nimic despre care să se poată spune ceva proaspăt sau, prin comparație, să se găsească ceva nou, complet necunoscut anticilor. Dar, așa cum trecutul este acoperit de uitare, așa și prezentul va fi întunecat de timp pentru cei care vor veni după el. Și predicând aceasta acum, nu acționez cu pripă - nu, eu, căruia i-a fost încredințată împărăția evreilor din Ierusalim, am totul suficient de bine gândit. După ce am examinat cu atenție și am testat cu înțelepciune toată natura de pe pământ, am aflat că este foarte vicleană, pentru că omului îi este dat să poarte o povară pe pământ, când, acum sub un pretext sau altul de muncă, se învârte în ceea ce nu are nicio valoare. Și tot ce este dedesubt este plin de un duh ciudat și josnic, încât nu poate fi restaurat, dar chiar și este complet imposibil să înțelegi în gând câtă nebunie a pus stăpânire pe treburile omenești. Am reflectat odată cu mine însumi și m-am gândit că sunt mai înțelept decât toți cei care au fost aici înaintea mea: mi-am dat seama că înțeleg atât pildele, cât și natura lucrurilor. Dar, m-am gândit, este în zadar să-mi îndrept [gândul] către aceasta, și așa cum înțelepciunea este urmată de cunoaștere, tot așa cunoașterea însoțește suferința.

II. „După ce am considerat că așa stau lucrurile, m-am hotărât să mă îndrept spre un alt fel de viață, să mă dedic plăcerii și să încerc diverse desfătări. Dar acum am înțeles că toate acestea sunt deșertăciuni. Și mi-am înfrânat râsul care se revărsa fără motiv și am forțat plăcerea la moderație, mustrând-o cu vehemență. Și reflectând că sufletul este capabil să înfrâneze trupul, îmbătat și curgător ca vinul, și că abstinența înrobește pofta, m-am hotărât să înțeleg ce era odinioară menit oamenilor să realizeze lucruri mărețe și cu adevărat frumoase, pe care ar trebui să le îndeplinească în această viață. Căci am experimentat tot ce este considerat vrednic de admirație, și anume construirea de case înalte și plantarea de vii, pe lângă amenajarea grădinilor, deținerea și îngrijirea diverșilor pomi roditori; au fost construite și rezervoare uriașe pentru depozitarea apei destinate irigației abundente a pomilor. Mi-am dobândit o mulțime de membri ai

familiei, bărbați și femei; pe unii i-am cumpărat din afară, pe alții i-am folosit ca și cum mi s-ar fi născut.” Aveam în stăpânirea mea turme de animale cu patru picioare, multe turme de vite și multe oi - mai multe decât oricare dintre antici. Comori de aur și argint curgeau spre mine, deoarece i-am obligat pe regii tuturor [popoarelor vecine] să-mi aducă daruri și să plătească tribut. Numeroase coruri de bărbați și femei au fost compuse spre încântarea mea, cântând cântece foarte armonios. La acest fel de plăceri am adăugat ospățuri și paharnici aleși dintre oameni de ambele sexe; nici nu puteam număra cât de mult i-am întrecut în ele pe cei care au domnit înaintea mea în Ierusalim. Din aceasta [ca urmare] s-a întâmplat că înțelepciunea mea s-a împuținat, dar pofta mea rea a crescut. După ce am dat frâu liber oricărei amăgiri a ochilor și impulsurilor nestăvilite ale inimii, care mă invadau din toate părțile, m-am predat speranțelor plăcerii; și mi-am legat voința de tot felul de bucurii jalnice. Astfel, gândurile mele au ajuns într-o stare atât de jalnică, încât am crezut că acest lucru este frumos și că trebuie să fac asta. În cele din urmă, după ce m-am trezit și am văzut clar, am înțeles că ceea ce făceam era jalnic și, în același timp, foarte dăunător, acțiunea unui spirit rău. Căci absolut nimic din ceea ce aleg oamenii în prezent nu mi se pare, după o analiză temeinică, demn de aprobare și solicitare sporită. Prin urmare, după ce am comparat în minte binecuvântările înțelepciunii și relele nebuniei, l-aș trata pe bună dreptate cu mai mult respect pe acel om care [mai devreme] s-ar lăsa dus de prostie și apoi, stăpânindu-se, s-ar întoarce pe calea cea dreaptă. Căci distanța dintre prudență și nebunie este mare, iar diferența dintre cele două este la fel de mare ca cea dintre zi și noapte. Prin urmare, cel care a ales virtutea este ca cel care privește deschis și de sus la toate și își croiește drum în timpul celei mai clare lumini; dar cel care, dimpotrivă, este prins în rău și în tot felul de erori, [este ca] cel care rătăcește ca într-o noapte fără lună, fiind orb la vedere și lipsit de acțiune de întuneric. În cele din urmă, după ce m-am gândit la asta,Nu am găsit nicio diferență între aceste feluri de viață și, făcându-mă complice al nebunilor, voi accepta plata nebuniei. Căci ce bun există în acele argumente inteligente sau ce profit există în multe discursuri, unde șuvoaie de vorbe izvorăsc repede din nebunie, ca dintr-un izvor? Înțelepții și nebunii nu au nimic în comun, nici în memoria oamenilor, nici în răsplata lui Dumnezeu. Și treburile omenești, când par abia la început, deja le ajung pe toate la sfârșit. Dar înțeleptul nu are niciodată același sfârșit ca nebunul. De aceea mi-am urât întreaga viață, irosită cu treburi deșarte, pe care am petrecut-o agățându-mă puternic de muncile pământești. Căci, pe scurt, totul a fost realizat de mine cu mare greutate, fiind opera unei străduințe nerezonabile; și altcineva, fie înțelept, fie nebun, va moșteni roadele deșarte ale muncii mele. Când am luat în considerare acest lucru și l-am respins, adevăratul bine destinat omului mi-a devenit clar, și anume, cunoașterea înțelepciunii și dobândirea curajului. Dacă însă cineva nu se sinchisea de aceasta și se lăsa dus de pofta altuia, acela prefera răul binelui, căuta viciul în locul cinstei și truda în locul odihnei, atras încoace și încolo de felurite griji, chinuit neîncetat ziua și noaptea atât de greutățile trupești, cât și de

grijile neîncetate ale sufletului, întrucât inima îi tremură din cauza faptelor fără minte. Căci binele desăvârșit nu constă în mâncare și băutură - deși mâncarea vine mai întâi de toate de la Dumnezeu, căci nimic dat pentru binele nostru nu există fără pronia Lui. Dar omul bun, primind înțelepciune de la Dumnezeu, a ajuns la bucuria cerească. Dimpotrivă, cel rău, lovit de nenorocirile trimise de Dumnezeu, suferind de lăcomie, se străduiește să strângă mult și se grăbește înaintea feței Domnului tuturor să-l batjocorească pe cel pe care Dumnezeu l-a cinstit, oferindu-i daruri nelegiuite, realizând astfel aspirațiile viclene și în același timp deșarte ale sufletului său nefericit.Un astfel de om prefera răul binelui, căuta viciul în locul cinstei și munca asiduă în locul odihnei, atras încoace și încolo de felurite griji, chinuit mereu zi și noapte de osteneli trupești grăitoare și de griji neîncetate ale sufletului, întrucât inima îi tremură din cauza faptelor fără minte. Căci binele desăvârșit nu constă în mâncare și băutură - deși mâncarea vine mai întâi de la Dumnezeu, întrucât nimic din ceea ce este dat pentru binele nostru nu există fără pronia Lui. Dar omul bun, primind înțelepciune de la Dumnezeu, a ajuns la bucuria cerească. Dimpotrivă, cel rău, lovit de nenorocirile trimise de Dumnezeu, bolnav de lăcomie, se străduiește să strângă mult și se grăbește înaintea feței Domnului tuturor să-l batjocorească pe cel pe care Dumnezeu l-a cinstit, oferindu-i daruri păcătoase, dându-și seama astfel de dorințele viclene și totodată deșarte ale sufletului său nefericit.Un astfel de om prefera răul binelui, căuta viciul în locul cinstei și munca asiduă în locul odihnei, atras încoace și încolo de felurite griji, chinuit mereu zi și noapte de osteneli trupești grăitoare și de griji neîncetate ale sufletului, întrucât inima îi tremură din cauza faptelor fără minte. Căci binele desăvârșit nu constă în mâncare și băutură - deși mâncarea vine mai întâi de la Dumnezeu, întrucât nimic din ceea ce este dat pentru binele nostru nu există fără pronia Lui. Dar omul bun, primind înțelepciune de la Dumnezeu, a ajuns la bucuria cerească. Dimpotrivă, cel rău, lovit de nenorocirile trimise de Dumnezeu, bolnav de lăcomie, se străduiește să strângă mult și se grăbește înaintea feței Domnului tuturor să-l batjocorească pe cel pe care Dumnezeu l-a cinstit, oferindu-i daruri păcătoase, dându-și seama astfel de dorințele viclene și totodată deșarte ale sufletului său nefericit.

III. Dar timpul prezent este plin de tot felul de contrarii - naștere, apoi moarte, plantare, apoi descreștere, vindecare și ucidere, creație și distrugere, plâns și râs, tânguire și bucurie. Acum culegi roadele pământului, acum le arunci; și acum dorești nebunește o femeie, acum simți dezgust pentru ea. Acum ai găsit ceva, acum l-ai pierdut; acum l-ai păstrat, acum l-ai aruncat; acum ai ucis, acum tu însuți ai fost ucis; ai vorbit, apoi ai tăcut, ai iubit, apoi ai urât. Căci treburile omenești uneori se luptă între ele, apoi se împacă și se disting printr-o asemenea inconstanță încât ceea ce părea bun se transformă curând în ceea ce este recunoscut de toți ca fiind rău. Așadar, să încetăm cu muncile zadarnice. Căci toate acestea, după cum mi se pare, sunt menite să-i aducă pe oameni într-o frenezie cu biciuiri otrăvite. Însă un anume om rău, care profită de un moment

oportun, și-a deschis gura asupra veacului prezent, folosind eforturi extraordinare pentru a distruge creația lui Dumnezeu, hotărând de la început până la sfârșit să fie în vrăjmășie cu ea. Așadar, sunt convins că bucuria și facerea de bine sunt cel mai mare bine pentru om și că, desigur, această bucurie trecătoare vine numai de la Dumnezeu, dacă dreptatea cârmuiește treburile. Dar din lucrările veșnice și nestricăcioase pe care Dumnezeu le-a hotărât ferm, este imposibil să scoți ceva sau să adaugi ceva. Prin urmare, pentru fiecare, oricine ar fi, acestea sunt îngrozitoare și în același timp vrednice de admirație. Și ceea ce a fost deja rămâne, iar ceea ce va fi a fost deja prin prestiință. Și cel care este ofensat pe nedrept are un ajutor în Dumnezeu. Mai mult, am văzut în iad un abis de chinuri care îi așteaptă pe cei răi; dar pentru cei pioși este rezervat un alt loc. M-am gândit și eu că la Dumnezeu totul este la fel, pentru a fi onorat și judecat, că drepții și nedrepții, ființele raționale și iraționalele sunt la fel. Căci timpul este măsurat în mod egal pentru toți, iar moartea este amenințată, iar animalele și oamenii sunt la fel cu Dumnezeu; ei diferă unul de celălalt doar prin articulația vorbirii, dar totul este la fel cu ele, iar moartea nu vine la restul animalelor mai mult decât la oameni. Căci toate au același spirit și nu este nimic mai mult în oameni, ci totul, într-un cuvânt, este deșertăciune, din același pământ își primește compoziția și în același pământ se va dizolva. Căci nu se știe în ceea ce privește sufletele omenești dacă ele se înalță în sus, iar în ceea ce privește restul [sufletelor] pe care le-au primit [animalele] iraționale, dacă vor fi împrăștiate în jos. Și, după cum mi se pare, nu există alt bine decât bucuria și folosirea prezentului. Căci, așa cum credeam, este imposibil să te întorci la folosirea acestuia după ce un om a gustat odată moartea.

IV. Întorcându-mă de la toate aceste gânduri, am luat în considerare și m-am îndepărtat de toate calomniile care rătăcesc printre oameni, din cauza cărora cei asupriți pe nedrept varsă lacrimi și gem, fiind respinși cu violență, când din toate părțile sunt înconjurați de o absență completă a celor care îi ajută sau îi mângâie. Cei violenți se ridică la o înălțime de la care vor cădea. Dintre cei nedrepți și insolenti, cei care au murit s-au găsit într-o stare mai bună în comparație cu cei care încă trăiesc. Dar mai preferabil amândurora este cel care va fi ca ei, dar încă nu a venit la ființă, pentru că încă nu s-a atins de răutatea omenească. De asemenea, mi-a devenit clar ce fel de invidie din partea vecinilor îl urmărește pe om - aceasta este mușcătura duhului rău; și că cel care a primit-o în sine și este îmbrăcat în ea ca pe o armură, nu știe nimic altceva decât să-și devoreze sufletul și să-l taie și să-l cheltuiască împreună cu trupul, considerând bunăstarea altora ca o durere nemângâiată pentru sine. Însă un om chibzuit ar prefera să-și umple o mână cu odihnă și tihnă decât ambele cu truda și viclenia unui spirit viclean. Și mai este ceva ce știu că se întâmplă unui om, contrar a ceea ce ar trebui să fie, din cauza intențiilor rele. Este singur în toate privințele și nu are nici frate, nici fiu, ci abunda în multe comori, este complet dedat unei dorințe nesățioase și nu vrea deloc să se dedice binelui în niciun fel. De aceea l-aș întreba cu bucurie de ce un

astfel de om se epuizează cu muncă, fuge fără să se uite înapoi de la a face vreun bine și este extrem de ocupat cu felurite dorințe pentru un fel de dobândire. Mult mai buni decât el sunt cei care au intrat în comuniunea vieții comune, din care pot primi cele mai bune roade. Căci atunci când doi oameni se ocupă cu onestitate de aceleași treburi, atunci chiar dacă se întâmplă ceva unuia dintre ei, el are totuși un sprijin nu mic în persoana complicelui său. Cel mai mare vai este pentru un om care suferă nenorociri și nu are pe nimeni care să-l ridice. Dimpotrivă, cei care trăiesc împreună și-au dublat succesul și au ușurat furtuna împrejurărilor neplăcute; astfel încât ziua strălucesc de încredere reciprocă, iar noaptea sunt înălțați de bucurie. Dar cel care își târăște viața fără a se întâlni cu oamenii duce o viață groaznică pentru sine, neștiind că, chiar dacă cineva ar ataca oameni care s-au unit, plănuiește cu îndrăzneală și periculos și că o frânghie împletită în trei nu se rupe de obicei ușor. Dar prefer un tânăr sărac, dar prudent, unui rege bătrân, dar nechibzuit, care nu este tulburat de gândul că este posibil ca unul dintre cei din închisoare să fie pus pe tron și că el însuși să fie atunci pe bună dreptate lipsit de domnia sa nedreaptă. Căci se întâmplă ca cei care sunt sub domnia unui tânăr, dar prudent, să fie lipsiți de griji, și anume, toți cei mai în vârstă. [5]Căci cei născuți mai târziu, pentru că nu știu nimic altceva din experiență, nu pot lăuda nici aceasta și sunt călăuziți de decizii pripite și de impulsurile unui spirit dușman. Când predicați, țineți minte dreptul de a vă trăi propria viață și rugați-vă pentru cei nebuni, ca să ajungă la pricepere și să se ferească de săvârșirea răului.

V. Este bine să fii cumpătat în vorbire și să ai o inimă echilibrată în râvna ta pentru vorbire. Căci nu trebuie să folosești vorbirea fără să te gândești [să nu te jenezi de ea], chiar dacă este absurdă, sau să rostești cu vocea ta ceea ce îți vine în minte, ci gândește-te că, deși suntem departe de cer, este totuși necesar să știm că Dumnezeu aude cuvintele noastre și că este util să nu vorbești pripit. Așa cum tot felul de vise urmează feluritelor griji ale sufletului, tot așa vorbăria goală este legată de nebunie. Mai mult, să se împlinească jurământul dat în rugăciune în fapte. Este firesc ca nebunii să fie dezgustători; dar fii sincer, știind cât de bine este pentru tine să nu promiți sau să nu te angajezi să faci nimic, decât, după ce ai făcut un jurământ, să-l lași neîmplinit. Trebuie să eviți în orice fel curgerea cuvintelor rușinoase, în convingerea că Dumnezeu le va auzi. Căci nu-i mai rămâne nimic celui care gândește astfel, decât să simtă că faptele sale sunt distruse de Dumnezeu. Căci, așa cum visele, dacă sunt multe, sunt goale, tot așa sunt și multe vorbiri. Frica de Dumnezeu este benefică pentru oameni, dar rareori se descoperă. Prin urmare, nu trebuie să ne mirăm să vedem că săracii sunt calomniați, că judecătorii iau decizii greșite. Trebuie evitat, de asemenea, să părem mai mari decât cei care au o putere mai mare. Căci, chiar dacă s-ar întâmpla acest lucru, totuși, nici măcar răutatea însăși nu te va scăpa de pericolele care te așteaptă. Dar, așa cum averea dobândită prin jaf este foarte dăunătoare și criminală, tot așa într-un om lacom de bani nu există satisfacție și

nici bunăvoință față de aproapele său, chiar dacă a dobândit o cantitate extrem de mare de argint. Căci aceasta este deșertăciune. Dar bunătatea îi bucură foarte mult pe cei care au intrat în unire cu ea, îi face curajoși, dându-le posibilitatea de a înțelege fiecare lucru. Dar este important să nu ne agățăm de astfel de griji. Săracul, chiar dacă este rob și nu-și umple prea mult burta, se bucură totuși de odihna plăcută a somnului. Dar o dorință puternică de bogăție se îmbină cu insomnia și langurosul sufletului. Ce poate fi mai lipsit de sens decât să acumulezi bogăție cu mare grijă și sârguință și apoi să o păstrezi, păstrând astfel pentru tine cauza a o mie de rele? Și această bogăție este sortită să piară și să fie distrusă într-o zi, indiferent dacă cel care o dobândește are copii sau nu; și [bogatul] însuși, chiar dacă nu a vrut-o, trebuie să coboare în pământ și să moară așa cum a venit odată la ființă. Astfel, trebuind să plece cu mâinile goale, își va spori răutatea, ca și cum nu ar lua în considerare că îl așteaptă un sfârșit ca o naștere și că trudește în zadar, mai mult de dragul vântului decât pentru a-și satisface propriul zel, petrecându-și întreaga viață în cele mai păcătoase dorințe și în aspirații nerezonabile, pe lângă necazuri și boli. Și, pe scurt, pentru un astfel de om zilele sunt întuneric, iar viața este tristețe. Dar acesta este un lucru bun și nu trebuie respins: darul lui Dumnezeu este ca un om să se poată bucura de munca sa în bucurie, primind comorile date de Dumnezeu și nu furate.Căci nu este bolnav de întristări și nu se înrobește pe cât posibil gândurilor rele, ci își măsoară viața prin fapte bune, fiind binevoitor față de toți și se bucură de darul lui Dumnezeu.

VI. Voi aborda acum nenorocirea care are cea mai mare putere asupra omului. Să presupunem că Dumnezeu i-a dat din belșug tot ce este plăcut inimii sale și nu l-a lipsit de nimic din ceea ce și-ar putea dori, nici bogăție, nici glorie, nici orice alt lucru pe care oamenii îl doresc cu nerăbdare; ci el, fiind mulțumit cu toate, este chinuit ca și cum ar fi fost de o singură nenorocire trimisă de Dumnezeu, și anume că nu se folosește de ea, ci o păstrează pentru un străin, murind steril atât pentru sine, cât și pentru alții. Aceasta o consider o dovadă importantă și o convingere clară a unei depravări excesive. Căci acel om care este numit fără vină tatăl a foarte mulți copii și a trăit mult timp, dar într-un astfel de timp nu și-a săturat sufletul cu bunătatea sa, fără să experimenteze moartea - nu l-aș invidia nici pentru numărul mare de copii, nici pentru longevitatea zilelor sale și îi prefer embrionul care iese prematur din pântecele mamei. Căci acesta, așa cum a venit în zadar, așa pleacă neobservat în uitare, fără să atingă răul, fără să vadă măcar soarele. Aceasta este mai liniștitoare decât pentru cel rău, chiar dacă își măsoară viața în mii de ani, dar nu cunoaște bunătatea. Sfârșitul pentru amândoi este moartea. Însă, cel nebun este expus în mod special prin faptul că nu primește satisfacție pentru nicio dorință. Înțeleptul nu este supus acestor suferințe. Totuși, se întâmplă, în majoritatea cazurilor, ca dreptatea vieții să ducă o persoană la sărăcie. Mulți sunt lipsiți de rațiune de obiecte care atrag atenția ochilor pofticioși, care încântă sufletul și prin dorința goală de a vedea

atrag spre o ocupație inutilă. Dar, în orice caz, ceea ce s-a întâmplat acum este deja cunoscut și este clar că omul nu este capabil să reziste la ceea ce este mai presus de el. Cu toate acestea, vorbirile goale se întorc împotriva oamenilor, sporind nebunia celor care le folosesc.

VII. Deși cel care știe ce i se va întâmpla în viață nu va avea în niciun fel și nicidecum de mai mult folos (căci să recunoaștem acest lucru), totuși curiozitatea excesivă a oamenilor face să pară că aceștia investighează și, după cum li se pare, știu ce se va întâmpla după moartea fiecăruia. Dar o amintire bună este mai plăcută pentru suflet decât untdelemnul pentru trup, iar sfârșitul vieții este mai bun decât nașterea; și este de preferat să plângi decât să te ospătezi și să fii cu cei triști decât cu cei beți. Căci lucrurile stau așa încât cel care a ajuns la sfârșitul acestei vieți nu se mai îngrijorează de ceea ce este în jurul său. [În mod similar] mânia rezonabilă este de preferat râsului, căci o expresie severă a feței pune și ea sufletul în ordine. De aceea, sufletele înțelepților [de obicei] sunt triste și smerite; dar sufletele nebunilor sunt vesele cu mândrie. Și este mult mai de dorit să fii mustrat de un singur om înțelept decât să devii ascultător al cântecelor de laudă ale unei mulțimi întregi de oameni răi și nenorociți. Căci râsul oamenilor nebuni este ca trosnetul unei mari grămezi de spini atunci când sunt mistuiți de un foc puternic. Dar și calomnia este un rău deosebit de grav și mare, căci complotează împotriva sufletelor înțelepților și caută să distrugă nobila fermitate a celor buni. Și nu trebuie să-l lăudăm pe cel care începe un discurs, ci pe cel care îl termină și să aprobăm modestia de caracter, dar nu aroganța și mândria. Și în toate felurile trebuie să ne abținem de la mânie și să nu ne grăbim spre mânie, de care sunt înrobiți oamenii nebuni. Greșesc cei care spun că strămoșilor li s-a dat o viață mai bună și nu înțeleg că înțelepciunea este foarte diferită de abundența de averi și este cu atât mai glorioasă cu cât argintul este mai strălucitor decât umbra sa. Căci viața omului nu este rezultatul dobândirii stricăcioase a bogăției, ci al înțelepciunii. Cine, spuneți-mi, va putea exprima în cuvinte o providență atât de mare și atât de binefăcătoare a lui Dumnezeu? Sau cine poate apela la ceea ce Dumnezeu, aparent, a disprețuit pe bună dreptate? Eu însă, care odinioară am fost nedrept, am înțeles totul și că omul drept rămâne în dreptatea sa și nu se abate de la ea până la moarte, ci este expus și vicleniei din cauza ei, și că omul rău moare împreună cu răul său. Dar cel cu adevărat drept nu trebuie să se arate atât de drept și să fie prea înțelept și peste măsură, ca nu cumva, împiedicându-se în ceva, să păcătuiască mult mai mult. Și nu fiți nebuni și obraznici, ca nu cumva o moarte prematură să vă răpească. Dar cel mai mare bine este să vă țineți strâns de Dumnezeu și, rămânând în El, să nu păcătuiți în nimic. Căci este o urâciune să atingeți ce este curat cu o mână întinată. Dar cel care ascultă cu frică de Dumnezeu se ferește de tot ce este potrivnic. Înțelepciunea poate fi de mai mult ajutor decât mulțimea celor mai puternici oameni din cetate; ea iartă adesea pe bună dreptate pe cei care se eschivează de la îndatoririle lor. Căci nu este nimeni care să nu se împiedice.

Dar să nu iei aminte la cuvintele celui rău în nimic, ca să nu auzi cu urechile tale vorbe împotriva ta, cum ar fi vorbele deșarte ale unui slujitor rău, și ca nu cumva, rănit în inimă, să te înclini mai târziu să-l răsplătești cu multe fapte. Am învățat toate acestea„primind înțelepciune de la Dumnezeu; dar când am pierdut-o, nu am mai putut fi ca mine însumi. Căci înțelepciunea a fugit de la mine la o distanță infinită și la o adâncime nemăsurată, încât nu mi-a mai fost posibil să o prind. Așa că mai târziu am încetat complet să o caut și nu m-am mai gândit la înțelegerea faptelor nechibzuite, a sfaturilor deșarte și a vieții neliniștite a celor răi. Dar fiind astfel dispus, m-am distins [de ceilalți] prin aceasta și, stăpânit de o poftă mortală, mi-am dat seama că femeia este un fel de plasă sau altceva de acest fel. Căci inima ei îi prinde pe cei care trec pe lângă ea și, dacă atinge doar mâna cu mâna, o ține ca și cum ar târâ, încuind în lanțuri. Numai în acest caz poți fi eliberat de ea dacă ai găsit milă de la Dumnezeu pentru tine și El veghează asupra ta, căci cel ce este rob al păcatului nu va scăpa de ea. Am căutat modestia printre toate femeile și nu am găsit-o la niciuna. Un bărbat cu un caracter bun se găsește dintre o mie, dar nu o femeie.” Dar mai ales am înțeles că oamenii au fost creați de Dumnezeu cu sufletul drept, dar ei înșiși sunt duși de felurite gânduri și căutări nesfârșite, pretind că caută înțelepciunea și își petrec timpul în discursuri neînsemnate.

VIII. Înțelepciunea, dacă se găsește într-un om, este vizibilă chiar și pe față, întrucât luminează pe cel care a dobândit-o; așa cum, dimpotrivă, nerușinarea îl demască pe cel în care s-a înrădăcinat ca fiind vrednic de ură, de la prima vedere. Trebuie să ascultăm cu toată sârguința discursurile regelui și să evităm în orice fel jurămintele, mai ales jurămintele în numele lui Dumnezeu. Totuși, trebuie [în general] să ne împotrivim vorbirii rele, dar [mai ales] să ne ferim de orice calomnie împotriva Stăpânului. Căci, de fapt, este imposibil să-L hulești, chiar dacă El aduce ceva asupra ta, nici să contrazici hotărârile singurului Conducător și Rege. Este mai bine și mai folositor, respectând poruncile sfinte, să stăm departe de discursurile rele. Căci un om înțelept știe și prevede că judecata, care va fi la timpul potrivit, va fi dreaptă. Căci toate faptele omenești din această viață așteaptă pedeapsa de sus. Doar cel rău, se pare, nu știe deloc că, din moment ce există multă grijă pentru el acum, nimic nu va fi uitat mai târziu. El nu știe ce se va întâmpla mai târziu, căci nimeni nu va putea să anunțe cum se cuvine, deoarece nimeni nu va fi atât de puternic încât să-l poată împiedica pe îngerul care îi va lua sufletul și este complet imposibil să găsești vreo modalitate de a anula momentul morții, dar, așa cum o persoană capturată chiar în mijlocul unui război vede că posibilitatea de a scăpa îi este închisă din toate părțile, așa toată răutatea unui om piere odată cu el. Și mă uimesc de fiecare dată când văd ce fel și cât de multe au născocit oamenii cu sârguință pentru distrugerea aproapelui lor. Știu că cei răi sunt smulși mai întâi din această viață și sunt îndepărtați pentru că ei înșiși s-au predat deșertăciunii. Dar, din moment ce providența lui Dumnezeu nu urmează dintr-o dată datorită marii răbdări și nu este

pedepsită imediat după crimă, omul rău crede că poate continua să păcătuiască, ca și cum ar putea scăpa nepedepsit; nu înțelege că nici după un interval de timp foarte lung, cel care a făcut nedreptate nu se va ascunde. Cel mai mare bine este frica evlavioasă de Dumnezeu, care, fiind pierdută, cel rău nu va profita mult timp de nebunia lui. Adesea, printre oameni se răspândește cea mai rea și mai falsă părere, atât despre cel drept, cât și despre cel nedrept. Căci despre amândoi se gândește contrariul [realității]: și cel drept pare să nu fie așa, ci, dimpotrivă, cel rău este considerat rațional. Consider această gravă eroare cea mai mare dintre toate. Odată mi se părea că cel mai mare dintre bunuri este mâncarea și băutura și că cel care se bucură de ele cât mai mult posibil în timpul vieții sale este cel mai plăcut lui Dumnezeu și consideram acest fel de bucurie singura mângâiere a vieții. Și de aceea nu m-am ocupat cu nimic altceva decât cu acest gând, astfel încât nici noaptea, nici ziua nu am fost distras de la tot ce este inventat pentru desfătarea oamenilor. Și am învățat doar aceasta, că oricine este pângărit de aceasta, chiar și după multă muncă, nu va putea găsi adevăratul bine.

IX. Căci credeam atunci că toți oamenii trebuie considerați vrednici de același lucru; și dacă cineva era înțelept și se exersase cu sârguință în faptele dreptății și se abătuse de la nedreptate și, fiind prudent, evitase ostilitatea față de toți, ceea ce este plăcut lui Dumnezeu, atunci mi se părea că trudea în zadar. Mi se părea că sfârșitul celui drepți și al celui rău, al celui bun și al celui rău, al celui curat și al celui impur, și al celui care aduce lui Dumnezeu o jertfă de ispășire și al celui care nu o aduce deloc, era același. Căci atunci când cel nedrept și cel bun, când cel care jură și cel care se abate complet de la jurământ, așa cum am presupus, se grăbesc spre același sfârșit, atunci se strecoară un gând rău, că toți sfârșesc viața în același fel. Dar acum știu că acestea sunt gândurile nebunilor, o eroare și o înșelăciune. Se spune adesea și că morții sunt complet pierduți și că cei vii ar trebui preferați morților, chiar dacă se află în întuneric și că, chiar dacă ar fi trăit ca un câine, [ar trebui preferat] unui leu mort. Căci cei vii știu cel puțin că vor muri, dar morții nu știu absolut nimic. Și nu li se cuvine nicio recompensă după ce au împlinit ceea ce a fost hotărât de soartă. Atât dușmănia, cât și prietenia față de morți s-au sfârșit; căci odată cu ei, atât competiția a încetat, cât și viața a dispărut. Cel care a plecat odată din această viață nu are parte de nimic. Aceasta este o vrajă care continuă să vrăjească și oferă sfaturi de acest fel: Hei, ce faci și nu te bucuri de o varietate de mâncăruri și nu te dai în largul tău cu vin? Nu înțelegi că aceasta este dată de Dumnezeu pentru o desfătare nestingherită? De ce nu îmbraci haine curate și, după ce ți-ai uns capul cu untdelemn parfumat, nu te uiți la una sau alta dintre femei și duci o viață deșartă? Căci, în afară de aceasta, nu-ți mai rămâne nimic altceva nici aici, nici după moarte. Dar fă ce trebuie. Căci nimeni nu va cere de la... [lipsesc două rânduri în carte - *A.L.*] ...oricine ar fi fost, în care, cum se spune, ne îndreptăm, nu este părtaș la înțelepciune și la capacitatea de a simți. Așa [spun] oamenii vanitoși.

Știu bine că nici cei care par cei mai rapizi nu vor termina cu succes acel mare curs, nici cei care sunt renumiți printre oameni ca fiind puternici și teribili nu vor ieși victorioși într-o bătălie cumplită. Dar prudența nu se cunoaște în abundența hranei, iar priceperea nu este neapărat în legătură cu bogăția. Nici nu mă bucur de cei care cred că soarta tuturor este aceeași. Mi se pare că cei care gândesc în felul acesta sunt într-un somn adânc și nu iau în considerare faptul că, fiind prinși ca peștii și păsările, vor fi epuizați de nenorociri, primind pe neașteptate pedeapsa meritată. Dar eu prețuiesc atât de mult înțelepciunea ca pe ceva măreț, încât chiar și un oraș mic, locuit de puțini, dar asediat de mâna unui mare rege, îl consider populat și mare dacă are ca cetățean măcar un singur om înțelept sărac. Căci acesta ar fi putut să-și salveze orașul atât de dușmanii săi, cât și de fortificațiile [ridicate împotriva lui]. Și, deși alții nu observă acel om înțelept sărac, eu prefer cu totul puterea în înțelepciune acestei puteri în sensul obișnuit. Dar aici, pe pământ, înțelepciunea nu este onorată atunci când este combinată cu sărăcia; Totuși, mai târziu va fi auzită, întrucât prin puterea glasului său îi întrece pe nobili și tirani care se grăbesc spre rău. Căci înțelepciunea este mai puternică chiar decât armele; dar nebunia unuia aduce pericol pentru mulți, chiar dacă este disprețuit de mulți.

X. Căci chiar și muștele care au căzut în untdelemnul parfumat și sunt sufocate de el, fac atât aparența, cât și ungerea acelei dulci ungeri nepotrivite: [așadar] nicidecum nu ar trebui să ne amintim în același timp de înțelepciune și de nebunie. Înțeleptul însuși se conduce spre faptele părții drepte; dar omul nebun se înclină spre partea stângă și nu va veni niciodată un moment în care nebunia lui să-l poată călăuzi spre fapte frumoase. Și gândurile lui sunt deșarte, pline de nebunie. Dar dacă, prietene, chiar și un duh vrăjmaș te atacă vreodată, atunci rezistă-i cu curaj, știind că Dumnezeu poate acoperi cu mila Sa chiar și o mare mulțime de păcate. Că omul nebun se ridică la înălțimi și cel bogat în înțelepciune se smerește, că, după cum am văzut, robii păcatului călăresc, iar oamenii sfinți merg pe jos fără onoare, în timp ce cei răi sunt mândri - acestea sunt lucrările tiranului și ale tatălui tuturor relelor. Dacă cineva complotează împotriva altuia, uită că complotează mai întâi împotriva lui însuși și numai împotriva lui însuși. Cine dărâmă gardul altuia va fi mușcat de șarpe. Dar dacă cineva îndepărtează pietre, nu va suferi o trudă mică. Dar chiar și cel care taie lemne poate fi în pericol de propria sa armă. Dacă, întâmplător, un topor cade din mâner, atunci cel care se ocupă de această lucrare va fi încurcat, deoarece nu folosește nimic de pe urma strângerii și sporirii puterii sale nedrepte și repede pieritoare. Mușcătura unui șarpe este secretă și vrăjitorii nu vor aduce nicio ușurare, căci sunt deșarte. Dar omul bun își face bine atât sieși, cât și aproapelui său. Dimpotrivă, un nebun este aruncat în pieire din cauza guralivului său. Odată ce își deschide gura, începe prostește și se oprește repede, dezvăluindu-și constant nebunia. Este imposibil ca un om să știe ceva sau să primească informații de la un om despre ce s-a întâmplat sau despre ce se va întâmpla.

Căci cine i-ar putea dezvălui? Un om care n-a știut cum să ajungă într-o cetate bună, poartă în ochi și pe toată fața expresia nenorocirii pe care o îndură. Dar prevăd nenorocire pentru cetatea aceea al cărei rege este tânăr și ai cărei prinți sunt lacomi. Dimpotrivă, consider binecuvântată acea țară bună al cărei rege este fiul unui om liber, unde cei care sunt onorați să domnească acolo se bucură de binecuvântări la vreme bună. Dar leneșii și trândăvii fac rău casei, devenind trândavi, și pentru lăcomia lor folosesc totul, ușor de luat de argint, pentru o mică recompensă hotărăsc cu rușine și lașitate să facă orice le place. Dar regele și prinții și nobilii trebuie să se supună și să nu atragă mânia lor și absolut să nu rostească niciun cuvânt jignitor la adresa lor. Căci este necesar să ne temem că ceea ce se spune chiar și în privat va deveni cumva evident. Căci îngerii rapizi și înaripați poartă totul, îndeplinind slujbe spirituale și raționale.

XI. Este drept să împărțim pâinea și toate cele necesare oamenilor pentru a-și menține existența. Căci, chiar dacă socotiți că în timpul de acum [ceea ce dați] va pieri pentru cineva, ca și cum ați arunca pâine pe apă, totuși, după o vreme, se va dovedi că dragostea voastră pentru oameni nu este zadarnică pentru voi. Dați cu generozitate și împărțiți averea voastră la mulți, căci nu știți ce va aduce ziua de mâine. [Căci] nici norii nu-și opresc ploaia lor abundentă, ci varsă umezeală pe pământ, și pomul nu stă întotdeauna în picioare, dar, chiar dacă oamenii îl cruță, va fi răsturnat de vânt. Mulți vor să știe cu siguranță ce se va întâmpla din cer, iar cine se uită la nori și așteaptă vântul se ferește de la secerat și de la vânturat, bazându-se pe lucruri fără importanță și neștiind nimic ce va fi de la Dumnezeu, la fel cum [nu știe] nici măcar ce va naște o femeie însărcinată. Dar când ați semănat la vreme, adunați roadele îndată ce vine vremea, căci nu se știe care dintre lucrurile care cresc vor fi cele mai bune. O, de-ar ieși totul bine! Cine cugetă că soarele este frumos, că această viață este plăcută și că este bine să trăiești mult, bucurându-te neîncetat, și că moartea este un lucru cumplit și un rău veșnic și duce la nimic, crede că trebuie să se bucure de tot ce este prezent și de ceea ce este considerat plăcut. De asemenea, el îi sfătuiește pe tineri să-și folosească vârsta, dându-și sufletele oricărei plăceri și satisfăcând orice dorință și făcând ceea ce le place, privind la ceea ce le place și întorcându-se de la ceea ce nu este. Unui astfel de om îi spun așa: Ești nebun dacă nu te aștepți ca judecata lui Dumnezeu să vină pentru toate acestea. Desfrâul și desfrânarea sunt un lucru rău, iar necurata nestăpânire a trupurilor noastre este distrugătoare. Căci nebunia însoțește tinerețea; nebunia duce la distrugere.

XII. Este necesar, încă din tinerețe, să te temi de Dumnezeu, înainte de a te preda viciului, înainte de a veni ziua cea mare și cumplită a lui Dumnezeu, când soarele nu va mai străluci, nici luna, nici celelalte stele, când în acel timp de dezastru și confuzie generală puterile superioare, [adică] îngerii care păzesc lumea, vor fi zdruncinate, astfel încât bărbații și nobilii își vor înceta activitatea, iar femeile vor înceta să lucreze și vor fugi în părțile ascunse ale caselor, încuind

toate ușile; Femeia care a încetat să mai măcine de frică va striga cu cea mai subțire voce ca cea mai mică pasăre, iar toate femeile necurate și cetățile și conducătorii lor, pătați de crimă, vor cădea la pământ, așteptând pedeapsa de sus, căci vine cea mai amară și sângeroasă vreme, ca vremea florii migdalului, și vor fi apăsați de pedepse continue, ca un roi de lăcuste, iar cei răi vor fi aruncați afară ca un tufiș negru și disprețuit de capere. Omul bun se va duce cu bucurie la casa lui veșnică; Dar cei răi își vor umple toate ale lor cu plâns și nici argintul care este depozitat în vistierie, nici aurul care este lăcuit nu le vor mai fi de folos. Căci o mare lovitură va veni peste toți, chiar și peste urcea care stă lângă fântână și roata carului care este lăsată din întâmplare în fântână, când curgerea timpurilor se pune capăt și viața veacului, pregătită de apă, care aduce spălare, trece. Pentru oamenii de pe pământ există o singură mântuire, dacă sufletele lor recunosc și aleargă către Cel prin care au fost creați. Așadar, spun din nou ceea ce am spus la început: oamenii sunt foarte înclinați spre vanitate, iar vanitatea lucrurilor pe care le concep este de așa natură încât este imposibil să o depășești. Dar eu, predicând cu înțelepciune, mă ocup de prea multă muncă, pentru că intenționez să învăț acest popor, care nu poate fi nici învățat, nici vindecat. Pentru a putea înțelege cuvintele înțelepciunii, este nevoie de un om nobil. Sunt deja un bătrân și am trecut mult timp din viață, m-am străduit să găsesc ceea ce este plăcut lui Dumnezeu prin cercetarea tainelor adevărului. Știu că sufletele sunt mișcate și străpunse de învățăturile celor înțelepți la fel cum sunt trupurile atunci când sunt lovite cu oase de bou sau bătute în cuie. Unii, după ce au primit aceste învățături înțelepte de la un singur păstor și învățător bun, le vor învăța ca dintr-o singură gură, în acord unii cu alții, explicând din belșug ceea ce le-a fost încredințat. Dar în multe discursuri nu este de niciun folos; și nu te sfătuiesc, prietene, să scrii ceea ce este inutil în legătură cu îndatoririle, în care nu este nimic mai mult decât o muncă zadarnică.

Dar, în final, mi-a mai rămas o concluzie, care va fi cam așa: oameni buni, iată că vă proclam precis și concis că, pe de o parte, trebuie să vă temeți de Dumnezeu, care este Domnul tuturor lucrurilor și vede totul, și să păziți poruncile Lui, pe de altă parte, convingeți-vă că totul va fi apoi supus judecății și fiecare va primi răsplată pentru faptele sale, atât bune, cât și rele, după meritele sale.

La Buna Vestire a Sfintei Fecioare Maria

Conversația 1

Astăzi, cetele îngerilor cântă cu bucurie cântece de laudă, iar lumina venirii lui Hristos strălucește asupra credincioșilor. Astăzi este o primăvară plină de bucurie pentru noi, Hristos, Soarele Adevărului, ne-a luminat cu lumină clară și a luminat mințile credincioșilor. Astăzi Adam, înnoit și înălțat la cer, se bucură împreună cu îngerii. Astăzi, întregul univers este plin de bucurie, de când a avut

loc venirea Duhului Sfânt la oameni. Astăzi, harul divin, nădejdea celor nevăzuți, luminează minuni care întrec rațiunea și ne descoperă limpede taina ascunsă din vremuri imemoriale. Astăzi se țes cununile virtuții neobosite. Astăzi, Dumnezeu, care dorește să încununeze capetele sacre ale celor ce iubesc să asculte și să onoreze sărbătorile, i-a chemat pe iubitorii de credință neclintită ca fiind chemați și moștenitori, iar Împărăția Cea Mai Înaltă se grăbește să-i cheme pe cei înțelepți din ceruri, pentru a-i alătura la slujba divină a cetelor netrupești. Astăzi s-a împlinit profeția lui David, care spune: *Să se bucure cerurile și să se veselească pământul; „Să se bucure câmpiile și toți copacii din dumbrăviță de prezența Domnului, căci El vine."* (Psalmul 95:11-13) David spune [simplu] pomi, dar înaintemergătorul Domnului a numit pomi care *aduc rod vrednic de pocăință* , sau mai degrabă - venirea Domnului. Domnul nostru Iisus Hristos a vestit o bucurie neclintită tuturor celor ce cred în El. Căci zice: „Vă voi vedea și vă veți bucura și nimeni nu vă va lua bucuria voastră." (Ioan 16:22)

Astăzi ni se vestește lămurit taina cea mai slăvită și inefabilă a creștinilor care și-au pecetluit de bunăvoie nădejdea în Hristos. Astăzi, Gabriel, care stă înaintea lui Dumnezeu, vine la Fecioara cea neprihănită, proclamându-i: *Bucură-te* , cea plină de har (Luca 1:8). Dar ea se întreba în sinea ei ce fel de urare ar putea fi aceasta. Îngerul a adăugat îndată, zicând: *Domnul este cu tine; nu te teme, Marie, căci ai aflat har la Dumnezeu. De aceea vei zămisli în pântece și vei naște un Fiu, și-I vor pune numele Iisus. El va fi mare și se va chema Fiul Celui Preaînalt. Și Domnul Dumnezeu îi va da tronul Tatălui Său David și va împărăți în casa lui Iacov în veac și Împărăției Lui nu va fi sfârșit. Și Maria a zis îngerului: Cum se va face aceasta cu Mine, fiindcă nu cunosc bărbat?* Voi rămâne fecioară? Nu va fi oare încălcată demnitatea fecioriei? Fiind Sfânta Fecioară nedumerită de aceasta, îngerul i-a vestit esența cuvântului său, zicând: *Duhul Sfânt Se va pogorî peste tine și puterea Celui Preaînalt te va umbri; de aceea și Sfântul care Se va naște din tine se va chema Fiul lui Dumnezeu* (Luca 1, 35). Căci ceea ce este, aceea se va chema cu adevărat.

Așadar, harul a ales-o cu vrednicie dintre toate generațiile, numai pe Sfânta Fecioară. Căci ea a fost cu adevărat mai înțeleaptă decât toți și niciodată în toate generațiile nu a fost cineva ca ea. Ea nu a acționat ca fecioara Eva de mai înainte, care, bucurându-se în rai, cu mintea ei slabă a ascultat cu nepăsare cuvântul autorului răului, șarpele, și astfel a pervertit noblețea gândului ei, și prin ea cel viclean, vărsându-și otrava și amestecând moartea, a introdus-o în întreaga lume, și ca urmare a acesteia s-a întâmplat toată pieirea sfinților; și numai prin Sfânta Fecioară a fost restaurată căderea ei [adică a Evei]. Dimpotrivă, Sfânta [Fecioară] a avut tăria să primească darul nu înainte de a ști cine îl trimitea și ce fel de dar era și cine îl aducea. Spunând acestea în sinea ei, Sfânta s-a nedumerit și s-a întors către înger, zicând: De unde mi-ai adus o astfel de binecuvântare? Din ce comori mi-a fost trimisă această mărgărită a

cuvântului? Care este temeiul acestui dar pentru mine? Tu ai venit din cer și umbli pe pământ. Tu arăți toate trăsăturile caracteristice ale omului și strălucești cu strălucirea luminii.

Sfânta a cugetat aceasta în sinea ei; iar Îngerul i-a alungat îndoiala, vorbindu-i astfel: „ *Duhul Sfânt va veni peste tine și puterea Celui Preaînalt te va umbri; de aceea, Sfântul care Se va naște din tine se va numi Fiul lui Dumnezeu”* . Și: *„Nu te teme, Marie* , căci n-am venit să te aprind cu frică, ci să alung pricina fricii. *Nu te teme, Marie, căci ai aflat har la Dumnezeu”* . Nu cerceta harul după legile firii; căci harul nu găsește supunerea față de legile firii. Ai învățat, Marie, ce era ascuns patriarhilor și profeților. Tu, Fecioară, ai învățat ce era ascuns până acum îngerilor. Ai auzit, Preasfântă, ce cetele oamenilor purtători de Dumnezeu încă nu au fost învrednicite să audă. Moise și David, Isaia și Daniel și toți profeții au prezis despre aceasta, dar cum [se va face], ei nu știau. Dar tu singură, Preasfântă Fecioară, pricepi acum tainele necunoscute tuturor și înțelegi cum este posibil acest lucru.” Căci unde este Duhul Sfânt, toate se împlinesc cu ușurință. Unde este harul divin, [acolo] toate sunt cu putință pentru Dumnezeu. *Duhul Sfânt va veni peste tine și puterea Celui Preaînalt te va umbri, de aceea sfântul care se va naște din tine se va chema Fiul lui Dumnezeu* . Dacă este Fiul lui Dumnezeu, atunci El este și Dumnezeu asemenea Tatălui și împreună-etern, în Care Tatăl posedă descoperirea deplină; El este semnul de pe față și prin reflexia [în El] strălucește slava Lui. Și precum râurile curg dintr-un izvor nesecat, așa și din acest izvor nesecat și pururea vie curge Lumina nesecată și adevărată a lumii - Hristos Dumnezeul nostru. Din acest izvor au exclamat profeții: *Pârâurile râului veselesc cetatea lui Dumnezeu* (Psalmul 45:5), - nu numai o cetate, ci toată, căci precum o cetate veselește întregul univers. De aceea, s-a potrivit ca Îngerul să strige către Sfânta Fecioară Maria, mai întâi de toate: *Bucură-te, plină de har, Domnul este cu tine* , căci cu ea s-a păstrat toată comoara harului. Căci dintre toate generațiile, numai această Fecioară s-a arătat sfântă atât cu trupul, cât și cu duhul și numai ea naște pe Cel ce *poartă toate prin cuvânt* (Evrei 1:3). Și trebuie să ne uimim nu numai de frumusețea ei trupească, ci și de îndrumarea virtuoasă a sufletului ei. De aceea, îngerul îi adresează ei, mai întâi, salutul: *Bucură-te, cea plină de har, Domnul este cu tine* ; și nu un mire pământesc, ci Însuși Domnul sfințirii, Părintele curăției, Creatorul nestricăciunii și Dătătorul libertății. Mijlocitorul mântuirii, Distribuitorul și Distribuitorul adevăratei păci, care a creat pe om din pământ fecior și a luat pe Eva din coasta lui - acest Domn este cu tine și iarăși de la tine.

Veniți, așadar, iubiților, și noi, urmând lauda îngerească, vom răsplăti cu înțelepciune după puterea noastră, zicând: *Bucură-te, plină de har, Domnul este cu tine* . Căci trebuie să te bucuri cu adevărat, fiindcă la tine S-a sălășluit harul divin, precum [numai el] știe; la roabă, Împăratul slavei; la cea frumoasă, Cel ce *este mai frumos în frumusețe decât fiii oamenilor* (Psalmul 44:3); la cea fără

prihană, Cel ce sfințește pe toți. La tine este Dumnezeu și omul desăvârșit, *în care locuiește toată plinătatea Dumnezeirii* (Coloseni 2:2). Bucură-te, plină de har, izvor de lumină, care luminezi pe toți cei ce cred în El. Bucură-te, plină de har, zori al soarelui minții și floarea fără prihană a vieții. Bucură-te, plină de har, pajiște a mirosului bun. Bucură-te, viță plină de har, pururea înflorită, care veselești sufletele celor ce te slăvesc. Bucură-te, o, câmp plin de har, necultivat și roditor de roade frumoase, după fire, pentru că după noi și pentru că după vremea sarcinii, dar și împotriva firii, sau mai degrabă mai presus de fire, pentru că Dumnezeu Cuvântul a locuit de sus și în pântecele tău cel sfânt l-a recreat pe Adam; și deși Duhul Sfânt i-a dat Sfintei Fecioare puterea de a naște, totuși, adevăratul trup a fost luat din trupul ei. Și precum o perlă este formată din două firi, din fulger și din apă, fenomenele ascunse ale mării, așa Domnul nostru Iisus Hristos purcede neamestecat și neschimbat din Curata și Neprihănita, Neprihănita și Sfânta Fecioară Maria, desăvârșit în Dumnezeire și desăvârșit în umanitate, în toate asemenea Tatălui și de o ființă cu noi în toate, afară de păcat.

Foarte mulți dintre sfinții părinți, patriarhi și profeți au vrut să-L vadă și să devină martori oculari ai Lui și nu au făcut-o. Și unii dintre ei L-au contemplat prin viziuni, figurativ, în ghicirea viitorului, alții au auzit glasul divin [al Lui] într-un stâlp de nor și au fost socotiți vrednici de arătarea sfinților îngeri. Și numai către Maria, Sfânta Fecioară, a venit strălucitor Arhanghelul Gavriil, strigându-I: *Bucură-te, cea plină de har* ! Și astfel, ea a primit Cuvântul și, la momentul împlinirii sale trupești, a adus la lumină o perlă de mare preț.

De aceea, veniți și voi, iubiților, și să cântăm ceea ce ne-a fost înfățișat de inspiratul David la harpă: *Scoală-te, Doamne, întru odihna Ta, tu și chivotul sfințeniei Tale* (Ps. 132:8). Căci cu adevărat Sfânta Fecioară este chivotul, aurită pe dinăuntru și pe dinafară, primind în sine toată comoara sfințeniei. *Scoală-te, Doamne, întru odihna Ta* . Scoală-te, Doamne, din sânul Tatălui, ca să ridici neamul căzut al întâiului creat. Slăvind aceasta, David vorbește profetic către vița de vie care va rodi din ea o floare frumoasă și roditoare: *Ascultă, fiică, și privește și pleacă-ți urechea și uită poporul tău și casa tatălui tău; și împăratul va pofti frumusețea ta și te vei închina Lui* (Ps. 44:11-12). Ascultă, fiică, ce s-a prorocit despre tine, ca să vezi cu ochii cunoașterii însăși fapta. Ascultă-mă pe mine, cel care te prevestește, și pe arhanghel, cel care îți vestește lămurit taina desăvârșită.

Așadar, veniți, iubiților, să ne aducem aminte de cele de dinainte și să slăvim Vița, care a răsărit în chip supranatural din Iese, să o lăudăm, să o binecuvântăm și să o cinstim cu evlavie. Căci nu numai despre Iosif, ci și despre Maica Domnului Maria, Luca mărturisește în dumnezeieștile Evanghelii chiar despre neamul lui David: „ Iosif *s-a suit* din Galileea, spune el, *într-o cetate a iudeilor, numită Betleem, ca să se înscrie împreună cu Maria, logodnica lui, care nu*

lenevea, pentru că erau din casa și din neamul lui David." Și, fiind ei acolo, s-au împlinit zilele ca să nască ea. Și a născut pe Fiul ei, Cel întâi născut dintre toți *și L-a înfășurat și L-a pus într-o iesle, pentru că nu era loc pentru ei în han."* (Luca 2:4-7) L-a înfășurat pe Cel ce îmbracă cu lumină ca și cu haină (Psalmul 104:9). L-a înfășurat pe Cel ce a creat toată făptura. L-a pus într-o iesle, El șade pe heruvimi și este cântat de miriade de îngeri. Cuvântul Divin S-a odihnit în ieslea celor muți, pentru a da pricepere rațională oamenilor care prin propria lor voință deveniseră nebuni. Pâine cerească a fost adusă la masa animalelor, pentru a da participarea oamenilor animalici la hrana cea tainică. Și nici măcar nu era loc pentru ele în han. Nu era loc pentru Cel ce a creat cerul și pământul prin cuvânt, pentru că, *fiind bogat, S-a făcut sărac pentru noi* (2 Corinteni 8:9), Și-a luat asupra Sa o umilință extremă pentru mântuirea firii noastre, după bunătatea Sa ființei Sale față de noi. După ce a împlinit fiecare rânduială a tainelor negrăite ale dispensațiunii în ceruri, în sânul Tatălui, S-a culcat în peșteră în brațele Maicii Domnului. Cete de îngeri L-au înconjurat, vestind slava păcii în cer și pe pământ. În cer, la dreapta Tatălui, S-a așezat și în iesle, ca pe heruvimi, S-a odihnit. Într-adevăr, acesta este Tronul, și anume Heruvimii, Tronul Împărătesc, Sfânta Sfintelor, singurul slăvit pe pământ, Sfânta Sfintelor, pe care s-a odihnit Hristos Dumnezeul nostru. A Lui fie slava, cinstea și puterea, împreună cu Tatăl cel fără de început și cu Duhul cel Preasfânt și de viață dătător, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Conversația 2

Din nou vestea bună a bucuriei, din nou proclamarea libertății, din nou chemarea, din nou întoarcerea, din nou promisiunea bucuriei, din nou eliberarea din sclavie. Îngerul vorbește cu Fecioara, pentru ca șarpele să nu mai vorbească cu femeia. „În luna a șasea", spune el, „îngerul Gavriil a fost trimis de Dumnezeu la Fecioara logodită cu un bărbat" (Luca **1** :26-27). Gavriil a fost trimis să proclame mântuirea universală. Gavriil a fost trimis, aducându-i lui Adam mărturia chemării. Gavriil a fost trimis la Fecioară, pentru a schimba necinstea soției în onoare. Gavriil a fost trimis să pregătească o cameră vrednică pentru Mirele cel curat. Gavriil a fost trimis să logodească creația cu Creatorul. Gavriil a fost trimis în camera însuflețită a Regelui îngerilor. Gavriil a fost trimis la Fecioara logodită cu Iosif, dar păstrată pentru Isus, Fiul lui Dumnezeu. Trimisul este slujitorul netrupesc al Fecioarei celei imaculate. Trimisul este cel liber de păcat către cel impenetrabil la stricăciune. Trimisul este lampa care proclamă Soarele dreptății. Trimisul este lumina dimineții, prevestitorul luminii zilei. Trimis este Gabriel, vestind pe Cel ce este atât în sânul Tatălui, cât și în brațele Mamei. Trimis este Gabriel, arătându-L pe Cel ce este pe tron și în peșteră. Trimis este războinicul, vestind taina Regelui - o taină, zic eu, înțeleasă prin credință, dar nu cercetată prin curiozitate, o taină adorată, dar nu cântărită, o taină despre care se poate teologhisi, dar nu măsura.

„În luna a șasea a fost trimis Gabriel la fecioară.” În ce lună a șasea? - În care? În cea în care Elisabeta a primit evanghelia, în care l-a zămislit pe Ioan. De unde este evident acest lucru? Însuși îngerul explică acest lucru, vorbind fecioarei: „Iată”, spune el, „ruda ta Elisabeta a zămislit și ea un fiu la bătrânețe; și aceasta este a șasea lună pentru ea, care era numită stearpă” (Luca **1:36**). În luna a șasea - deci, în a șasea a zămislirii lui Ioan. Căci era necesar ca soldatul să vină primul; era necesar ca purtătorul de arme să meargă înainte; era necesar ca vestitorul venirii Domnului să meargă înainte.

„În luna a șasea, îngerul Gavriil a fost trimis la o fecioară logodită cu un bărbat” - logodită, dar necăsătorită - logodită, dar păstrată. De ce logodită? Ca să nu afle curând tâlharul taina. Căci cel rău știa că Împăratul va veni prin Fecioară, întrucât el însuși auzise cuvintele lui Isaia: „Iată, Fecioara va zămisli” (**Isaia 7:14**) și, firește, urmărea neîncetat această zicere despre Fecioară, pentru a pregăti necinste atunci când se va împlini această taină. De aceea, Domnul, ca să ascundă [taina] de cel rău, a venit prin logodită, căci logodită era deja legată de jurământ [de căsătorie].

„În luna a șasea, Gabriel a fost trimis la fecioara logodită cu un bărbat” al cărui nume era Iosif. Ascultați ce spune profetul despre acest bărbat și fecioară: „Această carte pecetluită va fi dată omului care păzește scrierile” (Isaia 2: **9** :11). Ce este această carte pecetluită, dacă nu, desigur, fecioara neprihănită? De cine va fi dată? Evident, de preoți. Cui anume? Lui Iosif tâmplarul. Așadar, când preoții, după ce au căsătorit-o pe Maria cu Iosif, ca unui cast, i-au încredințat-o, așteptând vremea căsătoriei, el, după ce a acceptat-o, urma să păstreze fecioara nestricăcioasă. Acest lucru a fost prezis de mult de profet: „Această carte pecetluită va fi dată omului care păzește scrierile și el va zice: Nu o pot citi.” De ce atunci nu poți tu, Iosif? Nu pot, spune el, să o citesc, căci cartea este pecetluită. Pentru cine este păstrată? Este păstrată pentru Creatorul tuturor lucrurilor într-o locuință. Dar să revenim la subiectul nostru.

„În luna a șasea, Gabriel a fost trimis la Fecioară.” Fără îndoială, el a primit aceste porunci: Du-te, Arhanghele, fii slujitor al teribilului mister, ascuns, slujește minunii. Prin compasiunea Mea sunt mișcat să cobor să-l caut pe Avraam cel pierdut. Păcatul l-a îmbătrânit pe cel creat după chipul Meu și a stricat lucrarea mâinilor Mele, a întunecat frumusețea pe care am creat-o. Lupul îmi devastează turma. Locuința paradisului este pustie. Pomul vieții este păzit de o sabie de foc, locul plăcerii este încuiat. Am avut milă de cei învinși și vreau să-l prind pe vrăjmaș. Dar vreau să mă ascund de toate puterile cerești - numai ție îți încredințez secretul. Du-te, așadar, la Fecioara Maria. Du-te în cetatea vie, despre care profetul a spus: „Lucruri slăvite s-au spus despre tine, cetate a lui Dumnezeu” (Ps. 8: **6** :3). Du-te în raiul meu rațional. Du-te la porțile răsăritului. Du-te în locuința vrednică de Cuvântul Meu. Du-te în al doilea cer de pe pământ.

Du-te la norul ușor, vestește-i ploaia venirii Mele. Du-te la sanctuarul cel pregătit mie. Du-te la templul întrupării mele. Du-te la cămara cea curată a nașterii mele trupești. Vorbește în urechile chivotului rațional, ca să-mi pregătească intrările auzirii. Dar nu tulbura și nu tulbura sufletul Fecioarei. Apropie-te cu decență înaintea sanctuarului; mai întâi, strigă către ea glasul bucuriei. Tu spui Mariei: „Bucură-te, plină de har” (Luca **1:28**), ca să mă miluiesc de Eva cea pătimitoare.

Îngerul a auzit aceasta și probabil s-a gândit în sinea lui: acesta este un lucru extraordinar; ceea ce mi s-a spus întrece înțelegerea. Cel ce este înfricoșător pentru heruvimi, spre care serafimii nu-L pot privi, de neînțeles pentru toate puterile îngerești, promite fecioarei un eveniment special, anunță venirea Lui personală sau, mai degrabă, promite intrarea prin auz. Și nu se grăbește oare Cel ce a condamnat-o pe Eva să o glorifice atât de mult pe fiica ei? Căci El spune: pregătește-mi intrările auzului. Dar poate pântecele să cuprindă Necuprinsul? Cu adevărat, această taină este înfricoșătoare!

Pe când îngerul cugeta la aceste lucruri, Domnul i-a zis: „De ce ești tulburat și uimit, Gavriil? Nu ai fost trimis de Mine de curând la preotul Zaharia? Nu i-ai dat tu vestea cea bună despre nașterea lui Ioan? Nu l-ai pedepsit tu pe preotul necredincios cu tăcere? Nu l-ai condamnat tu pe bătrân la tăcere? Nu ai vestit tu mai dinainte, iar Eu am întărit? Nu a urmat fapta veștii tale bune? Nu a zămislit cea stearpă? Nu a ascultat pântecele? Nu s-a dus boala sterilității? Nu a fugit inerția firii? Nu a devenit roditoare cea care era mai înainte stearpă? Va da greș orice cuvânt la Mine, Creatorul? (Luca **1:37**) De ce ești atunci copleșit de îndoială? Dar ce se întâmplă cu îngerul? Stăpâne, să vindeci defectele firii, să oprești furtuna suferinței, să chemi mădularele moarte la viață, să poruncești firii să manifeste puterea procreației, să distrugi sterilitatea în mădularele care au depășit deja limitele stabilite, să transformi tulpina îmbătrânită într-o formă verde, să arăți dintr-o dată câmpul sterp ca mamă a spicelor de grâu - aceasta este lucrarea puterii Tale, săvârșită în mod obișnuit. Martori la aceasta sunt Sara și după ea Rebeca, și, de asemenea, Ana, care au fost înrobite de suferința grea a sterilității și apoi au primit eliberarea de la Tine. Dar ca o fecioară să nască, care nu a intrat în relații conjugale cu un bărbat, aceasta este mai presus de toate legile firii și Tu vesti venirea Ta la o fecioară. Marginile cerului și ale pământului nu Te cuprind și cum Te poate cuprinde pântecele unei fecioare? Și Stăpânul spune: cum M-a cuprins cortul lui Avraam? Îngerul spune: Întrucât avea un abis de ospitalitate, Stăpâne, acolo Te-ai arătat lui Avraam într-un cort întins lângă drum și ai trecut prin el, ca unul care umple totul. Dar cum va îndura Maria focul Dumnezeirii? Tronul Tău este în flăcări, luminat de strălucire - și poate o fecioară, ușor arsă, să Te poarte? Și Învățătorul spune: Cu adevărat, dacă focul din deșert ar fi vătămat rugul, atunci prezența Mea ar fi vătămat-o, fără îndoială, pe Maria; dar dacă acel foc, înfățișând în mod tainic apariția focului divin din cer,

a udat rugul și nu l-a ars, atunci ce poți spune despre adevărul însuși, care se pogoară nu în flacără de foc, ci sub formă de ploaie?

În cele din urmă, îngerul a făcut așa cum i s-a poruncit și, intrând în Fecioară, a strigat către ea, zicând: „Bucură-te, plină de har, Domnul este cu tine!” Diavolul nu mai este împotriva ta, căci acolo unde mai înainte vrăjmașul făcuse o rană, acolo pentru prima dată medicul a aplicat acum un leac mântuitor. De unde a venit moartea, acolo și-a făcut intrarea viața. Prin femeie se revarsă răul, prin femeie curge și binele. „Bucură-te, plină de har!” Nu te rușina, ca pricină a condamnării, căci te faci mama celui ce a condamnat și a mântuit. Bucură-te, purtătoare neprihănită a Mirelui, când lumea era în văduvie! Bucură-te, tu care în pântecele tău ai înecat moartea mamei tale! Bucură-te, templu însuflețit al lui Dumnezeu! Bucură-te, locaș deopotrivă cinstit cerului și pământului! Bucură-te, receptacul larg al firii nestăpânite.

În astfel de împrejurări, Soarele Dreptății s-a arătat prin ea celor slabi, celor care zăceau în întuneric, o ancoră și un liman ferit de furtuni pentru toți cei ce erau clătinați, Domnul și legământul păcii s-au născut vrăjmașilor cei urâți cu nemiluita, Eliberatorul i-a vizitat pe robii captivi, pacea s-a arătat celor ce erau atacați. „Căci El este pacea noastră” (Efeseni **2:14**), de care să ne bucurăm cu toții, prin harul și dragostea de omenire a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia i se cuvine slava, cinstea și puterea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Epistola canonică a Sfântului Grigore al Neocezareei

1. Hrana nu ne împovărează, Preasfinte Papă (Arhiepiscopul Alexandriei se numește Papă), deși robii au mâncat ceea ce le-au fost oferite de cei care îi țineau, mai ales când toată lumea este de acord că barbarii care au venit pe pământurile noastre nu au jertfit idolilor. Apostolul zice: *mâncărurile pentru pântece și pântecele pentru mâncare* ; *dar Dumnezeu va nimici și pe acestea și pe acelea* (1 Corinteni 6, 13). Iar Mântuitorul, care curăță orice mâncare, a zis: *nu ce intră în gură spurcă pe om, ci ce iese* (Matei 15, 11).

2. Nu este un lucru grav ca femeile captive să fie corupte de barbari care le-au ultragiat trupurile. Dar dacă viața uneia dintre ele a fost anterior învinovățită ca urmând ochii desfrânaților, conform spuselor Scripturii, atunci este clar că și firea ei adulterină este suspectă în timpul captivității și astfel de femei nu ar trebui admise curând la comuniune în rugăciune. Dar dacă o anumită persoană care a trăit în castitate desăvârșită și și-a arătat viața anterioară ca fiind pură și lipsită de orice suspiciune este acum supusă abuzului, prin violență și constrângere, atunci în acest caz avem în cartea Deuteronomului exemplul unei tinere pe care un bărbat a găsit-o pe câmp și, după ce a violat-o, s-a culcat cu ea; *„Dar față de fată”, spune legea, „nu faceți nimic; căci nu este păcat de moarte pentru o*

fecioară, ca atunci când un bărbat s-ar ridica împotriva aproapelui său și i-ar ucide sufletul. Așa este: fata a strigat și nimeni nu s-a găsit să-i ajute” (Deuteronom 22:26,27). Acestea sunt cazurile.

Sinodul de la Ancyra, canoanele 4 și 5, impun penitență creștinilor care mâncau alimente jertfite idolilor. Sfântul Grigore este mai îngăduitor, crezând că captivii nu puteau discerne ce li se dădea drept hrană și observând că atacatorii barbari, goții, nu jertfeau idolilor. Cf. Petru Alex. 14.

3. Dar camăta (mita) este o chestiune gravă și este imposibil să oferim într-o singură literă Dumnezeiești Scripturi în care nu numai jaful, ci și, în general, lăcomia și însușirea bunurilor altuia în scopul unui profit josnic, sunt declarate o faptă dezgustătoare și cumplită, iar oricine se face vinovat de aceasta este supus înstrăinării de Biserica lui Dumnezeu. Și faptul că în timpul invaziei barbarilor, în mijlocul unei astfel de necazuri și a unei astfel de jale, unii au îndrăznit să considere acest timp, amenințând cu distrugerea tuturor, ca un timp de interes personal pentru ei înșiși, aceasta este caracteristică oamenilor nelegiuiți și care urăsc pe Dumnezeu, care au ajuns la gradul extrem de josnicie. De aceea, se consideră drept să fie excomunicați toți aceștia din Biserică, ca să nu vină mânia asupra întregului popor și, mai ales, asupra conducătorilor înșiși, care nu pedepsesc pentru aceasta. Mă tem, așa cum spune Scriptura, *„ca nu cumva cel rău să piardă pe cel drept împreună cu el”* (Geneza 18:23). Căci Scriptura spune: *„Să știți că niciun curvar, niciun necurat, niciun lacom de bani, adică închinător la idoli, nu are moștenire în Împărăția lui Hristos și a lui Dumnezeu... Voi erați odată întuneric, dar acum sunteți lumină în Domnul. Umblați ca fii ai luminii, căci roada Duhului este orice bunătate, dreptate și adevăr. Căutați bine ce este plăcut Domnului și nu vă împărtășiți lucrările neroditoare ale întunericului, ci mai degrabă demascați-le. Căci este rușine chiar și să vorbim despre lucrurile pe care le fac ei în ascuns. Dar tot ce se arată este făcut cunoscut prin lumină; căci tot ce se arată este lumină”* (Efeseni 5:6-13). Dar dacă unii, după ce au fost pedepsiți pentru lăcomia lor de odinioară în timpul păcii, se întorc iarăși la lăcomie chiar în vremea mâniei, profitând de sângele și moartea fugarilor sau a captivilor uciși, la ce altceva să ne așteptăm decât că cei ce se străduiesc să lăcomească vor aduna mânia asupra lor și asupra întregului popor.

Cf. Vasile cel Mare. 49.

4. *Nu a păcătuit Ahar, din adunarea lui Zerah* (Iosua 7), luând din lucrul dat blestemului, și mânia a venit peste întreaga adunare a lui Israel? El singur a păcătuit, dar nu a murit numai în păcatul său. Și în prezent se cuvine să considerăm orice câștig blestemat, nu al nostru, ci al altora. Căci, așa cum Ahar a luat din pradă, tot așa și aceștia iau acum din pradă; dar el a luat din prada dușmanului, iar aceștia profită acum de pe urma fraților lor. Câștig dăunător.

Cf. Carth. 5; Grigore de Nyssa 6.

5. Nimeni să nu se laude că a găsit ceva, căci nu este îngăduit să folosești ceea ce s-a găsit. Deuteronomul spune: *„Când vezi boul sau oaia fratelui tău rătăcită, să nu-i lași, ci să-i aduci înapoi la fratele tău. Dar dacă fratele tău nu este aproape de tine sau nu-l cunoști, atunci să-i aduci acasă, la tine, și să-i păzești până când îi va căuta fratele tău; apoi să-i aduci înapoi la el. «Așa să faci cu măgarul lui, așa să faci cu haina lui și așa să faci cu orice lucru pierdut al fratelui tău, pe care l-a pierdut și pe care îl găsești»,* spune Deuteronomul (22:1-3). În cartea Exodului se spune nu numai despre averea unui frate, ci și despre un dușman, care este găsit de cineva: « *Întoarcerea lui o vei aduce înapoi în casa stăpânului lui»”* (Exod 23:4-5). Dacă nu este permis în lume să profiți de un frate sau de un dușman nepăsător și desfrânat, căruia nu-i pasă de averea sa, cu atât mai mult de la cineva aflat în nevoie, care evită dușmanii și își lasă averea din nevoie.

Regula numește orice lucru care nu este al nostru, ci al altcuiva, un lucru blestemat. În acest caz, înseamnă însușirea a ceva din prada militară strânsă de barbari de la frați și apoi luată de la inamic.

6. Alții se înșală pe ei înșiși agățându-se de bunurile altora pe care le-au găsit în loc de propriile lor bunuri pierdute. Astfel, din moment ce hoții și goții s-au comportat cu ostilitate față de ei, au devenit hoți și goți pentru alții. Din acest motiv l-am trimis la voi pe fratele și bătrânul Eufrosin, pentru ca el, urmând exemplul modului de a acționa de aici, să introducă unul similar acolo; și de la care să fie acceptate acuzațiile și care să fie excomunicat de la rugăciune.

Sfântul Grigore de Nyssa. 6.

7. Ni s-a relatat și nouă ceva incredibil, care s-a întâmplat în țara voastră, fără îndoială din partea unor oameni necredincioși și nelegiuiți și care nici măcar nu cunosc numele Domnului: ca și cum unii ar fi ajuns la o asemenea cruzime și cruzime încât să țină în captivitate pe unii care au scăpat din captivitatea barbarilor. Trimiteți pe cineva în țară să cerceteze aceasta, ca să nu cadă fulgerul peste cei ce fac aceasta.

Această regulă servește ca o completare la cele două anterioare.

8. Dacă vreunul s-a alăturat barbarilor și, împreună cu ei, în timpul captivității lor, a participat la atac, uitând că era ponțian și creștin și devenind atât de amărăcit încât și-a ucis propriii membri ai tribului fie cu un copac, fie prin strangulare, și le-a arătat barbarilor ignoranți calea sau casa, acestora să li se interzică să intre

chiar și în rândul ascultătorilor, până când Sfinții Părinți, adunați împreună și înaintea lor, Duhul Sfânt, va hotărî ceva cu privire la ei.

Această regulă ne învață să acceptăm decizia Sinodului Episcopilor ca fiind inspirată de Duhul Sfânt.

9. Cei care îndrăznesc să atace casele altora, dacă sunt condamnați pentru acuzație, să nu fie socotiți vrednici nici măcar de rangul celor ce ascultă Scripturile. Dar dacă se declară și returnează ceea ce a fost furat, atunci să cadă în rangul celor ce se roagă.

Cf. Vasile cel Mare, 61; Grigore de Neokes, 2; Grigore de Nyssa, 6.

10. Iar cei care au găsit ceva în câmp sau în casele lor, lăsat de barbari, dacă sunt vinovați de acuzație, să fie printre cei care cad. Dar dacă ei înșiși se declară și renunță la ceea ce au găsit, atunci să li se îngăduie și lor rugăciunea.

Vezi regulile paralele cu pr. anterior.

11. Cei care îndeplinesc această poruncă trebuie să o îndeplinească fără nicio lăcomie murdară, fără a cere recompensă pentru ei înșiși fie pentru indicarea unui lucru, fie pentru păstrarea lui, fie pentru dobândirea lui, sau oricare ar fi pretextul pentru aceasta.

Cf. Grigore de Neokes. 4 și 5; Grigore de Nyssa. 6.

12. Plângerea are loc în afara porților templului rugăciunii, unde, stând în picioare, păcătosul trebuie să ceară credincioșilor care intră să se roage pentru el. Ascultarea are loc în interiorul porților, în tindă, unde păcătosul trebuie să stea în picioare până la rugăciunea pentru catehumeni, apoi să iasă. Căci regula spune: după ce auzise Scripturile și învățătura, să fie nimicit și să nu i se acorde rugăciunea. Ordinea celor care cad este atunci când penitentul, stând înăuntru porților templului, iese împreună cu catehumenii. Iar ordinea celor care stau împreună este atunci când penitentul stă împreună cu credincioșii și nu iese cu catehumenii. Desigur, există împărtășire a Sfintelor Taine.

Cf. 1 Patriarh Ecumenic 11; Vasile cel Mare Patriarh 75.

Epistola canonică a Sfântului Grigore de Neocezareea [6]

1. Nu mâncarea ne întristează, Părinte Sfinte, dacă captivii au mâncat ceea ce le-au dat cuceritorii lor, mai ales când toată lumea afirmă în unanimitate că barbarii care au jertfit țările noastre nu au jertfit idolilor. Apostolul

spune: *mâncarea este pentru pântece și pântecele pentru hrană; dar Dumnezeu va nimici amândouă* (1 Corinteni 6:13). Dar Mântuitorul, care curăță [7] orice mâncare, spune: *nu ce intră spurcă pe om, ci ce iese afară* [8] . [În mod similar] și cu privire la faptul că femeile captive au fost stricate, întrucât barbarii le-au necinstit trupurile. Dar dacă viața vreuneia dintre ele a fost mai înainte rușinoasă, pentru că a *umblat după ochii celor ce curvesc* (Numeri 15:39; Ezechiel 6:9), așa cum este scris, atunci este limpede că înclinațiile adulterine sunt suspecte chiar și în timpul captivității și astfel de persoane nu ar trebui admise curând la comuniune în rugăciune. Dar dacă cineva a trăit în castitate perfectă și, de fapt, și-a dovedit viața anterioară ca fiind pură și dincolo de orice suspiciune, iar acum a fost supusă abuzurilor prin violență și constrângere, atunci [referitor la un astfel de caz] avem un exemplu în Deuteronom (22:25-28) în persoana unei tinere pe care un bărbat a întâlnit-o pe câmp și, după ce a forțat-o, s-a culcat cu ea: *să nu faci nimic tinerei* , spune el *; Nu este niciun păcat de moarte pentru fată, pentru că* [este același lucru] *ca și cum un bărbat s-ar ridica împotriva aproapelui său și i-ar ucide sufletul* , - așa [stă] treaba aceasta: *fata a țipat și nu era nimeni să o ajute* . Așa [trebuie să acționăm] în astfel de cazuri.

2. Dar lăcomia este un lucru teribil și este imposibil să citățm într-o singură epistolă pasajele din Scriptura divină care proclamă că este abominabil și josnic nu numai să jefuiești, ci și să fii lacom în general și să ucizi proprietatea altora de dragul unui câștig rușinos; și fiecare astfel de om [adică vinovat de aceasta] trebuie declarat public exclus din Biserica lui Dumnezeu. Și faptul că în timpul invaziei [dușmanului], în mijlocul atâtor tânguiri și a atâtor lacrimi, unii au îndrăznit să considere timpul care amenința pe toți cu distrugerea ca un timp de lăcomie pentru ei înșiși, aceasta este caracteristică oamenilor nelegiuiți și care urăsc pe Dumnezeu și care nu pot fi depășiți în josnicie. De aceea am hotărât să-i declarăm pe toți aceștia excomunicați, ca nu cumva să vină mânia asupra întregului popor și mai ales asupra conducătorilor înșiși, pentru că nu au luat măsuri decisive. Căci mă tem, după cum spune Scriptura, ca nu cumva *cel rău să piardă pe cel drept împreună cu el* (Geneza 18:26). *„Căci desfrânarea”* , zice el, „ *și lăcomia de poftă, din pricina acestora vine mânia lui Dumnezeu peste fiii neascultării. De aceea, nu vă împărtășiți cu ele. Căci odinioară erați întuneric, dar acum sunteți lumină în Domnul. Umblați ca fii ai luminii (căci roada luminii* este *în orice bunătate, dreptate și adevăr), dovedind ce este plăcut Domnului. Și nu luați parte la faptele neroditoare ale întunericului; dimpotrivă, demascați-le, căci lucrurile care vin din ele în ascuns sunt rușinoase chiar și a le spune; dar tot ce este scos la lumină prin lumină este făcut cunoscut.”* (Efeseni 5:3, 6-13) Aceasta [zice] apostolul. „Dar dacă unii, după ce au fost pedepsiți pentru lăcomia lor de odinioară în timp de pace, chiar în vremea mâniei s-au întors iarăși la lăcomie, căutând câștig din sângele și pierzarea oamenilor care au fost exilați, sau captivi, sau uciși, atunci ce altceva ne putem aștepta decât că

cei care se străduiesc să se laude vor aduna mânie pentru ei înșiși și pentru tot norodul?”

3. Iată, n-a păcătuit Ahar, fiul lui Zerah, luând din lucrul dat blestemului și n-a venit mânia peste întreaga adunare a lui Israel? El singur a păcătuit, dar nu singur a murit în păcatul său. Dar se cuvine nouă, în acest moment, să considerăm ca blestemată orice posesiune, dacă nu este a noastră, ci a altuia. Căci, așa cum Ahar a luat o parte din pradă, tot așa au luat acum și aceștia din pradă; dar el a luat ce a aparținut dușmanilor săi, iar aceștia au luat acum ce a aparținut fraților lor, căutând câștig prin câștig distructiv.

4. Nimeni să nu se amăgească sub pretextul că a găsit; căci nici celui ce găsește nu-i este îngăduit să primească câștig. Deuteronomul spune: *Dacă vezi boul sau oaia fratelui tău rătăciți pe drum, să nu-l ignori, ci să-l întorci și să-l aduci la fratele tău. Dar dacă fratele tău nu vine la tine și dacă nu-l cunoști, atunci să-l aduni și să-l păzești până când îl va căuta fratele tău și să-l aduci înapoi* [la el]. *Așa să faci cu măgarul lui, așa să faci cu haina lui și așa să faci cu toată pierderea fratelui tău, orice a pierdut, și vei găsi* (Deuteronom 22:1-3). Așa și Deuteronomul. Și în cartea Exodului [același lucru se spune] nu numai [cu privire la un astfel de caz] dacă cineva găsește ce este al fratelui său, ci și al unui dușman: *după ce s-a întors* , zice, *adu-l înapoi în casa stăpânului său* (Exod 23:4). Dar dacă, așadar, în timp de pace nu este permis să ceri beneficii de la un frate sau de la un dușman care duce o viață lipsită de griji și răsfăț și nu-i pasă de averea sa, cu atât mai mult în cazul în care se află în nenorocire și fuge de dușmani și din necesitate își părăsește averea.

5. Alții sunt înșelați agățându-se de ceea ce au găsit ca aparținând altora în loc de ceea ce au pierdut, astfel încât, după ce Vorada și Goții le-au făcut ceea ce are legătură cu războiul, ei înșiși să devină Vorada și Goți pentru alții. De aceea, din acest motiv, l-am trimis la voi pe fratele și coleg de rând cu noi, Eufrosin, pentru ca, urmând exemplul de aici, să stabilească într-un mod similar acolo, ale cui acuzații să fie acceptate și cine să fie declarat excomunicat de la rugăciune.

6. Mai mult, ni s-a raportat ceva incredibil, care s-a întâmplat în țara voastră, fără îndoială din partea unor [oameni] care sunt necredincioși și nelegiuiți și care nici măcar nu cunosc numele Domnului, și anume că unii au ajuns la o asemenea cruzime și cruzime încât țin cu forța niște captivi evadați. Trimiteți pe cineva în țară [să investigheze și să elimine acest lucru], ca să nu cadă fulgerul peste cei care săvârșesc astfel de lucruri.

7. Cei care s-au alăturat barbarilor și, în timp ce erau în captivitate, au luat parte la atac, uitând că erau ponțieni și creștini, și au devenit atât de sălbatici încât i-au ucis pe semenii lor fie cu un copac, fie prin strangulare, și le-au arătat barbarilor

care nu cunoșteau [zona] nici drumul, nici locuințele [creștinilor], aceștia trebuie îndepărtați chiar și de la auz, până când sfinții care s-au adunat vor binevoi să ia o hotărâre cu privire la ei și înaintea lor va fi Duhul Sfânt.

8. Cei care au îndrăznit să atace casele altora, dacă acuzații sunt condamnați, nici măcar nu ar trebui să fie onorați cu o audiere; dar dacă ei înșiși se declară și returnează [bunurile furate], atunci trebuie să cadă în rândul celor care fac apel.

9. Cei care au găsit ceva lăsat de barbari pe câmp sau în propriile case, dacă acuzații sunt condamnați, să fie de asemenea numărați printre cei care cad; dar dacă ei înșiși se declară și renunță, atunci să fie și ei onorați cu rugăciune.

10. Dar cei care îndeplinesc această poruncă trebuie să o îndeplinească fără niciun interes egoist rușinos, fără a cere recompensă fie pentru indicarea unui lucru, fie pentru păstrarea lui, fie pentru dobândirea lui, sau [pentru orice altceva similar], indiferent sub ce nume ar fi numit.

11. (Plânsul are loc în afara porților casei de rugăciune, unde păcătosul care stă în picioare trebuie să ceară credincioșilor care intră [în templu] să se roage pentru el. Ascultarea este înăuntru, în tindă, unde păcătosul trebuie să stea în picioare până la rugăciunea pentru catehumeni și apoi să plece. Căci, spune el, cel ce ascultă Scripturile și învățătura trebuie să fie izgonit și să nu fie considerat vrednic de rugăciune. Prosternarea [constă în] faptul că cel ce stă înăuntrul porților templului iese împreună cu catehumenii. A sta împreună [constă în] faptul că [păcătosul] stă împreună cu credincioșii și nu iese cu catehumenii. În cele din urmă, participarea la sfintele taine).

Epistola către Philagrius despre consubstanțialitate

Admir foarte mult și sunt profund impresionat de prudența ta, cum, prin întrebările tale precise, dai ocazia unor astfel de speculații și investigații atât de importante, punându-mă sub presiunea nevoii de a vorbi și de a munci din greu la dovezi, și anume, atunci când îmi propui întrebări urgente și utile. Astfel, pentru mine, este absolut necesar, în urma întrebărilor tale, să dau răspunsuri clare la ele. Și acum, iată, întrebarea propusă de tine a fost de acest fel și de acest conținut: Este natura (pe care altul ar numi-o pe bună dreptate mai degrabă esența decât natura) a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh simplă sau complexă? Căci dacă este simplă, cum poate admite „trei” - numărul celor numiți mai sus? Căci simplul este omogen și nenumărabil; dar ceea ce este supus numerelor este în mod necesar divizat, chiar dacă nu a fost supus numărului; ceea ce este tăiat este pasiv, căci tăierea este suferință. Prin urmare, dacă natura Celui Prea Perfect este simplă, atunci desemnarea numelor este superfluă; dar dacă desemnarea numelor este adevărată și numele trebuie să fie

de încredere, atunci omogenitatea și simplitatea dispar imediat. Deci, care este natura obiectului [în cauză]? Așa mi-ai spus.

Cuvântul adevărului va prezenta o explicație a acestor întrebări cu toată precizia, nu în mod nejustificat, din lipsă de dovezi, oferind fantasma unei credințe care nu necesită dovezi și neîncercând să acopere labilitatea convingerii sale cu dovezile fabulelor antice, ci, după ce a cântărit rezultatele cercetărilor precise și a tras concluzii corecte, va prezenta clar veridicitatea învățăturii.

Fie ca cuvântul [adevărului] să ne întoarcă de acum înainte și să ne spună și cum ar trebui să concepem Divinitatea, ca fiind simplă sau ca fiind tricomponentă. Căci trinitatea numelor ne obligă să vorbim și să credem în acest fel și, abuzând de ele, unii au format doctrine șubrede și complet absurde, presupunând că, odată cu pronunțarea numelor, și esența suferă durerea separării. Dar, așa cum spui chiar tu, trebuie să-i lăsăm pe aceștia, care apără cu nesiguranță doctrina care este propria lor opinie, și ne vom îndrepta mintea către dobândirea corectă a cunoașterii. Să stabilim mai întâi ce este Dumnezeu și apoi, după aceasta, ne vom ocupa cu atenție cu dovezile.

Esența lui Dumnezeu este absolut simplă și indivizibilă, având simplitate și incorporalitate în sine prin însăși natura sa. Dar poate că discuțiile despre separarea numelor, care prin numărul „trei” distrug omogenitatea Celui Prea Perfect, sunt împotriva mea? Așadar, este oare necesar să evităm mărturisirea Tatălui, a Fiului și a Sfântului Duh de dragul omogenității? Doamne ferește! Căci numirea numelor nu va dăuna unității indivizibile a Celui Prea Perfect. Obiectele inteligibile, deși poartă miriade de nume (deoarece poartă foarte multe nume la fiecare popor), sunt totuși străine de orice numire, deoarece pentru obiectele intelectuale și incorporeale nu există un nume propriu. Căci cum se poate numi cu un nume propriu ceea ce nu cade sub privirile noastre și nu poate fi înțeles deloc de simțurile umane? Dar pentru înțelegerea exactă a întregului, să luăm cea mai mică particulă a inteligibilului - sufletul.

Sufletul este numit cu un nume feminin, dar este străin de orice natură feminină, nefiind în esență nici masculin, nici feminin. În mod similar, cuvântul generat de el, λόγος, deși are un nume masculin, totuși, cum spunem, este străin de corporalitatea masculină sau feminină. Dar dacă chiar ultimul dintre inteligibile, sufletul și cuvântul, nu au un nume propriu, cum putem spune că primele obiecte inteligibile, și chiar cele care stau deasupra tuturor inteligibilelor, sunt numite cu nume proprii? Cu siguranță, folosirea numelor este utilă, deoarece ne conduce în mod necesar la gândul la inteligibil; dar unii, presupunând că odată cu numele, esența însăși este împărțită grosolan, reprezintă în gândurile lor ceea ce este în orice fel nedemn de Divin. Dar noi, cei care înțelegem adevărul, trebuie să știm că esența divină și indivizibilă a Celui Prea Perfect este indivizibilă și omogenă;

dar pentru beneficiul mântuirii noastre spirituale, așa cum am spus, este aparent împărțită prin nume și este supusă necesității diviziunii. Căci, așa cum sufletul, care însuși este un obiect inteligibil, dă naștere unei multitudini de gânduri nemărginite și totuși nu este separat de ceea ce trece prin procesul gândirii și nu sărăcește niciodată în abundența gândurilor ca urmare a gândurilor care l-au precedat, ci mai degrabă devine mai bogat decât mai sărac, și așa cum acest cuvânt rostit și care ne-a devenit comun tuturor este inseparabil de sufletul care l-a rostit, dar în același timp se află și în sufletele celor care ascultă, nu este separat de primul și se găsește în cel de-al doilea și produce mai degrabă o unire decât o despărțire a sufletelor lor și ale noastre, tot așa și voi, împreună cu mine, vă imaginați că Fiul nu este niciodată separat de Tatăl și din nou de acesta din urmă - Duhul Sfânt, așa cum un gând este în minte.

Căci, așa cum este imposibil să ne imaginăm vreo despărțire sau secțiune între minte, gând și suflet, tot așa este imposibil să ne imaginăm vreo despărțire sau secțiune între Duhul Sfânt și Mântuitor și Tatăl, deoarece, așa cum am spus, natura inteligibilului și a divinului este indivizibilă. Sau, din nou, așa cum este imposibil să găsim despărțiri într-un mod similar între cercul solar și rază, din cauza impasibilității și incorporelității sale, simplității și indivizibilității - dimpotrivă, raza este unită cu cercul și, invers, cercul, ca un izvor, revarsă șuvoaie asupra tuturor razelor sale, producând un fel de revărsare de lumină asupra noastră și răspândindu-se brusc ca o mare peste [întreaga] lume aranjată artistic - tot așa, ca niște raze ale Tatălui, Iisus Cel purtător de lumină și Duhul Sfânt sunt trimiși la noi. Căci, așa cum razele luminii, având prin natura lor o relație inseparabilă între ele, nu sunt nici separate de lumină, nici separate unele de altele și ne trimit darul luminii, tot așa și Mântuitorul nostru și Duhul Sfânt, două raze gemene ale Tatălui, ne dau amândoi lumina adevărului și sunt unite cu Tatăl.

Și așa cum se întâmplă ca dintr-un izvor de apă, care produce din abundență apă asemănătoare nectarului, un pârâu copios și un curent irezistibil pe parcursul său se împarte în două râuri, având la început un pârâu dintr-o singură sursă a sursei și apoi un pârâu dublu din râurile care s-au format, totuși în esența sa nu suferă niciun rău de o astfel de împărțire (căci, deși pârâul este împărțit prin poziția râurilor, are totuși aceeași calitate a umidității; căci, deși fiecare dintre râurile numite pare a fi separat de o mare distanță [unul de celălalt] și este departe de sursă, totuși, datorită continuității pârâului, își are începutul unit cu sursa originală), tot așa și Dumnezeul tuturor lucrurilor bune, Domnul adevărului și Tatăl Mântuitorului, primul Vin al vieții, Pomul nemuririi, Izvorul vieții veșnice, care ne-a trimis, ca să spunem așa, un pârâu dublu - darul inteligibil al Fiului și al Sfântului Duh, și El Însuși nu a suferit niciun rău de această împărțire. pierdere în esența Sa (căci El nu a suferit nicio diminuare ca urmare a venirii Lor la noi), iar Ei au venit la noi și totuși au rămas inseparabili de Tatăl. Căci, așa cum am spus la început, natura Celui Prea Perfect este indivizibilă.

Foarte multe, preacinstite domnule, și mai mult decât s-a spus, s-ar putea găsi pentru o dovadă clară a celei mai strânse uniuni [9] dintre Tatăl și Fiul și Sfântul Duh, în ce mod ar trebui prezentată. Dar, întrucât este ușor pentru tine și pentru cei ca tine să afli foarte multe din puțin, din acest motiv am considerat că este corect să nu mai vorbesc aici despre acest subiect.

Epistola către Teopomp, despre posibilitatea și imposibilitatea suferinței pentru Dumnezeu

1. Într-o zi, când eram pe punctul de a mă întoarce la locul unde îmi petreceam de obicei timpul, un anumit bărbat pe nume Teopomp m-a întrebat dacă Dumnezeu este impasibil. M-am oprit puțin și, apăsându-mi buzele [10] , am răspuns: „Cum putem spune, o, Teopompe, că Dumnezeu este supus suferinței?” Și când a încercat să lege o altă întrebare de răspunsul meu, eu, grăbindu-mi și mai mult pasul, m-am grăbit să ajung la locul unde se adunau de obicei prietenii cu prietenii și, de îndată ce m-am așezat lângă cei care erau acolo, le-am întins mâna și m-am pregătit să-i întreb despre ceea ce spusesem în ziua precedentă. Dar Teopomp a venit și, luând loc lângă mine, a început să vorbească așa: „Cei neînvățați și nefamiliarizați cu știința ar trebui, o, Grigore, să învețe cu sârguință de la cei învățați și de la cei care știu totul. Și, fiindcă m-am hotărât să studiez din nou cu sârguință această chestiune pe care am propus-o, te rog să-mi dai un leac pentru aceste gânduri care se luptă între ele și care, stăruind neîncetat în mine, îmi tulbură mintea. Te rog să mă întărești cu acele dovezi clare pe care le ai pregătite din belșug în această privință”.

2. După ce a trecut un timp în tăcere profundă, am început să vorbesc astfel: „Iubitul nostru Teopomp ne-a arătat o dispoziție mare și excelentă, dorind să reînnoiască acea întrebare de care, după cum cred, fiecare trebuie în mod necesar să se ocupe, [și anume]: «Este posibil ca Dumnezeu să sufere?». La această întrebare am dat un răspuns rapid: «Cum este posibil, o, Teopompe, să nu mărturisim că Dumnezeu este impasibil?». Apoi, când cei prezenți au început să vorbească mult între ei pe acest subiect, l-am întrebat și pe Teopomp în ce sens înțelegea ceea ce spusesem. El a răspuns astfel: «Dacă Dumnezeu este prin natura sa impasibil, rezultă că El nu poate suferi niciodată, chiar dacă ar vrea, deoarece în acest caz natura Sa ar face ceea ce este contrar voinței Sale». La aceasta am dat acest răspuns: «Nu blasfemia, o, Teopompe, și nu-L supune pe Dumnezeu forței necesității, punând natura Sa în opoziție cu voința Sa. Căci dacă Dumnezeu nu face ceea ce voiește, rezultă că El suferă cea mai mare suferință, deoarece [într-un astfel de caz] trebuie să fie... „s-a spus că voința lui Dumnezeu este supusă naturii. Acest lucru nu ar trebui să fie deloc așa. Presupunem că cei care au primit în ei înșiși spiritul insolenței într-o mare măsură cred acest lucru și că îl supun pe Dumnezeu forței necesității. Dar trebuie, o, Theopomp, să ne imaginăm că natura omnipotentă a lui Dumnezeu

nu-L poate împiedica niciodată să facă ceea ce voiește, deoarece trebuie să spunem că Dumnezeu este mai presus de toate și nu este supus nimicului. Îți este oare ascuns, o, preaiubitul meu, că numai Dumnezeu este liber, înălțat mai presus de toate, capabil să facă totul și nu este supus niciunei necesități? Prin urmare, este o nelegiuire să-I luăm libertatea Dumnezeului omnipotent."

3. La aceasta, Teopomp a răspuns: „Să fie așa cum ai spus, și anume, că Dumnezeu este liber. Căci nu îndrăznim să-i luăm lui Dumnezeu libertatea; dar acest răspuns nu rezolvă întrebarea mea, gloriose învățător Grigore. Căci te-am întrebat: Este Dumnezeu impasibil? Ai recunoscut în răspunsul tău că Dumnezeu este impasibil. Apoi, ca răspuns, te-am întrebat din nou: Nu conține oare în sine obstacole în calea îndurării suferinței umane, întrucât natura sa este binecuvântată și incoruptibilă? Așadar, întreb: Nu conține oare Dumnezeu în Sine obstacole în calea îndurării suferinței, deoarece El este întotdeauna același, dacă luăm în considerare impasibilitatea naturii Sale? Prin urmare, aș dori să fiu condus de evlavia ta la o înțelegere clară a acestei chestiuni și să învăț cu zel din dragostea ta, căci mă îndoiesc dacă Dumnezeul impasibil poate suferi ceva ce nu este în conformitate cu natura Sa, deoarece, așa cum am spus, El este impasibil. Mai mult, gândul meu a fost lovit de faptul că unii spun, nu cu totul nejustificat, că, din moment ce natura lui Dumnezeu este opusă voinței Sale, întrebarea „Firea în sine este inutilă. Căci dacă impasibilitatea lui Dumnezeu nu permite suferința umană, atunci de ce nu v-aș răspunde cu îndrăzneală spunând că natura lui Dumnezeu este opusă voinței Sale? Prin urmare, așa cum am spus mai înainte, natura impasibilă a lui Dumnezeu este mai puternică decât voința Sa, chiar dacă aceasta din urmă ar fi Dumnezeu."

4. Mai mult, întrucât mulți dintre cei care au venit se așteptau să răspund la întrebarea care mi-a fost pusă, i-am dat imediat următorul răspuns: „Iubite Teopomp, dreptatea cere să spunem și să înțelegem că omul, a cărui natură constă din suflet și trup, nu poate face nimic care ar fi contrar voinței sale, întrucât organizarea naturii sale și structura corpului său sunt legate de legea Creatorului. Din cauza acestei constrângeri a necesității, care este mai puternică decât omul, voința umană nu poate face liber tot ceea ce aspiră, deoarece atât natura, cât și voința îl trag pe om în direcția sa. Prin urmare, omul este în toate privințele inferior Creatorului său. Căci tot ceea ce este supus nașterii și corupției [chiar în acest lucru] are un obstacol în a putea face totul. Prin urmare, trebuie să știm că natura lui Dumnezeu este inefabilă și inexplicabilă, nu are nicio asemănare cu nimic, nu este supusă niciunei legi, niciunei necesități, niciunui obicei, inerției, fricii, creșterii, bolii, ci poate face totul printr-o putere care învinge totul și nu este învinsă de nimeni. Dar niciodată, o, Teopomp, nu ar trebui să ne reprezentăm pe Dumnezeu ca și cum El ar fi... erau în contradicție cu propria Sa voință, tocmai pentru că S-a supus suferinței, deși prin fire este impasibil. Căci nu separăm voința Dumnezeirii de acea esență preafericită care este imuabilă,

rămânând una și aceeași, într-o singură formă, o singură ființă, într-o singură voință neschimbătoare, care învață de la sine, se poruncește singură și de la sine și în sine și prin sine poate face toate lucrurile. Și într-adevăr, natura Sa impasibilă nu împiedică în niciun fel voința Sa să facă ceea ce vrea, întrucât este întotdeauna aceeași. Căci am spus că El este unul și că El este în mod propriu Dumnezeu, pe care nicio putere nu-L poate împiedica să facă ceea ce vrea El. Mai mult, din moment ce voința unuia nu este de acord cu voința altuia, rezultă că oamenii nu împlinesc întotdeauna ceea ce ar vrea să facă, deoarece natura unei părți este opusă naturii celeilalte, împiedicându-i să facă ceea ce vrea ea. Același. Care singur este nelimitat, bun și glorios, Care prin bunătatea Sa hotărăște toate lucrurile, Căruia îi sunt supuse toate lucrurile care sunt și au fost, Care întrece toate, Care are o minte nestricăcioasă, Care este străin și mai presus de orice rău, așa cum am mai spus, El singur este simplu și necompus, neamestecat cu răul datorită unității esenței Sale, unica voință bună, indivizibilă, niciodată batjocorită, neagitată, neslăbită, neexaminată, niciodată cucerită sau suprimată; El este mai presus de orice suferință; El se determină în tot ceea ce intenționează să facă, întrucât natura Sa nu admite niciun obstacol, deoarece este străin de orice răzvrătire și nimic nu concurează cu El sau nu se răzvrătește împotriva Lui; El este liber și prin voința Sa domnește peste toate, iar prin puterea Sa, care întrece totul, poate face totul. Nu crede, prietene, că Cel care posedă totul, pe care nimeni nu-L poate supune suferinței și căruia nimeni nu-I poate rezista,- Îl poți împiedica să facă ce vrea El.”

5. La aceasta, Theopomp mi-a răspuns: „Și eu, Maestre Grigore, știu bine că Dumnezeu are o voință extrem de puternică, o libertate perfectă și stăpânire asupra tuturor lucrurilor și că nimeni nu ar trebui să conteste ceea ce afirmi. Dar ceea ce mă nedumerește este următorul lucru: și anume, dacă natura Divinității nu conține în sine obstacole în calea suferinței; și dacă o ființă impasibilă nu-și interzice propria voință de a suferi, ceea ce cu siguranță i-ar fi străin și nepotrivit? Acest lucru este atât de evident din dovezile clare pe care le-ai adus mai mult decât suficiente. Și dacă cineva s-ar opune acestor explicații, ar trebui considerat nu numai ignorant, ci și nebun, impiu și extrem de rău. Căci este necesar să-I acordăm lui Dumnezeu stăpânire și putere asupra tuturor lucrurilor; și din moment ce prefer să aleg binele și să resping răul, atunci, din moment ce natura impasibilă a lui Dumnezeu este întotdeauna aceeași, am decis să investighez și să aflu dacă Dumnezeu a avut vreodată intenția de a îndura suferința umană.”

6. La aceasta am răspuns: „Vrei tu, o, Theopompe, cu adevărat și sincer să te îndepărtezi de opiniile lui Isocrate și să le abandonezi complet, pentru a te îndrepta către opiniile sănătoase ale adevărului, pe care ți le-am expus în demonstrații clare? Ascultă, așadar, ascultă cu atenție, o, Theopompe, și gândește-te cu atenție cu mintea ta, așezându-ți în inimă ceea ce îți voi spune. Suferința ar fi atunci într-adevăr suferință, dacă Dumnezeu ar avea intenția (să

facă) ceva nefolositor și nepotrivit Lui. Dar când voința divină a fost mișcată să vindece gândurile rele ale oamenilor, atunci nu putem spune că Dumnezeu suferă pentru că a slujit oamenilor prin umilința și cea mai înaltă favoare a Sa. Prin urmare, din moment ce inima oamenilor s-a îndepărtat de adevărata religie și, asemenea animalelor, a dat mai multă onoare materiei decât lui Dumnezeu și, ca o consecință directă a acestui fapt, a căutat cu nerăbdare plăceri josnice, Dumnezeu a vrut să-i abată pe oameni de la aceasta. Dar în Dumnezeu acele suferințe nu sunt considerate suferințe pe care le-a îndurat din proprie voință pentru binele comun al rasei umane, când natura Sa cea mai binecuvântată și nepăsătoare nu s-a opus deloc" [ei]. Căci în suferința Sa, El arată detașare. Căci dacă cineva suferă, suferă numai atunci când suferința își exercită forța asupra celui care suferă împotriva voinței sale. Dar nu spunem despre cel care, cu detașarea firii sale, devine de bunăvoie părtaș la suferință pentru a o depăși complet, că este supus suferinței, chiar dacă prin propria sa voință participă la suferință. Căci gândiți-vă cum medicii, atunci când doresc să-i vindece pe cei chinuiți de boli cumplite, îndură cu bucurie munca pentru a-i ajuta pe bolnavi, anticipând bucuria speranței vindecării viitoare. Gloria și faima pe care medicul le dobândește prin tratarea suferinței înmoaie dezgustul și înlătură povara muncii. Medicul își uită pentru o vreme demnitatea și își smerește voința, astfel încât, luând chip de rob, devine robul bolnavului și își reduce demnitatea la o aparență de sclavie. Totuși, nu numim această umilință o umilință pentru medic de dragul vindecării care rezultă din ea și nu credem că și-a pierdut demnitatea atunci când îl vedem îndeplinind de bunăvoie îndatoririle unui slujitor. Căci, după ce a îndeplinit ceea ce arta medicală îl cerea să facă, el își reia apoi cu bucurie demnitatea de odinioară: sănătatea pe care și-o dorea îi aduce mai multă bucurie decât onoarea de care se bucura odinioară. Totuși, nu a pierdut nimic în timpul în care, plecându-și capul, a îndeplinit îndatoririle unui slujitor și a arătat milă vindecând trupuri bolnave. Căci știa că trebuie să-și asume pentru o anumită vreme o smerenie pentru a reda sănătatea bolnavilor, drept urmare va primi o slavă mult mai mare decât umilința. Așadar, de ce nu am putea spune despre Cel care este singurul bun și care este mai presus de slava deșartă, străin de umilință, lipsit de patimă în suferință și mai presus de toate,că El, în impasibilitatea Sa, Și-a ridicat sceptrul peste suferințe, întrucât prin suferința Sa le-a făcut să sufere? Căci îndurarea Sa a suferințelor a fost impasibilă, deoarece prin suferința Sa le-a cauzat suferință, iar în suferința Sa Și-a arătat impasibilitatea. Căci ceea ce fac suferințele celor supuși suferinței, același lucru face și Cel Impatibil Însuși prin suferința Sa suferințelor, prin care, în impasibilitatea Sa, S-a arătat ca suferința suferințelor. Așadar, când afirmăm că suferințele au fost învinse în activitatea lor prin faptul că Cel Impatibil a fost implicat în ele, cum altfel am putea numi aceasta, dacă nu că El a fost suferința suferinței? Căci dacă diamantul, atunci când este lovit cu fierul, nu suferă lovitura, ci rămâne la fel de impermeabil la suferință cum a fost, astfel încât rănile loviturii se întorc asupra celui care lovește, deoarece diamantul este prin natura

sa impermeabil la suferință și nu este supus suferinței, de ce nu am spune că Impatibilul a fost o suferință de dragul suferinței? Căci cum nu ar putea fi reprezentat ca suferind suferințe, Cel ce nu suferă rău și nu este îngrozit de frică, chiar dacă intră de bunăvoie în comuniune cu ele? Sau cum nu este impasibil, Cel ce, trecând prin moarte, nu a fost îngrozit de moarte? Venirea lui Dumnezeu la moarte a fost moarte pentru moarte, întrucât nu a fost ținut de ea; în același fel, impasibilitatea lui Dumnezeu a fost suferința suferințelor, atunci când S-a coborât la suferință. Căci dacă lucrurile acestei lumi, atunci când sunt amestecate cu lucruri potrivnice lor, își arată cu adevărat puterea și natura lor impermeabilă la suferință, cu cât mai mult trebuie să înțelegem că suferința lui Dumnezeu a fost suferință de dragul suferinței? Căci așa cum fierul, când lovește diamantul, primește lovitura și este el însuși vătămat de lovitură din cauza durității diamantului, tot așa cum nu putem spune despre Dumnezeu, care este puternic în voința Sa și impasibil în esența Sa, atunci când a luat asupra Sa suferința, că a rămas în impasibilitatea Sa chiar și în momentul în care era torturat cu fier și foc, din moment ce natura Dumnezeirii este cea mai puternică chiar și atunci când este în suferință? Căci aceasta trebuie recunoscută ca o adevărată dovadă a impasibilității și nemuririi divine, că, aflându-se sub influența suferinței, El Însuși a devenit cauza suferinței, întrucât prin această dovadă se dezvăluie care a fost cauza a ceea ce s-a întâmplat. Căci nu am fi știut că Cel Nepăsibili este cu adevărat nepăsibili, dacă nu ar fi intrat în comuniune cu suferințele și nu ar fi rezistat forței suferințelor. Căci sub aparența suferințelor, Cel Nepăsibili a pătruns în suferințe, pentru a arăta prin suferința Sa că suferea de dragul suferințelor. Atacul impasibilității nu putea fi rezistat de suferințe și nu ar trebui să ne mirăm, o, învățatule Teopomp, că impasibilitatea Dumnezeirii a fost o batjocură a suferinței, când vedem că ochii, îndreptați cu atenție spre soare pentru a examina razele, suferă suferință din cauza razelor.Din moment ce i-a făcut să sufere prin suferința Sa? Căci îndurarea Sa a suferinței a fost impasibilă, din moment ce le-a cauzat suferință prin suferința Sa, iar în suferința Sa Și-a arătat impasibilitatea. Căci ceea ce fac suferințele celor supuși suferinței, același lucru îl face Însuși Cel Impatibil prin suferința Sa față de suferințe, drept urmare, în impasibilitatea Sa, El a apărut ca suferința suferințelor. Așadar, când afirmăm că suferințele au fost învinse în activitatea lor pentru că Cel Impatibil a fost implicat în ele, cum altfel am putea numi aceasta, dacă nu că El a fost suferința suferinței? Căci dacă diamantul, atunci când este lovit cu fierul, nu suferă lovitura, ci rămâne la fel de impermeabil la suferință cum a fost, astfel încât rănile loviturii se întorc asupra celui care lovește, deoarece diamantul este prin natura sa impermeabil la suferință și nu este supus suferinței, de ce nu am spune că Impatibilul a fost o suferință de dragul suferinței? Căci cum nu ar putea fi reprezentat ca suferind suferințe, Cel care nu suferă rău și nu este îngrozit de frică, chiar dacă intră de bunăvoie în comuniune cu ele? Sau cum nu este impasibil Cel ce, trecând prin moarte, nu a fost îngrozit de moarte? Venirea lui Dumnezeu la moarte a fost moarte pentru moarte, întrucât nu a fost ținut de ea;

tot așa impasibilitatea lui Dumnezeu a fost suferința suferințelor, când S-a coborât la suferință. Căci dacă lucrurile acestei lumi, atunci când sunt amestecate cu lucruri potrivnice lor, își arată cu adevărat puterea și natura lor impenetrabilă la suferință, cu cât mai mult trebuie să înțelegem că suferința lui Dumnezeu a fost suferință de dragul suferinței? Căci așa cum fierul, când lovește diamantul, primește lovitura și este el însuși vătămat de lovitură din cauza durității diamantului, tot așa cum nu putem spune despre Dumnezeu, care este puternic în voința Sa și impasibil în esența Sa, când a luat asupra Sa suferința, că a rămas în impasibilitatea Sa chiar și în momentul în care era chinuit cu fier și foc, din moment ce natura Dumnezeirii este cea mai puternică chiar și atunci când este în suferință? Căci aceasta trebuie recunoscută ca o adevărată dovadă a impasibilității și nemuririi divine, că, aflându-se sub influența suferinței, El Însuși a devenit cauza suferinței, întrucât prin această dovadă se dezvăluie care a fost cauza a ceea ce s-a întâmplat. Căci nu am fi știut că Cel Nepăsibili este cu adevărat nepăsibili, dacă nu ar fi intrat în comuniune cu suferințele și nu ar fi rezistat forței suferințelor. Căci sub aparența suferințelor, Cel Nepăsibili a pătruns în suferințe, pentru a arăta prin suferința Sa că suferea de dragul suferințelor. Atacul impasibilității nu putea fi rezistat de suferințe și nu ar trebui să ne mirăm, o, învățatule Teopomp, că impasibilitatea Dumnezeirii a fost o batjocură a suferinței, când vedem că ochii, îndreptați cu atenție spre soare pentru a examina razele, suferă suferință din cauza razelor.Din moment ce i-a făcut să sufere prin suferința Sa? Căci îndurarea Sa a suferinței a fost impasibilă, din moment ce le-a cauzat suferință prin suferința Sa, iar în suferința Sa Și-a arătat impasibilitatea. Căci ceea ce fac suferințele celor supuși suferinței, același lucru îl face Însuși Cel Impatibil prin suferința Sa față de suferințe, drept urmare, în impasibilitatea Sa, El a apărut ca suferința suferințelor. Așadar, când afirmăm că suferințele au fost învinse în activitatea lor pentru că Cel Impatibil a fost implicat în ele, cum altfel am putea numi aceasta, dacă nu că El a fost suferința suferinței? Căci dacă diamantul, atunci când este lovit cu fierul, nu suferă lovitura, ci rămâne la fel de impermeabil la suferință cum a fost, astfel încât rănile loviturii se întorc asupra celui care lovește, deoarece diamantul este prin natura sa impermeabil la suferință și nu este supus suferinței, de ce nu am spune că Impatibilul a fost o suferință de dragul suferinței? Căci cum nu ar putea fi reprezentat ca suferind suferințe, Cel care nu suferă rău și nu este îngrozit de frică, chiar dacă intră de bunăvoie în comuniune cu ele? Sau cum nu este impasibil Cel ce, trecând prin moarte, nu a fost îngrozit de moarte? Venirea lui Dumnezeu la moarte a fost moarte pentru moarte, întrucât nu a fost ținut de ea; tot așa impasibilitatea lui Dumnezeu a fost suferința suferințelor, când S-a coborât la suferință. Căci dacă lucrurile acestei lumi, atunci când sunt amestecate cu lucruri potrivnice lor, își arată cu adevărat puterea și natura lor impenetrabilă la suferință, cu cât mai mult trebuie să înțelegem că suferința lui Dumnezeu a fost suferință de dragul suferinței? Căci așa cum fierul, când lovește diamantul, primește lovitura și este el însuși vătămat de lovitură din cauza

durității diamantului, tot așa cum nu putem spune despre Dumnezeu, care este puternic în voința Sa și impasibil în esența Sa, când a luat asupra Sa suferința, că a rămas în impasibilitatea Sa chiar și în momentul în care era chinuit cu fier și foc, din moment ce natura Dumnezeirii este cea mai puternică chiar și atunci când este în suferință? Căci aceasta trebuie recunoscută ca o adevărată dovadă a impasibilității și nemuririi divine, că, aflându-se sub influența suferinței, El Însuși a devenit cauza suferinței, întrucât prin această dovadă se dezvăluie care a fost cauza a ceea ce s-a întâmplat. Căci nu am fi știut că Cel Nepăsibili este cu adevărat nepăsibili, dacă nu ar fi intrat în comuniune cu suferințele și nu ar fi rezistat forței suferințelor. Căci sub aparența suferințelor, Cel Nepăsibili a pătruns în suferințe, pentru a arăta prin suferința Sa că suferea de dragul suferințelor. Atacul impasibilității nu putea fi rezistat de suferințe și nu ar trebui să ne mirăm, o, învățatule Teopomp, că impasibilitatea Dumnezeirii a fost o batjocură a suferinței, când vedem că ochii, îndreptați cu atenție spre soare pentru a examina razele, suferă suferință din cauza razelor.Ceea ce fac suferințele celor supuși suferinței, același lucru face și Cel Nepătimitor prin suferința Sa față de suferințe, prin care, în nepătimirea Sa, El a apărut ca suferința suferințelor. Așadar, când afirmăm că suferințele au fost învinse în activitatea lor pentru că Cel Nepătimitor a fost implicat în ele, cum altfel am putea numi acest lucru, dacă nu că El a fost suferința suferinței? Căci, dacă un diamant, atunci când este lovit cu fierul, nu suferă din cauza loviturii, ci, dimpotrivă, rămâne impermeabil la suferință, așa cum era, astfel încât dauna provocată de lovitură se întoarce la cel care lovește, deoarece diamantul este prin natura sa insensibil la suferință și nu este supus suferinței, de ce nu putem spune că Cel Nepătimitor suferea de dragul suferințelor? Căci cum nu-L putem reprezenta ca suferința suferințelor pe Cel care nu suferă rău și nu se teme de frică, chiar dacă a intrat de bunăvoie în comunicare cu ei? Sau cum nu este El nepătimitor, Care, trecând prin moarte, nu a fost îngrozit de moarte? Venirea lui Dumnezeu la moarte a fost moarte pentru moarte, din moment ce El nu a fost ținut înapoi de ea; și, în același fel, impasibilitatea lui Dumnezeu a fost suferința suferințelor, atunci când El a condescendent la suferințe. Căci, dacă lucrurile acestei lumi, atunci când sunt amestecate cu contrariile lor, își arată cu adevărat puterea și natura lor impenetrabilă la suferințe, cu atât mai mult ar trebui să înțelegem că suferința lui Dumnezeu a fost suferință de dragul suferințelor? Căci, așa cum fierul, lovind diamantul, primește lovitura și este el însuși rănit de lovitură din cauza durității diamantului, tot așa și despre Dumnezeu, Care este puternic în voința Sa și impasibil în esența Sa, atunci când a luat asupra Sa suferințe, cum nu se poate spune că El a continuat în impasibilitatea Sa chiar și atunci când a fost torturat cu fier și foc, din moment ce natura Dumnezeirii este cea mai puternică chiar și atunci când se află în suferințe? Căci adevărata dovadă a impasibilității și nemuririi divine este aceasta: aflându-se sub influența suferinței, El Însuși a devenit cauza suferinței, deoarece prin această dovadă se dezvăluie care a fost cauza a ceea ce s-a întâmplat. Căci n-am fi știut că Cel Nepătimitor este [cu

adevărat] nepătimitor, dacă nu ar fi intrat în comuniune cu suferințele și nu ar fi rezistat forței suferințelor. Căci sub aparența suferințelor, Cel Nepătimitor a pătruns în suferințe, pentru a arăta prin suferința Sa că suferea de dragul suferințelor. Atacul nepătimirii nu putea fi rezistat de suferințe și nu ar trebui să ne mirăm, o, învățatule Teopomp, că nepătimirea Dumnezeirii a devenit o batjocură a suferinței, când vedem că ochii, îndreptați cu atenție spre soare pentru a examina razele, suferă din cauza razelor.Ceea ce fac suferințele celor supuși suferinței, același lucru face și Cel Nepătimitor prin suferința Sa față de suferințe, prin care, în nepătimirea Sa, El a apărut ca suferința suferințelor. Așadar, când afirmăm că suferințele au fost învinse în activitatea lor pentru că Cel Nepătimitor a fost implicat în ele, cum altfel am putea numi acest lucru, dacă nu că El a fost suferința suferinței? Căci, dacă un diamant, atunci când este lovit cu fierul, nu suferă din cauza loviturii, ci, dimpotrivă, rămâne impermeabil la suferință, așa cum era, astfel încât dauna provocată de lovitură se întoarce la cel care lovește, deoarece diamantul este prin natura sa insensibil la suferință și nu este supus suferinței, de ce nu putem spune că Cel Nepătimitor suferea de dragul suferințelor? Căci cum nu-L putem reprezenta ca suferința suferințelor pe Cel care nu suferă rău și nu se teme de frică, chiar dacă a intrat de bunăvoie în comunicare cu ei? Sau cum nu este El nepătimitor, Care, trecând prin moarte, nu a fost îngrozit de moarte? Venirea lui Dumnezeu la moarte a fost moarte pentru moarte, din moment ce El nu a fost ținut înapoi de ea; și, în același fel, impasibilitatea lui Dumnezeu a fost suferința suferințelor, atunci când El a condescendent la suferințe. Căci, dacă lucrurile acestei lumi, atunci când sunt amestecate cu contrariile lor, își arată cu adevărat puterea și natura lor impenetrabilă la suferințe, cu atât mai mult ar trebui să înțelegem că suferința lui Dumnezeu a fost suferință de dragul suferințelor? Căci, așa cum fierul, lovind diamantul, primește lovitura și este el însuși rănit de lovitură din cauza durității diamantului, tot așa și despre Dumnezeu, Care este puternic în voința Sa și impasibil în esența Sa, atunci când a luat asupra Sa suferințe, cum nu se poate spune că El a continuat în impasibilitatea Sa chiar și atunci când a fost torturat cu fier și foc, din moment ce natura Dumnezeirii este cea mai puternică chiar și atunci când se află în suferințe? Căci adevărata dovadă a impasibilității și nemuririi divine este aceasta: aflându-se sub influența suferinței, El Însuși a devenit cauza suferinței, deoarece prin această dovadă se dezvăluie care a fost cauza a ceea ce s-a întâmplat. Căci n-am fi știut că Cel Nepătimitor este [cu adevărat] nepătimitor, dacă nu ar fi intrat în comuniune cu suferințele și nu ar fi rezistat forței suferințelor. Căci sub aparența suferințelor, Cel Nepătimitor a pătruns în suferințe, pentru a arăta prin suferința Sa că suferea de dragul suferințelor. Atacul nepătimirii nu putea fi rezistat de suferințe și nu ar trebui să ne mirăm, o, învățatule Teopomp, că nepătimirea Dumnezeirii a devenit o batjocură a suferinței, când vedem că ochii, îndreptați cu atenție spre soare pentru a examina razele, suferă din cauza razelor.Că El era suferința suferinței? Căci dacă diamantul, când este lovit cu fierul, nu suferă lovitura, ci, dimpotrivă,

rămâne impermeabil la suferință, așa cum a fost, astfel încât rănile loviturii se întorc asupra celui care lovește, deoarece diamantul este prin natura sa insensibil la suferință și nu este supus suferinței, atunci de ce nu putem spune că Nepătimirea suferea de dragul suferinței? Căci cum nu-l putem reprezenta ca suferind pe Cel care nu suferă rău și nu este îngrozit de frică, chiar dacă a intrat de bunăvoie în comunicare cu ele? Sau cum nu este impatimibil Cel care, trecând prin moarte, nu a fost îngrozit de moarte? Venirea lui Dumnezeu la moarte a fost moarte pentru moarte, din moment ce El nu a fost ținut de ea; în același fel, impatibilitatea lui Dumnezeu a fost suferința suferințelor, atunci când S-a coborât la suferință. Căci dacă lucrurile acestei lumi, atunci când sunt amestecate cu lucruri potrivnice lor, își arată cu adevărat puterea și natura lor impermeabilă la suferință, cu cât mai mult trebuie să înțelegem că suferința lui Dumnezeu a fost suferință de dragul suferinței? Căci, așa cum fierul, când lovește diamantul, primește lovitura și este el însuși deteriorat de lovitură din cauza durității diamantului, tot așa cum am putea să nu spunem despre Dumnezeu, care este puternic în voința Sa și impasibil în esența Sa, atunci când a luat asupra Sa suferința, că a rămas în impasibilitatea Sa chiar și în momentul în care era torturat cu fier și foc, din moment ce natura Dumnezeirii este cea mai puternică chiar și atunci când se află în suferință? Căci aceasta trebuie recunoscută ca o adevărată dovadă a impasibilității și nemuririi divine, că, fiind sub influența suferinței, El Însuși a devenit cauza suferinței, deoarece prin această dovadă se dezvăluie care a fost cauza a ceea ce s-a întâmplat. Căci nu am fi știut că Cel Impatibil este cu adevărat impasibil, dacă nu ar fi intrat în comuniune cu suferințele și nu ar fi rezistat forței suferințelor. Căci sub aparența suferințelor, Cel Impatibil a pătruns în suferințe, pentru a arăta prin suferința Sa că suferea de dragul suferințelor. Atacul impasibilității nu putea fi rezistat de suferințe și nu ar trebui să ne mire, o, învățatule Teopomp, că impasibilitatea Divinității era o batjocură a suferinței, când vedem că ochii, îndreptați cu atenție spre soare pentru a examina razele, suferă suferințe din cauza razelor.Că El era suferința suferinței? Căci dacă diamantul, când este lovit cu fierul, nu suferă lovitura, ci, dimpotrivă, rămâne impermeabil la suferință, așa cum a fost, astfel încât rănile loviturii se întorc asupra celui care lovește, deoarece diamantul este prin natura sa insensibil la suferință și nu este supus suferinței, atunci de ce nu putem spune că Nepătimirea suferea de dragul suferinței? Căci cum nu-l putem reprezenta ca suferind pe Cel care nu suferă rău și nu este îngrozit de frică, chiar dacă a intrat de bunăvoie în comunicare cu ele? Sau cum nu este impatimibil Cel care, trecând prin moarte, nu a fost îngrozit de moarte? Venirea lui Dumnezeu la moarte a fost moarte pentru moarte, din moment ce El nu a fost ținut de ea; în același fel, impatibilitatea lui Dumnezeu a fost suferința suferințelor, atunci când S-a coborât la suferință. Căci dacă lucrurile acestei lumi, atunci când sunt amestecate cu lucruri potrivnice lor, își arată cu adevărat puterea și natura lor impermeabilă la suferință, cu cât mai mult trebuie să înțelegem că suferința lui Dumnezeu a fost suferință de dragul suferinței? Căci, așa cum fierul, când

lovește diamantul, primește lovitura și este el însuși deteriorat de lovitură din cauza durității diamantului, tot așa cum am putea să nu spunem despre Dumnezeu, care este puternic în voința Sa și impasibil în esența Sa, atunci când a luat asupra Sa suferința, că a rămas în impasibilitatea Sa chiar și în momentul în care era torturat cu fier și foc, din moment ce natura Dumnezeirii este cea mai puternică chiar și atunci când se află în suferință? Căci aceasta trebuie recunoscută ca o adevărată dovadă a impasibilității și nemuririi divine, că, fiind sub influența suferinței, El Însuși a devenit cauza suferinței, deoarece prin această dovadă se dezvăluie care a fost cauza a ceea ce s-a întâmplat. Căci nu am fi știut că Cel Impatibil este cu adevărat impasibil, dacă nu ar fi intrat în comuniune cu suferințele și nu ar fi rezistat forței suferințelor. Căci sub aparența suferințelor, Cel Impatibil a pătruns în suferințe, pentru a arăta prin suferința Sa că suferea de dragul suferințelor. Atacul impasibilității nu putea fi rezistat de suferințe și nu ar trebui să ne mire, o, învățatule Teopomp, că impasibilitatea Divinității era o batjocură a suferinței, când vedem că ochii, îndreptați cu atenție spre soare pentru a examina razele, suferă suferințe din cauza razelor.căci El nu a fost reținut de aceasta; și în același fel, impasibilitatea lui Dumnezeu a fost suferința suferințelor, atunci când El a binevoit să sufere. Căci dacă lucrurile acestei lumi, atunci când sunt amestecate cu lucruri contrare lor, își arată cu adevărat puterea și natura, care este impermeabilă la suferință, cu cât mai mult trebuie să înțelegem că suferința lui Dumnezeu a fost suferință de dragul suferinței? Căci așa cum fierul, când lovește diamantul, primește lovitura și este el însuși rănit de lovitură, datorită durității diamantului, tot așa și în ceea ce privește Dumnezeu, care este puternic în voința Sa și impasibil în esența Sa, când a luat asupra Sa suferința, cum putem să nu spunem că El a continuat în impasibilitatea Sa chiar și atunci când a fost torturat cu fier și foc, din moment ce natura Dumnezeirii este cea mai puternică chiar și atunci când este în suferință? Căci aceasta trebuie recunoscută ca o adevărată dovadă a impasibilității și nemuririi divine, că, în timp ce se afla sub influența suferinței, El Însuși a fost cauza suferinței, deoarece prin această dovadă se dezvăluie care a fost cauza a ceea ce s-a întâmplat. Căci n-am fi știut că Cel Nepătimitor era [cu adevărat] nepătimitor, dacă nu ar fi intrat în comuniune cu suferințele și nu ar fi rezistat forței suferințelor. Căci sub aparența suferințelor, Cel Nepătimitor a pătruns în suferințe, pentru a arăta prin suferința Sa că suferea de dragul suferințelor. Suferințele nu au putut rezista atacului nepătimirii și nu ar trebui să ne mirăm, o, învățatule Teopomp, că nepătimirea Dumnezeirii a fost o batjocură a suferinței, când vedem că ochii, îndreptați cu atenție spre soare pentru a examina razele, suferă din cauza razelor.căci El nu a fost reținut de aceasta; și în același fel, impasibilitatea lui Dumnezeu a fost suferința suferințelor, atunci când El a binevoit să sufere. Căci dacă lucrurile acestei lumi, atunci când sunt amestecate cu lucruri contrare lor, își arată cu adevărat puterea și natura, care este impermeabilă la suferință, cu cât mai mult trebuie să înțelegem că suferința lui Dumnezeu a fost suferință de dragul suferinței? Căci așa cum fierul, când lovește

diamantul, primește lovitura și este el însuși rănit de lovitură, datorită durității diamantului, tot așa și în ceea ce privește Dumnezeu, care este puternic în voința Sa și impasibil în esența Sa, când a luat asupra Sa suferința, cum putem să nu spunem că El a continuat în impasibilitatea Sa chiar și atunci când a fost torturat cu fier și foc, din moment ce natura Dumnezeirii este cea mai puternică chiar și atunci când este în suferință? Căci aceasta trebuie recunoscută ca o adevărată dovadă a impasibilității și nemuririi divine, că, în timp ce se afla sub influența suferinței, El Însuși a fost cauza suferinței, deoarece prin această dovadă se dezvăluie care a fost cauza a ceea ce s-a întâmplat. Căci n-am fi știut că Cel Nepătimitor era [cu adevărat] nepătimitor, dacă nu ar fi intrat în comuniune cu suferințele și nu ar fi rezistat forței suferințelor. Căci sub aparența suferințelor, Cel Nepătimitor a pătruns în suferințe, pentru a arăta prin suferința Sa că suferea de dragul suferințelor. Suferințele nu au putut rezista atacului nepătimirii și nu ar trebui să ne mirăm, o, învățatule Teopomp, că nepătimirea Dumnezeirii a fost o batjocură a suferinței, când vedem că ochii, îndreptați cu atenție spre soare pentru a examina razele, suferă din cauza razelor.că ochii, încordându-se să privească soarele pentru a-i examina razele, suferă de pe urma razelor.că ochii, încordându-se să privească soarele pentru a-i examina razele, suferă de pe urma razelor.

7. Ceea ce căutăm să arătăm prin aceasta este că Dumnezeul, care este atât de mult deasupra coruptiei și suferinței, a morții și a oricărui fel de pagubă, încât toți trebuie să-L recunoască ca fiind inaccesibil suferinței, a fost cu adevărat disprețuitor al suferinței, întrucât suferința nu a fost capabilă să I se împotrivească, El este cu adevărat lipsit de patimă și, în sensul propriu, a făcut moartea de rușine, deoarece prin Moartea Sa Și-a confirmat nemurirea și prin suferința Sa și-a arătat lipsirea de patimă. Când se dă o coroană atleților care câștigă o competiție și când se dau premii pentru victorie celor care sunt considerați vrednici de triumf, acesta din urmă poate fi dat doar acelor atleți care, fiind încercați în competiție și luptă, au meritat coroana victoriei. În același mod trebuie să vorbim despre lipsire de patimă. Lipsirea de patimă nu este mai presus de suferință, decât dacă și-a arătat anterior puterea. Prin urmare, suferința în Dumnezeu nu este, așa cum ar spune unii, o umilință sau o slăbiciune, deoarece natura exaltată a lui Dumnezeu și-a arătat imuabilitatea atunci când a fost încercată prin suferință. Căci despre Cel care a fost la porțile morții și care, fiind nemuritor ca Dumnezeu, prin impasibilitatea Sa a biruit moartea, trebuie proclamat că El este Dumnezeu, întrucât nu este supus niciunei puteri, nu este ținut de nicio silă, nu Se închină stricăciunii, nu este tulburat de întristare, nu este îmbrățișat de moarte. El este Dumnezeu, stăpânind peste toate, aceasta este adevărata stăpânire, aceasta este o putere supusă nimănui, deoarece, călcând în picioare moartea, nu a pătimit nimic din cauza morții.

8. Dar cei care vor să blasfemieze această înțelepciune înălțată mai presus de toate și această voință ascunsă de toți în măreția ei; care neagă superioritatea puterii acelui Dumnezeu, prin a cărui moarte impasibilitatea a fost extinsă la toți; care ridiculizează venirea lui Dumnezeu la moarte și nu înțeleg că splendoarea întrecută a venirii Sale trebuie percepută cu ochiul propriei minți și declară venirea de neînțeles și de neconceput a lui Dumnezeu la moarte fără stricăciune ca fiind o fabulă prostească - aceștia, dacă vor, să rămână în falsa lor cunoaștere ca în întuneric, fiind predestinați la moarte și stricăciune. Căci (nu înțelegem) cum poate fi numit un rege sau un prinț ticălos, care a intrat într-o închisoare pentru a pronunța judecata asupra ticăloșilor ținuți acolo, după faptele lor și, în consecință, a suferit un miros urât și o abuz, dacă, într-adevăr, a venit de bunăvoie la oamenii răi care erau închiși în închisoare? Este necesar să gândim astfel despre Dumnezeu. Căci moartea nu-L poate ataca din cauza impasibilității Sale și, din moment ce este nemuritor, poate călca în picioare moartea fără frică; dar prin puterea Divinității El a rămas străin de suferință și a biruit puterile morții, în termeni omenești, El a devenit cu adevărat părtaș morții. Prin urmare, când auzim că Dumnezeu a suferit, trebuie să înțelegem acest lucru cu referire la venirea Sa la moarte, întrucât El nu a luat deloc asupra Sa suferințele morții; ci prin puterea Sa nepătimitoare și nemuritoare El a venit la moarte și pleacă de la moarte, ca Dumnezeu, care poate face toate lucrurile. Venirea la moarte a arătat clar puterea Sa divină și nepătimibilitatea Sa în esență, întrucât El nu a fost ținut înapoi de moarte. Căci cine dintre muritori ar putea vreodată disprețui moartea? Sau cine dintre oameni a scăpat vreodată de puterea stăpânirii morții? Dar dacă acest lucru este imposibil, așa cum este în realitate, atunci este necesar să acordăm puterea asupra morții numai lui Dumnezeu. Așadar, Dumnezeu intră pe porțile morții și nu suferă moartea. Dar cei care sunt condamnați la moarte pentru călcarea poruncii - aceia vor rămâne pentru totdeauna în moarte. Deci, pe ce bază se bazează cei care râd de venirea înțeleaptă a lui Dumnezeu la moarte ca pe ceva nevrednic de Dumnezeu și de o umilință extremă, iar cei care predică acest lucru îi consideră copii și nebuni?

9. Având în vedere impasibilitatea lui Dumnezeu, care prin moarte și umilință a apărut victorios, nu-ți imagina, o, iubitul meu Teopomp, că este imposibil ca Dumnezeu să ajungă la moarte și să sufere ceea ce aparține morții fără înșelăciune. Căci dacă înțelepții antici puteau vorbi despre un anumit animal, care, deși era slab în puterile sale, a învins totuși puterea focului, întrucât, aruncat în foc, care arde tot ce este prins de el și se mișcă în el, nu suferă niciun rău din partea focului, astfel încât să putem spune că este superior focului care arde totul, deoarece reflectă puterea focului și, în virtutea marii cantități de frig pe care o posedă, răcește căldura flăcării, fără a suferi nimic din cauza acțiunii focului, care dăunează tuturor; Dacă, zic eu, salamandra, un animal muritor, supus coruptiei din cauza marii cantități de frig pe care o conține, face căldura flăcării ineficientă, cum nu se poate spune că Dumnezeu, care este mai presus

de moarte și corupție, a posedat incoruptibilitate prin venirea sa la moarte? Dacă, așadar, un animal supus stricăciunii, fiind aruncat în foc, îndură focul; dacă lucrurile reciproc opuse în puterea inerentă naturii pot rezista distrugerii atunci când sunt unite cu alte lucruri dăunătoare lor, cum ne putem mira că o ființă superioară materiei și în toate privințele impasibilă, prin participarea sa la moarte a arătat impasibilitatea naturii sale și, în același timp, prin moartea sa, a râs de suferință și de moarte? În aceasta constă imuabilitatea și impasibilitatea lui Dumnezeu. Căci ce rău a suferit acea ființă preafericită venind în această lume rea și asumându-și, pentru [mântuirea] sufletelor, asemănarea oamenilor muritori, fără a pierde nimic din puterea sa divină, ci rămânând aceeași cum era? Cum ar putea acea ființă preafericită să nu rămână întotdeauna aceeași, când esența sa nu poate suferi niciun rău, iar voința sa - contradicție și violență? Dar cine nu este niciodată micșorat de cele ce am enumerat? Cum nu poate fi numit nepătimit, mai ales dacă, rămânând întotdeauna același și conducându-se prin propria sa voință, își distribuie cu generozitate darurile? Pentru scurt timp a luat chip de om, întrucât, conform planului său cel mai înțelept, a împlinit ceea ce și-a dorit și prin voința sa atotputernică a împlinit ceea ce intenționa să împlinească, păstrându-și întotdeauna puterea divină, rămânând ceea ce era, fără să sufere nimic în suferință, întrucât natura sa nepătimitoare a rămas aceeași chiar și în suferințe așa cum era. Căci dacă, prin permisiunea celei mai binecuvântate ființe, substanța pe care și-a asumat-o ar fi separată, atunci [prin aceasta] substanța sa nu ar fi diminuată, deoarece natura sa divină a arătat că este neschimbătoare, întrucât loviturile, tăieturile, boala și durerea nu pot niciodată să-L dăuneze pe Dumnezeu. Căci ceea ce este biruit prin suferință și este schimbat prin stricăciune trebuie să se spună că suferă, dar ceea ce este săvârșit prin înțelepciunea divină superioară și prin minunata dispensație a providenței divine nu trebuie considerat ca suferințe ale lui Dumnezeu,pentru că, din cauza impasibilității lui Dumnezeu, nimic nu se găsește în aceasta care să producă suferință. Oricât de mult ar tăia o sabie flăcările focului, nu va produce divizare prin lovitura sa, deși corpul trece prin corp. Dacă, așadar, tăierea anumitor corpuri supuse corupției este de neînțeles, deoarece focul rămâne întotdeauna una și aceeași substanță și nu suferă niciodată divizare, întrucât lovitura de fier este imediat urmată de unire, căci subtilitatea focului nu permite ca diviziunea să rămână în el, chiar și atunci când este tăiat de fier, deoarece fierul este înconjurat din toate părțile de forța [focului] și din orice parte acesta din urmă este străpuns de fier, flacăra se ține ferm și nu este niciodată divizată; Dacă, în plus, divizarea unui corp tangibil, și anume a focului, este de nepătruns și de neînțeles, cu cât mai mult trebuie spus despre Ființa cea preafericită, lipsită de corupție, superioară corpurilor, ființelor și naturilor care pot suferi, care este mai presus de orice concepție, că chiar și în suferințele Sale El rămâne întotdeauna același, mai ales când natura Sa lipsită de patimă, atunci când este amestecată cu suferințele, nu este în niciun fel afectată de ele. Rămânând neînțeles și neînvins, El (Ființa cea preafericită) a râs de suferințe prin impasibilitatea Sa,

astfel încât, supunându-se testului fierului, Își arată apoi puterea în orice fel, rămânând neatins de acesta. Puritatea Dumnezeirii, prestiința, subtilitatea intangibilă nu numai că nu sunt împărțite de corpurile care se apropie de ele pentru a le împărți, întrucât sunt mai înalte și mai excelente decât orice corp; ci afirmăm că, [dimpotrivă], sunt împărțite corpurile care vor să lovească și să divizeze Dumnezeirea, care nu este împărțită, și subtilitatea naturii și puritatea esenței Sale. Ci El (Dumnezeirea) însăși trece prin toate corpurile și produce diviziune în ele, deoarece este ușor pentru Dumnezeu să divizeze toate corpurile.Ea (ființa cea mai binecuvântată) a râs de suferințe prin impasibilitatea sa, astfel încât, supunându-se testului fierului, își arată apoi puterea în orice fel, rămânând neatinsă de acesta. Puritatea Dumnezeirii, prestiința, subtilitatea intangibilă nu numai că nu sunt împărțite de corpurile care se apropie de ele pentru a le împărți, întrucât sunt mai înalte și mai excelente decât orice corpuri; ci susținem că, [dimpotrivă], sunt împărțite corpurile care vor să lovească și să divizeze Dumnezeirea, care nu este împărțită, și subtilitatea naturii, și puritatea esenței sale. Dar ea însăși (Dumnezeirea) trece prin toate corpurile și produce diviziune în ele, deoarece este ușor pentru Dumnezeu să divizeze toate corpurile.Ea (ființa cea mai binecuvântată) a râs de suferințe prin impasibilitatea sa, astfel încât, supunându-se testului fierului, își arată apoi puterea în orice fel, rămânând neatinsă de acesta. Puritatea Dumnezeirii, prestiința, subtilitatea intangibilă nu numai că nu sunt împărțite de corpurile care se apropie de ele pentru a le împărți, întrucât sunt mai înalte și mai excelente decât orice corpuri; ci susținem că, [dimpotrivă], sunt împărțite corpurile care vor să lovească și să divizeze Dumnezeirea, care nu este împărțită, și subtilitatea naturii, și puritatea esenței sale. Dar ea însăși (Dumnezeirea) trece prin toate corpurile și produce diviziune în ele, deoarece este ușor pentru Dumnezeu să divizeze toate corpurile.

10. După ce am ajuns la aceste concluzii, trebuie să tragem concluzia că în suferință s-a revelat impasibilitatea Dumnezeirii și puterea înțelepciunii Sale a fost demonstrată în orice mod, chiar și atunci când S-a supus suferinței. Nu crede, preaiubite Teopomp, că este imposibil ca ființa cea mai binecuvântată să treacă prin toate corpurile care cauzează suferință, când vedem razele clare ale soarelui trecând prin sticla limpede și că, în general, corpurile de naturi diferite nu sunt împiedicate în niciun fel să treacă subtil prin altele. Dar dacă materia unei ființe nu împiedică materia alteia să treacă prin ea prin subtilitatea sa, cum am putea să nu fim de acord că esența divină, care este cea mai înaltă și excelentă dintre toate, trece nestingherită prin subtilitatea sa prin toate corpurile pe care le întâlnește, astfel încât Dumnezeirea nu suferă în niciun fel de suferință? Căci se știe că natura ființei celei mai binecuvântate și incoruptibile rămâne întotdeauna una și aceeași. În comparația pe care am făcut-o, [luată] din razele soarelui, lumina însăși rămâne aceeași, în niciun fel diminuată, deși distribuie o parte din strălucirea sa celor aflați în nevoie. Cu cât mai mult Dumnezeu, ființa cea mai

binecuvântată, înălțată mai presus de toate, bogată în milă în distribuirea binecuvântărilor Sale celor aflați în nevoie, rămâne aceeași și nu este lipsită de nimic, astfel încât nu ar trebui, așa cum spun unii în fabulele lor absurde, să numim condescendența de nepătruns și inexplicabilă a lui Dumnezeu față de oameni suferința Celui Nepătimitor. Cu siguranță nu au considerat mai întâi că Dumnezeul de nepătruns nu poate fi împiedicat nici prin natura Sa, nici prin vreo altă ființă să-Și urmeze voința. Noi afirmăm că numai El [este] [cu adevărat] cel mai înalt, cel liber. Cel care nu suferă opoziție din partea legii firii Sale, Cel care nu poate fi mișcat prin forță să se răzvrătească împotriva [altei Puteri, superioare], Cel care nu reține bogăția în împărăție. Cine nu se teme de măreția Divinității Sale și nu se cutremură la moarte? Dar dacă El se teme de foc, se cutremură de fier, este îngrozit de iad, de abis, nu vrea să fie dat fiarelor sălbatice - atunci putem să-L numim Dumnezeu pe Cel care se îndepărtează astfel de calamitățile care sunt distructive pentru oameni? Dacă Dumnezeul cel prea binecuvântat și incoruptibil a venit în foc, fără să se teamă de foc, din moment ce rămâne mereu același, și a disprețuit focul pentru că focul nu este mereu același - căci cum putem spune despre foc, a cărui putere scade, că este mereu același? - dar despre acest Dumnezeu, care disprețuiește fierul, disprețuiește focul, nu se teme de moarte, cum putem să nu spunem că este nepăsător, atunci când rămâne același în suferințele Sale, luând asupra Sa de bunăvoie suferințe omenești, dar fără să suporte senzațiile dureroase care apar din suferințele omenești. Căci El este Dumnezeu care rămâne mereu același. Dar cel care suferă rău din cauza suferinței, care este afectat de senzații dureroase, care este împiedicat de forța necesității să facă bine, acela nu este Dumnezeu,chiar dacă ar fi numit zeu. Și cel care nu este supus morții, care prin suferința sa și-a arătat nepătimirea, acela poate veni și face ceea ce este potrivit pentru Dumnezeu, ajutorul, să facă și se poate schimba în chipul meu [uman], rămânând în același timp în imuabilitatea sa și fiind totul, fiind în afara tuturor lucrurilor. Acea voință este nepătimă care nu este împiedicată de forța necesității să vină la acei oameni care însetează de Providența Divină. Dar Cel care, contemplând măreția Divinității Sale în frumoasa Sa fericire, a ales tăcerea pentru Sine și care singur rămâne în fericirea firii Sale, disprețuind orice altceva pentru că a preferat inactivitatea pe care a ales-o pentru Sine - cum poate o astfel de ființă desăvârșită să nu fie găsită mult inferioară acelor muritori care nu și-au cruțat viața pentru a-și ajuta cetățile natale sau prietenii, care prin propria lor voință au devenit mai presus de chin și, datorită vitejiei lor remarcabile, nu au considerat chinurile care li s-au aplicat ca fiind chinuri? Primul, al cărui nume era Theos [11] , a preferat moartea, pentru ca [concetățenii săi] să nu le slujească lacedemonienilor. Enaminodus a fost și el omorât, pentru ca atenienii să nu fie reduși la sclavie; Leucip [12] a fost ucis, pentru ca atenienii [13] să nu plătească cu sclavie; Theodorus [14] i-a tăiat limba, pentru a nu-și trăda prietenii; Physon [15] a fost răstignit, pentru a nu-și pierde încrederea de care se bucura; Anaxarchus [16] a fost dezmembrat, pentru a nu-l pune în încurcătură pe

Nicocle cu minciunile sale; Diogres [17] a fost alungat de atenieni, Socrate a fost omorât, Philoxenus [18] a primit ordin să spargă pietre, iar pe Callimachus [19] și Cynegeras [20] nu trebuie doar să-i lăudăm, ci și să-i admirăm, căci atunci când trupul său, străpuns de săgeți, s-a spus că este fără viață, el a fost o teroare pentru dușmanii săi, dar un ajutor și un apărător pentru concetățenii săi. Chiron [21] , necruțându-se, și-a dat cu bucurie capul inamicului. Cum să nu-l admirăm pe Ammonius [22] care, nepăsându-se de durerea rănii sale, a alergat în orașul său să anunțe victoria asupra inamicului și care, imediat ce a ajuns în oraș, le-a spus cetățenilor adunați: „Bucurați-vă, am învins” și și-a dat imediat duhul? Din nou, Eurotas [23] , pe când zăcea bolnav în pat, auzind că războiul care se desfășura atunci se intensifica și că macedonenii stăteau acolo amenințându-și concetățenii, mișcat de dragostea pentru compatrioții săi, le-a ordonat slujitorilor săi să-l ducă în luptă, unde ar putea muri alături de concetățenii săi. Aristodemus, însă, care fugise de război și fugise la Sparta, era considerat de toți disprețuit și respins.

11. Gândește-te, așadar, dragii mei, ce și cât de mare dispreț au arătat muritorii față de moarte, dând dovadă de înțelepciune și putere pentru patria și prietenii lor. Odinioară, de dragul prietenilor lor, nu și-au cruțat soțiile, au disprețuit viața și, de dragul orașelor lor natale, au preferat să-și piardă viața fără ezitare. Au crescut irezistibil în libertatea lor și în slujba virtuții și nu numai că s-au lăsat bucuroși tăiați în bucăți de tirani, dar nici măcar nu s-au dat înapoi de la a fi ținuți în cuie pe un copac, dobândind libertatea pentru ei înșiși prin moarte.

12. Dumnezeu, care nu are nevoie de glorie și care este mai presus de suferință, El Însuși a venit de bunăvoie la moarte, dar în așa fel încât frica sau tremurul nu L-au cuprins. Dar oare vom spune că, pentru că Dumnezeu trăiește în glorie, El nu a luat asupra Sa ocara care vine din suferință și, astfel, dorind să-L onorăm, vom nega că El oferă ajutor oamenilor? Ce umilință ar putea îndura Dumnezeul nemuritor în suferință, care prin moartea Sa a făcut moartea de rușine? Dumnezeu nu cunoaște suferința rușinii, din cauza căreia I-ar putea fi rușine să sufere, deoarece mândria este întotdeauna străină Lui. Cum ar putea Dumnezeu să îndure rușinea, neputința sau ocara venind la moarte pentru a alunga moartea de la oameni? Căci cel care caută slava deșartă și se teme să o piardă nu va dori niciodată să îndure suferința morții. De ce s-ar teme Dumnezeu că slava ar trebui luată de la el și lipsit de ea pentru totdeauna? Este preferabil pentru Dumnezeu să sufere de fier sau foc decât să sufere de [dorința de] slavă deșartă. Căci Dumnezeu nu ar putea vindeca această din urmă suferință dacă El Însuși o ar avea. Dar dacă Dumnezeu nu însetează de glorie, pentru că El este mai presus de orice suferință, atunci El poate ajunge la moarte, întrucât El este viață. El poate suferi moartea și izbăvi muritorii de moarte, deoarece El Însuși este un Dumnezeu impasibil, chiar și atunci când este în suferință. Căci atunci când cineva a suferit, fiind impasibil, și în același timp a respins-o de la sine, cum

nu s-ar grăbi cu bucurie să intre în luptă cu moartea, pentru a desființa moartea? Căci cel care trăiește, dacă se teme să sufere moartea de la moarte, nu trăiește cu adevărat; ci Cel care trăiește, care nu este supus morții, El Însuși o provoacă, pentru a arăta prin moartea Sa că El este viață. Astfel vedem că razele luminii, atunci când sunt amestecate cu întunericul, nu devin părtași la el și nu suferă întunecarea, deși rămân în întuneric. Căci amestecul întunericului nu numai că nu întunecă lumina, ci mai degrabă lumina, prin strălucirea sa, luminează întunericul. Și într-adevăr, așa cum un om slab este învins de unul mai mare, superior și mai puternic, sau așa cum, odată cu retragerea luminii, întunericul rămâne în întunericul său, tot așa Dumnezeu, prin venirea Sa de bunăvoie la moarte, nu Și-a adus asupra Sa nimic vrednic de ocară, când, dimpotrivă, Și-a arătat superioritatea asupra a tot, zdrobind puterea morții și lipsind moartea de stăpânirea asupra a tot ceea ce îi plăcea [anterior]. Dar natura lui Dumnezeu în moarte a rămas nestricăcioasă și prin puterea nepătimirii a zdrobit suferințele, precum lumina care se amestecă cu întunericul. Căci durerile trebuie atunci considerate cu adevărat puternice atunci când, îndurând lupta cu lucrurile potrivnice, ele însele rămân ceea ce au fost. Dar acest amestec nu trebuie să aibă loc în imaginație sau în gândire, ci în realitate. Așadar, dacă ființe reciproc contrare, care prin puterea lor inerentă pot rămâne nestricăcioase și insensibile la durere, chiar și atunci când sunt amestecate cu alte ființe, cum ar fi de exemplu salamandra, care poate dispreți flacăra, și diamantul, atunci când este lovit cu fierul,— căci toate acestea, așa cum am spus, nu rămân doar în imaginație sau în gând impermeabile la suferință; — acum, dacă salamandra, atunci când este expusă acțiunii focului, rămâne nevătămată, nesuferind nicio pagubă din cauza contactului său cu focul; dacă, spun eu, ființele materiale nu par să sufere nicio schimbare în substanța lor, chiar și atunci când sunt amestecate cu alte ființe care provoacă pagube, ci, dimpotrivă, rămân întregi și nevătămate și nu sunt lipsite de nimic din esența lor; — atunci ce obstacol sau ce dificultate găsim în faptul că esența incoruptibilă a lui Dumnezeu rămâne impasibilă, chiar și atunci când vine în contact cu lucruri care provoacă durere?

13. Nu crede, o, Teopomp, ceea ce unii, după cum se știe, afirmă cu abilitate, și anume că cel mai fericit și nestricăcios este cel care nu se străduiește și nici nu permite altora să acționeze. Căci cel care este astfel suferă de neputință. Căci oricine îndrăznește să-l numească pe cel care nu deschide calea către virtute, nu-i face pe oameni înțelepți, nu-i învață pe alții înțelepciunea, nu înțelege ce este drept, nu se preocupă de mântuirea sufletelor, se abține de la practicarea virtuții - cine, zic eu, va îndrăzni să-l numească pe un astfel de om cel mai binecuvântat și cel mai înalt bine? Cum se poate ca Dumnezeu cel mai binecuvântat și nestricăcios să nu fi vrut să smulgă rădăcina gândurilor rele sau, prin bunătatea Sa intrinsecă, să șteargă, ca să zicem, prin foc, dorințele ucigătoare din suflete? Căci cel mai binecuvântat și nestricăcios este cel care umilește suferința, îi face pe oameni înțelepți, comunică cunoștințele divine și

revelează virtutea. Noi spunem că ar fi cea mai mare suferință pentru Dumnezeu să fie indiferent față de oameni, să nu dorească să facă bine și să nu aibă grijă de neamul omenesc. Însă cel care urmărește efectele dăunătoare ale suferinței chiar de la rădăcină, și anume, în gândirea umană, și prin grija sa prevăzătoare îi transformă pe oamenii care au însușirea virtuții din cei corupți în cei buni - cum să nu numim un astfel de om lipsit de patimă, când alungă suferința dintre oameni și provoacă moartea suferinței?

14. Așadar, o, Teopomp, în inima ta, ca într-o instanță de judecată, pronunță-ți decizia, urmând pașii înțelepciunii, fii atent și cu o gândire neînvinsă și o minte sobră judecă dacă ar trebui să spunem că suferința apare într-o ființă extrem de binecuvântată și incoruptibilă atunci când ne arată ajutor, milă și bunăvoința sa, sau atunci când se arată crud, sever, lipsit de milă și de orice fel de milă - Dar îl recunoaștem ca impasibil mai ales pe Dumnezeu, care este autorul faptelor bune și care îi înțelepește pe nebuni. Căci este nedrept să-l numim extrem de binecuvântat și incoruptibil pe cel care nu-i pasă niciodată de om. Căci cunoaștem un om înțelept și inteligent doar prin lucrările care sunt realizate prin arta sa și nimeni nu este numit artist sau cunoscător înainte de a fi văzut schimbând înfățișarea materiei nesemnificative și fără formă și, prin intermediul artei pe care o posedă, să creeze din ea o operă de artă, atunci când devine accesibilă simțurilor, face manifestă gândul artistului ascuns în ea. Prin urmare, cu cât mai clar ar trebui să concepem și să numim ființa cea mai înaltă cea mai binecuvântată, atunci când ni se dezvăluie natura sa cea mai binecuvântată, care este întotdeauna inerentă lui, și când vedem lucrările acestei ființe cele mai binecuvântate, atunci din ele aflăm și mai multe despre el. Dar cei care au adoptat această părere și idee că ființa cea mai binecuvântată locuiește doar în propriile sale lăcașuri, este cu adevărat închisă în sine, se contemplă pe sine, tratează totul cu același dispreț, preferă pacea în locul grijii pentru toate și găsește satisfacție în sine și care spun că suferința apare în el atunci când își arată grija pentru toate - nu știu ce să spun despre ei? Cum poate fi numită acea ființă cea mai binecuvântată și incoruptibilă, pe care mintea omenească nu este în niciun fel capabilă să o investigheze? Dar dacă este așa, atunci încetați să mai credeți că aceasta este adevărata natură a lui Dumnezeu, din moment ce încă nu-L cunoașteți pe Dumnezeu, când spuneți că din veșnicie El rămâne în mod necesar complet inactiv. Căci cum poate fi cel mai binecuvântat și incoruptibil, care este accesibil investigației voastre? Eu însă, dimpotrivă, susțin că cel mai binecuvântat și mai generos distribuitor de bunuri este cel care este un ajutor și un dătător de putere celor care și-au pierdut speranța. Căci, așa cum nu putem cu cuvintele noastre să cenzurăm josnicia celor răi decât dacă le vedem mai întâi faptele rele - căci nu ne putem imagina cu exactitate finalizarea faptelor cât timp acestea sunt ascunse în gând și dezvăluite - tot așa numim ființa cea mai binecuvântată și nestricăcioasă cea mai binecuvântată doar atunci când săvârșește faptele proprii bunătății sale, [îl numim cel mai binecuvântat] de

dragul faptelor bune revelate în mod manifest care izvorăsc din el. Contemplarea celor vizibile dezvăluie cele ascunse. Căci prudența unui om înțelept și prudent, în calitățile sale distinctive, este cunoscută înainte ca faptele virtuții, săvârșite cu bucurie, să o facă evidentă. Dar cum putem informa oamenii despre măreția minții ființei celei mai binecuvântate,până când nu ne-a oferit o singură ocazie să o înțelegem și să putem vorbi despre ea? Căci, dacă cineva nu ne mișcă spiritual prin faptele sale bune sau dacă cineva nu ne atrage la sine prin slava sa, cum am putea să-i atribuim bunătate, în timp ce bunătatea și generozitatea sa sunt complet ascunse?

15. Dar dacă ai o astfel de părere despre Dumnezeu, este treaba ta și nu a lui Dumnezeu, întrucât El este cel mai binecuvântat și generos în darurile Sale. Nu-L poți înțelege, întrucât nu ți-a revelat natura Sa nestricăcioasă, care este mai presus de toate lucrurile, dacă numai El se află în acea plăcere supremă care este a lui Dumnezeu, despre care ai afirmat că, în judecata ta, este exclusiv potrivită lui Dumnezeu, iar Dumnezeu se întoarce constant la ea și se cufundă în ea, astfel încât El Însuși nu face nimic și nu permite altora să facă nimic. Căci oricine este astfel este slab. Spune-ne, o, înțelepte Teopomp, cărei suferințe sau neputințe S-a supus Dumnezeu cel mai binecuvântat și nestricăcios, aducând oamenilor ajutorul pe care îl pot simți, mai ales celor care prin ignoranță sunt lipsiți de beneficiile ei și prin puterea suferinței sunt atrași în abis, din care ei înșiși nu pot atinge virtutea. Dacă ni se poate îngădui pentru o vreme să vorbim cu îndrăzneală, este imposibil să-L considerăm preafericit și nestricăcios pe Cel ce nu-i cheamă pe oamenii care, într-un fel, au căzut din corabie și s-au scufundat, întrucât nu cunosc bunătatea Lui sau nu-i atrage la Sine, când, fiind în oceanul lumii, n-au putut ajunge la virtute și au devenit străini de Dumnezeu (cf. Efeseni 4, 18). Căci ce fel de Dumnezeu preafericit este El, bogat în darurile Sale, întrecându-L în generozitatea bunătății Sale, Căruia nu-I aparțin nici bucuria, nici grija, nici mila, nici vreuna dintre acele calități care sunt proprii virtuții și care constituie mijlocul de a-I descoperi lui Dumnezeu cine este generos în ajutorul Său?

16. Așadar, dacă tu, dus de imaginația ta, vrei să inventezi și să-ți imaginezi un Dumnezeu care se iubește pe Sine însuși, locuiește în bogățiile Sale, se bucură de slava Sa și nu vrea să ajute pe nimeni, neglijează și respinge oamenii, îi privează de ajutorul celei mai binecuvântate ființe, atunci ce cruzime este aceasta față de acei oameni care, necunoscând virtutea, pier în masă! Și aceasta este ființa cea mai binecuvântată, generoasă în darurile sale! Dar să lăsăm la o astfel de stare de lucruri și să mergem la înțelepți, ca să învățăm de la ei cunoașterea adevăratei filozofii, întrucât ei i-au chemat și i-au adus aproape de ei pe cei care au căzut și au greșit în această lume. Dacă filozofii ar fi tăcut când oamenii piereau în mulțime, atunci tăcutul Critias ar fi pierit din cauza iubirii sale de putere; Alcibiade, în vorbăria sa, ar fi pierit din cauza extravaganței.

Perșii și mezii s-au distins prin vitejia lor la Susa, înainte de a se încinge cu arme pentru a merge în Macedonia. Așadar, de ce taci [24] , o, binecuvântatule [adică Dumnezeu], la distrugerea tuturor acestor [oameni], când înțelepții nu au vrut să tacă [25], să-i ajuți? Aceasta este natura virtuții, o, Theopomp, acesta este rodul filozofiei, și anume că numai aceia pot fi considerați fericiți și generoși, care au grijă nu numai de ei înșiși, ci și de aproapele lor, mai ales de cei care sunt supuși suferințelor sufletești. Chiar și Diogene Cinicul însuși, când un atenian a râs odată de el cu aceste cuvinte: „De ce tu, când îi lauzi pe lacedemonieni și îi învinovățești pe atenieni, nu te duci la Sparta?", se spune că ar fi răspuns astfel: „Medicii obișnuiesc să-i viziteze pe bolnavi, nu pe cei sănătoși". Așadar, dacă însăși filosofia omenească știe să vindece bolile sufletului și nu permite celor ce se străduiesc după virtute să respingă sau să disprețuiască nici măcar un suflet al vreunui om, ci îi îndeamnă să se grăbească să-i întoarcă cu grijă pe oameni [pe calea cea dreaptă] și să-i mântuiască pe cei ce s-au îndepărtat de virtute, cum putem să nu spunem că acel Dumnezeu, care este învățătorul întregii filozofii, care este cu adevărat cel mai binecuvântat și generos, a venit de bunăvoie aici, unde o mulțime de suferințe și-au ales sălașul, la cei ce sunt înrobiți de suferință? Să spunem oare că nu este o suferință a sufletului dacă cineva nu face faptele care se potrivesc virtuții? Însuși Isocrate, când puțin mai devreme le-a scris oamenilor din Abdera, a spus că boala sufletului este iubirea de bani. Și mai departe a adăugat: „Jaminoasă este viața oamenilor, deoarece iubirea de bani a pătruns peste tot, ca un vânt de iarnă, și nimeni nu i se poate împotrivi". O, de s-ar aduna toți medicii împotriva acestei boli și ar vindeca nebunia acestei nebunii și chinul chinurilor, ca să nu mai spun că nu ar proclama această boală drept fericire! Cred că dintre toate bolile sufletului, cea mai grea nebunie este cea care creează dorințe pofticioase și gânduri goale - dacă este purificată de medici printr-o anumită forță, sufletul se simte bine. O, dacă ar fi posibil să se taie rădăcina amară a poftei, astfel încât să nu mai rămână nicio urmă din ea, și dacă ai vedea că oamenii, în același timp bolnavi cu trupul și sufletul, sunt purificați și luminați! Întrucât nenumărate nenorociri s-au abătut asupra neamului omenesc în această lume, atunci [Dumnezeu] poate fi numit cel mai binecuvântat și generos în darurile Sale [numai] atunci când se dovedește că, cu nepăsarea firii Sale, conform bunătății cuvenite lui Dumnezeu, El își împărtășește darurile cu toți oamenii. Căci însuși Platon a spus: „Invidia este dincolo de limitele Ființei Divine".

17. De aceea, o, binecuvântatule, Isus a venit, care este Rege peste toate, să vindece bolile grele ale oamenilor, ca o ființă foarte binecuvântată și generoasă în binecuvântările Sale. Dar El Însuși, rămânând ceea ce era, prin nepătimirea Sa a risipit suferința, așa cum lumina alungă întunericul. Așa a venit, a venit cu grabă, să-i facă [pe oameni] fericiți și plini de binecuvântări, să-i transforme din muritori în nemuritori, să-i recreeze și să-i stabilească în fericire. Lui, Regelui glorios, fie slava în veci de veci. Amin."

Un scurt cuvânt despre suflet către Tatian

M-ai rugat, venerabile Tatian, să-ți trimit un discurs despre suflet cu dovezi convingătoare pe secțiuni și ai dorit să fac acest lucru fără a folosi mărturiile Scripturilor. Desigur, această metodă de predare [adică pe baza Scripturilor] este în realitate și pentru cei care vor să fie înțelepți este adevărată, mai convingătoare decât orice raționament omenesc; dar ai spus că nu cauți acest lucru pentru propria ta convingere, deoarece ești deja instruit să te ții ferm de Scripturile și tradițiile divine și că gândirea ta nu poate fi clătinată de răsturnările argumentelor omenești, ci pentru respingerea opiniilor celor care gândesc diferit, care nu tolerează să fie convinși de Scripturi, ci încearcă prin intermediul unui anumit fel de artă să-i răstoarne pe cei care nu sunt obișnuiți cu un astfel de raționament. Aceste considerații m-au îndemnat să mă supun cu ușurință acestei cerințe a dumneavoastră, nefiind deloc descurajat de lipsa mea de experiență în acest fel de raționament, ci încurajat de bunăvoința dumneavoastră față de mine, căci știți cum să prezentați judecății publice ceea ce considerați excelent și ceea ce, în opinia dumneavoastră, este mai rău decât se cuvine, să treceți cu vederea și să ascundeți, făcând ambele conform dispoziției și prieteniei dumneavoastră față de mine. Știind aceasta, am întreprins expunerea cu toată încrederea. Îmi voi aranja raționamentul, folosind ordinea și succesiunea pe care cei pricepuți în acest sens le-au folosit pentru cei care doresc să investigheze ceva științific.

Mai întâi, așadar, voi arăta prin ce putere cognitivă, conform naturii sale, poate fi înțeles sufletul; apoi, prin ce mijloace este dovedită existența sa; apoi, în ordine, dacă este o esență sau o proprietate; apoi, după aceasta, dacă este corp sau imaterial; în continuare, dacă este simplu sau complex; apoi, din nou, dacă este muritor sau nemuritor; în final, dacă este rațional sau irațional.

Căci aceste întrebări sunt cel mai frecvent investigate în discuția despre suflet, ca fiind cele mai importante și caracteristice trăsături ale sale. Ca dovezi pentru confirmarea întrebărilor care urmează să fie investigate, voi folosi acele considerații binecunoscute prin care se stabilește de obicei fiabilitatea obiectelor aflate în discuție. Dar, pentru concizie și utilitate, voi aplica acum doar acele inferențe care sunt urgent necesare pentru a demonstra ceea ce urmează să fie investigat, astfel încât aceste gânduri, fiind clare și ușor de asimilat, să ne ofere mijloace complet pregătite pentru a-i respinge pe adversarii noștri. Așadar, de aici înainte, să începem discuția noastră.

Prin ce abilitate este înțeles sufletul?

I. Tot ceea ce există este fie cunoscut prin simțământ, fie asimilat prin gândire. Iar ceea ce este supus simțământului are o dovadă suficientă în simțământul în sine, căci, împreună cu atingerea, creează în noi și imaginea obiectului

fundamental. Ceea ce este asimilat prin gândire nu este asimilat în sine, ci în energia sa. Prin urmare, sufletul, fiind de necunoscut în sine, trebuie în mod natural să fie asimilat din acțiunile sale.

Există sufletul?

II. Când corpul nostru este mișcat, este mișcat fie din exterior, fie din interior. Faptul că nu este mișcat din exterior este evident din faptul că este mișcat chiar și atunci când nu este împins sau tras, așa cum este cazul corpurilor neînsuflețite. Și, pe de altă parte, atunci când este mișcat din interior, nu este mișcat de necesitate naturală, precum focul. Căci focul nu încetează să se miște cât timp este foc, la fel cum un corp, atunci când devine mort, nu se mișcă, deși rămâne corp. Prin urmare, dacă corpul nu este mișcat din exterior, precum obiectele neînsuflețite, și nu este mișcat de necesitate fizică, precum focul, este clar că este mișcat de suflet, care îi dă și viață. Dacă, așadar, se demonstrează că sufletul dă viață corpului nostru, atunci sufletul trebuie să existe și el prin sine, cunoscut din acțiunile sale.

Este sufletul o entitate?

III. Faptul că sufletul este o esență se dovedește în felul următor: mai întâi, prin faptul că definiția esenței i se poate aplica cu dreptate. Aceasta este următoarea: esența este ceea ce, fiind identică și numeric una, este capabilă să primească pe rând opusul său. Că sufletul însuși, fără a se îndepărta de propria sa natură, primește pe rând opusul său, este evident pentru toată lumea; căci în el se observă dreptatea și nedreptatea, curajul și lașitatea, moderația și desfrânarea, deși sunt contrarii. Prin urmare, dacă este proprietatea esenței să fie capabilă să primească pe rând opusul său și dacă se arată că sufletul admite o astfel de definiție, atunci sufletul este o esență. Atunci, din moment ce corpul este o esență, este necesar ca și sufletul să fie o esență; căci este imposibil ca ceea ce este animat să fie o esență, iar ceea ce este animat să fie non-esență. Poate cineva atunci afirma că non-existentul este cauza existentului? sau altfel, [doar] un nebun poate spune că ceea ce depinde de ceva pentru existența sa și fără de care nu poate exista, este cauza a ceea ce depinde.

Este sufletul incorporeal?

IV. Faptul că există un suflet în corpul nostru a fost demonstrat mai sus; prin urmare, este necesar să știm cum există acesta în corp. Dacă este situat lângă corp, așa cum o pietricică lângă o pietricică, atunci sufletul va fi corpul, dar corpul nu va fi însuflețit în întregime, deoarece va sta [doar] lângă o parte a acestuia. Dar dacă este amestecat sau topit, atunci sufletul ar fi multicompozit și nu simplu și ar fi lipsit de noțiunea proprie sufletului. Căci ceea ce este multicompozit poate

fi divizat și distrus; iar ceea ce poate fi distrus este compus; ceea ce este compus are trei dimensiuni, iar ceea ce are trei dimensiuni este corpul. Acum, corpul, fiind adăugat la corp, își mărește volumul; dar sufletul, fiind în corp, nu își mărește volumul, ci mai degrabă însuflețește. Prin urmare, sufletul nu va fi un corp, ci incorporeal.

Mai mult, dacă sufletul este un corp, atunci este mișcat fie din exterior, fie din interior; dar nu este mișcat din exterior, întrucât nu este împins sau tras precum ființa neînsuflețită și nici nu este mișcat din interior, precum ființa însuflețită; căci este absurd să vorbim despre un suflet ca despre un suflet, deoarece nu este un corp și, prin urmare, este incorporeal.

Și din nou, dacă sufletul este un corp, atunci are calități accesibile simțurilor și este hrănit, dar nu este hrănit, iar dacă este hrănit, atunci nu este hrănit trupește, ca trupul, ci incorporeal, căci este hrănit prin cuvânt. Prin urmare, nu are calități care sunt percepute prin simțuri, deoarece nici dreptatea, nici curajul, nici ceva asemănător nu pot fi văzute, iar acestea sunt calități ale sufletului. Deci sufletul nu este un corp - prin urmare este incorporeal.

Din nou, întrucât toate entitățile corporale sunt împărțite în însuflețite și neînsuflețite, cei care afirmă că sufletul este un corp să spună dacă acesta ar trebui numit corp însuflețit sau neînsuflețit.

Mai mult, dacă orice corp are atât culoare, cât și cantitate și formă, dar nimic de acest fel nu se observă în suflet, atunci, prin urmare, sufletul nu este un corp.

Sufletul este simplu sau complex?

V. Faptul că sufletul este simplu este evident din ceea ce se bazează în principal pe dovezile sale că este incorporeal. Căci, dacă nu este un corp, iar fiecare corp este compus, iar ceea ce este compus este alcătuit din părți, nu va fi prin urmare format din mai multe părți. Fiind incorporeal, este simplu tocmai pentru că nu este compus și nu este alcătuit din părți.

Este sufletul nostru nemuritor?

VI. Prin urmare, cred, rezultă că ceea ce este simplu trebuie să fie nemuritor; și în ce fel, ascultați. Printre lucrurile care există nu există nimic care să fie distructiv în sine și, într-adevăr, nu a existat niciunul de la început. Căci ceea ce este supus distrugerii este afectat de contrariul său; prin urmare, tot ceea ce este supus distrugerii poate fi distrus; și ceea ce poate fi distrus este compus, iar ceea ce este compus este multicompozit; dar ceea ce este compus din părți, după cum știm, este compus din părți diferite; iar ceea ce este diferit nu este identic.

Prin urmare, sufletul, fiind simplu și necompus din părți diferite, necompus și indestructibil, trebuie din acest motiv să fie incoruptibil și nemuritor.

În plus, orice primește mișcare de la ceva și își are forța vitală nu de la sine însuși, ci de la ceea ce îl mișcă, rămâne în această stare atâta timp cât este susținut de forța care acționează în el; dar când agentul încetează să acționeze, și acesta încetează, deoarece primește mișcare de la el. Însă sufletul, fiind mișcător de sine, nu încetează niciodată să existe. Căci este necesar ca ceea ce se mișcă de sine să fie mereu în mișcare. Acum, ceea ce este mereu în mișcare nu poate înceta; iar ceea ce nu încetează nu are sfârșit; ceea ce nu are sfârșit este indestructibil, iar ceea ce este indestructibil este nemuritor. Prin urmare, dacă sufletul se mișcă de sine, așa cum s-a demonstrat mai sus, atunci, pe baza silogismului tocmai expus, va fi indestructibil și nemuritor.

Din nou, tot ceea ce nu este afectat de propriul său rău este indestructibil; dar răul se opune frumosului moral și, prin urmare, este distructiv pentru acesta. Căci nu există alt rău pentru trup decât suferința, boala și moartea, precum și [dimpotrivă] demnitatea sa - frumusețea, viața, sănătatea și bunăstarea. Prin urmare, dacă sufletul nu este distrus de propriul său rău, iar răul sufletului este lașitatea, desfrânarea, invidia și altele asemenea, dar toate acestea nu-i iau puterea de a trăi și de a se mișca, atunci, în consecință, este nemuritor.

Este sufletul nostru inteligent?

VII. Faptul că sufletul nostru este rațional ar putea fi demonstrat prin multe fapte, și mai ales prin faptul că a inventat artele utile vieții. Căci nu a fost pur și simplu și întâmplător, cum ar spune cineva, că artele au apărut, întrucât nu se poate demonstra că sunt zadarnice și inutile pentru viață. Prin urmare, dacă arta contribuie la ceea ce este util pentru viață, iar ceea ce este util este lăudabil, iar ceea ce este lăudabil trebuie realizat prin rațiune, iar artele sunt o invenție a sufletului, atunci sufletul nostru este rațional.

Apoi, faptul că sufletul nostru este rațional este dovedit de faptul că simțurile noastre sunt insuficiente pentru înțelegerea lucrurilor; căci pentru a cunoaște ce există nu ne mulțumim cu o singură atingere a simțurilor. Și când nu vrem să ne oprim la aceasta, atunci simțul, fără ajutorul rațiunii, se dovedește neputincios în a distinge ce este aceeași ca formă, similară ca culoare și diferită ca natură. Prin urmare, dacă simțurile, fiind lipsite de ajutorul rațiunii, ne dau o idee falsă despre ceea ce există, atunci trebuie să ne gândim dacă ceea ce există poate fi cu adevărat conceput sau nu, și dacă poate fi conceput, dacă există o altă putere, mai bună decât simțurile, care ar putea realiza acest lucru. Dacă ceea ce există nu poate fi conceput, atunci nu vom avea capacitatea [de a cunoaște] ceea ce observăm diferit de cum există în realitate. Dar faptul că lucrurile pot fi concepute

de noi este clar din faptul că le folosim în propriul nostru beneficiu conform proprietăților fiecăruia și din nou le transformăm în ceea ce dorim. Prin urmare, dacă se dovedește că lucrurile pot fi înțelese de noi, iar simțurile, dacă sunt lipsite de ajutorul rațiunii, dau idei false despre ele, atunci mintea va fi cea care cântărește totul rațional și cunoaște totul așa cum există cu adevărat. Mintea este partea rațională a sufletului - prin urmare, sufletul este rațional.

Mai mult, nu facem nimic fără să ne-l schițăm mai întâi nouă înșine, iar aceasta nu este altceva decât demnitatea sufletului, căci cunoașterea a ceea ce există nu-i vine din afară, ci el însuși, ca să zicem așa, prin propriile sale gânduri, împodobește tot ce există. Drept urmare, el înfățișează mai întâi lucrul în sine și astfel îl dezvăluie apoi în fapt. Demnitatea sufletului nu constă în nimic altceva decât în a face totul în conformitate cu rațiunea - căci aceasta este ceea ce îl deosebește de simțuri. Prin urmare, este dovedit că sufletul este rațional.

Simbol al credinței

Unul Dumnezeu, Tatăl Cuvântului viu, Înțelepciunea și Puterea ipostatică și Chipul veșnic, Părinte desăvârșit al Celui Desăvârșit, Tatăl Fiului Unul Născut.

Un Domn, Unul din Unul, Dumnezeu din Dumnezeu, Inscripția și Chipul Dumnezeirii, Cuvântul activ, Înțelepciunea care cuprinde alcătuirea a tot și Puterea creatoare a întregii creații, Fiul adevărat al Tatălui adevărat, Invizibilul din Invizibil și Nestricăciosul din Nestricăcios și Nemuritorul din Nemuritorul și Veșnicul din Veșnic.

Și un Duh Sfânt, având existență de la Dumnezeu și prin Fiul descoperit (oamenilor), Chipul Fiului, Desăvârșitul Desăvârșitului, Viața, Cauza celor vii, (Sursa Sfântă), Sfințenia, Dătătorul sfințirii, în El se arată Dumnezeu Tatăl, care este mai presus de toate și în toate, și Dumnezeu Fiul, care este prin toate.

Treimea este perfectă, în glorie și veșnicie și împărăție indivizibilă și inalienabilă.

Prin urmare, în Treime nu există nimic creat sau ministerial, nici introdus, ca și cum nu ar fi existat înainte și apoi s-ar fi înălțat; căci nici Tatăl nu a fost vreodată fără Fiul, nici Fiul fără Duhul Sfânt, ci aceeași Treime este imuabilă și neschimbătoare.

Discursul de mulțumire al lui Origen

I. 1) Tăcerea este un lucru bun și, așa cum este adesea pentru mulți alții, așa este mai ales pentru mine în momentul prezent, când buzele mele sunt nevoite să se închidă, vrând-nevrând, și sunt obligat să tac. **2)** Căci nu sunt obișnuit și

nepriceput în acele discursuri frumoase și decente care sunt rostite sau compuse într-o secvență armonioasă, ca într-un șuvoi irezistibil, din cuvinte și expresii excelente și superbe. Poate că sunt și eu, prin natura mea, prea puțin capabil să mă angajez în această muncă plăcută și cu adevărat elenă. **3)** Între timp, au trecut opt ani de atunci, de când eu însumi nu am avut ocazia să pronunț nimic, sau să scriu vreun discurs mare sau mic, sau să aud pe cineva care a scris sau a rostit în privat, sau a rostit în public discursuri laudative și defensive, cu excepția acestor oameni admirabili [26] care s-au ocupat cu dragoste de o filozofie frumoasă. **4)** Dar lor le pasă puțin și de frumusețea vorbirii și de proprietatea exprimării: considerând eufonia verbală pe locul doi, vor să exploreze și să exprime cu acuratețe însăși esența lucrurilor. **5)** Nu cred că nu se străduiesc să realizeze acest lucru - dimpotrivă, chiar își doresc foarte mult să-și exprime gândurile frumoase și precise într-un discurs frumos și armonios - dar poate că nu sunt capabili să îmbrățișeze atât de ușor cu același suflet uman, și, în plus, limitat, pe de o parte, puterea sacră și divină conținută în gândurile lor și, pe de altă parte, un cuvânt elocvent în expresiile sale - acestea sunt două avantaje care la o persoană individuală apar separat și, într-un anumit sens, se opun direct unul celuilalt. **6)** Dacă, ca să spunem așa, tăcerea favorizează și promovează reflecția și cercetarea, atunci elocvența și eufonia în vorbire nu pot fi căutate cu succes decât în discursuri și în exercițiul continuu al acestora.

7) Între timp, o altă știință îmi ocupă mult mintea și buzele îmi sunt legate de vorbire, dacă aș vrea să spun măcar puțin în limba elenilor - acestea sunt legile noastre admirabile, după care sunt acum guvernate treburile tuturor oamenilor aflați sub stăpânirea romanilor și care fără muncă asiduă nu pot fi nici împăcate, nici studiate temeinic; întrucât în sine sunt înțelepte și precise și variate și demne de admirație și, într-un cuvânt, corespund în cel mai înalt grad spiritului elen, dar, în plus, sunt scrise și transmise în limba romanilor, ceea ce provoacă admirație, maiestuos și complet în concordanță cu puterea regală; dar pentru mine, cu toate acestea, prezintă propriile dificultăți. **8)** Mai mult, în realitate nu am avut ocazia și, trebuie să spun, nu am avut niciodată dorința [să le asimilez complet].

Însă, întrucât discursurile noastre nu sunt altceva decât un fel de imagini ale sentimentelor sufletului nostru, trebuie să recunoaștem că cei puternici în cuvinte, asemenea pictorilor buni, foarte experimentați în arta lor și având o mare cantitate de material pentru vopsele, dacă nu există obstacole, pot picta tablouri nu numai aceleași, ci și variate și astfel încât, datorită bogatului amestec de culori, ating cel mai înalt grad de frumusețe.

II. Dar eu, asemenea săracului, nu am o asemenea varietate de culori, fie pentru că nu le-am posedat niciodată, fie poate pentru că le-am pierdut; [de aceea] pe cât pot voi desena prototipurile sentimentelor sufletului meu, ca să zic așa, doar cu cărbuni sau cioburi de lut, adică cu cuvinte și zicători care îmi sunt familiare și

folosite în mod obișnuit, înfățișându-le în expresii pe care le stăpânesc liber și voi încerca să prezint trăsăturile caracteristice ale imaginilor sufletului meu, chiar dacă nu sunt clare și nu sunt colorate, atunci cel puțin în schițe cu cărbune; dacă în aceasta voi întâlni undeva ceva frumos și eufonic, îl voi accepta cu bucurie, iar dacă nu, atunci voi căuta astfel de expresii.

9) Există însă și o a treia împrejurare care împiedică și respinge și, mult mai mult decât celelalte, îmi reține și pur și simplu îmi ordonă să tac, și anume chiar subiectul de dragul căruia sunt cuprins de dorința de a vorbi, dar acum ezit și ezit. **10)** Căci intenționez să vorbesc despre un om care, în aparență exterioară și în opinia generală, este om, dar pentru cei care pot pătrunde cu privirea în adâncurile calităților sale interioare, el este deja înzestrat cu cele mai înalte avantaje care îl apropie de Divinitate. **11)** Dar nu intenționez să laud originea și educația trupească - nu îndrăznesc să fac asta și mă abțin din cauza extremei reverențe față de el; Nu voi lăuda tăria corpului și frumusețea, care sunt subiectele discursurilor laudative pentru tineri, cărora le pasă puțin dacă sunt vorbite despre ele după valoarea lor sau nu, **12)** căci ar fi lipsit de scop și frivol să vorbești pe un ton elevat și solemn despre subiecte care nu au o existență durabilă și stabilă, ci trec în multe feluri și repede, chiar în introducerea acesteia - nu aș putea vorbi despre asta dacă mi s-ar propune ceva de genul acesta ca temă pentru un discurs, întrucât acestea sunt subiecte inutile și goale și pe care nu le-aș alege niciodată de bunăvoie pentru discursul meu. Totuși, dacă ar trebui să vorbesc despre un astfel de subiect, atunci în discursul meu nu ar exista nici confuzie, nici anxietate, ca nu cumva să pară că spun ceva sub demnitatea subiectului. **13)** Dar acum vreau să vă reamintesc că ceea ce este cel mai dumnezeiesc în el și ceea ce este înrudit cu Dumnezeu în el, pe de o parte, este conținut în acest om vizibil și muritor, iar pe de altă parte, el se străduiește cu cel mai mare zel să devină asemenea lui Dumnezeu, iar eu intenționez să ating într-un anumit sens subiecte mai înalte și să-i mulțumesc lui Dumnezeu pentru faptul că mi-a fost îngăduit să mă întâlnesc cu un om atât de mare, împotriva oricărei așteptări omenești, atât a altora, cât și a mea, întrucât nu am presupus sau sperat niciodată la asta; eu, o persoană neînsemnată și limitată mintal, intenționez să ating subiecte atât de importante - nu este oare rezonabil să evit, să ezit și să tac de bunăvoie?

14) Și într-adevăr, mi se pare sigur să tac, ca nu cumva, sub pretextul recunoștinței, din nechibzuință, să spun poate ceva nedemn, neînsemnat și de dispreț despre subiecte înalte și sacre; și în acest fel nu numai că voi eșua să ating adevărul, dar îi voi și pricinui, pe cât depinde de mine, vreo pagubă celor care cred că așa este în realitate, așa cum îl înfățișează cuvântul meu slab, care este mai ofensator decât oferă prin conținut o imagine exactă a faptelor sale. **15)** Totuși, virtuțile tale, iubite cap, nu pot fi nici diminuate, nici insultate, și cu atât mai mult poate acel lucru divin, care în sine rămâne de nezdruncinat, să

sufere vreo pagubă din cauza cuvintelor mele neînsemnate și nedemne. **16)** Dar nu știu cum pot evita impresia de obrăznicie și nechibzuință dacă, din prostie, cu o minte și niște resurse neînsemnate, mă avânt în lucruri mari și, în orice caz, în cele care îmi depășesc puterile. **17)** Da, dacă în altă parte și în fața altor ascultători aș fi hotărât asupra unui act atât de frivol (de fapt tineresc), atunci într-o oarecare măsură aș fi fost obraznic și nesăbuit de îndrăzneț; totuși, obraznicia nu ar fi fost vina efectului meu nechibzuit, întrucât nu aș fi îndrăznit să fac asta în prezența ta. **18)** Dar acum voi împlini măsura nebuniei, sau chiar am împlinit-o deja, îndrăznind să intru, cum se spune, cu picioarele nespălate în acele urechi în care cuvântul divin însuși intră și rămâne cu picioarele deloc acoperite - nu așa cum [intră] în urechile multor oameni, ca și cum ar fi sub piele groasă, și anume, sub expresii misterioase și neclare - ci, s-ar putea spune, cu picioarele goale, clare și complet cognoscibile. Ci port cuvintele mele omenești ca pe un fel de murdărie și impuritate și îndrăznesc să le torn în urechi care sunt obișnuite să asculte sunete divine și pure. **19)** Așadar, nu am păcătuit deja destul [cu cuvântul meu] și nu ar trebui, cel puțin, să încep acum să fiu prudent și să nu mai continui discursul, ci să-l opresc? Desigur, aș vrea. **20)** Totuși, din moment ce am îndrăznit deja, permiteți-mi să arăt mai întâi motivul pentru care am venit la această întâlnire - poate că mi se va arăta clemență pentru această îndrăzneală.

III. 21) Inrecunoștința mi se pare teribilă, cumplită și cumplită în sensul deplin al cuvântului. **22)** Căci, după ce a primit un beneficiu, nici măcar să nu încerci să-l răsplătești, dacă este imposibil altfel, atunci cel puțin cu recunoștință în cuvinte, este caracteristic fie unei persoane complet lipsite de simț, fie uneia insensibile la beneficii, fie uneia fără memorie. **23)** Dar dacă cineva a avut de la bun început atât un sentiment, cât și o înțelegere a frumuseții pe care a experimentat-o, o astfel de persoană, dacă nu păstrează nici măcar o amintire a acesteia pentru o dată ulterioară și dacă nu aduce nicio recunoștință autorului binelui, o astfel de persoană este o persoană lipsită de valoare, nerecunoscătoare și impie, păcătuind într-un mod de neiertat pentru nimeni, fie că ocupă o poziție înaltă, fie una joasă. **24)** [În primul caz], dacă ocupă o poziție înaltă și [un om] de mare inteligență, [atunci păcatul său este] că nu poartă pe buze cu toată recunoștința și respectul marile beneficii pe care le-a experimentat; [în al doilea caz] dacă ocupă o poziție joasă și este o persoană cu vederi înguste, [atunci păcatul său este] că nu exprimă cu toată puterea pe care o are în laudă și respect față de cel care aduce beneficii nu numai celor mari, ci și celor mici. **25)** Cei care ocupă o poziție mai înaltă și sunt superiori în putere spirituală, aceia, în conformitate cu mijloacele lor mai mari și cu marea lor bogăție, trebuie în mod necesar, conform abilităților lor, să aducă binefăcătorilor lor o glorificare mai mare și mai respectuoasă. **26)** Dar chiar și oamenii neînsemnați și cei aflați într-o situație dificilă nu ar trebui să fie indiferenți, nici nepăsători, nici să nu-și piardă curajul pe motiv că nu pot face nimic demn sau perfect. **27)** Ci, asemenea săracilor, dar recunoscători, ar trebui să ia ca măsură nu puterea celui onorat, ci propria lor

putere și, din puterea inerentă lor, să aducă onoruri care, poate, vor fi plăcute și plăcute celui onorat și nu vor fi puse pe locul doi de către acesta în comparație cu marile și multele [expresii de recunoștință], dacă le aduc cu mai mare promptitudine și cu o dispoziție complet devotată. **28)** Astfel, în cărțile sacre [27] se relatează că o anumită femeie neînsemnată și săracă, în același timp cu oameni bogați și puternici care din averea lor dădeau daruri mari și valoroase, a adus singură un dar neînsemnat și extrem de neînsemnat, care însă constituia tot ce avea și a primit o dovadă că a dat mai mult decât orice. Căci, cred, cuvântul sacru a măsurat valoarea și excelența [darului] nu prin cantitatea substanței oferite, care este ceva extern, ci mai degrabă prin starea de spirit și intenția cu care a fost adus. **29)**Așadar, nu ar trebui deloc să mă dau în lături de teama că recunoștința mea nu va corespunde pe deplin beneficiilor, ci dimpotrivă, îndrăznesc și încerc, ca și cum ar fi o răsplată, să arăt onoruri, dacă nu cuvenite, cel puțin în puterea mea. Dacă vorbirea mea nu atinge perfecțiunea, cel puțin va avea ca rezultat parțial că va scăpa complet de reproșul ingratitudinii. **30)** Căci, într-adevăr, ar fi josnic să taci complet sub pretextul plauzibil că nu poți spune nimic demn; dar este prudent să te străduiești întotdeauna să răsplătești, chiar dacă puterea celui care mulțumește este mai slabă decât cea demnă [a binefăcătorului]. Așadar, chiar dacă nu sunt în stare să vorbesc după vrednicia mea, nu voi tace; dar dacă voi face tot ce-mi stă în putere, atunci mă voi lăuda chiar și cu asta.

31) Așadar, cuvântul meu prezent trebuie să fie unul de mulțumire. Nu aș vrea să spun că [mulțumirea este adresată direct] lui Dumnezeu, Domnul universului. Totuși, de la El sunt toate începuturile lucrurilor bune pentru noi și de la El trebuie să încep mulțumirea, cântarea și lauda. **32)** Dar chiar dacă m-aș oferi în întregime, desigur, nu așa cum sunt acum - murdar și necurat, pătat și amestecat cu răul rușinos și necurat, ci liber de acesta - într-o stare de cea mai înaltă puritate, strălucire și inocență posibilă și fără niciun amestec de imperfecțiune - tot așa, spun, chiar dacă m-aș oferi și m-aș da în întregime, gol de aceasta, ca un nou-născut, atunci eu, din partea mea, nu aș fi adus un dar vrednic, spre onoare și răsplată, Conducătorului și Autorului universului. **33)** Nici fiecare separat, nici măcar toți împreună nu L-ar putea lăuda vreodată așa cum merită, chiar dacă tot ce este pur ar deveni unul și același, ar ieși din sine și, mai degrabă, adunat într-un singur duh și într-un singur impuls armonios, s-ar îndrepta către El. **34)** Căci dacă cineva ar putea înțelege oricare dintre lucrările Sale în cel mai bun și mai exhaustiv mod și, dacă acest lucru ar fi posibil, ar putea vorbi despre El așa cum merită, atunci, de dragul acestei abilități, pe care nu i-ar fi putut fi acordată de nimeni altcineva, dar pe care a primit-o de la El, este imposibil să dobândească de undeva ceva mai mare și să I-l aducă cu recunoștință.

IV. 35) Ci îmi voi îndrepta laudele și cântecele către Regele și Păzitorul universului, către izvorul nesecat al tuturor binecuvântărilor, Care și în aceasta îmi va vindeca slăbiciunea și singur poate umple ceea ce lipsește, Mijlocitorul sufletelor noastre și Mântuitorul, întâiul născut al Cuvântului Său, Creatorul și Conducătorul universului. **36)** El singur poate oferi mulțumire constantă și neîncetată Tatălui atât pentru Sine însuși, cât și pentru toți, și tocmai pentru fiecare în parte și pentru toți împreună. Întrucât El este adevărul, înțelepciunea și puterea Tatălui tuturor și întrucât El este în El și este perfect unit cu El, este imposibil ca El, fie din uitare, fie din lipsă de înțelepciune, fie din oarecare slăbiciune, ca unul care este înstrăinat de El, fie să nu fi dobândit puterea [necesară] de a-L lăuda, fie să o fi dobândit, dar de bunăvoie - ceea ce nu înseamnă - să-L fi părăsit pe Tatăl Său fără laudă. **37)** El singur poate împlini cel mai desăvârșit întreaga măsură cuvenită de laudă cuvenită Lui. Cel pe care Tatăl tuturor L-a făcut una cu Sine Însuși, când prin El aproape S-a întrecut pe Sine [28] , trebuie într-un anumit fel să-L onoreze într-o măsură complet egală, așa cum El Însuși este onorat de El. Aceasta este tocmai prima și singura dintre toate cele existente, pe care Unul-Născut, Dumnezeu Cuvântul, care este în El, a primit-o ca moștenire a Sa; **38)** în timp ce toți ceilalți nu pot fi decât recunoscători și respectuoși în acest fel, dacă transferăm și așezăm toată puterea mulțumirii vrednice pentru toate binecuvântările [acordate] nouă de la Tatăl asupra Lui numai, mărturisind că aceasta este singura modalitate de a-L onora pe Dumnezeu - prin El în toate să ne amintim de Autorul universului. **39)** Prin urmare, este tocmai necesar să mărturisim că, spre mulțumire și laudă providenței constante pentru toate, care are grijă de noi atât în cele mai mari, cât și în cele mai neînsemnate și care ne-a adus aici, [doar] acel cuvânt este complet vrednic și suficient, care este Cuvântul cel mai desăvârșit și viu și înviorător spiritual al primei Minți.

40) Fie ca prezentul meu cuvânt să fie o mulțumire a tuturor oamenilor, în special pentru acest om. Dar dacă aș vrea [cu recunoștința mea] să mă ridic puțin mai sus, atunci printre cei invizibili, care stau mai aproape de divin și au grijă de oameni, [ar trebui să mă adresez] celui care, conform unei mari hotărâri, a primit ca soartă încă din copilărie să mă călăuzească, să mă educe și să mă îngrijească, **41)** sfântul înger al lui Dumnezeu, care m-a păstorit din tinerețe, așa cum spune acel om iubit de Dumnezeu [29] , evident referindu-se la îngerul său. **42)** Totuși, el, fiind mare, l-a primit pe cel mai mare [înger], sau pe altcineva, oricine ar fi fost el, sau, poate, chiar pe cel mai mare sfat al Îngerilor [30] , Mântuitorul comun al tuturor, astfel încât, pentru perfecțiunea sa, El să-i fie păzitorul exclusiv - nu știu sigur acest lucru: în orice caz, el în îngerul său, oricine ar fi fost el, a cunoscut și a glorificat ceva măreț. **43)** Dar eu, pe lângă Conducătorul tuturor oamenilor, îl cunosc și pe acesta, care este călăuza mea, cea nebună. **44)** El, fiind pentru mine în toate privințele un bun educator și păzitor - nu în felul care mi se pare util mie sau vreuneia dintre rudele mele dragi,

căci suntem orbi și nu vedem nimic din ceea ce este înaintea noastră, așa că nu putem judeca ceea ce ne trebuie, ci așa cum i se pare util, întrucât prevede tot ce ține de folosul sufletelor noastre - din cele mai vechi timpuri, și tot acum, el educă, instruiește și călăuzește, **45)** și, pe lângă toate celelalte, a aranjat astfel încât să intru în contact cu acest om - acesta este, fără îndoială, cel mai important lucru - care nu este înrudit cu mine prin origine și sânge omenesc, nici nu a fost în alt mod în relații strânse cu mine, nu a locuit în vecinătatea mea, nici măcar nu a fost din același trib - tocmai acesta este ceea ce pentru mulți oameni este un prilej de prietenie și cunoaștere [unul față de celălalt], - **46)** ci, pe scurt, el cu o prevedere cu adevărat divină și cu înțeleaptă ne-a adus într-un singur loc, străini, diferiți ca origine, străini reciproc, complet depărtați unul de celălalt, cât de departe sunt popoarele dintre noi, munți și râuri. ne-a despărțit și a aranjat această întâlnire care a fost salutară pentru mine; și aceasta, cred, a prevăzut-o el, conform instrucțiunilor date de sus, încă de la nașterea și copilăria mea. **47)** Și cum, ar fi prea lung de povestit, nu numai dacă m-aș strădui să fiu precis și să nu omit nimic, ci chiar dacă, după ce am omis multe, aș vrea să menționez pe scurt doar câteva dintre cele mai importante.

V. 48) Educația mea timpurie de la naștere a fost sub supravegherea părinților mei, iar moravurile din casa tatălui meu s-au abătut de la calea adevărului. Cred că nimeni altcineva nu se aștepta ca eu să fiu eliberat de ele, iar eu însumi nu aveam nicio speranță, întrucât eram încă un copil și nerezonabil și mă aflam sub puterea unui tată devotat idolatriei. **49)** Apoi a venit pierderea tatălui meu și orfanitatea mea, care, poate, a fost pentru mine începutul adevăratei cunoașteri. **50)** Căci atunci pentru prima dată m-am îndreptat către cuvântul mântuitor și adevărat, nu știu cum [s-a întâmplat], dacă mai mult din constrângere sau de bunăvoie. Căci ce capacitate de judecată aș fi putut avea la vârsta de paisprezece ani? Între timp, din acel moment acest cuvânt sacru a început imediat, ca să spunem așa, să mă viziteze, pentru că în el rațiunea generală a omenirii și-a atins deplina expresie; totuși, atunci m-a vizitat pentru prima dată. **51)** Consider - dacă nu pentru mult timp, atunci cel puțin când reflectez asupra ei acum - un semn nu mic de providență sacră și minunată pentru mine tocmai această confluență de împrejurări, care poate fi calculată pe ani, astfel încât, pe de o parte, tot ce a precedat această epocă, în măsura în care a constat din fapte de eroare, să poată fi atribuit imaturității și irațiunii mele și astfel încât cuvântul sacru să nu fie încredințat în zadar unui suflet care nu posedă încă rațiune, **53)** dar, pe de altă parte, astfel încât, atunci când va fi deja capabil de activitate rațională, să nu fie lipsit, dacă nu de rațiunea divină și pură, atunci cel puțin de teama conformă cu această rațiune și astfel încât rațiunea umană și cea divină să dobândească simultan stăpânirea în mine, una ajutându-mă cu o putere inexplicabilă mie, dar proprie ei, iar cealaltă primind acest ajutor [31] . **54)** Această reflecție mă umple de bucurie și de frică, când, pe de o parte, această îndrumare mă înalță, dar, pe de altă parte, mă tem că, chiar dacă

am fost considerat vrednic de un lucru atât de măreț, totuși nu voi atinge scopul. **55)** Totuși, nu știu cum, discursul meu a zăbovit prea mult asupra acestei părți [a narațiunii mele]; pe de o parte, aș dori să expun în detaliu minunata îndrumare a mea către acest om, dar, pe de altă parte, de la bun început m-am grăbit și am vorbit pe scurt până acum pentru a trece la ceea ce urmează în ordine, nu pentru că i-am adus laudele sau mulțumirile și cinstea cuvenite celui care m-a călăuzit astfel - să nu fiu arogant, folosind astfel de expresii și, în același timp, fără a spune nimic demn - ci pentru că ofer pur și simplu o narațiune sau o mărturisire deschisă, sau cum altfel ar putea fi numită cu demnitate.

56) Mama mea, care era singurul părinte rămas să aibă grijă de mine, a fost încântată, în timp ce mă educa în toate celelalte privințe ca un băiat de origine și educație nu umilă, să mă trimită la școala unui retor, deoarece urma să devin retor. Și într-adevăr, am urmat această școală, iar oamenii învățați din acea vreme m-au asigurat că în scurt timp voi deveni retor; din partea mea, nu puteam și nu voiam să afirm acest lucru. **57)** Nici măcar nu exista vreun motiv pentru aceasta, dar nici presupuneri cu privire la cauzele care m-ar putea conduce pe calea actuală; Dar am avut un tutore divin neobosit și un adevărat gardian: când nici familia mea nu s-a gândit la asta, nici eu însumi nu am arătat vreo dorință, **58)** el a sugerat ideea unuia dintre profesorii mei, căruia i s-a încredințat doar să mă instruiască în limba latină - nu pentru a atinge perfecțiunea în ea, ci pentru a nu fi complet ignorant în această limbă; dar, din întâmplare, avea oarecare cunoștințe despre legi. **59)** După ce i-a sugerat această idee, prin intermediul lui m-a convins să studiez legile romane. Și acel om a făcut asta cu mare insistență. M-am lăsat convinsă, dar mai mult din dorința de a-i face pe plac soțului meu decât din dragoste pentru acea cunoaștere. **60)** El, luându-mă ca elev, a început să predea cu mare zel. În același timp, a spus ceva ce s-a adeverit în cazul meu în cel mai adevărat mod, și anume că studiul legilor va fi pentru mine cea mai importantă prevedere pentru călătoria [vieții] - căci cu acest nume [ἐφόδιον] l-a numit - fie că voiam să fiu un retor al celor care vorbesc în instanțe, fie un alt fel. **61)** S-a exprimat astfel, având în vedere în discursul său relațiile umane; dar mi se pare că a prezis direct adevărul, prins de o inspirație care era mai degrabă divină decât izvorând din propriile sale gânduri. **62)** Căci atunci când am început, vrând-nevrând, să studiez legile menționate anterior, atunci erau deja puse cătușe într-un anumit fel, iar orașul Berytos urma să servească atât drept cauză, cât și ca ocazie a călătoriei mele aici. Acest oraș nu era departe de reședința mea de atunci, avea, ca să spunem așa, o amprentă mai romană și era considerat un focar al științei dreptului menționate anterior. **63)** Și acest om sfânt a fost atras spre mine de alte treburi, cum s-ar spune, și a fost adus în această țară din Egipt, din orașul Alexandria, unde locuise înainte. Desigur, nu știu cum să determin motivele motivante pentru aceasta [din partea lui] și le voi trece cu bucurie. **64)** Și între timp, pentru ca eu

să vin aici și să intru în comunicare cu acest om, nu a fost deloc nevoie, în măsura în care depindea de studiul meu al legilor, deoarece era posibil să mă mut în orașul romanilor. **65)**Cum s-a întâmplat asta? Guvernatorul Palestinei l-a luat pe neașteptate pe cumnatul meu, soțul surorii mele, și, împotriva voinței sale, l-a separat de soția sa și l-a transferat aici pentru a-l ajuta și a împărtăși cu el munca de a guverna poporul - căci era oarecum versat în legi și, fără îndoială, încă este. **66)** Cumnatul, după ce a plecat cu el, intenționa să-și cheme soția în scurt timp și să o ia la el, deoarece despărțirea de ea era împovărătoare și neplăcută pentru el; dar voia să mă ia cu ea. **67)** Astfel, când plănuiam să pornesc într-o călătorie, nu știu unde, dar oricum mai degrabă în alt loc decât aici, a apărut pe neașteptate în fața mea un soldat, căruia i s-a încredințat sarcina de a o însoți și a o păzi pe sora mea, care mergea la soțul ei, și cu ea, ca tovarășă, pentru a mă aduce. **68)** Prin aceasta trebuia să-i fac pe plac atât cumnatului meu, cât și mai ales surorii mele, ca să nu dea peste nimic indecent sau să nu se teamă de călătorie, precum și propriei mele case și rude, care mă țineau la mare stimă și, în plus, îmi puteau fi de mare folos și în alt fel dacă aș merge la Berytos, studiind cu sârguință legile de acolo. **69)** Așadar, totul m-a îndemnat [la această călătorie] - motive convingătoare pe care mi le-au dat în legătură cu sora mea, propria mea învățătură și, de asemenea, soldatul - căci și el trebuie menționat - care a adus cu el permisiunea pentru un număr mai mare de care de stat decât era necesar și un număr mai mare de călători, și anume, pentru mine, mai degrabă decât numai pentru sora mea. **70)** Aceasta era latura vizibilă a problemei; Dar au existat motive care, deși nu evidente, erau totuși cele mai adevărate: comunicarea cu acest om, adevărata instruire prin el despre Cuvânt, beneficiul pe care urma să-l primesc de la acesta pentru mântuirea sufletului meu - [toate acestea] m-au condus aici - deși eram orb și nu-mi dădeam seama, dar mi-au slujit la mântuirea. **71)** Așadar, nu un soldat, ci un anumit tovarăș divin și un bun ghid și paznic, păzindu-mă de-a lungul acestei vieți ca și cum ar fi fost într-o călătorie lungă, trecând prin alte locuri și Berytus însuși, de dragul căruia m-am gândit cel mai mult să mă grăbesc aici, m-a adus în acest loc și m-a oprit aici; a făcut totul și m-a pus în mișcare până când, cu toată arta sa, m-a legat de acest autor al multor binecuvântări pentru mine. **72)** Și îngerul divin, după ce a mers cu mine până acolo și mi-a predat conducerea acestui om, aici, probabil, s-a odihnit, nu de oboseală sau epuizare - căci neamul slujitorilor divini nu cunoaște oboseala - ci pentru că m-a predat omului care trebuie să-mi îndeplinească, pe cât posibil, grija și grija față de mine.

VI. 73) El, primindu-mă la sine, din prima zi, care a fost cu adevărat prima pentru mine, dacă se poate spune, cea mai prețioasă dintre toate zilele, când adevăratul soare a început să răsară pentru mine, mai întâi a depus toate eforturile să mă lege de sine, în timp ce eu, asemenea animalelor, peștilor sau păsărilor prinse într-o cursă sau plasă, dar încercând să scap și să fug, am vrut să-l las spre Berytos sau spre patria mea. **74)** A folosit tot felul de argumente, a atins, cum

spune proverbul, fiecare frânghie, și-a aplicat toată puterea. **75)** A lăudat filosofia și pe iubitorii de filozofie cu laude ample, numeroase și potrivite, spunând că numai ei duc o viață cu adevărat potrivită ființelor raționale, întrucât se străduiesc să trăiască corect și [mai întâi] dobândesc cunoașterea despre ei înșiși, ceea ce sunt, și apoi despre adevăratul bine, spre care omul ar trebui să tindă, și despre adevăratul rău, care ar trebui evitat. **76)** Pe de altă parte, a condamnat ignoranța și pe toți ignoranții; și sunt mulți care, asemenea vitelor, sunt orbi la minte, nici măcar nu știu că rătăcesc, ca și cum n-ar avea nicio rațiune și, în general, nu știu și nu vor să știe care este adevărata esență a binelui și a răului, cum se străduiesc spre bine și însetează după bani și glorie și onoare din mulțime și bunăstarea trupului, **77)** prețuiesc aceasta mai presus de mulți și chiar mai presus de orice, dintre arte pe cele care pot oferi aceste beneficii și dintre ramurile vieții pe cele care dau speranță pentru ele - serviciul militar, justiția și studiul legilor. Aceasta - așa spunea el cu o deosebită insistență și o mare pricepere - este ceea ce ne entuziasmează dacă neglijăm rațiunea noastră, care, însă, așa cum spune el, este chemată mai presus de toate să domine în noi. **78)** Acum nu pot spune câte astfel de ziceri a rostit, convingându-mă să studiez filosofia, nu numai o zi, ci multe zile la început, când am venit la el. Am fost lovit de discursul său ca de o săgeată și tocmai din prima zi - căci discursul său prezenta într-un anumit fel un amestec de atractivitate plăcută, putere de convingere și un fel de forță coercitivă - dar am tot ezitat și m-am gândit la asta și am decis să mă apuc de filosofie, nefiind încă complet convins, dar, pe de altă parte, nu puteam, nu știu de ce, să mă îndepărtez de el, ci eram din ce în ce mai atras de discursurile sale, ca și cum ar fi fost prin forța unei constrângeri superioare. **79)**El a afirmat că este absolut imposibil chiar și să te închini Domnului tuturor, un privilegiu pe care dintre toate ființele vii de pe pământ doar omul este onorat și onorat să-l posede și pe care fiecare, indiferent cine ar fi, înțelept sau ignorant, îl posedă în mod natural, cu condiția să nu fi pierdut complet, printr-un fel de nebunie, capacitatea de a gândi; astfel, chiar și închinarea la Dumnezeu, el, vorbind corect, a declarat-o absolut imposibilă pentru cineva care nu studiază filosofia. **80)** Mi-a întipărit o multitudine de astfel de motive unul după altul, până când, ca și cum ar fi fost fermecat de arta sa, m-a adus la țintă, fără cea mai mică mișcare [de rezistență din partea mea], și nu știu cum, cu discursurile sale, ca și cum ar fi avut ajutorul unei puteri divine, m-a așezat ferm lângă el. **81)** Căci m-a lovit cu înțepătura prieteniei, care nu este ușor de combătut, ascuțită și puternică, înțepătura unui tratament iscusit și a unei bune dispoziții, care, ca fiind binevoitoare față de mine, s-a dezvăluit chiar în tonul vocii sale când mi s-a adresat și a vorbit cu mine. El nu a căutat să mă învingă doar prin argumentele sale, ci printr-o dispoziție favorabilă, umană și nobilă de a mă mântui și de a mă face părtaș atât la binecuvântările care izvorăsc din filosofie, **82)** cât și la altele, în special la cele pe care Divinitatea i le-a acordat singur, mai presus de mulți, sau poate mai presus de toți oamenii de astăzi - [Mă refer la] învățătorul evlaviei, Cuvântul mântuitor, care vine la mulți și

îi supune pe toți cei cu care se întâlnește - căci nu există nimic care să I se poată împotrivi, întrucât El este și va fi regele tuturor - dar El este ascuns și este nu numai ușor, ci și cu greu cunoscut de mulți, într-o asemenea măsură încât, dacă sunt întrebați despre El, pot da un răspuns clar. **83)** Ca o scânteie care a căzut în sufletul meu, dragostea mea s-a aprins și s-a inflamat ca și pentru Însuși Cuvântul sacru, cel mai vrednic de iubire. Care, prin virtutea frumuseții sale inefabile, este cel mai atrăgător și, prin urmare, pentru acest om, prietenul și vestitorul Său. **84)** Cel mai profund impresionat de ea, am fost convins să neglijez toate treburile sau științele care mi se păreau potrivite, atât pe ceilalți, cât și cele mai frumoase legi ale mele, [mai departe] patria mea și rudele mele, atât pe cele care erau aici, cât și ea [adică mama], de care am plecat; un lucru îmi era drag și drag - filosofia și conducătorul ei, acest om divin. **85)** Și sufletul lui Ionatan s-a unit cu David [32] . Am citit acest lucru mai târziu în Sfânta Scriptură, dar chiar înainte să-l simt nu mai puțin clar decât se spune [în această zicere], totuși [aici] este prezis foarte clar. **86)**Căci nu era vorba doar de faptul că Ionatan era unit cu David, ci tocmai de cel mai important lucru, sufletul, adică ceea ce nu poate fi forțat în niciun fel să se separe, chiar și atunci când manifestul și vizibilul dintr-un om este separat, cel puțin în niciun caz fără consimțământul său. **87)** Căci sufletul este ceva liber și nu poate fi închis în niciun fel - chiar dacă îl încui într-o cușcă, nu-l poți ține. Căci este prin natura sa propriu în primul rând să fie acolo unde este mintea. Dar chiar dacă ți se pare că este într-o cușcă, abia atunci va fi plasat acolo de imaginația ta; prin urmare, nu poate fi împiedicat în niciun fel să fie acolo unde și-ar dori să fie, cu atât mai mult cu cât poate fi complet și în toate privințele doar acolo și trebuie în mod natural considerat a fi acolo unde se află locul și scopul propriei sale activități proprii și corespunzătoare. **88)** Nu a arătat, așadar, scriitorul sacru destul de clar ceea ce am experimentat eu, în cea mai scurtă afirmație, că sufletul lui Ionatan era unit cu sufletul lui David? Aceasta este o legătură care, așa cum am spus, nu poate fi în niciun fel ruptă împotriva voinței cuiva, iar dorința nu apare ușor de bunăvoie. **89)** Căci posibilitatea rezolvării acestor legături sacre și prea dragi, după cum cred, nu depinde de partea inferioară, care este multiformă și foarte predispusă la schimbarea părerii, întrucât nu a depins numai de ea pentru a stabili această unire la început, ci de cea mai bună, fermă și neînduplecată, de care a depins mai mult pentru a stabili aceste legături și această legătură sacră. Și după cuvântul divin, nu sufletul lui David a fost unit cu sufletul lui Ionatan, **90)** ci dimpotrivă, sufletul celui mai slab, după ce a experimentat aceasta, este numit unit cu sufletul lui David. Căci nu cel mai puternic, având suficientă putere în sine, ar dori de bunăvoie să fie legat de cel mai slab, ci cel mai slab, având nevoie de sprijinul celui mai puternic, trebuie să fie legat de cel mai puternic și să fie dependent de acesta, astfel încât unul, rămânând în sine, să nu sufere niciun rău din asocierea sa cu cel mai slab, iar [celălalt] dezordonat în sine, fiind legat și unit cu cel mai puternic, fără a provoca vreun rău [primului], să fie supus celui mai bun prin puterea legăturilor. **91)** Prin urmare, a stabili

legături era lucrarea celui superior [spiritual] și nu a celui mai slab, dar a fi legat este lucrarea celui mai rău, astfel încât nu are nicio ocazie să se elibereze din legături. **92)** Cu astfel de legături, ca să spunem așa, având strâns legat, acest David mă ține nu numai acum, ci deja de atunci, și chiar dacă aș vrea, nu m-aș putea elibera de legăturile lui. Chiar dacă aș pleca de aici, el nu mi-ar elibera sufletul, pe care el, conform divinei Scripturi, îl ține atât de strâns legat.

VII. 93) Totuși, după ce m-a capturat astfel de la bun început și m-a biruit în toate modurile posibile și după ce a realizat lucrul principal, iar eu am decis să rămân, din acel moment el [a început să se comporte cu mine] ca un bun fermier cu pământul care este nelucrat și, de fapt, deloc fertil, ci sărat și ars, pietros și nisipos, sau chiar cu unul care nu este complet sterp și cel puțin nu lipsit de vegetație, ci [dimpotrivă] chiar fertil, și totuși nelucrat și abandonat în neglijență, năpădit de spini și tufișuri sălbatice și greu de cultivat; **94)** sau ca un grădinar cu un pom care, este adevărat, este sălbatic și nu aduce roade nobile, dar nu este complet lipsit de valoare dacă cineva cu arta unui grădinar ia un vlăstar nobil și îl altoiește pe el, [mai întâi] făcând o crăpătură la mijloc, apoi din nou unindu-l și legându-l împreună, până când amândoi cresc împreună într-unul singur, ca două izvoare care s-au contopit - căci se poate vedea într-un anumit fel un pom amestecat în acest fel, într-adevăr, nu de rasă adevărată, ci din sterilitate devenind roditor, purtând rodul unui măslin frumos pe rădăcini sălbatice. Sau cu un pom care, deși sălbatic, nu este totuși inutil pentru un grădinar iscusit, sau cu un pom nobil care aduce roade bune, dar nu așa cum ar trebui, sau cu un pom care, din lipsă de pricepere, nu este tăiat, nu este udat și este neglijat și strangulat de mulți vlăstari superflui care cresc fără scop pe el și îl împiedică reciproc să atingă perfecțiunea în creștere și să aducă roade. **95)** Așadar, m-a luat în stăpânire și, cu priceperea sa caracteristică de agricultor, a examinat și a pătruns nu numai în ceea ce este vizibil tuturor și se deslușește la suprafață, ci a săpat adânc și a examinat temeliile cele mai interioare, punând întrebări, propunând [spre discuție] și ascultându-mi răspunsurile; **96)** a început să sape, să are, să ude, a pus totul în mișcare, și-a aplicat toată priceperea și grija și m-a cultivat cu grijă. Spini și ciulini și tot felul de iarbă și plante sălbatice, cât din ele crescuse și produsese din abundență sufletul meu neliniștit, din moment ce era dezordonat și nerezonabil - toate acestea le-a tăiat și le-a îndepărtat cu denunțurile și interdicțiile sale. **97)** M-a atacat și, mai ales cu metoda sa de demonstrație conform metodei lui Socrate, uneori mă arunca la pământ dacă vedea că, ca un cal sălbatic, aruncam complet frâul, săream din cale și adesea alergam fără țintă, până când prin convingere și, cum ar fi fost, forță coercitivă - o dovadă de pe propriile mele buze, ca un frâu - m-a calmat din nou. **98)**La început mi-a fost greu și nu lipsit de durere când mi-a adus dovezile, întrucât nu eram încă obișnuit cu acestea și nu exersasem să mă supun argumentelor rațiunii; dar, în același timp, m-a și purificat.

Dar de îndată ce m-a făcut capabil și bine pregătit să primesc dovezile adevărului, **99)** atunci, asemenea unui pământ cultivat și moale, gata să poarte semințele aruncate în el, a semănat din abundență; a făcut semănatul la timpul potrivit și a făcut tot restul îngrijirii la timpul potrivit, totul în mod corect și prin mijloacele potrivite ale vorbirii. **100**) Orice era plictisitor și pervertit în sufletul meu, fie pentru că era așa prin natura sa, fie pentru că, din cauza hrănirii excesive a trupului, devenise grosolan, el a încântat și a slăbit cu argumentele sale subtile și metodele de construcție logică, **101**) care, desfășurându-se constant din cele mai simple presupuneri și împletindu-se între ele în diferite moduri, se dezvoltă într-o țesătură extraordinară și greu de rupt; mă trezesc ca din somn și mă învață să țin întotdeauna de scopul stabilit în fața mea, în niciun caz abătându-mă de la calea cea dreaptă fie din cauza îndepărtării sale, fie pentru că pare nesemnificativă. **102)** Și ceea ce era în mine nechibzuit și pripit, fie pentru că am fost de acord cu ceea ce ne-a venit prima dată în mână, orice ar fi fost, chiar dacă era fals, fie pentru că am contrazis adesea, chiar dacă s-a spus ceva adevărat, - și aceasta a corectat-o atât prin argumentele menționate mai sus, cât și prin alte argumente diverse. Căci această parte a filosofiei [adică [adică dialectica], care ne învață să nu acceptăm dovezi fără temei și, cum se întâmplă, să nu le respingem din nou, ci să examinăm cu acuratețe nu numai ceea ce izbește ochiul, - **103)** pentru că multe dintre lucrurile remarcabile în sine și strălucitoare sub acoperirea unor discursuri nobile, mi-au pătruns în urechi ca și cum ar fi fost adevărate, în timp ce, de fapt, erau corupte și false în interior, dar smulse din mine și au primit recunoașterea adevărului lor, și după puțin timp a fost expusă ca rea și nedemnă de încredere, prefăcându-se în zadar a fi adevărul - și mi-a arătat cu ușurință că fusesem înșelat în mod ridicol și am mărturisit fără gând despre ceea ce cel mai puțin ar fi trebuit să mărturisesc. **104)** Dimpotrivă, încă o afirmație excelentă, dar nu pompoasă sau îmbrăcată în expresii credibile, mi s-a părut contrară bunului simț și extrem de nesigură și a fost pur și simplu respinsă ca falsă și a fost supusă în mod nedemn abuzurilor, dar mai târziu, când am investigat și m-am gândit temeinic la ea, am aflat că ceea ce considerasem anterior demn de a fi respins și lipsit de valoare este extrem de adevărat și complet de netrecut, - **105)**[Zic așa], el a învățat că trebuie să investigăm și să testăm temeinic nu doar latura exterioară și ceea ce iese în evidență vizibil - uneori este înșelător și viclean calculat - ci esența internă a fiecărui lucru individual, dacă undeva se va descoperi un sunet fals și, mai întâi, să ne convingem de acest lucru și abia apoi să fim de acord cu impresia exterioară și să exprimăm o opinie cu privire la fiecare fenomen individual. **106)** Astfel, conform legilor logicii, mi-a dezvoltat capacitatea sufletului de a judeca critic expresiile și turnurile de vorbire individuale, **107)** și nu precum retorii străluciți, care judecă după dacă există ceva elenic sau barbar într-o expresie - această cunoaștere are puțină semnificație și nu este necesară. **108)** Dar această cunoaștere este în cel mai înalt grad necesară grecilor și barbarilor, înțelepților și ignoranților și, în general - astfel încât

discursul meu să nu fie lung de la o listă detaliată a tuturor științelor și ocupațiilor în special - pentru toți oamenii, indiferent de felul de viață pe care l-au ales, deoarece cel puțin toți cei care vorbesc cu alții despre orice subiect au grija și efortul de a nu fi înșelați.

VIII. 109) Dar el a căutat să încânte și să dezvolte nu numai această latură a sufletului meu, a cărei formulare corectă aparține doar dialecticii, ci și partea inferioară a sufletului meu: am fost uimit de măreția și miracolele, precum și de structura diversă și înțeleaptă a lumii și am fost uimit, deși fără înțelegere, și am fost complet lovit de o reverență profundă, dar, asemenea animalelor nerezonabile, nu puteam explica nimic. — **110)** [așa că a încântat și a dezvoltat în mine această abilitate] prin alte ramuri ale cunoașterii, și anume, prin intermediul științelor naturale a explicat și a investigat fiecare obiect separat și, în plus, foarte precis până la elementele chiar originale, apoi a legat aceasta cu gândirea sa și a pătruns în natura atât a tot ceea ce este în agregat, cât și a fiecărui obiect separat și a urmărit schimbarea și transformarea diversă a [a tot ceea ce] există în lume, **111)** până când, cu învățătura și argumentele sale clare, pe care le-a învățat parțial de la alții, parțial le-a inventat el însuși, a adus și a pus în sufletul meu, în loc de uimire irațională, rațională despre guvernarea sacră a universului și natura cea mai perfect aranjată. **112)** Fiziologia cea mai iubită învață această cunoaștere sublimă și divină pentru toată lumea. **111)** Ce să spun despre științele sacre - iubita și incontestabilă geometrie și astronomie care se înalță în înălțimi? Și toate acestea mi le-a întipărit în suflet, învățându-le sau amintindu-le, sau nu știu cum să le spun. **114)** Pe prima, și anume geometria, întrucât este de nezdruncinat, a făcut-o pur și simplu ca și cum ar fi sprijinul tuturor lucrurilor și, ca să spunem așa, o temelie puternică; și ridicând-o la cele mai înalte regiuni prin astronomie, prin ambele științe numite, ca și cum printr-o scară care se ridică spre ceruri, mi-a făcut raiul accesibil.

IX. 115) Dar ceea ce este cel mai important dintre toate și pentru care toți filosofii se străduiesc cel mai mult, adunând, ca să zic așa, din plantarea eterogenă a tuturor celorlalte științe și din studiul îndelungat al filosofiei, roade bune, și anume virtuțile divine ale unui caracter moral, prin intermediul cărora puterile sufletului ating o stare netulburată și echilibrată, **116)** [acesta este și ceea ce a urmărit el [când] a intenționat să mă facă impermeabil la necazuri și insensibil la tot felul de calamități, dimpotrivă, ordonat interior, echilibrat și cu adevărat divin și binecuvântat. **117)** Și s-a străduit să realizeze acest lucru cu discursurile sale caracteristice blânde și înțelepte, dar în același timp deosebit de persistente, cu privire la caracterul și modul meu de viață. **118)** Și el îmi controla mișcările interioare nu numai prin discursurile sale, ci într-un anumit sens și prin faptele sale, și anume, prin investigarea și observarea mișcărilor și sentimentelor spirituale - întrucât sufletul nostru este de obicei cel mai repede adus în ordine din dezordine atunci când aceasta din urmă este recunoscută, iar dintr-o stare de

confuzie trece într-una definită și bine ordonată - **119)** astfel încât se contemplă pe sine ca într-o oglindă, și anume, chiar începuturile și rădăcinile răului, întreaga sa esență irațională, din care izvorăsc pasiunile noastre indecente și, pe de altă parte, tot ceea ce constituie cea mai bună parte a sa - rațiunea, sub stăpânirea căreia rămâne în sine nevătămat și lipsit de patimă. **120)** Apoi, după ce a cântărit cu exactitate acest lucru în sine, trebuie să reprime și să elimine tot ceea ce vine din natura inferioară, ne slăbește cu desfrânare sau ne suprimă și ne oprimă cu deznădejde, cum ar fi plăcerile senzuale și poftele sau tristețea și frica și întreaga serie de nenorociri care urmează acestor tipuri de stări - toate acestea trebuie să le reprime și să le elimine, ridicându-se împotriva lor chiar la originea și prima lor creștere și nepermițând nici cea mai mică creștere a lor, ci distrugându-le și făcându-le să dispară fără urmă. **121)** Dar ceea ce, dimpotrivă, curge din partea mai bună și este bun pentru noi, trebuie să hrănească și să susțină, îngrijindu-l cu grijă chiar de la început și protejându-l până când ajunge la o dezvoltare perfectă. **122)** Căci în felul acesta [după părerea sa] sufletul ar putea, în timp, să dobândească virtuțile divine, și anume prudența, care este în primul rând capabilă să determine chiar aceste mișcări ale sufletului, întrucât pe baza lor se produce cunoașterea atât cu privire la ceea ce este în afara noastră, orice ar fi, bine și rău, cât și cumpătarea, această abilitate care chiar de la început poate face alegerea corectă în aceasta, și dreptatea, care dă fiecăruia ceea ce i se cuvine, și mântuirea tuturor acestor [virtuți] - curajul.

123) Totuși, nu prin discursurile pe care le-a ținut m-a învățat că prudența este cunoașterea binelui și a răului sau a ceea ce trebuie făcut și a ceea ce nu trebuie făcut - aceasta ar fi, fără îndoială, o știință goală și inutilă dacă cuvântul nu ar fi în acord cu faptele, iar prudența nu ar face ceea ce trebuie făcut și nu s-ar abate de la ceea ce nu trebuie făcut, și totuși celor care o posedă, le-a oferit cunoștințele referitoare la aceasta, așa cum vedem la mulți. **124)** Și din nou, în ceea ce privește cumpătarea [el nu a învățat doar în cuvinte], că este cunoașterea a ceea ce trebuie să alegem și a ceea ce nu trebuie, în timp ce alți filozofi nu învață nimic despre aceasta, în special cei mai noi, puternici și curajoși în cuvinte - am fost adesea surprins de ei când au dovedit că aceeași virtute este în Dumnezeu și în oameni și că înțeleptul de pe pământ este egal cu Dumnezeul cel Mai Înalt - dar nu sunt capabili să transmită învățătura nici despre prudență, astfel încât să facă ceea ce cere prudența, nici despre cumpătare, astfel încât să aleagă ceea ce li s-a învățat. **125)** La fel și în legătură cu dreptatea și curajul. **126)** Nu mi-a expus în discursurile sale în felul acesta învățătura despre virtute, ci mai degrabă a îndemnat la fapte și le-a îndemnat mai mult prin faptele sale decât prin ceea ce a spus.

X. 127) Îi rog însă pe filosofii timpului prezent, pe toți pe care i-am cunoscut eu însumi și pe toți pe care i-am auzit de la alții, precum și de la alți oameni, să privească ceea ce spun acum fără ostilitate. Nimeni să nu bănuiască că vorbesc

astfel fie din prietenie pentru acest om, fie chiar dintr-un sentiment de ură față de alți filosofi; **128)** Eu însumi, mai mult decât oricine altcineva, vreau să fiu un admirator al lor de dragul discursurilor lor și vreau atât să-i laud eu însumi, cât și să-i aud pe alții spunând cele mai excelente lucruri despre ei; dar starea lucrurilor este de așa natură încât aproape toată lumea blasfemiază chiar și numele filosofiei și nu sunt departe de a prefera să rămân în completă ignoranță decât să învăț ceva din ceea ce învață ei; căci nu aș considera potrivit, poate pe nedrept, nici măcar să mă apropii de ei în restul vieții mele. **129)** Dar nimeni [așa cum am spus] să nu bănuiască că spun aceasta fie din vreo dorință ambițioasă de a-l lăuda pe acest om, fie din vreun alt motiv ambițios de acest fel în legătură cu filosofii externi; dimpotrivă, să mă creadă că spun chiar mai puțin decât este necesar, conform faptelor sale, ca să nu pară că sunt lingușitor, - **130)** [să mă creadă], întrucât nu inventez pentru mine zicători, cuvinte și turnuri artistice de fraze pentru laudă. Chiar și atunci când, băiat fiind, am învățat arta de a rosti discursuri publice de la un retor, nu mi-am permis de bunăvoie să glorific pe cineva sau să rostesc elogii despre cineva, decât dacă acest lucru era cumva în conformitate cu adevărul. **131)** De aceea, chiar și acum, când am propus [să rostesc] un elogiu, nu cred că ar trebui înălțat pur și simplu prin cenzurarea altora. Altfel, l-aș învinovăți pe acest om, [și anume] dacă aș contrasta viața lui binecuvântată cu neajunsurile altora, pentru a putea spune ceva mai semnificativ despre el. Nu sunt atât de nebun. **132)** Nu, vreau să exprim deschis doar ceea ce am experimentat în mine însumi, fără niciun contrast și fără niciun artificiu în vorbire.

XI. 133) Acest om a fost primul și singurul care m-a convins și pe mine să studiez filosofia elenică, convingându-mă prin propriul său mod de viață și prin faptul că am ascultat discursul său despre regulile vieții și l-am urmat cu atenție, **134)** întrucât, în măsura în care ar fi depins de alți filozofi - mărturisesc din nou acest lucru - nu aș fi fost convins; cu siguranță, pe de o parte, m-aș fi înșelat, iar pe de altă parte, trebuie să fi fost aproape o nenorocire pentru mine. Este adevărat, la început nu am intrat în contact cu foarte mulți, ci doar cu câțiva care se declarau profesori în această materie, dar toți în filosofia lor nu se ridicau deasupra discursurilor simple. **135)** Și el a fost primul care chiar și prin cuvinte m-a îndemnat să studiez filosofia, anticipând cu fapte stimulentul prin cuvinte; nu mi-a transmis doar vorbe memorate, ci nu a considerat demn nici măcar să vorbească, decât dacă o făcea cu o intenție pură și cu dorința de a pune în practică ceea ce se spunea; și mai degrabă a încercat să se arate ca atare în discursurile sale, el reprezenta pe cineva care intenționează să trăiască cum se cuvine și a oferit, aș spune cu plăcere, un model al înțelepților. **136)** Dar, din moment ce discursul meu de la început promitea adevărul, și nu înfloriturи, nu-l numesc încă un model al înțelepților; deși dacă aș vrea să spun că este un om înțelept, atunci acest lucru ar fi adevărat, dar acum las acest lucru. Astfel, [vreau să-l numesc] nu un model în sensul strict al cuvântului, ci un om care dorește în

cel mai înalt grad să devină complet asemenea lui și se străduiește pentru aceasta cu tot zelul și promptitudinea și, dacă pot spune, dincolo de puterile omenești. **137)** Mai mult, s-a străduit să mă transforme în acest fel, astfel încât să stăpânesc și să înțeleg nu numai discursurile despre mișcările spirituale, ci aceste mișcări în sine. A pus un accent deosebit pe fapte și cuvinte [împreună] și, în cea mai teoretică învățătură, mi-a prezentat nu o mică parte din fiecare virtute în parte - poate că ar fi adus întregul, dacă l-aș fi putut conține. **138)** M-a obligat, dacă se poate spune așa, să acționez cu dreptate prin activitatea propriului meu suflet, căreia m-a îndemnat în mod convingător să mă alătur, îndepărtându-mă de numeroasele griji pe care le cere viața de zi cu zi și de grijile serviciului public, dimpotrivă, îndemnându-mă să mă examinez cu atenție și să fac ceea ce este cu adevărat treaba mea. **139)** Că tocmai aceasta înseamnă să acționezi cu dreptate și că aceasta este adevărata dreptate, acest lucru a fost afirmat și de unii dintre filozofii antici, care, mi se pare, vorbeau despre împlinirea propriilor fapte și [vedeau în aceasta] un mijloc real de a atinge fericirea atât pentru ei înșiși, cât și pentru cei apropiați, cel puțin dacă această virtute se caracterizează prin a da după vrednicia lor și tocmai fiecăruia ceea ce îi aparține. **140)**Căci ce altceva ar fi mai potrivit sufletului, ce ar fi atât de demn de el, decât să aibă grijă de sine, atunci când nu este întors spre exterior și nu este ocupat cu treburile altora și, pe scurt, nu-și provoacă nici cea mai mică nedreptate, ci este întors spre sine, se întoarce la sine și (astfel] acționează cu dreptate. Astfel m-a educat, forțându-mă, dacă se poate spune așa, să îndeplinesc cerințele dreptății. **141** Pe de altă parte, nu m-a învățat mai puțin să fiu prudent, și anume, ca sufletul meu să fie întors spre sine și să doresc și să mă străduiesc să mă cunosc pe mine însumi. Aceasta este cu adevărat cea mai frumoasă sarcină a filosofiei, care este atribuită tocmai celui mai înalt dintre spiritele profetice [33] ca fiind cea mai înțeleaptă poruncă: cunoaște-te pe tine însuți. **142)** Și că aceasta este cu adevărat sarcina prudenței și că este prudența divină, spuneau pe bună dreptate anticii, întrucât în realitate virtutea divină și cea umană sunt una și aceeași, deoarece sufletul se exersează văzându-se pe sine ca într-o oglindă și reflectă în sine mintea divină, dacă se dovedește demn de această comunicare și [astfel] caută o cale inefabilă către această îndumnezeire. **143)** De asemenea, [el a învățat] să fii moderat și curajos - să fii moderat, păstrând prudența sufletului cunoscându-se pe sine, odată ce a reușit în acest sens, căci esența moderației constă în aceasta, că este într-un fel prudență păstrată intactă [34] ; **144)** și să fii curajos, rămânând ferm în toate obiceiurile numite și neretrăgându-te de la ele nici de bunăvoie, nici sub presiunea vreunei necesități, ci respectându-le și ținând în puterea ta [achizițiile] numite. Esența acestei virtuți este că protejează și păstrează opiniile stabilite.

XII. 145) Fără îndoială, a mă face drept, prudent, moderat sau curajos, din cauza imobilității și lenei mele, în ciuda faptului că el s-a străduit foarte mult, este încă o chestiune de viitor, întrucât nu posed și nici măcar nu m-am apropiat de nicio

virtute umană sau divină - cel puțin, mai este nevoie de mult pentru aceasta. **146)** Căci acestea din urmă sunt extrem de mărețe și sublime și nici una, nici cealaltă nu pot fi dobândite și nimeni nu le poate atinge decât dacă Dumnezeu suflă putere pentru aceasta. Dar eu nu am astfel de abilități prin fire și, mărturisesc, nu sunt încă vrednic să le primesc; întrucât, din cauza neglijenței și slăbiciunii, nu am făcut tot ceea ce trebuie să facă cei care se străduiesc spre ce e mai bine și caută perfecțiunea. **147)** Prin urmare, a fi drept sau prudent sau a poseda oricare dintre celelalte virtuți este încă o chestiune de viitor pentru mine. Dar acest om minunat, prietenul și apărătorul virtuților, m-a făcut de mult iubitor [de virtuți], iubind cu cea mai arzătoare dragoste pe care poate numai el a avut-o. **148)** Prin însăși virtutea sa mi-a insuflat o dragoste pentru frumusețea dreptății, al cărei chip cu adevărat auriu mi l-a arătat, și o dragoste pentru prudență, care ar trebui să fie obiectul străduinței tuturor, și o dragoste pentru adevărata înțelepciune, care este în cel mai înalt grad vrednică de iubire, o dragoste pentru cumpătarea divină, care este echilibru și pace sufletească pentru toți cei care au dobândit-o, și o dragoste pentru cel mai admirabil curaj, **149)** o dragoste pentru răbdarea noastră și, mai presus de toate, o dragoste pentru evlavie [35] , care este pe bună dreptate numită mama tuturor virtuților, căci este începutul și sfârșitul tuturor virtuților. Dacă am începe cu aceasta, atunci toate celelalte virtuți ni s-ar părea în cea mai ușoară măsură: dacă am dori și am tinde spre ceea ce ar trebui să tindă orice om, dacă nu este ateu și nu este dat plăcerilor simțurilor, și anume, să devină prieten și apărător al slavei lui Dumnezeu, ne-am îngriji și de celelalte virtuți, astfel încât să ne apropiem de Dumnezeu nu într-o stare de nevrednicie și impuritate, ci cu toată virtutea și înțelepciunea, ca și cum ar fi cu un bun îndrumător și cel mai înțelept preot. Iar scopul tuturor, cred, nu este altul decât acesta, ca, cu o minte curată, devenind asemenea lui Dumnezeu, să ne apropiem de El și să rămânem în El.

XIII. 150) Cum pot eu, alături de toate celelalte eforturi și zel al său, să explic exhaustiv metoda sa de predare și grija atentă cu care instruia în teologie, să pătrund în însăși modul de gândire al omului, cu ce dispoziție și cu ce pregătire s-a străduit să asimilez toate lecțiile sale despre divin, având grijă să nu fiu expus niciunui pericol în ceea ce privește cel mai necesar dintre toate - și anume, cunoașterea cauzei a tot! **151)** Mi-a cerut să studiez filosofia, adunând, pe cât pot, toate lucrările anticilor, ale filozofilor și ale poeților, fără a exclude sau a respinge nimic - căci nu puteam încă să am propria mea judecată despre aceasta - **152)** cu excepția tuturor lucrărilor ateilor, care, toți la un loc, depășind chiar limitele gândirii omenești, spun că nu există Dumnezeu sau providență - nu este potrivit să citesc astfel de lucrări, ca nu cumva sufletul meu, care, năzuind spre evlavie, ar auzi discursuri contrare cultului lui Dumnezeu, să fie pângărit din întâmplare, căci chiar și cei care vin la templul evlaviei imaginare nu ating nimic complet necurat - așadar, lucrările acestor atei nu ar trebui pe bună dreptate să fie numărate printre oamenii care au ales evlavia pentru ei înșiși. **153)** Cu toate

celelalte lucrări [a trebuit] să mă familiarizez cu ele și să le studiez, nepreferând și nici respingând nici [întregul] fel de lucrări, nici una dintre ele, nici discursul filosofic, atât elen, cât și barbar, ci să ascult totul. **154)** Aceasta [a fost făcută] cu înțelepciune și foarte convenabil, astfel încât orice vedere separată și de sine stătătoare a acestui sau a celuilalt autor, fiind auzită și îmbrăcată singură, chiar dacă nu ar fi adevărată, să nu pătrundă în sufletul meu ca singura adevărată, să nu mă înșele și, având în vedere că s-a dispus în conformitate cu sine însuși, să nu mă facă susținătorul ei, astfel încât să nu mă mai pot îndepărta de el sau să mă curăț, precum lâna vopsită într-o vopsea durabilă. **155)** Căci cuvântul omenesc este un lucru periculos și foarte flexibil, variat în sofismele sale și ascuțit, pătrunde în urechi pentru a-și lăsa amprenta asupra minții și o dispune în avantajul său și, pe oricine îl prinde odată, înclină să-l iubească ca adevărat și să rămână în el, chiar dacă este falsă și înșelătoare; este puternică, ca un vrăjitor, atunci când are un apărător în persoana celui înșelat însuși. **156)** Pe de altă parte, sufletul omenesc este ușor înșelat prin cuvinte și este ușor înclinat spre acord și este gata, înainte de a fi discutat și examinat temeinic, din cauza propriei sale prostii și slăbiciuni sau din cauza rafinamentului vorbirii, să refuze munca examinării precise și cedează destul de ușor unor discursuri și învățături adesea false, care ele însele au deviat de la calea cea dreaptă și îi induc în eroare chiar și pe cei care le urmează. **157)**Și nu numai atât, dar chiar dacă un alt cuvânt ar vrea să îndrepte [eroarea], sufletul nu și-o mai recunoaște și nu se lasă convins, ci se ține ferm de ceea ce l-a pus în stăpânire, ca și cum un tiran necruțător l-ar fi acaparat în puterea sa.

XIV. 158) Nu m-a introdus el oare în acest conflict de doctrine și în contradicțiile filozofilor între ei și în diviziunile lor, când unii se opun doctrinelor altora, unii aderă la un lucru, alții la altul, unii sunt de acord cu un lucru, alții cu altul? Și nu au toți dorința de a studia filosofia și nu declară acest lucru din momentul în care s-au îndreptat pentru prima dată către ea și nu afirmă că nu au o înclinație mai mică pentru ea acum, de când au început discursurile lor, decât atunci când au început să filosofeze, ba mai degrabă că au o dragoste și mai mare pentru filosofie acum, de când le-a devenit posibil, cum ar spune cineva, atât să o guste, cât și să rămână la discursurile lor, decât atunci când au fost pentru prima dată, încă lipsiți de experiență, împinși să studieze filosofia doar de o anumită înclinație; și când spun aceasta, nu mai ascultă discursurile celor care gândesc diferit? **160)** Prin urmare, niciunul dintre antici nu i-a convins pe vreunul dintre moderni sau pe peripatetici să i se alăture și să filosofeze cu filosofia sa, nici invers, și, în general, nimeni nu a convins pe nimeni. **161)** Căci nu este ușor să convingi pe cineva să-și schimbe propriile păreri și să fie de acord cu ale altora; și totuși, poate că ar putea fi de acord cu aceste alte păreri și le-ar putea iubi, dacă ar fi fost convins să se îndrepte spre ele înainte de a începe să filozofeze; (ar fi fost ușor convins) pentru că, dacă sufletul nu s-ar fi ocupat încă cu nimic, nu

ar fi ascultat acele discursuri și nu le-ar fi iubit și, în același fel [cum se luptă acum] din cauza lor s-ar fi luptat cu cele pe care le posedă acum.

162) În felul acesta excelenții noștri greci, cei mai învățați și cei mai pricepuți în cercetare se ocupau de filosofie, când fiecare afirma despre ceea ce întâlnea prima dată, împins de o anumită forță, că numai acel lucru era adevărat și că, dimpotrivă, tot restul la ceilalți filozofi era înșelăciune și vorbe goale. Neputând să-și justifice punctul de vedere prin nimic mai bun decât cel făcut de alții, fiecare luptă pentru propriile opinii, ca nu cumva, ca urmare a constrângerii sau persuasiunii, să se vadă obligat să treacă la o altă școală și să-și schimbe opiniile. **163)** Mai mult, ca să spun adevărul, el nu are altă bază decât o atracție inconștientă față de învățăturile filozofice numite și nu are altă bază pentru a evalua ceea ce consideră adevărat - ca nu cumva cuvintele mele să pară ciudate - decât un caz fără discernământ. Fiecare iubește ceea ce a dat întâmplător la început și, ca și cum ar fi legat de aceasta, nu mai este capabil să acorde atenție la nimic altceva, **164)** chiar dacă ar putea dovedi adevărul propriilor opinii în toate privințele și falsitatea celor ale adversarilor săi și ar avea ajutorul rațiunii, după ce, fără ajutorul acesteia, s-a sacrificat și s-a predat fără raționament, ca un lucru care se găsește, acelor principii care îl puseseră anterior în stăpânire. **165)** Dar aceste principii îi induc în eroare pe adepții lor atât în alte lucruri, cât mai ales în cel mai important și mai necesar dintre toate - în cunoașterea lui Dumnezeu și în evlavie. **166)** Și cu toate acestea [astfel de oameni] rămân în ele într-un fel legați și nimeni nu-i poate elibera cu ușurință, ca dintr-o mlaștină pe o câmpie vastă și dificilă, care nu le mai permite celor care au căzut odată în ea posibilitatea de a se salva nici întorcându-se, nici trecând pe cealaltă parte, ci îi ține în sine până la moarte. **167)** Sau [așa cum este imposibil să evadezi] dintr-o pădure vastă, densă și înaltă, în care un călător a intrat, desigur, intenționând să o părăsească și să se regăsească din nou într-un câmp deschis; dar nu este capabil [să realizeze acest lucru] din cauza imensității și densității pădurii; se grăbește în ea în toate direcțiile, găsește niște cărări continue în interior și merge în direcții diferite, poate că nu va găsi întâmplător o ieșire de-a lungul uneia dintre ele; dar acestea duc doar spre interior și în niciun caz spre exterior, deoarece acestea sunt cărări destinate exclusiv pădurii; în cele din urmă, călătorul, obosit și epuizat, când totul pare să se fi transformat cu adevărat într-o pădure și nu mai există nicio locuință pe pământ, decide să rămână acolo, construindu-și o colibă și să caute pentru sine, pe cât posibil, un loc deschis. **168)**Și cât de puțină [este posibilă evadarea] dintr-un labirint în care este vizibilă o singură intrare; întrucât nimic trădător nu se poate presupune din aspectul exterior, atunci cineva intră printr-o ușă vizibilă, apoi merge mai departe spre partea cea mai interioară, examinează diversele obiecte demne de atenție și structura foarte înțeleaptă și cu mai multe pasaje, cu intrările și ieșirile ei viclean împletite; dar când vrea cu adevărat să iasă, nu mai este în stare să o facă, pentru că este prins în interiorul clădirii care i s-a părut atât de înțelept construită. **169)** Dar niciun labirint nu

poate fi recunoscut ca fiind atât de greu de deslușit și atât de variat, nicio pădure nu poate fi atât de densă și variată, niciun câmp sau mlaștină nu este atât de capabilă să-i ia în stăpânire pe cei care se apropie de ele, precum discursul unuia dintre faimoșii filozofi, dacă cineva se află în puterea lor. **170)** Ca să nu pătimesc același lucru ca mulți alții, nu m-a introdus în niciuna dintre doctrinele filosofice și nu m-a inspirat să mă alătur lor, ci m-a adus la toate, nevrând să fiu ignorant în privința vreuneia dintre doctrinele grecești. **171)** Dar el însuși a mers cu mine înaintea mea și m-a condus de mână, ca și cum ar fi fost într-o călătorie, în caz că s-ar întâmpla ceva neuniform, secret sau periculos pe cale. Așa cum un om învățat, pentru care, datorită îndelungii folosiri a vorbirii, nu există nimic în care să nu aibă pricepere sau experiență, nu numai că ar rămâne el însuși pe vârf într-o poziție fermă, dar și-ar întinde mâna către alții și i-ar salva, trăgându-i afară ca și cum s-ar arunca în apă; **172)** tot așa a adunat tot ce era util și adevărat de la fiecare filosof și mi l-a oferit, **173)** iar ceea ce era fals, l-a separat ca fiind diferit, și mai ales ceea ce, în legătură cu evlavia, era treaba proprie oamenilor.

XV. În legătură cu aceasta, mi-a dat sfat să nu ascult nimic, chiar dacă cineva ar fi considerat de toți oamenii cel mai înțelept, ci să ascult doar de Dumnezeu și de profeții Săi. **174)** În același timp, el însuși a interpretat profețiile profetice și a explicat ceea ce era întunecat și enigmatic, dintre care există multe în cuvintele sacre - fie pentru că Dumnezeu a binevoit să se adreseze oamenilor în acest fel, pentru ca cuvântul lui Dumnezeu să nu intre gol și descoperit într-un suflet nevrednic, dintre care există multe, fie pentru că fiecare cuvânt divin este prin natura sa foarte clar și simplu, dar ni se pare obscur și întunecat, deoarece ne-am îndepărtat de Dumnezeu și am uitat cum să ascultăm datorită lungimii timpului și vechimii profunde, acest lucru nu pot spune - însă, el a clarificat și a scos la lumină dacă a existat ceva enigmatic - pentru că a fost un ascultător capabil și extrem de perspicace al lui Dumnezeu - **175)** sau chiar ceea ce prin însăși natura sa nu conține nimic dificil și de neînțeles pentru el, care singur dintre toți oamenii care trăiesc acum, din câte îi cunosc personal, și pe unii i-am auzit din poveștile altora, se află într-o poziție atât de favorabilă, deoarece este obișnuit să primească în sufletul său conținutul pur și luminos al cuvintelor [divine] și să-i învețe pe alții, **176)** pentru că Primul Autor Dintre toate aceste cuvinte, Care a vorbit profeților iubiți de Dumnezeu și a inspirat toate profețiile și discursurile misterioase și divine, L-a onorat ca prieten și L-a numit interpretul lor. **177)** Ceea ce a comunicat prin alții doar în indicii obscure, a făcut subiect de învățătură prin intermediul acestui om, iar ceea ce El, fiind foarte vrednic de credință, fie a poruncit regal, fie a revelat, sensul discursurilor despre aceasta i-a îngăduit să investigheze și să înțeleagă, **178)** astfel încât oricine este împietrit și neîncrezător sau chiar curios, într-un anumit sens s-a simțit obligat, după ce a primit învățătură de la acest om, atât să dobândească înțelegerea, cât și să se hotărască să creadă și să-L urmeze pe Dumnezeu. **179)** Și spune aceasta, cred,

nu altfel decât în comunicarea cu Duhul divin: căci aceeași putere este necesară atât pentru cei care profețesc, cât și pentru cei care ascultă de profeți, și nimeni nu poate asculta de un profet decât dacă Însuși Duhul, care a acționat în profeți, i-a dat înțelegerea cuvintelor Sale. **180)** În acest sens este conținută zicala din scripturile sacre, care spune că numai cel care închide poate deschide, dar nimeni altcineva [36] ; ci Cuvântul divin este cel care deschide ceea ce este închis, lămurind spusele enigmatice. **181)** Acest mare dar îl are acest om de la Dumnezeu, primind din cer cea mai excelentă soartă de a fi un interpret al cuvintelor divine pentru oameni, de a percepe divinul ca și cum ar veni din gura lui Dumnezeu și de a explica oamenilor așa cum este accesibil auzului omenesc. **182)**Prin urmare, nimic nu-mi era interzis, căci nu exista nimic ascuns și inaccesibil. Ci am avut ocazia să primesc cunoștințe despre fiecare învățătură, atât barbară, cât și elenică, din tărâmul misterului sau din viața de stat, și despre cea divină și umană [și tocmai astfel încât] cu deplină libertate să pot face din toate subiectul studiului și cercetării mele și să fiu satisfăcut și să mă bucur de toate binecuvântările sufletului. Dacă cineva ar putea numi vreo învățătură antică a adevărului sau orice altceva de acest fel, atunci posedam în ea o colecție uimitoare și completă și o abundență a celor mai frumoase contemplații. **183)** Pe scurt, era cu adevărat un paradis pentru mine, o reproducere a acelui mare paradis al lui Dumnezeu [37] , în care nu era necesar să cultiv acest pământ jos și, devenind grosolan, să hrănesc trupul, ci doar cu bucurie și plăcere, să înmulțesc achizițiile sufletului, precum plantele cu flori plantate de noi înșine sau plantate în noi de Cauza tuturor lucrurilor [38] .

XVI. 184) Acesta a fost cu adevărat un paradis al încântării [39] , a fost o bucurie și o fericire adevărată, de care m-am bucurat în acest timp trecut, pe de o parte și nu mică, dar pe de altă parte și destul de scurtă, dacă se va sfârși, întrucât deja plec și plec de aici. **185)** Căci nu știu ce mi s-a întâmplat sau în ce am păcătuit din nou, că plec de aici, [chiar] fiind izgonit. Ce să spun, nu știu - decât că sunt al doilea Adam [izgonit] din paradis; și am început să vorbesc - eu, care trăiam frumos când ascultam discursurile învățătorului și tăceam! O, de-aș putea acum să rămân în pace și să învăț în tăcere, dar ca să nu fie acest nou spectacol, ca învățătorul să devină ascultător! **186)** Dar de ce am nevoie de aceste cuvinte? Și de ce să mă adresez mie însumi cu un astfel de discurs, când nu ar trebui să plec, ci să rămân aici? Însă aceste greșeli ale mele par să-și aibă originea în înșelăciunea străveche și acum aștept și eu pedeapsa strămoșilor mei. **187)** Chiar vreau să mă mai abțin din nou, îndrăznind să încalc cuvintele lui Dumnezeu? Într-un moment în care ar trebui să mă țin ferm de ele și să mă ocup de ele, plec [40] , fugind din această viață binecuvântată și nu fac mai puțin decât acel om din vechime [care a fugit] de fața lui Dumnezeu și mă întorc în pământul din care a fost luat. **188)** Așadar, voi mânca țărâna pământului în toate zilele vieții mele de acolo [41] și voi cultiva pământul și tocmai acel pământ care îmi va aduce spini și mărăcini [42] - necazurile și grijile mele rușinoase, după ce

voi fi părăsit grijile frumoase și bune. **189)** Și ceea ce am lăsat, mă întorc din nou, în țara de unde am venit și în rudele mele de jos și în casa tatălui meu: părăsesc țara bună, unde mi-a fost o patrie bună, care înainte îmi era necunoscută, las și rude în care, așa cum am început abia mai târziu să recunosc, am fost foarte apropiat de sufletul meu, las și casa adevăratului meu tată, rămânând în care tatăl este onorat și glorificat cu solemnitate de fiii adevărați care au vrut să rămână în ea. Dar eu, josnic și nevrednic, plec de aici, întorcându-mă și fugind înapoi.

190) Se relatează [43] că un fiu anume, primind de la tatăl său o parte din moștenirea cuvenită în comparație cu celălalt frate al său, și-a părăsit de bunăvoie tatăl pentru o țară îndepărtată. Trăind în mod desfrânat, a risipit și a risipit averea tatălui său; în cele din urmă, fiind în nevoie, s-a angajat să îngrijească porcii și, fiind silit de foame, a vrut să aibă părtășie cu porcii, dar nici măcar nu a primit acest lucru. Așa că a suferit pedeapsa pentru desfrânarea sa, schimbând masa cu adevărat regală a tatălui său cu hrana porcilor și, în poziția de mercenar, cu hrană la care nu-i trecuse mai înainte prin minte. **191)** Se pare că ceva similar se va întâmpla și cu mine când voi pleca de aici și nici măcar cu toată moștenirea care îmi revine. Căci nu am luat nici măcar ce era necesar, totuși plec, lăsând cu tine și cu tine ceea ce este frumos și drag și schimbându-l cu ceva mai rău. **192)** Căci tot ce este trist mă așteaptă: zgomot și confuzie în loc de pace, și în loc de o viață calmă și bine ordonată, dezordine, și în loc de această libertate, robie apăsătoare, piețe, curți, mulțimi și lux. **193)** Și, în cel mai bun caz, nu voi mai avea timp liber și nici măcar nu voi rosti cuvinte divine, ci voi vorbi despre treburile omenești [44] - aceasta i se pare deja unui om iluminat de Dumnezeu într-un fel un adevărat dezastru - ci voi vorbi despre treburile oamenilor răi. **194)** Mă așteaptă o noapte adevărată în loc de zi, în loc de lumină clară - întuneric, în loc de sărbătoare - tristețe, în loc de patrie - o țară dușmană, în care îmi este imposibil să cânt un cântec sacru - căci cum [este posibil acest lucru] într-o țară străină sufletului meu [45] , unde este imposibil să mă apropii de Dumnezeu în timp ce stau? - dimpotrivă, [tot ce-mi rămâne] este să plâng și să gem, amintindu-mi ce a fost aici, dacă și asta îmi este îngăduit.

195) Se relatează [46] că odată ca niciodată, un oraș mare și sacru, în care se venera Divinitatea, a fost atacat de dușmani, iar locuitorii, cântăreții și teologii au fost duși captivi în propria lor țară - acesta era Babilonul: dar duși acolo, nu au vrut să cânte cântece divine și să cânte la psaltire într-un pământ necurat, nici măcar la cererea învingătorilor lor, ci și-au atârnat instrumentele muzicale, legându-le de sălcii, și ei înșiși au plâns pe râurile Babilonului [47] . **196)** Mi se pare că sunt unul dintre ei, alungat din oraș și din această patrie sfântă; aici zi și noapte se proclamă legi sacre, laude și cântece și discursuri pline de secrete adânci; Aici lumina este însorită și constantă, când în timpul zilei suntem [în realitate] angajați în mistere divine, iar noaptea sufletul este cuprins de

imaginația a ceea ce a văzut și a făcut în timpul zilei și, în general, pe scurt, aici în orice există inspirație divină. **197)** Din acest oraș sunt izgonit și ca un captiv condus într-o țară străină, unde îmi va fi imposibil să cânt, pentru că și eu, ca și aceia, mi-am atârnat orga de sălcii; dar voi fi pe râuri și voi prelucra lutul și nu voi vrea să cânt cântece dacă mi le voi aminti; dar poate din cauza celorlalte fapte rele ale mele le voi uita, slăbit în memoria mea. **198)** Dar dacă plec nu numai împotriva voinței mele, ca un captiv, ci chiar plecând de bunăvoie, capturat nu de altcineva, ci de mine însumi, când ar fi posibil să rămân, **199)** atunci, poate, plecând de aici, nu-mi voi croi drum în siguranță, ca cineva care a părăsit un oraș sigur și liniștit: ci se poate întâmpla ca pe drumul meu să cad printre tâlhari și să fiu capturat de ei și gol voi fi acoperit de multe răni și abandonat voi zăcea undeva abia viu [48] .

XVII. 200) Dar de ce plâng atât? Îl am cu mine pe Mântuitorul tuturor, Mijlocitorul și Medicul tuturor celor pe jumătate morți și căzuți în mâinile tâlharilor, Cuvântul, Păzitorul nedormit al tuturor oamenilor. **201)** Am și eu semințe, precum cele pe care mi le-ai revelat, precum cele pe care le-am primit de la tine, excelentele tale instrucțiuni; cu ele plec plângând, ca cei care pornesc într-o călătorie, dar totuși port aceste semințe cu mine. Așadar, poate că Păzitorul care este cu mine mă va călăuzi nevătămat. **202)** Poate că mă voi întoarce la tine și voi aduce din semințe atât fructe, cât și snopi, nu perfecte, este adevărat - căci cum ar putea fi așa? - dar cele care sunt în puterea mea în treburile mele civile; pot fi stricate de o forță, fie sterile, fie aducând roade rele, dar din partea mea nu le voi mai face rău, dacă îi place lui Dumnezeu.

XVIII. 203) Așadar, aici îmi voi încheia discursul; este adevărat că a fost extrem de îndrăzneață în prezența soțului ei, în fața căruia ar fi fost cel mai puțin potrivit [să o rostească], dar a fost inspirată de cea mai bună dorință și, după cum cred, mi-a exprimat recunoștința cât am putut de bine, iar dacă nu am spus nimic demn, atunci cel puțin nu am rămas complet tăcută. Și ea a fost cuprinsă de lacrimi, așa cum este de obicei la cei care se despart de prieteni; dacă a fost ceva nerezonabil [copilăros] sau măgulitor, ceva naiv sau superfluu în ea, nu știu; dar, desigur, nu este nimic ipocrit în ea - știu sigur asta: este adevărată în toate, cu o dispoziție onestă și o intenție pură și sinceră.

XIX. 204) Dar tu, o, iubit cap, scoală-te și, după ce te-ai rugat, lasă-mă să plec. Cât timp am fost aici, m-ai păzit cu sfintele tale porunci și, după ce ai plecat de aici, păstrează-mă cu rugăciunile tale. **205)** Dă-mi-mă în mâinile lui Dumnezeu, care m-a adus la tine. Mulțumește-I pentru ceea ce mi s-a întâmplat înainte și roagă-L să mă călăuzească în viitor, ajutându-mă în toate, aducându-mi aminte de toate poruncile Sale, insuflându-mi frica Sa divină, care va fi cel mai bun educator al meu. Căci atunci când voi pleca de aici, nu-L voi asculta cu libertatea pe care am avut-o cât timp am fost cu tine. Roagă-te pentru mine ca să pot primi

de la El o mângâiere în despărțirea de tine, ca El să-mi trimită un ghid bun - un înger însoțitor. **207)** Roagă-L, de asemenea, să mă întoarcă și să mă aducă înapoi la tine și numai aceasta mă va mângâia cel mai mult.

Note

1. Prescurtat.

2. În unele liste: Domnul.

3. Hristos.

4. În Migne (PG. 10, col. 1132) între paranteze este plasat ἄφθαρτον — incoruptibil.

5. adică familiarizat cu natura guvernării vechiului țar.

6. Prof. N. Sagardy.

7. Declararea tuturor alimentelor ca fiind curate.

8. πορευόμενον ἐκπορευόμενον; Miercuri Matt. 15:11: οὐ τὸ εἰσερχόμενον εἰς τὸ στόμα κτλ.

9. În loc de ἐνώσεως, în unele ediții se citește ἐρωτήσεως, apoi gândul este transmis în acest fel către o expunere clară a celei mai necesare întrebări despre Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt.

10. adică pe un ton disprețuitor.

11. Determinarea corectă a persoanelor și a faptelor la care se referă autorul în lista următoare este complicată de faptul că numele proprii grecești din operele siriace sunt adesea transmise într-o formă modificată sau complet distorsionată (V. Ryssel, Gregorius Thaumaturgus. Sein Leben und seine Schriften, p. 124). Mai mult, în acest caz, se pare că autorul însuși a făcut greșeli, dacă admitem împreună cu Ryssel și Martin că cea mai probabilă sursă a informațiilor sale a fost Valerius Maximus cu lucrarea sa De dictis factisque mirabilibus în 9 cărți. Dar, în general, trebuie spus că această sursă nu a fost stabilită. Prin Theos Ryssel (p. 88) se referă la Codrus, ultimul rege atenian, care și-a sacrificat viața, deoarece oracolul a prezis că atenienii vor câștiga numai dacă regele lor ar fi ucis de inamic. Codrus s-a dus în tabăra inamică deghizat, a început o ceartă cu soldații și a fost ucis de aceștia.

12. Bäthgen (în Götting. gelehrt. Anzeigen 1880, p. 1400) sugerează corectarea la Lyciscus; în orice caz, ceea ce s-a spus nu se poate referi la filosoful Leucip.

13. Posibil: etolieni (Ryssel, p. 88).

14. Valerius Maximus, lib. III, 3, 4, povestește acest lucru despre Anaxarh.

15. Ar putea fi Phyton, despre care Diodor Siculus (XIV, 112) relatează că a fost executat de Dionisie.

16. Anaxarh, un elev al lui Democrit, a fost ucis de Nicocreon. El și soarta lui sunt raportate de Valerius Maximus lib. III, 3, 4 si Cicero, Tuscul. II, 22, 52 și De natura deorum III, 33.

17. Sofistul Diagoras, elev al lui Democrit, care a trăit în a doua jumătate a secolului al V-lea î.Hr., a stârnit nemulțumirea poporului atenian prin negarea sa deschisă a existenței zeilor și a fost forțat să fugă din Atena în 413. V. Ryssel, p. 89, Anm.

18. Filoxen (d. 380 î.Hr.) a trăit la curtea lui Dionisie cel Bătrân și a atras mânia acestuia refuzând să-i laude versurile proaste. Diodor Sicul. XIV, 46. XV, 6. Ryssel, ibid.

19. Callimachus a fost ucis în bătălia de la Maraton.

20. Cynegirus a ținut corabia capturată de inamicul care fugea, mai întâi cu mâna dreaptă, apoi, când aceasta i-a fost tăiată, cu stânga și, în final, cu dinții. Herodot. VII, 114. Ryssel, S. 90, Anm.

21. Nu se știe nimic despre Chiron.

22. În V. Rissel: Eumenius. Desigur, un atenian care a adus vestea victoriei la Atena după bătălia de la Maraton.

23. Eurotas (în Ryssel: Eurytus) și Aristodemus aparțineau faimosului detașament (de 300 de oameni) al lui Leonidas și au fost eliberați din cauza unei boli; cu toate acestea, Eurytus a ordonat să fie dus în luptă când a aflat că perșii îi înconjuraseră pe eroi și a murit în luptă. Aristodemus nu s-a mai întors la detașament. Herod. VII, 229. Ryssel, S. 90, Anm.

24. Poate: de ce ești împăcat?

25. Sau: a fi inactiv.

26. Sfântul Grigore se referă evident la filosofii creștini prezenți la întâlnire, prieteni ai lui Origen.

27. Luca 21:1–4; Marcu 12:41–44.

28. Căci Tatăl L-a făcut una cu Sine Însuși, astfel încât aproape se poate spune că Tatăl, prin El, vine din Sine Însuși pentru a Se înțelege pe Sine Însuși. I. A. Darner, Entwicklungs–geschichte der Lehre von der Person Christi. 2 Aufl. 1 Th. Stuttgart 1845, S. 735, înțelege acest pasaj astfel: „Căci Tatăl L-a făcut una cu Sine Însuși, astfel încât aproape se poate spune că Tatăl, prin El, vine din Sine Însuși pentru a Se înțelege pe Sine Însuși."

29. Iacov - Gen. 48:15.

30. Vezi Isaia 9:6.

31. Baza acestor argumente ale Sfântului Grigorie (§§ 50–53) este evident învățătura școlii stoice conform căreia dezvoltarea lui λόγος sau ἡγεμονικόν la om se încheie la vârsta de 14 ani; această opinie a fost larg acceptată și în afara școlii și a servit drept motiv pentru prescripția de a începe studiul filosofiei la vârsta de 14 ani.

32. 1 Samuel 18:1.

33. Era Apollo al cărui templu din Delfi purta inscripția: γνῶθι σεαυτόν.

34. Φρόνησις și σωφροσύνη - o rădăcină.

35. La cele patru virtuți umane generale enumerate, care au fost propovăduite și de filozofii păgâni, Sfântul Grigore adaugă două virtuți specific creștine.

36. Miercuri, Isaia 22:22; Iov 12:14; Apocalipsa 3:7.

37. Vezi Gen. 3:22.

38. Vezi Matei 15:13.

39. Vezi Gen. 3:23.

40. Pentru traducerea §§ 185–187, vezi corecțiile lui Aug. Brinkmann în „Rheinisches Museum für Philologie", NFB 65, No. 1, pp. 74–75.

41. Vezi Gen. 3:17, 14

42. Vezi Gen. 3:18.

43. Luca 15:11 și următoarele.

44. Psalmul 16:4.

45. Psalmul 136:4

46. 2 Regi capitolele 24 și 25.

47. Psalmul 136:1–3.

48. Vezi Luca 10:30.